

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Arkeoloji Anabilim Dalı

CADIANDA NEKROPOLÜ: TİPOLOJİSİ VE LYKİA BÖLGESİ ÖRNEKLERİYLE KARŞILAŞTIRILMASI

Pınar DÖĞERLİ BAŞERKAFAOĞLU

Doktora Tezi

Ankara, 2024

CADIANDA NEKROPOLÜ: TIPOLOJİSİ VE LYKİA BÖLGESİ
ÖRNEKLERİYLE KARŞILAŞTIRILMASI

Pınar DÖĞERLİ BAŞERKAFAOĞLU

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Arkeoloji AnaBilim Dalı

Doktora Tezi

Ankara, 2024

KABUL VE ONAY

Pınar DÖĞERLİ BAŞERKAFAOĞLU tarafından hazırlanan “Cadianda Nekropolü: Tipolojisi ve Lykia Bölgesi Örnekleriyle Karşılaştırılması” başlıklı bu çalışma, 11.01.2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İsa KIZGUT

(Başkan)

Doç. Dr. Yiğit Hayati ERBİL

(Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Şevket AKTAŞ

(Üye)

Prof. Dr. Sevinç GÜNEL

(Üye)

Prof. Dr. Ayşegül AYKURT

(Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ..... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

...../...../.....

Pınar DÖĞERLİ BAŞERKAFAOĞLU

¹ “*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü** üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü** üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı** ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin uygun görüşü** üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez **danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü** üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.**

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Doç. Dr. Yiğit Hayati ERBİL** danışmanlığında tarafımdan retilildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Pınar DÖĞERLİ BAşERKAFAOĞLU

ÖZET

DÖĞERLİ BAŞERKAFAOĞLU, Pınar. *Cadianda Nekropolü: Tipolojisi ve Lykia Örnekleriyle Karşılaştırılması*, Doktora Tezi, Ankara, 2024.

Cadianda; Bugün Muğla İli, Fethiye İlçesi'nin 20 km kuzeydoğusunda, Yeşilüzümlü Beldesi'nin Tekirlik mevkiinde yer alır. Deniz seviyesinden 970 m yüksekliğinde, bölgeye hâkim sarp kayalar üzerinde etrafı surlarla çevrili yerleşim; Telmessos Limanını, Çalıştepe'yi ve Ksanthos Vadisini kontrol noktası oluşturacak durumda konumlanmıştır.

Cadianda, kendi adına para bastırma yetkisi olan, Lykia Birliği içinde oy sahibi, yüzey ve epigrafik buluntularından da anlaşılacağı üzere önemli bir Lykia kentidir, ancak bugüne kadar bütünsel bir araştırmaya tabii olmamıştır. Çalışmalarımız Cadianda'da özellikle mezar mimarisinin çeşitliliği yerleşimin diğer Lykia kentlerinden farklı özelliklere sahip olduğunu göstermiştir. Mezar yapıları şehir surlarının dışında, sur yapılarının altında, sur içinde, yamaçlarda, akropole çıkışta düzlük alanlarda olmak üzere geniş bir alanı kapsamaktadır. Mezarlar, dikme mezar, kaya mezarları, lahit, tapınak mezarlar, heroon ve oda mezarlar olarak gruplandırılmıştır. Özetle, nekropolde yer alan mezar yapılarında form, mekan, zaman ve bunlar arasındaki ilişkiler araştırmamızın özünü oluşturmuştur. Ayrıca, araştırmamızın yüzey bulgularında farkına vardığımız örtük mezar yapılarına dikkat çekmenin gelecek çalışmalarda faydalı olacağı düşünülmüştür. Permakültür kurallarına uyularak yapılmış yığma moloz taş örgü duvarlı oda mezarlar, bölgede bulunan kireç taşı kayalardan yararlanılarak inşa edilmiştir.

Lykia Bölgesi'nin özgün gömüt biçimi semerdam kapaklı lahitlerin burada tek örnekle temsil edilmesi, yine Lykia Bölgesi'nde yaygın olan ahşap ev mimarisinin taşa yansıdığı kaya mezarların sayısal azlığı Cadianda'da dikkat çekicidir. Buna karşılık tonozlu oda mezarlarının sayısal çokluğu dikkate alınarak bölgesel etkiler irdelenmiştir.

Mezar yapılarının dağılımına bakıldığında dönemsel olarak Lykia özellikleri gösteren mezar yapılarının akropol çıkışında düz ovada yer alırken Roma Dönemi oda mezarların akropolde sur içinde ve sur dışında olduğu anlaşılmış ve Batı Lykia'da oda mezarların en fazla görüldüğü merkezin Cadianda olduğu saptanmıştır.

Yazıtlı mezarlardan anlaşıldığı üzere Cadianda'da yerel mezarlık komisyonunun varlığından da söz etmek mümkün olmuştur. Ayrıca kaya mezarlarının toplu bulunduğu alanda mezarla veya gömüt törenleriyle ilişkili olacağını düşündüğümüz açık hava tapınım yeri belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Cadianda, Lykia, Nekropol, Tonozlu Çatılı Oda Mezarlar, Kaya Mezarları

ABSTRACT

DÖĞERLİ BAŞERKAFAOĞLU, Pınar. *Cadianda Necropolis: Typology and Comparasion with the Lycia Region Examples*, Ph. D Thesis, Ankara, 2024.

Cadianda; located in Tekirlik Locality of Yeşilüzümlü Town, 20 km northeast of Fethiye County of Muğla; at 970 m above sea level, surrounded by walls on the steep rocks that dominate the region, is located to constitute a control point for Telmessos Port, Çalıştepe and Xanthos Valley.

Having a vote in the Lycian Union and the authority to mint money -proven by surface and epigraphic finds- no holistic research has been carried out here so far. Our research has shed light to Cadianda's differing features from other Lycian cities, especially the diversity of tomb architecture. Chamber tombs with masonry rubble stone walls, built in accordance with permaculture rules, were built from limestone rocks of the region.

Original burial form of the Lycia region is represented a single example of sarcophagi with saddle-lid and the scarcity of rock tombs in which wooden house architecture - common in the Lycian Region- is reflected on stone, is remarkable in Cadianda. On the other hand, regional effects were examined considering the numerical abundance of the vaulted chamber tombs.

While the tomb structures with Lycian features were located on the flat plain reaching the acropolis, it was understood that Roman Period chamber tombs were inside and outside the walls in the acropolis. It has been determined that the center where chamber tombs are most common in Western Lycia is Cadianda.

As it is understood from the inscribed tombs, it was possible to talk about the existence of a local cemetery commission. Additionally, an open-air worship place was determined near the rock tombs, which we think will be related to burial or similar ceremonies.

Keywords: Cadianda, Lycia, Necropolis, Vaulted Roofed Chamber Tombs, Rock Tombs.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR DİZİNİ.....	ix
MEZAR YAPILARI KATALOĞU DİZİNİ.....	xi
NEKROPOL BULUNTU KATALOĞU DİZİNİ	xv
HARİTALAR DİZİNİ.....	xvi
LEVHALAR DİZİNİ.....	xvii
GRAFİKLER DİZİNİ	xx
ÖNSÖZ.....	xxi
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: CADİANDA	6
1.1 KENTİN KONUMU	6
1.1. ARAŞTIRMA TARİHÇESİ.....	7
1.2. KENT KALINTILARI.....	8
2. BÖLÜM: NEKROPOL ALANLARI.....	12
2.1 KÖY İÇİ NEKROPOLÜ.....	13
2.1.1 M153 Dikme Anıt Mezar?	13
2.2 OVA NEKROPOLÜ.....	15
2.2.1 M154 Salas Lahdi	16
2.2.2 KM1 Uzebeemi Mezar Anıtı.....	21
2.2.3 KM2 Mezarı	24
2.2.4 KM3 Mezarı	25
2.2.5 KM4-KM4A Mezarları.....	25
2.2.6 KM5 Mezarı	25
2.2.7 Kült Alanı.....	26

2.2.8	Değerlendirme	26
2.3	MERKEZ GÜNEY NEKROPOLÜ	29
2.3.1	Sur İçi Nekropol	29
2.3.1.1	M112 Mezarı	29
2.3.1.2	M152 Heroon	31
2.3.2	Sur Dışı Merkez Güney Nekropol Alanı	33
2.3.2.1	Tapınak Formlu Mezarlar	33
2.3.2.2	Oda Mezarlar	35
2.3.2.3	Tonoz Çatılı Oda Mezarlar	36
2.3.2.3.1	Ante Çıkıntılı Tonoz Çatılı Oda Mezarlar	39
2.3.2.4	Üçgen Çatılı Oda Mezarlar	40
2.3.2.5	Düz Çatılı Oda Mezarlar	41
2.3.2.5.1	Archasoliumlu Oda Mezar	41
2.3.2.5.2	KM6 Mezarı	42
2.3.2.5.3	Khamosorion	42
2.3.3	Doğu Nekropolü	43
2.3.3.1	Doğu Nekropol Düz Çatılı Oda Mezarlar	44
2.3.3.2	Doğu Nekropol Tonoz Çatılı Oda Mezarlar	44
2.3.4	Değerlendirme	45
3.	BÖLÜM: YAPISAL ÖZELLİKLER.....	47
3.1	ORYANTASYON	47
3.2	MİMARİ ÖZELLİKLER.....	47
3.2.1	Duvar Örgüsü	48
3.2.2	Blok ve Moloz Taş Kullanımı	48
3.2.3	Tonoz Teknikleri	49
3.2.4	Nişler	50

4. BÖLÜM: NEKROPOL BULUNTULARI.....	52
4.1 BULUNTULAR.....	52
4.2 DEĞERLENDİRME	54
5. BÖLÜM: CADİANDA'DA ÖLÜ GÖMME GELENEKLERİ	55
6. BÖLÜM: DEĞERLENDİRME.....	65
SONUÇ.....	71
KAYNAKÇA.....	76
EK 1: MEZAR YAPILARI KATALOGU	90
EK 2: NEKROPOL BULUNTU KATALOĞU	277
EK 3: HARİTALAR.....	302
EK 4: LEVHALAR.....	318
EK 5: GRAFİKLER	430
EK 6: HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ENSTİTÜSÜ DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	432
EK 7: HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ENSTİTÜSÜ TEZ ÇALIŞMASI ETİK KURUL İZİN MUAFİYETİ FORMU.....	434

KISALTMALAR DİZİNİ

Metin İçerisinde Kullanılan Terim Kısaltmaları

a.	Aşağı
bk.	Bakınız
cm.	Santimetre
çev.	Çeviren
dn.	Dipnot
ed.	Editör
ed.ler	Editörler
Fig.	Figür
Gen.	Genişlik
İ.Ö.	İsa'dan Önce
İ.S.	İsa'dan Sonra
Karş.	Karşılaştı
Kat.	Katalog
Km	Kilometre
Lev.	Levha
m.	Metre
Res.	Resim
Tab.	Tablo
vd.	ve devamı
Yak.	Yaklaşık
Yük.	Yükseklik
yy.	Yüzyıl

Sürelî Yayın Kısaltmaları

A.A	Archaeologischer Anzeiger
ADALYA	Suna – İnan Kırâç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Yıllığı – The Annual of the Suna – İnan Kırâç Research Institute on Mediterranean Civilizations
AJA	American Journal of Archaeology
ANST	Anatolian Studies
ANMED	Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri. News of Archaeology from Anatolia's Mediterranean Areas. Suna-İnan Kırâç Akdeniz Araştırma Enstitüsü
AST	Araştırma Sonuçları Toplantısı
BCH	Bulletin de Correspondance Hellenique
CIG	Corpus Inscriptionum Graecarum
FdX	Fouilles de Ksanthos, Institut Français d'Archéologie d'Istanbul
GEPHYRA	Doğu Akdeniz Bölgesi Eski Çağ Tarihi ve Kùltürleri Araştırma Dergisi
IGR	Inscriptiones Graecae ad Res Romanas Pertinentes
IstMitt	Istanbul Mitteilungen
JdI	Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts
JHS	Journal of Hellenic Studies
KST	Kazı Sonuçları Toplantısı
KTEMA	Civilisation de l'Orient Grèce et de Rome antiques
Olba	Kilikya Arkeolojisini Araştırma Merkezi
ÖJh	Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien
TAD	Türk Arkeoloji Dergisi
TAM	Tituli Asiae Minoris
TİB	Tabula Imperii Byzantini
TTK	Türk Tarih Kurumu
TTKB	Türk Tarih Kurumu Basımevi

MEZAR YAPILARI KATALOĞU DİZİNİ

M01 Mezarı	90
M02 Mezarı	92
M03 Mezarı	94
M04 Mezarı	96
M05 Mezarı	98
M06 Mezarı	99
M07 Mezarı	100
M08 Mezarı	101
M09 Mezarı	103
M10 Mezarı	105
M11 Mezarı	106
M12 Mezarı	107
M13 Mezarı	108
M14 Mezarı	109
M15 Mezarı	110
M16 Mezarı	111
M17 Mezarı	112
M18 Mezarı	113
M19 Mezarı	114
M20 Mezarı	115
M21 Mezarı	116
M22 Mezarı	117
M23 Mezarı	119
M24 Mezarı	120
M25 Mezarı	121
M26 Mezarı	123
M27 Mezarı	124
M28 Mezarı	126
M29 Mezarı	127
M30 Mezarı	128
M31 Mezarı	129
M32 Mezarı	130
M33 Mezarı	131
M34 Mezarı	132
M35 Mezarı	133
M36 Mezarı	134
M37 Mezarı	135
M38 Mezarı	136
M39 Mezarı	137
M40 Mezarı	138
M41 Mezarı	139
M42 Mezarı	140
M43 Mezarı	141
M44 Mezarı	142
M45 Mezarı	143

M46 Mezarı	145
M47 Mezarı	146
M48 Mezarı	147
M49 Mezarı	148
M50 Mezarı	149
M51 Mezarı	150
M52 Mezarı	151
M53 Mezarı	152
M54 Mezarı	153
M55 Mezarı	154
M56 Mezarı	155
M57 Mezarı	156
M58 Mezarı	157
M59 Mezarı	158
M60 Mezarı	159
M61 Mezarı	160
M62 Mezarı	161
M63 Mezarı	163
M64 Mezarı	164
M65 Mezarı	166
M66 Mezarı	167
M67 Mezarı	168
M68 Mezarı	169
M69 Mezarı	170
M70 Mezarı	171
M71 Mezarı	172
M72 Mezarı	173
M73 Mezarı	174
M74 Mezarı	175
M75 Mezarı	176
M76 Mezarı	177
M77 Mezarı	178
M78 Mezarı	179
M79 Mezarı	180
M80 Mezarı	181
M81 Mezarı	183
M82 Mezarı	184
M83 Mezarı	185
M84 Mezarı	186
M85 Mezarı	187
M86 Mezarı	188
M87 Mezarı	189
M88 Mezarı	190
M89 Mezarı	192
M90 Mezarı	193
M91 Mezarı	194
M92 Mezarı	195
M93 Mezarı	196

M94 Mezarı	197
M95 Mezarı	198
M96 Mezarı	199
M97 Mezarı	200
M98 Mezarı	201
M99 Mezarı	202
M100 Mezarı	203
M101 Mezarı	204
M102 Mezarı	205
M103 Mezarı	206
M104 Mezarı	207
M105 Mezarı	208
M106 Mezarı	209
M107 Mezarı	210
M108 Mezarı	211
M109 Mezarı	212
M110 Mezarı	213
M111 Mezarı	214
M112 Stadiondaki Mezar	215
M113 Mezarı	217
M114 Mezarı	218
M115 Mezarı	219
M116 Mezarı	220
M117 Mezarı	221
M118 Mezarı	222
M119 Mezarı	223
M120 Mezarı	224
M121 Mezarı	225
M122 Mezarı	226
M123 Mezarı	227
M124 Mezarı	228
M125 Mezarı	229
M126 Mezarı	230
M127 Mezarı	231
M128 Mezarı	232
M129 Mezarı	233
M130 Mezarı	234
M131 Mezarı	236
M132 Mezarı	237
M133 Mezarı	238
M134 Mezarı	239
M135 Mezarı	240
M136 Mezarı	241
M137 Mezarı	242
M138 Mezarı	243
M139 Mezarı	244
M140 Mezarı	245
M141 Mezarı	246

M142 Mezarı	247
M143 Mezarı	248
M144 Mezarı	249
M145 Mezarı	250
M146 Mezarı	252
M147 Mezarı	253
M148 Mezarı	254
M149 Mezarı	255
M150 Mezarı	256
M151 Mezarı	257
M152 Heroon	259
M153 Mezarı	261
M154 Salas Lahdi	262
KM1 Uzebeemi Mezarı.....	266
KM2 Mezarı	268
KM3 Mezarı	269
KM4 Mezarı	270
KM5 Mezarı	272
KM6 Mezarı	273
KM7 (Khamosorion) Mezarı.....	275

NEKROPOL BULUNTU KATALOĞU DİZİNİ

1 Sikke Maximus Pius	277
2 Sikke IMP Gordġanus Pius	278
3 Altın Halka Küpe	279
4 Diademli Kadın Başı	280
5 Kalker Sunak	281
6 Mermer Mezar Steli	282
7 Kalker Mezar Steli	284
8 Kalker Mezar Steli	286
9 Kalker Mezar Steli	287
10 Kalker Mezar Steli	288
11 Kalker Kaya Mezarı Kapısı	296
12 Pişmiş Toprak Kase	297
13 Pişmiş Toprak Kasecik	298
14 Tek Kulplu Sürahi	299
15 Tek Kulplu Sürahi	300
16 Kemik Dokuma Ağırlığı	301

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1. Lykia Haritası.....	302
Harita 2. Anadolu Roma Yol Haritası.....	303
Harita 3. Cadianda Tekirlik Mevkii.....	304
Harita 4. Cadianda Akropolü'nün Krokisi	305
Harita 5. M 153 Dikme Mezar	306
Harita 6. M 154 Salas Lahdi.....	307
Harita 7. KM1-KM2-KM3-KM4-KM4a-KM5	308
Harita 8. Doğu Nekropolü.....	309
Harita 9. Güney Nekropol	310
Harita 10. Tüm Nekropol Alanı.....	311
Harita 11. Dikme Mezar.....	312
Harita 12. Salas Lahdi.....	313
Harita 13. Ova Nekropolü/Kaya Mezarlar	314
Harita 14. Salas Lahdi.....	315
Harita 15. Doğu Nekropol.....	316
Harita 16. Merkez Nekropol.....	317

LEVHALAR DİZİNİ

Levha 1.....	319
Levha 2.....	320
Levha 4.....	322
Levha 5.....	323
Levha 6.....	324
Levha 7.....	325
Levha 8.....	326
Levha 9.....	327
Levha 10.....	328
Levha 11.....	329
Levha 12.....	330
Levha 13.....	331
Levha 14.....	332
Levha 15.....	333
Levha 16.....	334
Levha 17.....	335
Levha 18.....	336
Levha 19.....	337
Levha 20.....	338
Levha 21.....	339
Levha 22.....	340
Levha 23.....	341
Levha 24.....	342
Levha 25.....	343
Levha 26.....	344
Levha 27.....	345
Levha 28.....	346
Levha 29.....	347
Levha 30.....	348
Levha 31.....	349
Levha 32.....	350
Levha 33.....	351
Levha 34.....	352
Levha 35.....	353
Levha 36.....	354
Levha 37.....	355
Levha 38.....	356
Levha 39.....	357
Levha 40.....	358
Levha 41.....	359
Levha 42.....	360
Levha 43.....	361
Levha 44.....	362
Levha 45.....	363
Levha 46.....	364
Levha 47.....	365

Levha 48.....	366
Levha 49.....	367
Levha 50.....	368
Levha 51.....	369
Levha 52.....	370
Levha 53.....	371
Levha 54.....	372
Levha 55.....	373
Levha 56.....	374
Levha 57.....	375
Levha 58.....	376
Levha 59.....	377
Levha 60.....	378
Levha 61.....	379
Levha 62.....	380
Levha 63.....	381
Levha 64.....	382
Levha 65.....	383
Levha 66.....	384
Levha 67.....	385
Levha 68.....	386
Levha 69.....	387
Levha 70.....	388
Levha 71.....	389
Levha 72.....	390
Levha 73.....	391
Levha 74.....	392
Levha 75.....	393
Levha 76.....	394
Levha 78.....	396
Levha 79.....	397
Levha 80.....	398
Levha 81.....	399
Levha 82.....	400
Levha 84.....	402
Levha 85.....	403
Levha 86.....	404
Levha 87.....	405
Levha 88.....	406
Levha 89.....	407
Levha 90.....	408
Levha 91.....	409
Levha 92.....	410
Levha 93.....	411
Levha 94.....	412
Levha 95.....	413
Levha 96.....	414
Levha 97.....	415

Levha 98.....	416
Levha 99.....	417
Levha 100.....	418
Levha 101.....	419
Levha 102.....	420
Levha 103.....	421
Levha 104.....	422
Levha 105.....	423
Levha 106.....	424
Levha 107.....	425
Levha 108.....	426
Levha 109.....	427
Levha 110.....	428
Levha 111.....	429

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1: Merkez Güney Nekropol.....	430
Grafik 2: Doğu Nekropol.....	430
Grafik 3: Cadianda'da bulunan mezarların genel dağılımı.....	431
Grafik 4: Cadianda'da bulunan mezarların genel dağılımı, sütun grafik.....	431

ÖNSÖZ

Söz konusu çalışma 6111 Sayılı Af kapsamında gerçekleştirilmiştir. *Boomer kuşağının* temsilcisi olarak, uzunca bir zaman -30 yıl- sonra “Cadianda Nekropoller: Tipolojisi ve Lykia Bölgesi Örnekleriyle Karşılaştırılması” isimli tez konusu Doç. Dr. Yiğit H. Erbil, Prof. Dr. İsa Kızılgut ve Arkeolog Hüseyin Köktürk ile birlikte belirlenmiştir. Konunun belirlenmesinde, Cadianda’nın eksilme sürecinde olan mezar yapılarının kayıt altına alınması, Cadianda’nın mezar çeşitliliği bakımından Lykia Bölgesindeki özel konumu ve Lykia’nın incelenmemiş bir kentinin nekropollerinde ilk defa bilimsel bir çalışmanın çalışmanın yapılacak olması gibi kriterler göz önüne alınmıştır.

Bu düşünceler ile başladığım çalışmada önceleri ne yaptığımı bilmemenin keyfini yaşadım. Sonra konu etrafında ve arazide zikzaklar çizerek dolandım. Nihayetinde konuyu ciddiyetle ele alıp azimle çalışarak son derece ilginç ve Lykia mezar yapıları için önemli katkılar sağlayacak sonuçlara ulaşabildim.

Kendimi, yaşadığım topraklara borçlu hissettiğim için öteden beri bu bölge ile ilgili araştırma yapma isteğindeydim. Yüzlerce binlerce yıl geçse de toprak aynı toprak, “Toprağımdansın!” misali Cadianda “Burnumun dibinde”...

Çalışmalar sırasında eksik ölçü veya fotoğraf çekimlerinde Cadianda, yüksünmeden bir koşu gidip geldiğim, huzur bulduğum ve çalışmayı zevkle, heyecanla yaptığım bir yer olmuştur. Geçen yılları telafi etmek için iki misli çaba sarf etmem gerekti. İkinci bir engel ise akademik camiadan uzak kalmam ve akademik dile tekrar dönüş yapmak olmuştur. Bu meşakkatli yolda tek başıma yürümem mümkün değildi. Aşağıda isimlerini andığım hocalarımla ve meslektaşlarımla yardımları ve pozitif enerjileri olmasaydı bu tez de olmazdı.

Kız çocukları için babaların özel bir yeri vardır. Babam Ali Döğerli yarım kalmış işleri hiç sevmezdi. Yardımsever, iş adamı ve siyasetçi idi. Benim arkeoloji ile ilgilenmemi, yarım kalan doktoramı bitirmemi istemesine karşın ben iş yaşantısını tercih etmiştim. Bu tez, canım babam Ali Döğerli anısına yapılmış ve kendisine ithaf edilmiştir.

2019 yılında kaybettiğimiz değerli Hocam Prof. Dr. Hayat Erkanal’ın cenaze töreninde Aysel Baynal Eltayeb MA bana yeni bir affın çıktığını haber vermese; Muğla Sıtkı

Koçman Fethiye Tazelenme Üniversitesi'nde Yonca Döğerli, Akdeniz Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. İsa Kızıgut ile tanışmasa; Prof. Dr. İsa Kızıgut Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi'nde Dr. Nisa Erkovan ve eşi Ersan Erkovan ile beni tanıştırmasa; arkeolog Selçuk Gür, epigraf Prof. Dr. Recai Tekoğlu, Fethiye Müzesi'nde uzun süre çalışan Hüseyin Köktürk olmasa bu tez olmazdı. İçtenlikle her birine teşekkür ederim. Prof. Dr. Armağan Erkanal hocam, pozitif desteği ile her zaman yanımda olmuştur.

Çalışmaya değerli katkıları olan Hacettepe Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Ayşegül Aykurt, Dr. Hatice Değirmencioğlu, Fethiye Müze Müdürü Emel Özkan, haritacı Ramazan Demir, mimar Dilara Genç MA, Cadianda ören yeri görevlileri Eşref Oran, Ali Arsal ve bilgisayar programcısı Selin Candemir'e teşekkür ederim.

Danışman Hocam Doç. Dr. Yiğit H. Erbil'e bana inanıp yolumu açtığı ve desteklediği için kalpten teşekkür ederim.

Kızlarım Meryem Başerkafaoğlu ve Aslısu Başerkafaoğlu'nu kocaman kucaklarım.

Kıymetli eşim Mehmet Başerkafaoğlu'nun hatırasına.

Fethiye, 2023

Pınar Döğerli Başerkafaoğlu

GİRİŞ

Amaç

Günümüzde ölüm ve yas olgusu, kayıp hissi bastırılmış ötelenmiş bir duygu olarak kabul görmüş ve bu bağlamda mezarlıklar polislerin dışında yapılmıştır. Hatta zaman içinde mezar yerlerinin kaybolması, askerde ölüp mezarı olmayanların yakınları için daha evla olarak algılanmıştır. Lykia’da bu durum tamamen farklı yorumlanıp uygulanmıştır. Onlar, ölümlerle iç içe yaşamayı yeğlemiş, mezarlarını koşullarının elverdiğince özenli, kültürlerini yansıtan, arazi yapısına uygun aile mezarları olarak yapmışlardır. Böylece bu yapılar savaş fenomenleri, yerleşkenin kahramanları, yöneticileri, *crème de la crème*’in mezarları, konumları, mimarisi ve betimlemeleriyle özel bir yere sahip olmuştur. Sosyal statüde hep ilk sırada olmayı isteyen, öncülük yapmayı arzu eden, egoları güçlü ‘sigma kişiler’ yaşamdan sonra da görünür olmak, dikkat çekmek üzere yaptıkları mezarlarla anılmak istemiştir.

Cadianda Nekropolü, Lykia kentlerinde fazla yaygın olmayan tonoz çatılı oda mezarlarla dikkat çekmektedir. Cadianda’nın tonoz çatılı oda mezarlarının düz çatılı ve üçgen çatılı oda mezarlarıyla yan yana, bitişik nizamda olması da bir diğer farklı unsurdur. Cadianda’da Lykia’nın özgün mezarları -Lykia kaya mezarları, semerdam kapaklı lahitleri- diğer Lykia merkezlerine göre azdır. Bu çalışmanın temel amacı Cadianda Nekropollerindeki mezarların mimari özelliklerine göre değerlendirilmesidir. Tüm mezarların yağmalanmış, tahrip edilmiş ve boş olmaları ve yerleşimde henüz sistematik kazı yapılmamış olması kronolojik bir sıralama yapmayı mümkün kılmamıştır. Söz konusu mezar yapılarının doğal tahribat ve kaçak kazılara açık durumu nedeniyle; dijital ortama geçirilmeleri, çizimlerinin yapılarak numaralandırılmaları ve yazıtlarının tercüme edilmesi de bu çalışmanın bir diğer amacını oluşturmuştur.

Mezarların büyük çoğunluğu çok eskilerde defineciler tarafından tahrip edilmiş ve zamanın yıkıcı tahribatına yenik düşmüştür. Aynı zamanda Cadianda, Burdur-Fethiye fay hattında birinci derece deprem riski taşıyan bölgededir. Cadianda özellikle İ.S. 141 ve İ.S. 142’de yaşanan depremde Lykia’da büyük hasara, yıkıma sahne olan 28 kentten biridir (Yaltırak, 2015: 567). Diğer yandan, kızılçam ağaçlarının kökleri ile yaklaşık 2,5 km uzaklıktaki Gızlan Mevkii’nde bulunan krom madeninde patlatılan dinamitler, mezar yapılarına en büyük hasarı veren etmenlerdir. Araştırmamızda tahrip edilmemiş

tek bir mezar yapısı görülmemiştir. Söz konusu mezar yapılarının, doğal tahribat ve kaçak kazılara açık durumu nedeni ile dijital ortama geçirilmesi, çizimlerinin yapılarak numaralandırılması, yazıtların tercüme edilmesi bu çalışmanın amacını oluşturmuştur¹.

Kapsam

Çalışmamız kapsamında Cadianda Nekropol alanlarında yapılan arazi çalışmalarına ek olarak Fethiye Arkeoloji Müzesi'nde yer alan kente ait eserlerin incelemeleri de dâhil edilmiştir. Müzede Cadianda'dan gelen eserlerin nekropollerle ilişkisini saptamak amacıyla yaptığımız çalışma, Müze Müdürlüğü E 43210214-155.01-1878661 dosya numaralı izni ile gerçekleştirilmiştir.

Yaptığımız yüzlerce eser envanter incelemeleri arasında en yararlı bilgileri Fethiye Müze Müdürlüğü'nün 1992 yılında Cadianda ören yeri temizlik ve gezi yolu yaparken bulduğu ve kayıt altına aldığı eserler sağlamıştır. Müzede sergilenen tasvirli eserler, dokuma ağırlığı, unguanteriumlar ve steller yanında *Heroon* olarak belirttiğimiz mezarda ele geçen 6760 envanter nolu Roma senatosu tarafından bastırılan Maximinus ve 6761 envanter nolu Gordianus III sikkeleri (Sear, 1981: 216, No: 2353, 223 No: 2388) tarihlendirmeye önemli katkılar sağlamıştır.

Çalışma kapsamı doğrultusunda Cadianda'nın ölü gömme kültü için yorum yapabilmek üzere sunak ve libasyon çukurlarıyla somut kalıntılar araştırılmış; mezar yapılarına, klinelere ve ölü çukurlarına dayanarak gözlemlerimizden çıkarılabilen ölü gömme geleneklerine yer verilmiştir.

Son bölümde mezarların üretim süreçlerindeki yöntem ve etkileşimin yanı sıra özgün özellikler belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsam doğrultusunda, Cadianda nekropolü mezar türleri bölge mezar tipleri ile karşılaştırılmış, benzerlik ve farklılıkları ortaya çıkarılarak tarihlendirme yapılmıştır.

Yöntem

---

¹ Cadianda'da ele geçen yazıtlardan elli tanesi TAM II'de yayınlanmıştır. Bunlardan (TAM II, No. 691-699) sekiz tanesi mezar yazıtıdır. Yazıtların hangi mezara ait olduğu belirlemek üzere tekrar okunarak tercümesi yapılmıştır.

Araştırmamızın ilk aşamasını arazi çalışması oluşturmuştur. Arazi çalışması Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün E-94949537-161.05-1532304 sayılı izni ile gerçekleştirilmiştir. 10 Temmuz 2021'de başladığımız ve belirli aralıklarla sürdürdüğümüz çalışmalar aynı yılın Eylül ayının sonuna kadar devam etmiştir. Öncelikle yerleşimdeki mezarların yerleri belirlenmiş, Güney Merkez Nekropolü'nden başlayarak mezarlar numaralandırılmıştır. Mezarların fotoğrafları çekilmiş, içerisine girilebilen mezarların içten fotoğrafları alınmış, bilgisayar ortamında kaydı yapılmıştır. Belirlenen 162 adet mezar haritaya işlenmiş, plankotesi çıkarılmıştır. Mümkün olduğu kadar detaylı ölçü alınmaya çalışılmış ve mezarların yönleri belirlenmiştir. Arazide önce taslak çizimleri yapılmış, daha sonra tipoloji açısından örnek oluşturanların plan ve kesitleri çizilmiştir. Kaya mezarları "KM" olarak belirtilmiştir. Sarp kayalık üzerinde olan KM5 ve KM6 mezarlarına ulaşmamız mümkün olmamış, sadece fotoğrafları çekilebilmiştir.

Çalışmanın ikinci aşamasını mezarların katalog çalışması oluşturmuştur. Bu kapsamda mezarların durumu, konumları, giriş yönleri belirlenmiş; yapısal özellikleri temelden başlayarak üst yapıya doğru sırayla açıklanmış ve üst yapının biçimsel durumu göz önüne alınarak oda mezarlar, tonoz çatılı oda mezarlar, düz çatılı oda mezarlar ve üçgen çatılı oda mezarlar olarak alt gruplarda incelenmiştir. Üst yapı örtüsü tamamen çökmüş, ancak kalıntı ve izlerden mezar yapısı olduğunu tespit ettiğimiz 36 mezarın yapı kalıntıları da oda mezar olarak değerlendirilmiştir. Bu oda mezarlar numaralandırılmış, haritaya işlenmiş, ölçülerini almak mümkün olmadığı için katalogda ölçüsüz oda mezar olarak belirtilmiştir. Katalog çalışmasının ardından mezarların tipolojik değerlendirilmesi yapılmıştır.

Cadianda kent planlamacılığı çerçevesinde gömü için ayrılan yerlerin ve mezarların kent yapılarının çevresinde ve bu yapılarla uyumlu olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda yaptığımız çalışmada nekropol alanı üç ana bölgede incelenmiştir.

Terminoloji

Mezar mimari yapılarının tanımında karşılaşılan en büyük sorunlardan birini terminoloji oluşturmaktadır. Çalışmalarda ortak bir dil henüz yerine oturmamıştır. Anlam karmaşasının en fazla yaşandığı mezar terminolojisinde yaşanan sorunsalın önemi ve ortak kararlar alınmasına yönelik olarak 2018 yılında uluslararası bir sempozyum düzenlenmiştir². Bu sorun, literatür taramasında karşılaştığımız bir güçlük olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin anıt mezar ve/veya anıtsal mezar tanımları için belirli kriterler yoktur. Kahraman mezarı olarak adlandırılan *Heroon* (M151) kime göre kahramandır? Savaşta ailesini, yuvasını kaybetmiş köle olarak yaşam süren bir kişi bizim kahraman olarak nitelendirdiğimiz kişiyi nasıl algıladı? Bu gibi sorular zihnimizi kurcalasa da çalışmamızda genel kullanımdaki terimlere yer verilmiştir³.

İlk grupta yer alan dikme mezarlar, kimi yayınlarda dikme anıt mezarlar olarak tanımlanırken, kimi yayınlarda Fransızca sütun anlamına gelen piliye mezar olarak literatüre girmiştir (Deltour-Levie, 1982; Uğurlu, 2006). Cadianda'da tek örnekle temsil edilen (M154) Lykia'nın özgün semerdam kapaklı Salas Lahdi⁴, Eski Yunanca *sarkophagus* kelimesi ile özdeş olup, taze et yiyici anlamındadır (Boardman ve Kurtz, 1971; Çelgin, 1994). KM1 mezarının kuzey yan yüzünde atlı süvarinin miğferinin üst kısmında yer alan ve bugün çıplak gözle göremediğimiz Lykçe yazıtta geçen "*Uzebeemi bu evde yatmaktadır*" ibaresindeki *pranawa* kelimesi lahit ve ev için kullanılmıştır (Schweyer, 2002: 24).

Ahşap mimarının taşla yansıdığı Lykia'ya özgü kaya mezarlarında ise (KM1, KM2, KM3, KM4, KM4A, KM5, KM6) ahşap mimariye özgü eşik kirişi, köşe dikmesi, kapı dikmesi gibi yapı elemanlarına ilişkin terimler kullanılmıştır.

Cadianda'da şimdilik tek örnekle temsil edilen *khamosorion* mezar KM7 (Lev. 116-118), ana kayanın oyulup tıraşlanıp biçimlendirilmesiyle oluşturulmuştur. *Khamosorion* mezarlar literatürde sanduka mezar, tekne mezar, kaya oygu mezar olarak çeşitli biçimlerde adlandırılmışlardır.

² Sempozyumda hangi mezar türlerine anıtsal mezar deneceği, geri kalan mezarlar anıt ya da anıtsal değil midir gibi anlam karmaşasındaki sıkıntılar dile getirilerek ortak karar alınmasının gereği vurgulanmıştır (Anadolu'da Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Ölü Gömme Adetleri Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı, 2019).

³ Heroon terimi anıt mezarlar, lahitler ve sıradan mezarlar üzerinde de görüldüğünden bu terimin "ölü" ile eş anlamda kullanıldığı anlaşılmaktadır (Kubinska, 1968).

⁴ Yayınlarında Salas Lahti olarak geçer. Türkçe ünsüz yumuşama kuralları uyarınca Salas Lahdi olmalıdır.

Cadianda'da sayıca en büyük grubu oluşturan oda mezarlar eski Yunanca *khamara* sözcüğünden gelmektedir (Rosenbaum, 1971). Tonoz, Latince kökenli *volvere* kelimesinden türemiş, devirmek-döndürmek anlamındadır. Cadianda'da bu mezarlar çatı örtüsüne göre beşik tonoz çatılı-alttan içbükey olarak örülmüş yarım silindir biçimindedir. Oda mezarlar üst yapı örtüsüne göre düz çatılı, üçgen çatılı olarak adlandırılmış, dış mekânda yan duvarları çıkıntılı olanlar da anteli mezar grubu olarak değerlendirilmiştir.

“*Mnemeionu yaptırdı*” diye başlayan mezar sahiplerinin isimlerinin geçtiği yazıtlarda bunların, “anısına mı” yoksa “mezar yapısı” anlamına mı geldiği bilinmemektir. Mnemeionu ibaresi hem tonoz çatılı mezarlarda (M88 tonoz çatılı oda mezar), (TAM II, 690)⁵, yüzey buluntusu olarak tespit ettiğimiz tonoz çatının altına ait yarım daire biçiminde monolit taş üzerinde (Nekropol buluntuları no. 12), (TAM II, 691)⁶, hem de üçgen çatılı M155 (TAM II, 692)⁷ mezarda (Lev. 32-33) görülmüştür.

Genellikle dikdörtgen veya dikdörtgene yakın kare planlı, düzgün taş bloklarla yapılmış, cephesi tapınaktaki mimari unsurları taşıyan podyumlu mezarlar tapınak formu mezarlar olarak adlandırılmaktadır (Machatschek, 1967). Bu mezarların mimarisinin esnek, kişiye özgü olduğu belirtilmektedir. Yapısal özellikleri tapınaklara benzer nitelikleri ve konumları ile nekropolde özel bir yere sahiptir.

⁵ TAM II 690 κατεσκεύασεν τοῦτο τὸ μνημεῖον Ἐπάγα2 θος Κρατέρου ἑαυτῷ καὶ γυναικὶ καὶ τέκνοις καὶ τοῖς ἐξ αὐτῶν τέκνοις γεννησαμένοις {²⁶γενησομένοις}²⁶. μηδενὶ 4 δὲ ἐξέστω ἐνθάπαι ἢ θεῖναι εἰς τοῦτο τὸ μνημεῖον, ἐκτὸς ἂν μὴ αὐτὸς ἐγὼ ἐπιτρέψω. ἂν δέ τις παρὰ ταῦτα βιάσῃται, 6 ἀποτείσει τῷ Καδυανδέων δῆμῳ δηνάρια χεῖλια: “*Bu mnemeion'u Krateros oğlu Epagathos kendisi, eşi, çocukları ve onların soyundan olacak çocukları için yaptırdı. Hiç kimsenin ben vasiyet etmediğim sürece bu mnemeiona başkasını gömmeye veya koymaya yetkisi yoktur. Şayet ki birisi bunlara uymazsa, Kadyandalıların demos'una bin denaria versin.*”

⁶ TAM II 691 τὸ μνημεῖον κατεσκεύασεν .. . ος Ἑρμα δόρ του 2 ἑαυτῇ καὶ θυγατρὶ καὶ ἐγ γόνους καὶ ἰ τ οῖς ἐκ τῶν ἐγγό- νων μου γεννηθησομ ἐν οἷς, λλω δ ἐ οὐδενί. 4 ἂν δέ τις εἰσβιάσῃται κά τ ω, ἀποτείσει Κα δυανδέων τῷ δῆμῳ ♦ φ': “*Bu mnemeionu Hermadortos kızı ...os Kendisi, kızı ve soyundan olanlara ve benim soyundan gelecek olanlar için yaptırdı(m) Kimse bir başkasını (koyamaz) Şayet ki birisi aşağıya (altına) koymaya (çalışırsa), Kadyandalıların demosuna 500 denaria versin*”.

⁷ 1) TAM II 692 ζῶμεν. 2 Σοσοῦς Ἑρ ολύκου Κα δυαν - δ ως κατεσκεύαε τὸ μν η - 4 μεῖο ἑαυτῇ κὶ τοῖς ἐξ αὐ- τ ῆς καὶ τ οῖς γ ονῶ σιν αὐτῆς 6 Φιήτω καὶ Διόνῃ καὶ τῇ θ ἰα] μου Ἰά μβη? καὶ — — — — — — — — — —] 8 μου καὶ ἐνὼνι Ἑτεο έους? καὶ] [ῶ ἂν ἐπιτρέψω έωγ. 10 ταῦτα πῆη, ἂν δέ τις παρὰ έστω θεο ἰς ὑφ' λιον καὶ θῆς κατακτονίοις σεβς: “*Hayattayım. Hermouloukos kızı Kadyandalı Soses(?) bu mnemeionu kendisi, kendisinin soyundan olanlara ve ebeveynleri Philetos ile Dione ve teyzem İambes? ve benim ..... ve ben ona müsaade ettiğim için Etokles oğlu Ksenon için yaptırdı(m). Şayet ki biri bunları yaparsa, güneşteki tanrılar ve yeraltı tanrıları huzurunda günahkâr olsun.*”

1. BÖLÜM: CADIANDA

1.1 KENTİN KONUMU

Cadianda, Kaunos'tan Araxa'ya ulaşan yol üzerindedir. Günümüzde kente Fethiye-Muğla karayolunun 8. km'sinden doğuya Yeşilüzümlü Beldesi'nden ayrılan yolu takip ederek, 24 km sonra ulaşmak mümkündür⁸.

Antik kent, Yeşilüzümlü Beldesi'nin güneydoğu yönünde 970 m rakımlı Tekirlik Mevkii olarak bilinen bölgeye hâkim tepenin kuzey yamacında kurulmuştur. Yamaç bazı kesimlerde geçit vermeyecek derecede diktir. Bu nedenle kentin yayılma alanı kısıtlı kalmıştır. Tekirlik Mevkii akropolis işlevini görmüştür. Akropolün sarp kayalık olan batı tarafı hariç (Bu alanda daha önce yayınlanmamış KM6 kaya mezarının varlığı tespit edilmiştir) nekropol ile çevrilidir. Yeşilüzümlü Köyü'nden tırmanılarak ve nekropolden geçilerek kente ulaşılır. Bugün ören yeri boyları 25 m'den fazla olan sık kızılçam ağaçları ve kızılçamın yere düşen iğneli yaprakları ile kaplamış durumdadır. Ağaç kökleri mezar yapılarına ve mimarı kalıntılara en fazla zarar veren unsurlardan biridir.

Patara Yol Anıtı'nda “*ἀπό καδουανδω[ν εἰς Τελμησσ] σὸν στάδια ρδ*” Cadianda'dan Telmessos 104 stadion, yaklaşık 19,3 km, uzaklıktadır bilgisi yer alır (Şahin ve Adak, 2007: 193 vd). Patara Yol Klavuzu Anıtı'nda (Onur, 2019) ise Telmessos'tan Cadianda'ya ulaşan iki yol belirlenmiştir. Yollardan birincisi bugünkü kara yolunun olduğu hat olan Eldirek üzerinde yer alır. İkinci yol Cadianda'nın güneyinden yani Merkez Nekropol'den geçmektedir. Bu yolun kimi yerde genişliği 4,10 m olarak saptanmıştır (Şahin ve Onur 2022).

Bölgede yapılan son çalışmalarda Patara Yol Anıtı B yüzüne göre; Kalynda, Lyrnai, Hippokome, Symbra ve Cadianda arasında mesafeler de tespit edilmiştir. Bu araştırmalar neticesinde Cadianda'ya en yakın Symbra - Nif Arpacık Köyü – 72 stadion yani 3,5 km uzaklıkta olduğu anlaşılmaktadır. Henüz sınırları kesin çözülme de

⁸S. Şahin, Stadiasmus Patarensis yayınında Symbra'dan Cadianda'ya, Cadianda'dan Telmessos'a, Araxa, Tlos'auzaklık ve yol güzergahlarını detaylı olarak vermiştir. “Cadianda, kuzeyde (Antikragos) Boncuk Dağları'nın yüksek zirvelerinin,, güneyde Fethiye Körfezini kuşatan alüvyal ovanın, doğuda Ksanthos (Eşen Çayı) Vadisinin, Batıda Indos (Dalaman Çayı) Vadisinin kuşattığı orta yükseklikte, dağlık bölgenin en doğusundaki en önemli istasyondur” (Şahin, 2014: 194).

Cadianda'nın bugünkü Dalaman Bölgesi'nde yer alan Oktapolis'e komşu olduğu da ileri sürülmektedir (Şahin ve Akyürek 2017).

Kentte günümüze kadar kapsamlı araştırma ve kazılar yapılmadığı için, tarihi gelişimi açısından detaylı bilgilere sahip değiliz. 1992 Yılında Fethiye Müzesi bir ay süren çevre düzenlemesi yapmıştır (Malkoç, 1994). Tezin yazım aşamasında 2022 yılında Muğla Üniversitesi ve Fethiye Müzesi işbirliğinde ortak kazı çalışması gerçekleştirmiştir⁹.

Filolojik verilere göre yerleşim isminde bulunan *-nd* iç takısı nedeniyle, kelimenin Luvi kökenli olduğu (Keen, 1998: 215) ve tarihinin İ.Ö. 3. binyıla kadar taşınabileceğini belirtilmektedir (Bean, 1997: 43). M. Mayer ve J. Garstang, Cadianda'nın Hititçe adının *Kuaduuaš* olduğunu ileri sürmüşlerdir (Mayer ve Garstang, 1923: 42; Keen, 1998: 215). Hititçe "kant" tahıl anlamındadır. Lykçe yazıtlarda *Kadawanti-xadawati* isminin "buğday zengini"¹⁰ anlamı taşıması buranın verimli bir alan içinde olduğunu gösteren bir bilgidir (Hellenkemper ve Hild, 2004: 579). Bölgede buğdayın önemi *sitometria* eylemi yani buğday memuriyetinin varlığı ile de anlaşılmaktadır (TAM II, No. 67). Ancak antik kentten günümüze ulaşan yüzeydeki en eski kalıntılar şimdilik İ.Ö. 5. yy.'dan daha eskiye gitmemektedir (TAM, 1901).

1.1. ARAŞTIRMA TARİHÇESİ

Cadianda'da antik yazarlardan sadece Plinius *Naturalis Historiae* eserinde söz etmektedir (Plinius). Plinius'un Lykia yerleşkelerini anlattığı bölümde "*Ascandiandalis*" olarak geçen sözcük Robert (Robert, 1936: 164) tarafından "Cadianda" olarak okunmuştur. Kent mezarlığının yerel bir sülaleye bağlı olarak yönetildiği de Plinius tarafından belgelenmiştir (Frezouls, 1986). 19. yy.'da tüm Lykia Bölgesi'ndeki birçok kentin kaderi gibi, Cadianda'ya araştırmacı ve gezgin olarak 1840 yılında gelen C. Fellows tarafından hem talan edilmiş hem de bilim dünyasına tanıtılmıştır (Fellows, 1841). Bu araştırmalardan sonra Kalinka tarafından birçok yazıt belgelenmiştir (TAM, 1901). Ksanthos'ta bulunan bir yazıttan (TAM I, No. 45) Hekatomnos'un oğlu Pixodaros'un; Ksanthos, Tlos, Pınara ile birlikte Cadianda halkına

⁹ Tezin yazım aşamasında katalog ve haritalar dâhil olmak üzere tüm veriler kazı başlangıcında kazı başkanı ile paylaşılmıştır. Bu doğrultuda yüzeydeki bulgulara dayanarak yorumladığımız ve tapınak mezar olarak belirttiğimiz M17 nolu mezarda yapılan on basamaklı mezar yapısı açığa çıkmıştır ve yüzey bulguları ile tespitimizin doğruluğunu kanıtlamıştır.

¹⁰ Neumann; "getreide reich" yani bol tahıllı olarak belirtir (Neumann, 1962: 208).

hitap ettiği, Karia'nın İ.Ö. 4. yy.'da Batı Lykia'da dolayısıyla Cadianda'da egemenliklerini sağladıkları anlaşılmaktadır (Borchhardt, 1968). Diğer taraftan Rhodiapolis'te bulunan bir kitabede Cadianda'nın (Καδύανδα) Arykanda, Kalynda gibi gerek doğu gerekse batı Lykia'da bulunan kentlerle birlikte anılması, kentin adına birlik sikkesi basılması (Troxell, 1982: 39), Lykia Birliği'nin üyesi olduğunu göstermektedir. Cadianda'nın Lykia Birliği içinde bastığı sikkenin (İ.Ö 168-68) önyüzünde Apollon başı, arka yüzünde *quattrum incusum* içinde Apollon'un liri ve üst kısmında lir yanında Cadianda'nın baş harfleri K-A yer alır¹¹. Cadianda'da basılan sikkelerde Apollon betimi kullanılması, bölgede etkin olan Apollon kültürünün varlığına işaret eder.

Kent, Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde Lykia Birliği üyeliğini sürdürmüştür¹². Rhodiapolisli yardımsever, Roma vatandaşlığını kabul etmeyen Opramoas İ.S. 141 depreminde şehrin onarımı için 15.000 Denarius yardım yapmıştır (TAM II, No.905). Bu tür bilgiler kentin tarihi gelişiminin, Lykia Bölgesi'nin genel tarihsel sürecine uyduğunu göstermektedir.

1.2. KENT KALINTILARI

Cadianda'nın erken dönem kalıntıları köy içinde ve akropole çıkışta görülür. Köy içinde Lykia'nın önemli beylerine ait olduğu bilinen ve bölgenin önemini gösteren dikme anıt mezar yer alır (M153). Etrafında yüzeyde beylikler dönemine ait kalıntıya rastlanmamıştır. Köy içinden akropole çıkışta yer alan düz ve yer yer kayalık ovada yer alan kaya mezarları ve şimdiye kadar gerekli ilgiyi görmemiş, Cadianda'nın en önemli kalıntısı olarak nitelendirebileceğimiz İ.Ö. 5. yy.'a tarihlenen Salas Lahdi (M154) bulunur. Gerek betimlemeleri gerekse Lykçe ve eski Yunanca yazıtları ile bu son derece önemli lahdin bugün temel çukuru, C. Fellows'un British Museum'a götürdüklerinden arda kalanlardır. C. Fellows'a (Fellows, 1855: 19) göre söz konusu yapı satrap mezarıdır. 1966 ve 1967 yılında Borchhardt eserin rekonstrüksiyon çizimlerini yapmış ve yayınlamıştır (Borchhardt, 1968).

¹¹ Klasik ve Hellenistik Dönem sikkeleri için bkz. Babelon 1897,nr3034; Head, 1911, 695; Müseler, 2016,VI99-108.

¹² TAM II 2, 660 Kadyanda Λυκίων τὸ κοινὸν ἐτείμησεν χρυσῷ στεφάνῳ καὶ εἰκόνι χαλκῇ καὶ εἰκόνι γραπτῇ ἐπιχρῶς σφ Μελέαγρον ὁ Καδύανδέα, τὸν ἐξιώντα ὑπογραμματέα Λυκίων τοῦ κοινοῦ: “Lykia Birliği altın bir çelenk ve bronz bir heykel ve bronzdan altın kaplama bir yazıt ile Lykia Birliği'nin hupogrammateus'i, saygı değer adam, 4. kuşaktan Kadyandalı Meleagros'u onurlandırmıştır.”

Akropole çıkışta ovada yer alan diğer dikkat çeken bir diğer eser Uzebeemi'nin kaya mezarıdır. İ.Ö. 4. yy.'a tarihlendirilen bu mezar (Borchhardt, 1968: 228) yöre halkı tarafından Hektor Anıtı olarak anılmaktadır¹³. Uzebeemi mezarının yer aldığı yaklaşık sekiz dönümlük alanda kaya mezarları ve 2021 yılında yüzey araştırmalarında saptanan kayalık açık hava tapınım yeri vardır. Kaya tapınım yerinin kuzeyinde Bayraklıtepe olarak adlandırılan yüksek kaya kütesinin en yüksek noktasında düz alanda Cadianda Akropolü'nün gözetleme kulesi olabileceği düşünülen Hellenistik Dönem mimari taş yapısının kalıntıları görülür. Tepenin etrafında özellikle kuzey yönünde harçlı moloz taşları ile örülmüş yaklaşık 0,60-0,70 m kalınlığında geç dönem duvar izleri mevcuttur.

Ovanın güneyinden Tekirlik Mevkiine çıkıldığında (Harita 3), Fethiye Müzesi'nin 1992 yılı çalışmaları neticesinde yapılan gezi yolunu takip ettiğinizde, güneyden merkez nekropol alanından geçilerek akropole ulaşılır (Harita 4). Ören yerinde ilk dikkati çeken kalıntılar yüzden fazla oda mezar ve sarnıç yapılarıdır. Ören yeri özellikle 1960'lı yıllarda, define arayıcıları tarafından talan edilmiştir. Kent, dik yamaçlarla arazinin topografyasına göre yapılmış birçok kez onarım görmüş sur duvarları ile çevrilidir. Sur duvarının özellikle güney kesimi ayakta kalmıştır. Tiyatro alanında istinat oluşturan polygonal sur duvarı Hellenistik Dönem'in kaliteli işçiliğini göstermektedir. Roma Dönemi'nde de onarım görerek kullanılmış Hellenistik Dönem tiyatrosu 1990'lı yıllarda Fethiye Müzesi'nin yaptığı çalışmalarla bir kısmı temizlenerek ortaya çıkarılmıştır (Özdilek, 2012, 88)¹⁴. Tiyatro kentin güney kesiminde yer almaktadır. Arazinin yamacına göre düzenlenmiş tiyatronun orkestrası yarım daire olup, caveada 19 oturma sırası bulunmaktadır. Oturma sıralarında görülen ahşap yuva izleri, antik dönemde üzerinin gölgelik biçiminde kapalı olduğunu göstermesi açısından ilginçtir. En üst oturma sırası bölgedeki birçok tiyatroda olduğu gibi arkalıklı olarak yapılmıştır. Beş odadan oluşan skene binası birinci kat seviyesine kadar korunmuştur. Bunun hemen önünde yer alan proskene yarım düzenlenmiş sütunlar yardımıyla ve ahşap örtü ile tek katlı olarak yapılmıştır (Özdilek, 2012, 88).

¹³ Kültür ve Turizm Bakanlığı ören yeri tanıtım gezi kitapçığında mezar Hektor Anıtı olarak tanıtılmaktadır.

¹⁴ Özdilek, Rhodiapolis Tiyatro'sunda olduğu gibi Arykanda, Balboursa Yukarı Tiyatro, Phaselis, Myra, Pınara, Olympos, Cadianda tiyatrolarının Dor sütunları üzerinde triglif-metoplu entablatur blokları yer aldığını belirtir.

Kentte her zaman olduğu gibi merkeze yakın bir alanda, tabanı dikdörtgen taş plakalarla kaplı, değişik noktalarında pek çok yazıt parçalarının izlendiği agora yer almaktadır. Agorada bulunan üç yazıttan birinde Serapis adı geçmektedir. Diğer iki yazıt (TAM II, 677 ve 679) bağış ve düzenlenen etkinlikleri konu alır (Morant, 1999: 383). Agoranın güney ve doğu kenarlarına yakın noktalarda, günümüz parklarında olduğu gibi taş oturma grupları bulunmaktadır. Agoraya güney ve batı yönden büyük yapılar bağlanmaktadır. Güneydeki yapılar yayınlarda belirtilen ancak günümüzde net olarak izlenemeyen stoa ve kentte bulunan yazıtlarda ifade edilen gymnasionun bölümleridir. Agoranın kuzey kesimindeki U planlı halen tonozlu üst örtüsünün başlangıcına kadar korunan yapı, kentteki birçok yazıtta sözü edilen imparatorluk kültürü ile ilgili olmalıdır (TAM II, 665)¹⁵. Kentte imparatorluk kültürünün¹⁶ varlığı Roma'nın bölgeyi eyaletleştirdiğinin göstergesi olarak kabul edilir. S. Price (Price, 1984), Roma ile diplomatik ilişkinin kurulmasının tek yolunun imparatorluk kültürünün kabulü olarak görmektedir.

Hamam (Farrington, 1995: 156)¹⁷, kuzeyde alt katı tonoz örtülü, üst katı koşu pistindeki oturma sıralarına paralel sütunlu bir galeri ile bağlantılıdır. Ancak günümüzde bu galerinin sadece sütunlara ait izleri seçilebilmektedir. Kentte bulunan yazıtlarda spor bayramları ile stadyumdan söz edilen yapının, koşu pisti olarak adlandırdığımız alan olması gerekir. Bu haliyle bir stadion özelliğinden ve kentin yoğunluğuna uygun oturma ünitesini karşılamaktan uzak görünmektedir. Stadionda bulunan dört yazıt güreş ve boks müsabakalarının düzenlendiğinden ve kazananların para ödülü aldığından söz etmektedir (TAM II, 1-3: 252-255, No: 681, 682, 687, 688)¹⁸. Oyunlar kent tarafından verilen ödeneklerle karşılanmış ve kentin tanrıları onuruna kutlanmıştır (Wörre 1998:

¹⁵ Καδυνανδέων βουλή καὶ δῆμος ἐτείμη σεν αἶον Ἰούλιον εἰκίου υὸν Φαβία Καλλι φάνην
 ωμαῖον καὶ Κα[δ]υ[αν]δέα, νδρα καλὸν [καὶ] ἅ γ αθὸν καὶ με[γαλὸ] [φρ]ονα, προγόνων ἐ[πι] [σ]ήμων,
 ἀγορανομή [σ]αντα καὶ πρυταν[εὺ] [σ]αντα καὶ ερατεύ[σ]αν [τ]α τῶν Σεβαστῶν μετὰ γυ[ναι] [κ]ῶς
 ἀξιοπρεπῶς καὶ δαπαν[η] [ρ]ῶς καὶ φιλοδοξῶς, καὶ ἐν π σ ι ν ὑπὲρ τῆς πόλεως φρον [τί]ζοντα — — — —
 — — — — — [— — — — —]:

¹⁶ Neokoros unvanı, Roma senatosu tarafından, bir tıtr olarak talepte bulunan kentlere [şayet bu unvana layık görülürse] veriliyordu. Bu unvanı almak isteyen kent Roma senatosuna baş vuruyor, halihazırda görevde olan imparator için kentlerinde bir tapınak yaptırmak istediklerini, şehirlerinin bu unvanla taltif edilmesini, onurlandırılmasını talep ediyorlardı. Senatonun bazı incelemelerden sonra bu unvanı şehre verdiği bilinmektedir (CIG, 3148).

¹⁷ Farrington'a göre; İ.S. 78 yıllarında İmparatorun desteği ile hamam yaptırılması ve bu döneme tarihlenen hamamların bulunduğu kentler geçmişte de önemli konuma sahip olmuşlardır. Flaviuslar Dönemi'nde inşa edilen Cadianda dışında Olympos'ta ve Patara'da Güney Hamamı yer alır.

¹⁸ Para ödüllü oyunlar, kutsal oyunlara göre daha küçük verel oyunlardır (Cokbankir, 2010).

242; TAM I, 679). Oyunların kimi zaman zengin kişiler tarafından da karşılandığı anlaşılmıştır. Stadionun daha uzun ölçekli olduğu, daha sonra yapılan düzenleme ile küçültülerek kullanıldığı anlaşılmaktadır. Burada oturma sıraları arasında M112 tonoz çatılı mezar odası yer alır (Lev. 25).

Koşu pistindeki oturma sıralarının hemen kuzeyinde, bugün tamamen tahrip olmuş, plan ve düzenlemesi hakkında fazla bilgiye sahip olamadığımız Dor nizamlı tapınak kalıntısı yer almaktadır. Yıkıntılar arasında birkaç Dor triglifine ait parçanın yanı sıra, koşu pisti oturma sıralarının üst kesimine yakın bir noktada, İon düzeninde sütun bloğuna ait büyükçe bir parça izlenmektedir. Tapınağın hangi tanrıya ait olduğu kesin olarak bilinmemekle birlikte, kentte bulunan iki ayrı yazıtta Serapis rahipliğinden söz edilmektedir. Kentte Serapis rahipliğinin bulunması, kültünün ve tapınağının da bulunduğu varsayımını düşündürmektedir¹⁹. Bilindiği gibi Serapis doğu kökenli olup, Mısır'da yoğun olarak kabul görmüştür. Lykia Bölgesi'nin Mısır hâkimiyetinde kaldığı ve bölgede İ.Ö. 3. yy.'da, bu kültün varlığı bilinmektedir (Akyürek ve Şahin, 2016).

Antik kentte sayılarının çokluğu ile dikkati çeken diğer yapı kalıntıları sarnıçlardır²⁰. Tapınağın doğu kesiminde, geniş bir alanın altında yapılmış birbirine geçmeli dört büyük sarnıç, kentin antik dönemde su sorununun ne kadar etkili olduğunu göstermektedir. Kent belki de bu sorun nedeniyle terk edilmiştir.

Antik Dönem'de olduğu gibi günümüzde de Cadianda kent kalıntılarının olduğu bölge cazip durumdadır ve ormanlık alan tehlike altındadır. Bundan dolayı yerlisi, yabancı ev alma peşindedir, bu bağlamda orman, siteler tarafından kemirilmeye başlanmış durumdadır.

¹⁹ TAM II 2, 661 Καδυνδέων βουλῇ καὶ δῆμος ἐτείμησεν κατ' εὐεργεσίαν καὶ ταῖς τρίταις τειμαῖς περὶ 5 νορὰ Κλεοβούλου Καδυνδέα φυλῆς πολλωνιάδος, νόρὰ καλὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ διὰ προγόνων πάσῃ ἀρετῇ 10 διαφέροντα, ερασάμενον τῶν Σεβαστῶν καὶ πρυτανεύσαντα καὶ ταμειεύσαντα δήμου, γραμματεύσαντα βουλῆς, τα15 μειύσαντα γερουσίας, ερασάμενον Σεράπιδος, γυμνασιαρχήσαντα, παραφυλακήσαντα δῖς, σειτομετρήσαντα, 20 ὑποφυλακήσαντα τοῦ Λυκίων ἔθνους, εἰκοσαπρωτεύοντα καὶ τὰς λοιπὰς ἀρχὰς καὶ λειτουργίας τελέσαντα εὐα25 ρέστως: “Kadyandalılar'ın boule'si ve demos'u euergetesliğinden ve üç kez onura layık görüldüğünden dolayı güzel ve iyi adam, ataları aracılığıyla tüm erdemleri taşıyan, Augustuslar'ın rahipliğini yapmış, prytanlık yapmış, boule'nin tamiaslığını yapmış, gerousia'nın tamiaslığını yapmış, Sarapis'in rahipliğini yapmış, gymnasiarkhosluk yapmış, iki kez paraphylakslığını yapmış, buğday alımını sağlayan, Lykia Birliği'nin hupophylakslığını yapmış, eikosaprotos olan ve diğer tüm görevleri ve leiturgiasını başarılı bir şekilde tamamlamış olan Apollonias phylesinden, Kleboulos oğlu Kadyandalı Huperenor'u onurlandırdı.”

²⁰ Cadianda sarnıçlara giren su miktarı, eklenik hacimleri ve nüfus kestirimlerine yönelik çalışma için bknz. (Baykan, 2015: 67-88).

2. BÖLÜM: NEKROPOL ALANLARI

Tez kapsamında 2021 yılında yapılan arazi çalışmasında Cadianda ve teritoryumunda farklı dönemlere ait üç nekropol alanı tespit edilmiştir (Harita 10):

- Köy İçi Nekropolü (Harita 5)
- Ova Nekropolü (Harita 6, 7)
- Merkez Güney Nekropolü (Harita 8, 9)

Erken Dönem nekropol alanları, akropolün kuzey doğu eteklerinde yer alır ve mesafe, mimari bulgular göz önüne alınarak iki ayrı bölgede incelenmiştir. Birinci nekropol Yeşilüzümlü Köyü'nün içersinde bugünkü mezarlığının hemen kuzey doğusunda dikme mezarın yer aldığı alandır (Harita 5). Dikme mezarın bir km güney batısında ise ikinci nekropol alanı yer alır. Kayalık, engebeli yer yer düzlük yapıya sahip nekropol “Ova Nekropolü” olarak adlandırılmıştır (Harita 6 ve 7). Kaya mezarları ve Salas Lahdi bu alandadır. Üçüncü nekropol, mezar yapılarının en yoğun olduğu Güney Merkez Nekropolü'dür. “Geç Dönem Nekropolü” olarak da tanımladığımız nekropolde mezar yapıları, etrafı surlarla çevrili akropolün içinde ve dışında eğilimli sarp kayalık arazi üzerinde 80 dönümlük alana yayılmıştır (Harita 10). Merkez Güney Nekropolü sur içinde iki önemli mezar yapısı barındırır. Heroon Merkez Güney Nekropolü'nün kuzeyinde ve surun içersindedir. Bir alt kotunda birbirine bitişik belirli aks üzerinde yerleştirilmiş M144, M145, M146 mezarları yer alır. Güney Merkez Nekropol'de mezar konum ve düzenlenmesinde belirli bir düzen söz konusudur. Arazinin yapısına uygun yerleştirilen mezarlarda geçiş yerleri ve yürüme mesafeleri bırakılmıştır.

Doğu Nekropol alanı akropolün alt yamacında, bugünkü ören yerine giriş yolunun solunda yer alır. Akropolün doğu yamacında daha düz bir alanda yer alan mezarlar yine ikili-üçlü gruplar halinde yerleştirilmiştir. Tespit ettiğimiz on beş mezarın çoğu tonoz çatı örtülüdür. Doğu Nekropolü'nde mezarlar yine yan yana aralarda mesafeler bırakılarak daha dağınık görüntü sergilemektedir.

2.1 KÖY İÇİ NEKROPOLÜ

Yeşilüzümlü Mahallesi'nin kuzeydoğu bölümünde, Cadianda Teritoryumu içerisinde olduğu anlaşılan Dikme Mezardan başka yapı ve/veya mezar görülmemektedir. Burada yapılacak sistemli kazılar farklı yapılara ulaşılabileceği ve “Dikme Mezarın tek başına burada ne işi var?” sorusuna yanıt bulunabileceği neticeler çıkarabilir.

2.1.1 M153 Dikme Anıt Mezar?

Cadianda'da şimdilik tek örnekle temsil edilen dikme anıt mezar, Cadianda Akropolünün 2,5 km kuzey doğusunda, kaya mezarlarına 1 km uzaklıkta, bugünkü Yeşilüzümlü Mezarlığı'nın kuzeydoğusundadır. Dikmenin bulunduğu alanın yirmi beş m²'lik kısmı Fethiye Müzesi Müdürlüğü'nce kamulaştırılmıştır. Günümüzde dikmenin yakın çevresinde çok sayıda konut ve site yapılmaktadır. Podyumu tahrip olmuş dikme anıt mezar, yerde üç parçaya ayrılmıştır. Definecilerin dinamitle esere zarar verdiği ve podyumunu tamamen parçaladıkları anlaşılmıştır²¹ (Lev. 1-4). Akropolün dışında yer alan ve yakın çevresinde, yapıldığı döneme ait bu bölgenin yerleşkesi hakkında herhangi bir mimari bulguya rastlanılmayan bu alanın çiftlik (kome) yerleşiminin önemli bir beyine ait olabileceğini düşündürmektedir (Harita 5, 11).

Bu anıt mezarın C. Fellows'un yayınında ayakta ve tek parça olduğu görülmektedir (Fellows, 1840). T. Spratt ve E. Forbes ise (Forbes ve Spratt, 2008, 43 vd.) yayınlarında dikmenin üzerinde çok silik olduğu için okunamayan Lykçe yazıt olduğu belirtilmektedir²². Yaptığımız gözlemler sonucu yazıtın dikmenin toprağa değen yüzeyinde olduğu tahmin edilmektedir. E. Kalinka, 1901 yılında dikme mezardaki Lykçe harfleri kayıt altına almıştır (TAM I, no: 34)²³. Az sayıda görülen Lykçe harflerle kelime bütünlüğü sağlanamamıştır. Bu nedenle, ileride yapılacak çalışmalarla Lykia Bölgesi'ne özgü ve önemli beylere ait olan anıt mezarın ayağa kaldırıp RTI sistemi ile okunması büyük önem taşımaktadır.

²¹ Ayrıca karot makinesi ile delik açılıp analiz için örnek alınmış olduğu düşünülmektedir (Lev. 88).

²² Spatt-Forbes eserin ölçülerini “üç ayak sekiz inç eninde, kare kesitli ve on ayak yüksekliğindedir. Tepesinde kazı yapılmamıştır. Üç ayak yüksekliğinde bir kaide üzerinde durmaktadır” şeklinde vermektedir (Forbes & Spratt, 2008, 43).

²³ Kalinka tarafından kayıt altına alınan ve kelime bütünlüğü taşımayan söz konusu yazıt şu şekildedir: “.b...[i] ...d. alaha tuwa .atije [t]e ..[z]. la sseweh t[i]deimi .....a l...azi .....Ā [z]zad. Ki.i.r...a” (Forbes & Spratt, 2008, 43 vd.; Ritter, Kleinasien II, 959)

Lykia Bölgesi'ne özgü dikme mezarlar, kayanın biçimlendirilmesiyle oluşan platform üzerine yerleştirilen monolit kalker bloktan oluşur (Deltour Levie, 1982). Dikmelerin yüksekliği ortalama 5-8 m'dir. Mezar odasının bir kısmı bloğun üst kısmına oyulur veya dikmenin bloğu ile mezar odasının arasına tabla yerleştirilerek mezar odasına geçiş sağlanır. Bu tip geçiş Ksanthos'ta aslanlı mezarda görülür. Mezar odasının kapakları kimi zaman Harpy Dikme Mezar anıtında olduğu gibi ters piramidal biçimdedir.

J. Borchard İ.Ö. 6. yy.'ın ikinci yarısından İ.Ö. 4. yy.'a kadar görülen bu mezarların aile mezarları olmayıp sadece bir kişiye ait olduğunu belirterek bezemeli ve bezemesiz olarak iki gruba ayırmıştır (Borchhardt, 1975). F. Kolb (Kolb, 2016), Harpy Dikme Anıtı'nı örnek göstererek bu mezar tipinin en üst seviyedeki ailelere ait mezar olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Kolb (Kolb, 2016), söz konusu mezarları Ksanthos beyliği tarafından yönetilen bölgede görülen bir mezar tipi olduğunu belirterek mezar tipinin doğduğu yer olarak Ksanthos kentini göstermiştir. G. E. Bean (Bean, 1978), dikme mezarları Lykia Bölgesi'nin en yabancı mezar grubu olarak nitelendirmiştir. A. Keen'e (Keen, 1998) göre, dikme mezarlar aile mezarı değildir, Bey'in siyasi gücünü simgeleyen politik amaçlar içerir. F. Işık (Işık, 2015: 613)²⁴, Ksanthos'ta yazıtlı dikme mezar odasının üstündeki aslanlı tahtta oturan bey heykelini Geç Hitit Dönemi tanrı ya da tanrılaşmış kral resimleri ile ilişkilendirerek bunların "tanrılaşmış bey" için yapılmış "ölü tapınakları" olarak yorumlamıştır.

Bu mezar tipinin en erken örneği Ksanthos'taki Aslanlı Mezar'dır (Demargne, 1958). Cadianda'dan farklı olarak Lykia Bölgesi'nde keşfedilen 50 dikme mezarın büyük çoğunluğu akropol ve konut binaları olan surlarla çevrilmiş yerleşimlerde bulunmuştur (Kolb, 2016). Harpy Anıtı, Aslanlı Mezar, Trysa Dikme Mezarı (Marksteiner, 1991), İsinda Dikme Anıtı (Özhanlı, 2001-2002) betimlemeleriyle ön plana çıkan dikme mezarlardır. Yazıtlı dikme mezar olarak en bilinen örnek ise üzerinde Lykçe ve Grekçe yazıtların yer aldığı Ksanthos'ta agorada bulunan ve 12 tanrının adının geçtiği, zaferlerin anlatıldığı Ksanthos Dikme Anıt Mezarı'dır. Kolb'e (Kolb, 2016) göre İ.Ö. 5 yy. son çeyreğinden itibaren Heroon, kaya mezarları ve anıtsal lahitler olsa da dikme mezarların tipinin tekrardan yazıtlı olarak görülmesi, bu aile mezar geleneğinin devam ettiğini göstermektedir.

²⁴ Detaylı bilgi için bkznz. Işık, 1995: 164-176.

Lykia'da İ.Ö. 546-360 yılları arasında yaklaşık 200 yıl süren Beylikler dönemi-Hanedanlık dönemi- yaşanmıştır. Bu süreçte Perslerin egemenliği altında olan Lykialılar onların atadıkları yerel beyler tarafından yönetilmiştir. Bu yönetici beylerin mezarları genellikle ilk dönemlerde dikme mezarları tercih etmişlerdir. Genel kural olarak bu dikme mezarlarda Bey'in avlanan ve savaşan güçlü yönleri vurgulanmıştır (Zahle, 1980). Cadianda dikme anıt mezarda gözle görünür herhangi bezeme yoktur ve bu özelliği ile Hıdırlık'taki dikme anıt mezarlara benzerlik gösterir²⁵.

J. Borchard, dikme mezarları 6. yy.'ın ikinci yarısından 4. yy.'a kadar Lykia Bölgesi'nde varlığını sürdürdüğünü belirtmektedir (Borchhardt, 1975).

Yapılan çalışmalar neticesinde; Cadianda Dikme Mezarı'nın bölgeye hakim bir Bey için yapıldığı ve Beylikler Dönemi'nde yapıldığı sonucuna varılmıştır.

2.2 OVA NEKROPOLÜ

Ova Nekropolü, Cadianda akropolünün 1,5 km kuzeydoğusunda yaklaşık 20 dönümlük düz ve yer yer kayalık bir alanı kapsamaktadır (Harita 7, 13). Bu alanda yer alan kaya kütlelerinden mezar olarak yararlanılmıştır. KM1, KM2, KM3, KM4, KM4A, KM5 ve Salas Lahdi M154; kaya tapınım yerinin karşısında, Ova Nekropolünde yer alır.

KM3 ve KM4, KM4A mezarlarının yer aldığı kaya kütleleri depremler sonucu bulunduğu yerden koparak aşağı düşüp devrilmiş ve sonucunda mezarlar tahrip olmuştur. Yapıldıkları dönemde KM3 ve KM4 ve KM4A mezarlarının aynı kaya üzerinde ve birbirlerine yakın oldukları anlaşılmaktadır. Mezarların yaklaşık 10 m batısında KM2 mezarının bulunduğu görülür ve bağımsız kaya kütlesi hafif doğu yönüne kaymıştır. KM2'nin 30 m uzağında, tam karşısında KM1 mezarı batı yönünde derin hendeğe doğru eğim göstermiştir. KM1 Uzebeemi Mezarı, betimlemeleri ve mimari özellikleri bakımından özel bir konumdadır. Cephesi yukarıda belirttiğimiz mezarlara yönelik olan bu mezarın giriş kısmının önünde anma törenleri için yapılmış özel bir mekân yer alır. KM5 kaya mezarı ile KM1, KM2, KM4 ve KM4A mezarları

²⁵ Buschmann 1990 ve 1991 yıllarında inceleme yaptığı Hıdırlık mevkiinde dikme mezarlardan söz etmiştir (Buschmann, 1993). Cadianda'nın 24 km güneyinde yer alan Telmessos'un Erken Dönem Yerleşkesi Hıdırlık'ta 2020 yılı yaptığımız gezi sırasında iki dikme mezarın tahrip edildiği ve parçalandığı görülmüştür. 2023 sezonunda mezarların detaylı çalışması Prof. Dr. İsa KIZGUT tarafından gerçekleştirilecektir.

arasında, mezarlara yönelik kaya kültü ile ilişkilendirdiğimiz taban kısmı düzleştirilmiş nişli kaya alnacı araştırmalar sırasında tespit edilmiştir.

Bu kaya mezarlarının yaklaşık 300 m batısında Bayraklıtepe mevkiinde KM5 mezarı yer alır. KM5 mezarının yer aldığı tepenin düz kısmındaki Hellenistik Dönem mimari kalıntıları buranın Cadianda akropolünün gözetleme yeri olabileceğini düşündürmektedir. Gözetleme kulesi olarak düşündüğümüz kayalığın alt kodlarında özellikle ovaya bakan doğu kısımlarında geç dönem harçlı duvar kalıntıları görülmüştür. Dolayısı ile alanın İ.Ö. 5. yy.'den Geç Roma Dönemi'ne kadar iskân gördüğü düşünülmektedir.

2.2.1 M154 Salas Lahdi

Salas Lahdi Akropolün 1,5 km kuzeyinde, KM1 kaya mezarının 350 m kuzey batısında, özel mülkiyete ait bahçede yer alır²⁶ (Harita 6, 10, 14)(Lev. 5-9).

Cadianda ile ilgili literatürde en fazla yere sahip olan Salas Lahdi, 1840 yılında keşfedilmiş ve C. Fellows tarafından bilim dünyasına tanıtılmıştır (Fellows, 1841: 116 vd.; Kalinka, 1901: 28 vd.) Yazıtların bir kısmı 1901 yılında E. Kalinka tarafından okunmuş ve yayınlanmıştır. Yazıtlar, Eski Yunanca ve Lykçe olup mezarda betimlenen figürlerin isimleri bulunmaktadır (TAM, 1901). Kalinka dışında E. L. Petersen von Luschan (Petersen, 1889: 188,194), J. Kurtz ve D. Boardman (Boardman ve Kurtz, 1971: 283, res. 67) ve J. Zahle (Zahle, 1979: 265, 322, kat. 2), Salas Lahdi üzerine incelemeler yapmıştır. 19. yy.'da parçalanarak bazı parçaları British Museum'a götürülen lahdin görülen parçalarından arda kalanlar ise, bugün lahdin temelini bulduğu yerdeki yaklaşık 10 m'lik alana dağılmış durumdadır (Lev. 10). Mezar yapısına ait bu iki ayrı yerdeki parçaları 1966-1968 yıllarında inceleyen J. Borchhardt ve K. Neumann yapının rekonstrüksiyonunu oluşturmuşlardır (Borchhardt, 1968: 175 vd.). Söz konusu anıt bölgenin en tanınmış eserlerinden olan Harpy Anıtı, Nereidler Anıtı, Trysa ve Limyra Anıtları ile kıyaslanacak ölçüde bezemelere sahip olması yanında, anıtın üzerinde hem Lykçe hem de Yunanca yazıtın olması, bu anıtı söz konusu eserlerden daha ayrıcalıklı bir konuma sokmaktadır.

²⁶ Lahit Kültür ve Turizm Bakanlığı 15.12.2016 tarihli, 2087 sayılı yazısı ile yakın bir zamanda tescil edilmiştir.

Salas Lahdi’nde mimari açıdan Lykia’ya özgü semerdamlı ev mimarisinden esinlendiği anlaşılmaktadır. Lykia lahitlerinin biçimsel öncül örnekleri Elmalı Karataş’ta Erken Tunç Çağı’na tarihlenen insize yapılmış seramik parçası üzerinde (Mellink, 1964: 3), Phaistos Diski’nde (Chadwick, 1959: 59) ideogram olarak ve Perachora pişmiş toprak ev maketlerinde (Payne, 1940: 34, Lev. 9) karşımıza çıkar. Lykia lahitlerine yönelik detaylı tipoloji ise çalışmaları O. Bendorf ve G. Niemann tarafından başlatılmıştır (Bendorf ve Niemann, 1884: 101). E. Akurgal lahitleri “Yerli Anadolu Geleneğini Sürdüren Mezar Anıtları” grubunda ele almıştır (Akurgal, 1961: 128). Boardman ve Kurtz “Serbest Lahitler” ve “Anakayaya Bağlı Lahitler” olmak üzere iki ana grupta incelemişlerdir (Boardman ve Kurtz, 1971). Sonraki yıllarda H. Yılmaz tipoloji üzerine yeni öneriler getirmiştir (Yılmaz, 1994). E. Özer ise, Hellenistik Dönem ve Roma Dönemi lahitlerinin biçimsel özelliklerini ve dönemsel süregenliğini inceleyerek bir ayrıma gitmiştir (Özer, 2014). En belirgin özellik lahit kapaklarındadır. Roma Dönemi lahitlerinde kapak daha basık ve köşe akroterlidir.

Lahitlerin benzeri olan ahşap yapım tekniğinin yakın zamana kadar sürekli bölgede kullanıldığı bilinmektedir. Cadianda’da ele aldığımız Salas Lahdi’ni V. İdil, “Lykia Lahitleri” yayınında, lahit teknesinin alt kısmında düz çatılı mezar ev bulunan ve böylece yüksek iki katlı bir görünüme sahip olan “mezar ev lahitler” grubunda incelemiştir (İdil, 1985:11, Lev.22-23). B. Tamer, lahitleri “Anakayaya dikey veya yatay düzlemde açılan mezar” olarak sınıflandırmıştır ve buna göre, Salas Lahdi ikinci grupta yer almaktadır (Tamer, 2010).

Lykia lahitlerinin mimari özellikleri bölgede ahşap yapılarda yakın zamana kadar kullanıldığını göz önüne alan H. İşkan ve F. Işık, Lykia’daki ahşap ev mimarisinin gömüt mimarisine yansıtıldığını benzer örneklerle incelemişlerdir (Işık ve Yılmaz, 1996). Lykia’da sürekli kullanıldığı bilinen ahşap mimarinin bölgedeki tahıl ambarları, hatta arı kovanlarının yapısı ile olan görsel benzerlikleri de araştırılmıştır (Bulut, 2016: 584). Ayrıca Lykialıların denizle sıkı bağları göz önüne alınarak mahya girişinin geminin ana kaburgasını oluşturduğu ve kapakların ters dönmüş gemiyi yansıttıkları (Dinsmoor, 1950: 68) gibi çok yönlü fikirler de ileri sürülmüştür.

Buna göre söz konusu lahit “mezar ev” lahitler grubu içerisinde yer alır. Salas Lahdi yerel kireç taşından, 3 basamaklı podyum üzerinde üst üste iki mezar odalı, semerdam

kapaklı ve mahya kirişlidir. Ön ve yan yüzler, ara bloğun yan yüzleri ve lahit kapağının ön cephesi bezemelidir. Temel ana kayanın tıraşlanmasıyla biçimlendirilmiştir. Kaya kütlesi yontularak podyumun üzerindeki mezar ev oluşturulmuştur. Üç basamaklı podyumun dış basamak ölçüsü 10 x 9,5 m'dir. En üst basamağın üzerinde yer alan mezar ev 1,90 m'lik kenar uzunluğu olan kare formlu bir kaide üzerindedir. Mezar odasının genişliği 1,93 x 1,90 m derinliği 1,48 x 1,60 m'dir. Düz çatısının üzerine daha küçük ebatta orta blok, orta bloğun üzerinde lahit teknesi ve semerdam biçimli mahya kirişli kapakla mezar yükseltilmiştir.

Biçimsel olarak Lykia Bölgesi'nde bu gruba giren lahitlerin benzerleri: Bayındır (Bean, 1958: 50; Kjeldsen ve Zahle, 1975: 316; İdil, 1985: 31-32), Kyanae (Petersen, 1889: 20; Bean, 1978: 110; Zahle, 1979: 252; Borchhardt, 1968: 180 vd.; Zahle, 1979: 252 vd.; İdil, 1985: 39-40), Limyra (Fellows, 1841: 208; Metzger, 1969: 185; Borchhardt, 1973: 44; Waelkens, 1980: 7; İdil, 1985: 45; Petersen, 1889: 72) ve Sura'da (Borchhardt, 1975, 78; İdil, 1985: 67) görülmektedir. Buradaki lahitler de Cadianda'da olduğu gibi kaya mezarlarına yakın konumdadır. Cadianda mezar ev lahдинin podyumu 3 basamaktan oluşmuştur. Borchhardt'a göre bu özellik Lykia bölgesine aittir (Borchhardt 1968: 176, res. 1).

2021 yaz sezonunda Salas Lahdi'nin bulunduğu yerde yaptığımız incelemelerle, lahit parçalarının 10 m² alana yayıldığı tespit edilmiştir. Lahit hakkında ilk yorumu yapan Fellows²⁷; bu lahдин Hecatomnus'un babası, Pixodarus ve Mausolos'un da büyükbabasına ait olduğunu ileri sürmüştür. Ters dönmüş ve kaymış lahit kapağının korunan ölçüleri 2,80 x 2,20 m'dir. Kayaya oyulmuş temel çukurunun 3 m kuzeyinde, 1,23 m uzunluğunda blok üzerinde iki savaşıya ait olduğu düşünülen betimin sadece

²⁷ “Bu lahit üç farklı yoldan bizimle iletişim kurar – mimarisi, betimlemeleri ve epigrafisi. Üzerinde yer alan yazıtta mezarın Zzala'nın veya Yunanca ismiyle Salas'ın, olduğunu okuruz. Aile grubundaki ilk figür olan Hecatomnus, genç biri olarak tasvir edilmiştir. Her figürün üzerinde bir isim yer alır – Seskos, Mesos, ve diğerleri. Bu isimler Likya'nın kuzey bölgesindeki muhteşem bir lahдин üzerindedir ve hemen yanı başındaki Caria bölgesiyle ilişkilendirilmektedir. Levhanın en alt kısmında Hecatomnus'us oğlu olduğunu söyleyen Pixodarus'un bir hükmü yer alır; buradan kendisinin Caria'nın yanı sıra Likya'nın da satrapı veya kralı olduğu sonucunu çıkarıyorum. Birkaç kilometre ötede yer alan Halikarnassos'ta bir başka evlat ve yine Caria'nın kralı ya da satrapı Mausolos'un mezarı bulunur. Bu anıtı işçiliği ve eskiliği açılarından diğer anıtlarla kıyaslayıp değerlendirdiğim zaman; Salas'ın, Hecatomnos'un babası Pixodorus ve Mausolos'un da büyükbabası olduğunu tahmin ediyorum. Lahit bir satrapa yakışır bir mezar, Ksanthos'taki lahit de bir o kadar güzel ve içinde yatan kişiyi üzerinde betimliyor. Varsayımım doğruysa, iki Caria kralının babası olan Hecatomnus'un ismini ve mezarını belirttiği için, tarih açısından önemli bir bulgu olacaktır.” (Fellows, 1855: 19).

diz kapağının alt kısmı ve lahdin çukuru görülebilmektedir²⁸ (Lev. 10). Kırılmış ve ters dönmüş kapakta Borchhardt'ın rekonstrüksiyonda belirttiği üzere; grifon ve kaldırma çıkıntılarındaki aslan protomu gözle görülememiştir (Borchhardt, 1968)²⁹.

Fellows'un yayınında (Fellows, 1841: Lev. 117) mezar evin ön cephesinde sola yönelik, ayakta elinde oinochoe taşıyan bir erkek figürü yer alır. Kalinka'nın çiziminde (TAM I, No. 32) söz konusu figür kadın olarak verilmiştir. Borchhardt rekonstrüksiyon çiziminde arazide bulunduğu baş ve yazıtı değerlendirerek (Borchhardt, 1968, abb 8 ve 9) Fellows'un görüşünü onaylamıştır. Mezara girişte ayakta görülen, betimlemenin en erken öncülerinden olan bu figür Roma Dönemine tarihlenen lahitlerde de devamlılık göstermiştir. Söz konusu figür Olympos'ta İ.S. 180'e tarihlenen lahitte sakalsız ve gençtir (Özer, 2013: 482).

Ayakta Hymation giysili erkek figürün başının yanında Salas, Lykçe *Zzala*, yazıtı yer almaktadır. Lahdin sol yan yüzünde altta karşılıklı iki kalkanlı savaşçı, ellerinde mızrakla savaşır durumda betimlenmiştir. Aynı şablon sağ yan yüzde de görülür. Bu yan yüzde karşılıklı iki savaşçının üst kısmına ait parçaların bir bölümü Kalinka tarafından yazıt korpusunda (TAM I, No. 32) belirtilmiş ve Borchhardt tarafından üzeri temizlenerek fotoğraflanmıştır (Borchhardt, 1968: Abb. 12, Fragment D).

Güney yan yüzde iki savaşçı betiminin üst kısmında yer alan frizde ise 12 kişiden oluşan kurban sahnesi görülmektedir (Lev. 6). Friz betimlemesi, sol köşede sağa doğru yürüyen chiton giysili ve çıplak ayaklı genç kız figürü ile başlar. Sol elinde yukarı doğru alabastron kaldırdığı, diğer elinde kulpsuz kâse taşıyan kızın uzun saçları başının arkasında toplanmış, dalgalar halinde aşağı sarkık olarak işlenmiştir ve saçlarının üzerinde bant vardır. Bu figürün yanında masa etrafında toplanmış, kimi bilim adamlarının aşık oyunu sahnesi olarak yorumladığı figürler yer almaktadır. Oyun dört kişi arasında geçmektedir. İki kişi ayakta sağ elleri aşağı doğru açıkta, sol elleri göğüslerinin üzerinde gösterilirken diğer ikisi karşılıklı olarak birisi taburede, diğeri ise önünde diz çökmüş durumda oyuna konsantre olmuş gibi işlenmişlerdir. Oyun grubuna

²⁸ Fethiye Müzesi Müdürlüğü'nün tescil için yaptığı çalışmalarda eserin üçte bir kısmının toprak altında ve yüzeyde dağınık olduğu belirtilmektedir. Borchhardt, mezar odasının arka kısmının da betimli olduğunu ve görselin toprak altında kaldığını yazmıştır (Borchhardt, 1968: 175).

²⁹ Lahitle ilgili ölçü ve betimler Fellows ve Borchhard yayınına (Fellows, 1841) (Borchhardt, 1968) göre verilmiştir.

yönelik oturan kadın, elinde çıplak bebek oğlu *Turlli*'yi sevgi dolu bir şekilde tutmaktadır. Arkasında ayakta duran bir kadın figürü yer alır. Ayakta duran kadının gür bukleli saçları omzuna kadar uzamıştır. Kadın tasviri uzun giysili, sağ eliyle mantosunun ucunu tutmuş, sol elini öne doğru uzatmış şekilde gösterilmiştir. Karşısında himation giysili ayakta duran iki erkek figürü bulunmaktadır. Bu iki adamın sol elleri aşağı doğru sarkarken, sağ ellerinde birer nesne tutmaktadırlar.

Betimi takip eden adak sahnesi, sağa doğru ilerleyen iki erkek figürle başlar. Bu figürlerden birisi elinde tuttuğu baltayı yukarı kaldırırken diğeri boğanın ensesinden tutmuştur³⁰. Güney yan yüzün üst kısmında yatay tek sıra ağaç kütüklerinin taklidiyle bir sıra oluşturulmuş ve üç girintili silmeden sonra ara bloğun her iki yan yüzünde Lykia'da çok sevilen mezar sahibini kahramanlaştıran savaş sahnesi yer almıştır. Yukarıda betimlerini verdiğimiz frizin üst kısmında yani güney ara blokta savaş sahnesi, karşılıklı savaşan yaya iki asker ve yere düşmüş yaralı diğer bir asker görülür. Chiton giysili savaşçılar kalkan ve mızraklı bir şekilde ve mücadele halindedir. Sağ köşede yere düşmüş şekilde gösterilen savaşçı çıplaktır. Savaş betimi frizin altındaki mezar odasının betimlemeleri ve lahdin kuzey yan yüzü ile güney yan yüzündeki betimlemeleri ile uyum içindedir.

Lahdin kuzey yan yüzünde, ölü yemeği -symposium- konusu işlenmiştir (Lev. 7). Betimde 13 figür ve isimlerin olduğu yazıtlar yer alır. Sahnenin iki yanında ayakta çıplak dans eden figürler vardır. Symposiuma katılanlar üç kline üzerinde uzanmış, içki veya sunu içmektedir. Borchhardt, kadın ya da erkek olduğu belirlenemeyen, flüt çalan figürden anlaşıldığı üzere yemeğin danslı ve müzikli olduğunu ileri sürmektedir. Sağdaki klinenin altında sol tarafa yönelik, soyluluğun göstergelerinden olan iki köpek figürü görülür. Ortadaki kline üzerine uzanmış erkek iki elini açarak küçük bir çocuğu kucaklamaktadır. Frizin üst kısmındaki ara bloğun yan yüzünde ise 6 figür görülmektedir. Tırıs halinde, şaha kalkmış karşılıklı iki at üzerindeki süvariler, önlerindeki iki düşmanla savaşırken gösterilmişlerdir. Betimlemenin iki yan tarafında

³⁰Fellows'un çiziminde gösterilen baltanın ile yalnız tanrılar için kesilen kurbanda kullanıldığı ve ölü kültüründe kurbanın kesildiği belirtilmektedir (Borchhardt, 1968, 207). Işık, "Lykia bey soyunun, Kariyalı hekatomnidler gibi, öldüklerinde heros olmadıkları, dolayısıyla Hellen düşüncesine göre kahraman olmadıklarını söyleyerek, Hitit kralları gibi tanrı olurlar" yorumu yapmıştır (Işık, 2015, 612). Salas lahtinde görülen kurban sahnesinde baltanın tanrısılaştırmış bey için yapılmış olabileceği fikri bu yorumu desteklemektedir.

sağ ve sol köşesinde dizleri üzerine düşmüş yaralı iki asker görülmektedir³¹. Betimin en yakın örneği KM1 mezarının kuzey yan yüzündedir (Lev. 11). Betim ve yazıtlardan yola çıkılarak, söz konusu mezar İ.Ö. 5. yy.'ın sonuna tarihlendirilmiştir (Borchhardt, 1968: 213). Bu tarih satrap isyanından sonra Lykia kentlerinin bir kısmının Karia Bölgesi'nde Hekatommos sülalesine geçtiği dönemdir. Araştırmalarımız da Borchhardt'ın tarihlendirmesi ile uyumlu sonuçlar ortaya koymaktadır.

2.2.2 KM1 Uzebeemi Mezar Anıtı

Ova Nekropolü'nde yer alan diğer bir mezar, Akropol'ün 1,5 km kuzeydoğusunda Salas Lahdi'nin 300 m kuzeyinde yer almaktadır. Büyük, yekpare bir ana kaya kütesinin tıraşlanarak ve oyularak biçimlendirilmesiyle yapılmıştır. Mezarın üç yüzü işlenmişken güneybatıya dönük arka kısmı işlenmeden bırakılmıştır. Mezarın bulunduğu kaya kütesi engebeli arazinin kenarında olduğundan deprem sonucu batıdaki vadiye doğru kaymıştır. Bu durumun gelecek yakın zamanda mezara büyük zarar vereceği anlaşılmaktadır³². Biçimsel yapısı ve betimlemeleri ve Lykçe yazıtı ile dikkat çeken mezar, Lykia Bölgesi'nin önemli eserleri arasında yer alır. Mezarla ilgili ilk araştırma Fellows tarafından yapılmıştır (Fellows, 1841:118). Mezar yapısı 1862 yılında J. Bachofen'in da dikkatini çekmiş ve yukarıda belirttiğimiz gibi eserin vadiye doğru kaymakta olduğu 19. yy.'da yaptığı gezi sırasında bildirilmiştir (Bachofen, 1924). Mezarla ilgili çalışmalar yapan diğer araştırmacılar Benndorf ve Niemann'dır (Bendorf ve Niemann, 1884). Mezarla ilgili en detaylı çalışma ise Salas lahdinin rekonstrüksiyonu ile birlikte Borchhardt tarafından yayınlamıştır (Borchhardt, 1968).

Bugün gözle görmemizin mümkün olmadığı yazıtın stampajı Britsh Museum'da yer almaktadır (Borchhardt, 1968). Lykçe yazıt mezarın kuzey yan yüzünde atlı süvarinin miğferinin sağında bulunur (Lev. 11-12). Yazıtta; “*Uzebeemi bu evde yatmaktadır*” ibaresi okunmuştur (Schweyer, 2002: 24)³³. Burada önemli olan “*prnawa*” kelimesidir

³¹ Betimlemelerin yakın örnekleri karşılaştırılmalı olarak verilmiştir (Borchhardt, 1968).

³² Bachofen 1862, 1840/1841 yılında yaptığı Lykia yolculuğunda lahdin durumu için şu ifadeyi kullanmıştır; “Yontulduğu büyük kaya kütesiyle vadinin tepe kenarında yer alan fazlasıyla süslü lahit, 30 derecelik açıyla kendisini yere indirecek bir sonraki sarsıntıyı bekliyor.” (Bachofen, 1924: 44)

³³ Schweyer: “Lykia'da 30 ev mezarın sadece ikisinde Lykçe yazıt vardır. Bunlardan biri Hoyran'da diğeri Cadianda'dadır”. Yazıtla ilgili diğer araştırmacıların dil bilimcilerin yorumları için bkz. (Borchhardt, 1968).

ve Lykçede ev ile özdeşleştirilmektedir. Bu yazıt, Lykialıların mezarlarını evleri olarak benimsediklerini gösteren en önemli kanıttır³⁴.

Mezar yapısı iki basamaklı bir platform üzerinde yer almaktadır (Lev. 13 ve 14). Platformun üzerinde kareye yakın formda mezar ev oluşturulmuştur. Platformun ön kısmında; yani mezar girişinin zemini balkon biçiminde oyularak ön oda yapılmıştır. 0,90 m yüksekliğinde, 3,13 m genişliğindeki alan Borchhardt tarafından kurban yeri olarak yorumlanmıştır (Borchhardt, 1968). Yaptığımız incelemelerde giriş kısmında kurban için açılan bir çukur izine rastlanılmamıştır. Bu nedenle; ön odayı daha çok anma törenleri için toplanma yeri olarak yorumlamak da mümkündür. Mezar yapısının cephesi iç içe geçen ahşap hatıl taklidi ile çevrelenmiş, köşelere ahşap hatıl çıkıntısı görüntüsü verilmiştir. Solda yalancı bir kapı görülmektedir. Sağda 0,45 m genişliğinde 1,48 m yüksekliğinde kapı açıklığı vardır. Kapı sövesi belirgindir. 1,10 x 1,90 m ölçülerinde ve 1,05 m yükseklikte olan mezar odası oldukça dardır. Girişin sol tarafında üst üste ranza biçiminde iki kline yer alır. Kline 1,60 x 0,45 m ebatlarındadır. Alt kısımda yer alan klinenin çevresi 0,2 m yükseltilerek gömüt yeri daha belirgin duruma getirilmiştir. Mezarın iç ölçüleri göz önüne alındığında yer darlığından dolayı ölü yataklarının üst üste yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu uygulama, Lykia kaya mezarlarında sık karşımıza çıkmayan bir özelliktir³⁵ (Lev. 13 ve 14). Borchhardt, Myra mezarlarında bu alanların üzerine ahşap sanduka konulduğuna (Borchhardt, 1968) ya da bunların ölü hediyesi için de yapılmış olabileceğine dikkat çekmektedir. Limyra mezarlığında da bu tip gömüte rastlanmıştır (Fellows, 1841).

Kuzey yan yüzde Uzebeemi tasviri şaha kalkmış atın üzerinde, düşman askerini atın altına almış, karşısındaki düşman askeri diz çökmüş şekilde gösterilmiştir. Uzebeemi burada zafer kazanan kahramandır. Diğer güney yan yüzde; savaşın yorgunluğunu ve hak ettiği dinlenceyi sağlamak üzere kline üzerinde uzanır şekilde tasvir edilmiştir (Lev. 12).

³⁴ 2015 yılında yayınlanan Lykia Kitabı'nda "*Zala'nın karısı Uzebeemi*" (Çevik, 2015: 195) olarak belirtilmiştir. Uzebeemi kadın değil erkektir; üstelik "*Zzala*" Salas'ın Lykçe okunuşu olup, Salas Lahdi'nde geçmekteyken Uzebeemi ile alakadar yazıt KM1 mezarındadır. Uzebeemi bazı yayınlarda Uzebeimi olarak okunur.

³⁵ 2023 yılı Telmessos yüzey araştırmasında İn Çıkmazı Mevkii'nde (66.sok.) lahit içerisinde ranza biçiminde kline ile karşılaşılmıştır. 1,84 x 0,48 m ebadında ve zeminden 0,42 m yüksekliktedir. Lahit kapağının basık formundan dolayı KM1'den daha geç bir döneme işaret etmektedir.

güney yan yüzünde kline üzerinde uzanmış bir adam ve klinenin ayakucunda ayakta üç figürün yer aldığı symposium sahnesi betimlenmiştir (Lev. 12). Güney yan yüzün batı tarafının üst kısmı oldukça tahrip olmuştur ve ayakta duran üç figürün yüzleri belirsizdir.

Kline, sahnenin dörtte üçünü kapsar şekilde işlenmiştir. Klinenin üzerinde alçak bir minder olduğu anlaşılmaktadır. Ayak kısmı “topaç” biçimindedir. Kline üzerine uzanmış sağ ayağını hafif karnına çekerek dizden bükmüş, uzun saçlı, heybetli, $\frac{3}{4}$ 'ü cepheden verilmiş bir adam figürü yer alır. Üst tarafı çıplak görünen figürün hymation kıvrımları karın kısmında toparlanmıştır. Sol dirseğini klineye dayamış, elinde yayvan geniş ağızlı kâse tutmaktadır. Saçları omuz hizasında gür ve kabarıktır. Saçların gür biçimde omuz hizasında gösterilmesi Lykialı bir özellik olarak yorumlanmaktadır (Eliüşük, 2016).

Klinenin hemen altında yüzü doğu tarafına dönük, sahiplerinin sadık hayvanı olan köpek tasviri yer almaktadır. Köpeğin yüzü tahrip olmuştur. Ayakları kıvrık, başı dik, kuyruğu yukarı kalkık durumdadır. Köpeğin ön kısmında Fellows'un gördüğü ve çizdiği kuş, Bendorf'un ise vazo olarak nitelendirdiği betimi (Bendorf ve Niemann, 1884) bugün tahribattan dolayı görmek mümkün olmamıştır. Yine Fellows'un çiziminde yer alan aslan başı ise tespit edilememiştir. Kline üzerinde oturan figüre yönelmiş olduğu görülen yüzleri tahrip olmuş ayakta duran 3 figür yer almaktadır. Bu figürlerin sol omuzlarından aşağıya doğru sarkan kıvrımlı giysileri bilek hizasına kadar iner. Klinenin önündeki kişinin sol ayağı hafif kıvrık halde klineye dayanmakta, dirsekten kıvrılmış sol kolundan ise elbisenin kumaşı sarmaktadır. Diğer elini klinede uzanan adama doğru göğüs hizasından paralel olarak uzatmıştır. Yaklaşık aynı ölçülerdeki ikinci figür, sol elini kıvrırarak elbisenin kıvrımlarını karın bölgesinde tutmuş, diğer elini ise aşağıya doğru sarkıtmıştır. Tasvirde yer alan son figür sağa doğru hafif dönmüş, sol eli ile önündeki adamın sağ kolunu tutar şekilde gösterilmiştir.

Mezarın kuzey yan (Lev. 11) yüzün iki yanı 0,8 m genişliğinde ve 0,16-0,26 m arasında derinliği olan iki diklemesine pervaz ile sınırlandırılmıştır. Alttaki hatıl görünümlü giriş 2,09 x 2,86 m'dir. Bu kısımda iki düşman askeri ile çarpışan bir süvari betimlenmiştir. Süvarinin sağ kolu ve atın kuyruğunun olduğu köşe alanında derin yarıklar oluşmuştur. Tırıs halinde şaha kalkmış at figürü alanın $\frac{3}{4}$ 'lük kısmını kapsamaktadır. Süvari sağ

elini yukarıya ve hafif geriye alarak atın ön ayakları hizasında diz çökmüş, düşmana mızrağı saplamak üzere bir pozisyon almıştır. Figür, sol eli ile atın dizginlerini tutmaktadır. Dizginin sağ tarafı gerilmiş, sol tarafı ise gevşek bırakılmıştır. Zırhlı giysisinin alt kısmı şeritlidir. Tasvir, başında sorguçlu ve öne doğru çıkıntılı miğferi taşır. Boyundan bağlanan pelerini hareketi ile uyumlu uçuşur gibi gösterilmiştir. Omuz ve gövdesi cepheden, başı profilden işlenmiştir. Atın ön ayaklarının karşısında sol dizi üzerine çökmüş, sağ ayağı dizden hafif bükük asker sol elinde etrafı tek sıra şerit bordürlü kalkan, diğer eliyle elindeki mızrağı süvariye savurur durumda gösterilmiştir. Ancak mızrak hedefin dışında kalmış, süvariye teğet geçmiş durumda işlenmiştir. Asker, konik başlıklı chiton giysilidir. Atın altında sağ omuzu üzerine düşmüş, henüz başı yere değmemiş ve kalkanını yukarı doğru kaldırmış olan askerin miğferi yoktur. Zırhlı süvarinin başlığı ve peleriniyle en yakın benzeri, Payava Lahdi üzerinde karşımıza çıkmaktadır (Kızıgut, 2018: 69 vd.). Payava Lahdinde savaş sahnelerindeki bu şablon Deksileos mezar kabartması şablonunda da görülmektedir (Fuchs, 1983: Res. 606).

Betimlerin ikonografik değerlendirilmesi ve yazıta göre mezarın Lykia Kralı, Perikles ile çağdaş olduğu düşünülmektedir (Borchhardt, 1968). Cadianda'da Uzebeemi'nin yaşadığı dönemde nasıl bir rol oynadığına dair bu konu üzerinde elimizde şimdilik herhangi bir veri bulunmamaktadır. Bilindiği üzere bu dönem Lykia'da Pers egemenliğinin zayıfladığı ve şehir ayaklanmalarının yaşandığı dönemdir. (Zoroğlu, 2005)

2.2.3 KM2 Mezarı

KM2 kaya mezarı bağımsız bir kaya kütesine işlenmiştir ve hafif güneye yatık durumdadır (Lev. 15). Dış cephesinde alt ve üst kısmında ahşap görünümlü yatay kalın taşıyıcı kirişler kabartma olarak biçimlendirilmiştir. Altta yer alan eşik girişinin uç kısımları kıvrıktır. Yanda köşe dikmesi ve kat girişi çıkıntısı görülür. Kapı bloğu iki kasetlidir ve ortada kapı dikmesi yer alır. Üst girişin yukarısında bir sıra ahşap kütük sırası, kütük sırasının üzerinde üç silmeli faskiası ve köşe akroteri olan üçgen alınlıklı arşitravı vardır. Mezar, genel görünümüyle Lykia Bölgesi'nde çok sık karşımıza çıkan

ahşap ev mimarisinin taşa yansımaları gösteren örneklerden biridir³⁶ (Lev. 16). İç genişliği 1,58 m, iç uzunluğu 2,11 m olan mezarda kline yoktur.

2.2.4 KM3 Mezarı

KM3 mezarı büyük kaya kütesinin içine oyulmuştur ve bulunduğu kaya kütesinin devrilmesi sonucu tahrip olmuştur (Lev. 17-19). Mezarın içinden geçen ve mezar boyunca devam eden derin bir çatlak vardır. Kapının giriş kısmında ahşap hatıl benzeri kabartmalar ve kapının üzerinde ağaç kütük dizilimi ile silik üçgen alınlık tüm bozulmalara karşı görülebilmektedir. Mezar, ters “U” biçiminde klinelidir.

2.2.5 KM4-KM4A Mezarları

KM4 ve KM4A kaya mezarları aynı kaya kütesinde aralarında yaklaşık bir metre ara ile yan yana yer alır. İki mezarın ölçüleri birbirine yakındır. Bağlı oldukları kaya kütesinin devrilmesi sonucu tahrip olmuşlardır (Lev. 20-23). KM 4 klineleri kapı girişinin iki yanında yer alır. Klinelerin arasında hareket çukurunun arkası “U” biçiminde oyulmuştur. KM4A mezarının dış cephesinde ahşap dikey hatıl benzeri kabartma görülür. Kline girişin solunda ve karşı duvarda olmak üzere “L” biçiminde düzenlenmiştir.

2.2.6 KM5 Mezarı

Yukarıda anılan mezarların 350 m kuzeybatısında bugün Bayraklıtepe olarak adlandırılan tepenin doğu yüzünde KM5 mezar yapısı yer alır. Bu kayalık tepenin en yüksek kısmında Hellenistik Dönem mimari kalıntılarına rastlanmıştır³⁷. Bayraklıtepe’de yer alan KM5 kaya mezarı, tepenin kuzeye bakan cephesindedir (Lev. 24). Eşik girişinin iki yanında köşe dikmeleri ve dikmeleri kesen kat girişi vardır. İki kasetli kapı bloğu diklemesine kapı dikmesi ile ayrılmıştır.

³⁶ Likya mezar cephesi, bilindik (kiriş, dikme, hatıl) strüktür gereçler ile çeşitli konstrüktif birimlerin, özgün bir geçme çatki sistemiyle, belirli düzenlerde bir araya getirilmesiyle oluşmuş olduğu düşünülen bir ahşap karkas yapı görünümüne sahiptir. Kısmen ya da tümüyle, taştan inşa edilen anıt mezarlar, kayada ya da kayadan monolit olarak bağımsızlaştırılmış bir biçimde oluşturulan mezar yüzlerinde tek bir kısa cepheden tüm cephelere kadar yontularak taklit eden mimari görünüm bütününden oluşmaktadır (Tıbikoğlu, 2021: 37).

2.2.7 Kült Alanı

KM5 nolu mezarın yaklaşık 15 m güneyinde ana kayanın işlenmesi ile oluşturulmuş kaya alnacı tespit edilmiştir. Kayanın düz platformu 5,10 x 2,10 m'dir. 2,80 m yüksekliği korunmuş olup, bu duvarda yan yana birbirine paralel iki niş yer alır. Farklı ölçülerdeki nişlerden birincisi 0,20 x 0,50 x 1,08 m ölçülerinde olup tabandan 0,65 m yüksektedir. İkinci niş ise 0,21 x 0,64 x 0,12 m ölçülerindedir ve zeminden 0,45 m yüksekte yer alır. Bu nişli yapının mezarlara dönük durumda konumlanması ve kaya mezarlarına yakın olması, ölü kültüne yönelik doğada tapınma işlevi gördüğünü akla getirmektedir. Işık (Işık, 2001: 143 vd.), Lykialıların tanrısal gücü kadim Anadolu geleneğinde dağlarda ve kayalarda algılamış olduğuna dikkat çeker. Yakın çevresinde yüzeyde çok sayıda seramik parçalarına rastlanılmıştır (Lev. 25). Kaya mezarlarının olduğu bu alan Bayraklıtepe ile bütünsel olarak toplam altı dönüm yeri kapsar. Lykia ve Karia bölgelerinde sıklıkla görülen açık hava tapınım alanları eski Anadolu geleneğini yansıması olarak yorumlanmaktadır (Diler, 2013: 216).

2.2.8 Değerlendirme

Köy İçi Nekropolünde yer alan Dikme Mezar, Ova Nekropolü'nde yer alan Salas Lahdi, Uzebeeimi mezarı (KM1), KM2, KM3, KM4, KM4a, KM5 mezarları ve konum itibarıyla Merkez Güney Nekropolü'nde yer alan (akropolün doğu yamacında) KM6 kaya mezarları Cadianda'nın Erken Dönem mezarları olarak değerlendirilmiş; kentin önemini gösteren somut verilerdir. Diğer yandan Ova Nekropolü içerisinde anılan Salas Lahdi ile Köy İçi Nekropolü'nde bulunan Dikme Mezar neden ana nekropollerden bu kadar uzaktır? Sorunun yanıtı için henüz erkendir; fakat İ.Ö. 5. yy. ile İ.S. 3. yy. tarihleri arasında kentin konumunda değişiklikler olması muhtemeldir.

Daha önce de belirttiğimiz üzere KM5 kaya mezarının yer aldığı Bayraklıtepe'de Hellenistik Dönem mimariye rastlanılmıştır. Akropolü ve Telmessos Limanı'nı gören konumda olan bu tepedeki mimari kalıntılar gözetleme kulesi olarak değerlendirilmiştir. Tepenin kuzey ve doğu yamacında arazide yaptığımız çalışmalar neticesinde bol harçlı kalın duvar kalıntıları ise geç dönemlerde de istihkâmın devam ettiği izlenimi vermektedir.

Dikme anıt mezarlar aynı zamanda kamusal propaganda anlamı da taşır (Uğurlu, 2000: 359). Uğurlu'ya göre Lykia Bölgesi'nde 35 dikme mezar vardır. Sayısal olarak Kolb, bu

sayının 50'den fazla olduğunu belirtmektedir. Yeni araştırmalarla bu sayının çok daha artacağı kesindir. Buna örnek olarak yakın zamanda Telmessos'un ilk yerleşim yeri olarak düşünülen Hıdırlık'ta da tespit edilen dikme anıt mezarlar örnek verilebilir. Cadianda'da Bey Mezarı olarak değerlendirdiğimiz dikme anıtını ise yerleşkenin önemini vurgulayan ve şimdilik en erken kalıntısı olarak değerlendirmekteyiz.

Cadianda'nın kaya mezarları Lykia Bölgesi'nin karakteristik özelliklerini taşıyan ev tipi mezarlardır. Genellikle İ.Ö. 4. yy.'a tarihlenen mezarlar (Seyer, 2006: 719-734) Telmessos, Tlos (İşkan ve Çevik, III. Nekropol Kazıları, 1998: 432-442), Myra (Borchhardt, 1975), Pınara, Liymra (Kuban, 2012), Arykanda (Knoblauch, 1993: 256), Patara (İşkan ve Çevik, 1995: 187-216) kentleri başta olmak üzere Lykia Bölgesi'nde bilinen mezarlardır. Cadianda kaya mezarlarının geç dönemlerde de kullanıldığını gösteren bir veri olmamakla birlikte Arykanda (Şahin, 1994: 97-99) ve Tlos (Korkut ve Tekoğlu, 2019) kaya mezarlarında yazıtlardan mezarların yüzlerce yıl kullanıldığı anlaşılmıştır. KM2 ve KM6 üçgen çatılı ve köşe akroterli iken diğerleri düz çatılıdır. Mezarlarda genellikle kirişin üzerinde bir sıra ahşap kütük vardır. Cadianda kaya mezarlarının ortak özellikleri, kirişinin üzerinde ahşap görüntüsünü yansıtan kütük sırasının olmasıdır. Telmessos kaya mezarlarında da sıkça görülen bu özelliğe Tlos, Myra kaya mezarlarında da sıkça rastlanır. Kapı girişlerinde giderek küçülerek iç içe geçen pervazların kaleydoskopik bir izlenim yaratılarak bir dünyadan diğerine geçiş algısı hissettirildiğine inanmaktayız.

Kaya mezarları içersinde betim ve yazıtı ile en dikkat çeken örnek ise iki basamaklı platform üzerinde yer alan Uzebeemi Mezarıdır. KM2, KM3, KM4, KM4a mezarları ile karşılıklı bir konumda yer alan bu mezarın girişinde kaya biçimlendirilerek bir ön oda oluşturulmuştur. Bu ön oda ve karşılarındaki mezarların bulunduğu yaklaşık 600 m² alanı kapsayan düz mekânda cenaze ve dinsel törenlerin yapıldığını düşünüyoruz. Bu alanın yakınında yer alan mezarlara yönelik açık hava nişli kaya kült yeri de söz konusu mezarlarla bir bütün halinde değerlendirilmelidir.

Myra'da 110'dan fazla kaya mezarının bulunduğu alanda Çevik (Çevik, 2023) tarafından toplanma yapısı olarak değerlendirilen hibrid yapının yakınında bir kaya nişi tespit edilmiştir. Ayrıca Sura (Çevik, 2011), Hoyran (Kolb, 2008: 98) ve Liymra (Borchhardt, 1999: Lev. 7) yerleşimlerin kaya mezarlarına yakın açık hava tapınım yeri olan merkezlerdir. Çevik'e (Çevik, 2023: 22) göre, Lykçe'de "glaş" kelimesi

nekropoller ve kutsal alanlar olarak anılır. Cadianda'nın en önemli ve tekil lahdi olan Salas Lahdi bu alana sadece yaklaşık 300 m uzaktadır. Bununla birlikte Salas Lahdinin bulunduğu yakın çevresinde ölü anma, kült törenleri ve ziyaretçilerin ritüellerini gerçekleştireceği en uygun düzlük alanın burası olabileceği düşüncesi ile kaya mezarları, Salas Lahdi, açık hava tapınım kaya alnacının olduğu yeri kült alanı olarak değerlendirmek ve önermek istiyoruz.

2.3 MERKEZ GÜNEY NEKROPOLÜ

2.3.1 Sur İçi Nekropol

Cadianda'da sur içinde iki mezar tespit edilmiştir. Bunlardan birincisi *Heroon* olarak nitelendirilen Cadianda'nın en görkemli M152 mezarı ile M112 nolu *stadionun* oturma basamakları arasında yer alan tonoz çatı örtülü mezardır. M152 Heroon, Merkez Güney Nekropolü'nün kuzeyinde; Telmessos vadi ve limanını gören konumdadır.

2.3.1.1 M112 Mezarı

M112 mezarı antik kentin kalbinin attığı yer olarak tanımlanabilecek şehrin en merkezi yerindedir (Lev. 26-30). Güneyinde Flaviuslar Hamamı ve kuzeyinde tamamen yıkılıp tahrip olmuş bir tapınak yer alır. Roma İmparatorluk Dönemi'nde şehir merkezlerine mezar yapılmaması konusunda ceza uygulamalarına karşın Anadolu'da ve Lykia Bölgesi'nde önemli kişilerin mezar yaptığı görülmektedir. Hadrianus Dönemi'nde kent merkezine gömü yapanlara, buna izin veren yetkililere cezai yaptırımlar uygulandığı bilinmektedir (Dardaine ve Frézouls, 1985: 216; Coulton, 1982: 58) Lykia Bölgesi'nde önemli kişilerin kurumlara yaptığı hayırlar dolayısıyla mezarlarını kentin en görkemli yerlerine yapma izni aldığı da görülmüştür. Ancak *stadionun* basamakları arasında tonoz örtülü mezar yapısı şimdiye kadar Lykia Bölgesi'nde görülmemiştir. Bu nedenle konumu itibariyle mezar yapısı ünik bir mezar olarak önerilebilir.

Konumu açısından Lykia Bölgesi'nin tekil örneği olan mezar³⁸, *stadionun* doğusunda oturma sıralarının arasında yer alır. *Stadionun* alttan birinci oturma sırasından mezar yapısına girilir. Giriş güney yönündedir. Girişin iki yanında yan yana sıralanmış dört silmeli blok taş ile geçiş sağlanmıştır. Silmeli blokların alt kısmındaki basamakların ön yüzünde yumruk çıkıntısı, batı köşesinde stilize aslan pençesi bezemesi görülür. Mezara dış (1,05 m yüksekliğinde, 0,67 m genişliğinde) ve iç kapı olmak üzere iki kapı ile girilir. İki kapı arasında 0,52 m aralık vardır. Mezarın iç kısmı zemin ve yan duvarlar

³⁸ Cadianda'nın güney batısında Sidyma'da bilinen en erken İmparator kültü baş rahibelerinden Flavia Nanne'nin Lykia Birliği'ne ve kurumlara yaptığı hayırlar dolayısıyla şehrin merkezine mezar yapmasına izin verilmiştir (Takmer, 2010: 100). Anadolu'da gymnasion ve agoraya ayrıcalıklı kişilerin mezar yaptığı görülmektedir (Coulton, 1982: 58; Robert, 1966: 420; Dardaine & Frézouls, 1985: 266). Hadrianus tarafından kent merkezinde gömü alanlarının kamulaştırılması, gömütün başka yere taşınmasına ilişkin yönetmeliğe -fermana -karşın Sidyma'daki Fl Nanne ve Cadianda'da *stadiondaki* mezarda gördüğümüz üzere bu uygulamaların dışında tutulmuştur.

kazılarak defineciler tarafından tahrip edilmiştir. Mezar iç ölçüleri 2,45 x 3,35 m duvar kalınlığı 0,50 m'dir. Mevcut olan zeminden 1,40 m yükseklikte tonozun profili başlar. Düzgün kesilmiş taşlarla örülmüş daha sonra kalın harçla sıvanmıştır. Mezarın dıştan genişliği 3,20 m; dıştan uzunluğu 3,60 m'dir. Duvarlarda bulunan nişler de defineciler tarafından tahrip edildiği için ölçü alınamamış, sadece batı yan duvardaki korunan nişin ölçüsü alınabilmektedir (0,58 x 0,44 x 0,28 m). Fethiye Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü'nce 1994 yılında bu mezarda yapılan temizlik çalışmalarında üzeri keçi betimli dokuma tezgâh ağırlığı bulunmuştur³⁹. Antik dönemde çeşitli objelerin üzerinde görülen keçi betimi koruyuculuğun, bereketin, yaşama gücünün sembolü olarak kutsal hayvan kabul edilmiştir (Cooper, 2011: 74). Mezar ölçüsünü alırken gözümüze ilişen kalkerden yapılmış sunu kabı kayıt altına alınmış ve yerinde bırakılarak Müze Müdürlüğü'ne bildirilmiştir (Lev. 29). Ağız kısmı kısmen kırık olan sunu kabı 0,36 m yüksekliğinde, 0,27 m çapındadır.

Müze Müdürlüğü'nün yaptığı temizlik sırasında mezara ait olduğu anlaşılan lento blok taşları da aynı yıl mezarın karşısına taşınmıştır. Günümüzde mezar odasının karşısında yer alan iki yazıtlı bloğun ölçülerinin mezara ait lento blok kalıntılarıyla örtüşmesi, blokların bu mezara ait olduğu ve daha sonraki süreçte yerinden alınıp mevcut konumuna taşındığı anlaşılmıştır. Söz konusu mezar onurlandırma yazıtından, mezarın biri erkek diğeri kız olmak üzere iki kardeşe ait olduğu anlaşılır (Lev. 27). Yazıtlı bloğun çevirisi şu şekildedir:

Ἀρσασίς Λύκωνος

Δοσίθεον Λύκωνος

τὸν γεγόμενον αὐτῆς

υἱὸν μνημῆς ἔνεκεν

“Lykon kızı Arsasis, kendisinden olan Lykon oğlu Dositheos’u anısı vesilesiyle”

[A]ρσασίς Λύκωνος Ἐπιχαρίδα

[Λ]ύκωνος τὴν γενομένην

αὐτῆς θυγατέρα μνημῆς

ἔνεκεν

³⁹ M112 Arsasis'in stadiondaki mezarında bulunan 2596 nolu kemikten yapılmış keçi betimli dokuma ağırlığı Cadianda'nın bağlı olduğu Yeşilüzümlü Beldesi'nde, coğrafi işaretli olan yöresel dokumacılığın çok eskilere dayandığını gösteren bir buluntu olarak değerlendirilebilir.

“*Lykon kızı Arsasis, kendisinden olan Lykon kızı Epikharis’i anısına*”

Yazıttan da anlaşıldığı üzere, mezar sahibi Arsasis isimli bir hanımdır. Lykon, hem babasının hem de kocasının ismidir.

2.3.1.2 M152 Heroon

Sur içinde yer alan diğer mezar *Heroon* olarak adlandırılan mezar, içten 3,70 x 2,3 m; dıştan 2,9 x 4,4 m ölçüleriyle Cadianda’nın ebat olarak en büyük mezar yapısıdır (Lev. 31). Kentin başladığı tepenin zirvesinde, nekropolün bitimiyle başlayan düzlüğün kuzeybatısında, surun üzerinde yer alır. Telmessos’u gören konumu, bezemeli blok zenginliği ve nitelikli işçiliği ile önemli bir kişinin mezarı olduğu düşünülmektedir. Mezarın stylobatı üzerinde in-situ halde olmayan arşitrav parçasında “*Dositheos’un oğlu Phantias*” (Frézouls ve Morant, 1986: 243 vd.) yazılıdır. Dositheos’un oğlu Phantias’ın “Cadianda’da ne gibi etkinliği vardı?” sorusunu şu an yanıtlamak mümkün değildir. Mimari kalıntılardan iki katlı olduğu anlaşılan yapının tüm üst kat mimari parçaları, mezarın önüne, alt kotlara ve vadiye düşüp dağılmış durumdadır (Lev. 32).

Doğu yönünde dört basamaklı krepisle stylobata ulaşılır (Lev. 33). Stylobatın üzerinde herhangi bir mimari parça kalmamıştır. Stylobatın altında tonozlu bir oda mezar yer alır. Kuzey-güney doğrultuda olan tonozlu oda mezar düzgün işlenmiş blok taşlarla polygonal olarak örülmüştür. Kuzey arka duvarda, girişin tam karşısında 0,67 x 0,44 x 0,34 m ebatlarında bir niş vardır. Mezar odasının cephesi düzgün taş bloklarla örülmüş oldukça nitelikli işçilik göstermektedir. Mezarın ante ucu çıkıntısı 0,65 m olup üstü tonoz örtülüdür. Tonozlu mezar odasına giriş, önündeki sur yapısıyla arasındaki yer darlığından dolayı mümkün değildir. Bu yüzden mezara giriş, mezar cephesinin sağ tarafında –batı yönünde- tuğladan yapılmış geçenek ile sağlanmıştır. Tuğla örgülü geçiş kapısının genişliği 0,50 m, geçiş mekânı koridor 1,48 x 1,30 m ebatlarındadır (Lev. 34-35). Cenaze önce bu geçiş mekânına getirilip sonra kemerli tuğla kapıdan geçirilerek mezar odasının önüne getirilip odaya taşınmış olmalıdır. İllegal kazı ve döküntü dolgu nedeniyle zemin görülmemekte, defin şekli yorumlanamamaktadır.

Koridorlu giriş ve mezar yapısının batı yanında büyük ebatla su sarnıcı vardır⁴⁰. Su sarnıcı, mezar yapısının bahçeli mezar olabileceğini ve sarnıcın, mezarın etrafında bahçeleri sulamak amacı ile yapıldığını akla getirmektedir⁴¹. Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen Lykia'da Patara Markia Tapınak Mezarı (Gülşen, 2010: 27), Akdam (Gülşen, 2010), Günlük, Kurşunlu mezarları yakınında, Karia Bölgesinde İasos'ta, Pisidia Bölgesi'nde Sagalassos'ta (Cleymans ve Poblome, 2017: 100-107)⁴² ve Pergamon'da bahçeli mezarların varlığı tespit edilmiştir.

Fethiye Müze Müdürlüğü'nün 1992 yılında yaptığı Cadianda ören yeri gezi yolu çalışmasında Heroon'da bulunan iki sikke mezarın tarihlendirilmesi açısından oldukça önemlidir. Bu sikkeler İ.S. 235-238 yıllarına tarihlenen Maximinus ve Gordianus III dönemi sikkeleridir (Bulut Kataloğu no. 1 ve 2).

Heroon mezar yapısının bir alt kotunda yan yana aynı doğrultuda M144 (Lev. 36), M145 (Lev. 37), M146 ve M147 (Lev. 38) mezar yapıları yer alır; bu mezarlar surun hemen yakınında, hatta dibindedir. M144 nolu en batıdaki mezarın dış duvar örgüsü polygonal sur duvar örgüsü ile aynıdır. Mezarda dış cephenin duvarı, sur duvarı kullanılarak oluşturulmuş ve üzeri düz monolit taşla kapatılmıştır. Mezarın iç kısmı toprak ve moloz taş yığını ile doludur. Heroon Mezar ile aynı eksen ve onun alt kotunda yer alan M145 nolu mezarın iççiliği düzenli kesme taşlar ile dikkat çekmektedir. Mezarın ölçüleri Heroon mezarının ölçülerine yakındır. Kapı lento ve söve taşlarında kabartma silmeler vardır. Girişin iki yanında yan duvarlara bitişik

⁴⁰ Roma İmparatorluk Dönemi'nde bahçeli mezarlar yaygın görülmekle birlikte, erken dönemlerden itibaren ölü kültü ve su ilişkisi bilinmektedir. Gre Virike'de dörtgen formlu havuz yapısının yanında üç oda mezar yapısı İ.Ö. 3. bin yılda ölü kültü ile suyun ilişkisini ortaya koymuştur (Ökse, 2002). Erbil'in, Hitit yazılı kaynakları ile arkeolojik verilerin işlevlerini değerlendirdiği çalışmasında ölü kültü ve su kültürünün varlığına işaret edilmiştir (Erbil, 2005; Erbil ve Mouton, 2012).

⁴¹ Sarnıçlar Roma İmparatorluk Dönemi nekropollerinde yaygın olan "*kepotaphion*" (Brundrett, 2011: 51-69), Pisidia Bölgesi yerleşimlerinden Sia'da ele geçen yazıtta mezarlıkta bahçelerde ziraat yapıldığı belgelenmiştir (Mitchell, 1996). Galatia'da bir yazıt üzerinde mezar bahçelerinden elde edilecek gelirin mezarda libasyon masraflarının karşılanmak üzere kullanılması buyrulmaktadır (Kubinska, 1968). Cadianda'nın seksen dönümden büyük nekropolünde tarımsal üretim mi yapıldı? Nekropol alanında sarnıçlar bahçeli mezarlar için mi? Cenaze ve gömüt anma törenlerinde temizlik ve kullanım amaçlı mı? Ya da dini kültürle mi ilgili? Bu sorulara ileride yapılacak kazı ve epigrafik araştırmalar ışığında yanıt bulunacaktır.

⁴² Sagalassos PQ4 Mezarı İ.S. 2. yy.'a tarihlenmiş ve mezarın toprak analizi sonucu bahçeli olduğu tespit edilmiştir (Cleymans ve Poblome, 2017: 100).

klineler tahrip edilmiştir. Klinelerin arasında girişten başlayan ve girişin karşı cephesine kadar devam eden ölü çukuru ya da hareket çukuru yer alır. Mezar odası defineciler tarafından tahrip edilmiştir. Mezar içinde etrafa dağılmış çok sayıda pişmiş toprak seramik parçaları görülmüştür. Seramiklerin profil ve cidar kalınlıkları urne tipi geniş hacimli kaplara ait olduğuna dair izler sunar (Lev. 37). Mezarın doğu yanında arka duvarı polygonal taş örgülü, tahrip olmuş M146 nolu mezar yer alır. M146 nolu mezarın altına doğru ilerleyen M147 nolu mezar düzgün taşlarla örülmüş, kalın sıvalı ve üst yapısı tonozludur. Giriş kısmı ulaşılması mümkün olmayan dik vadiye açıldığı için gömüt işlemleri üstten açılan dikdörtgen açıklıkla sağlanmıştır. Konumu nedeniyle mezara girişin üstten sağlandığı tek örnektir.

Bu yapıların işçiliği ebatları ve konumları, gömüt sahiplerinin Heroon gömüt sahipleri ile yakın ilişkide olabileceğini göstermektedir. Genel bir değerlendirme yapıldığında, sur dibinde yer alan mezar yapılarının çoğunluğunun tonoz çatı örtülü, iç genişliklerinin büyük ebatla olduğu ve taş işçiliğinin daha özenli yapıldığını söylemek mümkündür.

2.3.2 Sur Dışı Merkez Güney Nekropol Alanı

Yerleşimin en büyük nekropolüdür ve farklı özelliklerde mezarlar içerir. Sayıca en büyük yoğunluğu tonozlu oda mezarlar oluşturur.

2.3.2.1 Tapınak Formlu Mezarlar

Cadianda Güney Merkez Nekropol alanında tapınak formlu dört mezar yapısı: M16, M17, M27 ve M62 tespit edilmiştir. Mezarlar oldukça tahrip olmuş, üst yapıları tamamen çökmüştür. M16 ve M17 bitişik nizamda yapıldığı düşünülen mezar yapıları, Güney Merkez Nekropol'ün güneydoğusunda yer alır. Mezarlar tamamen toprak altındadır (Lev. 39-40). Alanın kuzeye bakan cephesi, Telmessos Limanı'na bakışlı geniş panoramik manzaraya sahiptir. Mezarların arkası yüksek kaya kütesine dayanmaktadır. Saptanabilen M17 mezarının iç mekân ölçüleri 4,86 x 6,20 m'dir. Yüzey bulgularından gözlemlendiği kadarı ile mezarların dış ölçülerinin büyük ebatlarda olduğu anlaşılmaktadır. Etrafa dağılmış yivli sütun parçaları, silmeli arşitrav

parçaları, akanthus yapraklı korinth sütünü ve alınlığa ait geison gibi buluntular (Lev. 40) tapınak formu mezar mimarisine işaret eden mimari kalıntılardır⁴³ (Lev. 41).

M16 ve M17 nolu tapınak formu mezarların yaklaşık 40 m kuzey batısında M27 tapınak mezarı yer alır. M16 ve M17 tapınak mezarları gibi Telmessos Limanı bakışımıdır ve Lykia geleneğinde olduğu gibi üç basamaklı, podyumlu bir anıtsal girişe sahiptir. Mezarın girişi doğu yönündedir. Mezara 1,64 m kapı açıklığından girilir. İç mekân ölçüleri 2,50 x 3,75 m'dir. Girişin kemer kısmı ve lento blokları ile üst yapı elemanları korunamamıştır. Yapının düzgün taş blokları çevreye dağılmıştır (Lev. 42). Düzgün kesilmiş kalker bloklarla örülen yapının üst yapı elemanları mezarın içerisine çökmüştür. Kısmen korunan yan duvar kalıntısından çatı örtüsünün tonozlu olduğu anlaşılmaktadır. Mezarın 3 m kuzeydoğusunda mezarlık yönetimi veya dinsel amaçlı anma törenleri için kullanılmış olabileceği düşünülen yapı gözlenmiştir (Lev. 43). Yapı yaklaşık 7,2 x 9,8 m ebatlarında, dörtgene yakın şekildedir. Giriş kısmından yaklaşık 3,5 m dışarıya uzanan bir sundurma bulunur. M27 nolu mezarın yaklaşık 250 m kuzeyinde M62 nolu tapınak mezarı yer alır (Lev. 44-47). Mezarın kuzey girişinde 5,43 x 1,65 m ölçülerinde ön avlu denebilecek alan yer alır. Mimari kalıntı yoğunluğundan bu mezarın iki katlı olduğu düşünülebilir. Mezar yapısı yaklaşık 30 m²'lik alanı kaplar. Kalınlığı 0,90-0,80 m arasında değişen dış duvarda moloz taşların arasına düzgün kesilmiş taş bloklarla takviye yapılmıştır. Taş işçiliği mezarın onarım gördüğünü kanıtlamaktadır. Seki düzeni Patara'daki Akdam Tapınak Mezarı gibi "II" seki düzenine benzemektedir (Işık, 1995: 161 vd.). Güney duvarında alt mezar odasının girişi vardır. Patara'da Markia ve Akdam tapınak mezarlarındaki hyposoriona inen basamak ve koridor yoktur. Mezara, yüksekliği 0,55 m olan kapıdan girilir. Kapı girişinin söveleri korunmuştur. Mezar odasının tavanı birbirine diklemesine paralel tuğla dizileri ile oluşturulmuş tonoz çatı örtülüdür. Yan duvarlar küçük ebatla moloz taşla örülmüş, üzeri kalın sıvalıdır. Tonoz çatısı tuğlalardan inşa edilmiştir (Lev. 46). Cadianda'da tonoz çatısı tuğla örgülü başka bir mezar şimdilik görülmemiştir.

⁴³ 2022 yılında Muğla Üniversitesi ve Fethiye Müzesi'nin birlikte yürüttüğü kazılarda, yüzey buluntularına dayanarak saptadığımız ve M17 olarak belirttiğimiz tapınak formu mezarın kazılar sonucu basamaklı tapınak mezar olduğu doğrulanmıştır. Söz konusu yapının en yakın benzer örneği Patara'daki Markia Anıt Mezarı'dır (Detaylı bilgi için bkz. Gülşen, 2010).

Borchhardt, Myra ve çevresinde yaptığı araştırmalar neticesinde, mezarların üst kısımlarının mezar sahiplerine ait olduğunu, alt kısımlarının ise varis, evlatlık çocuklara ait olduğunu belirtmektedir. Antiphellos'daki Maxzza Mezar Anıtı üzerindeki yazıta göre; üst bölüme sadece Ida Maxzza ve eşinin gömülebileceği aksi halde tanrılar ve İtlehi tarafından cezalandırılacakları yazılmıştır (Borchhardt, 1993). Cadianda'da Kalinka tarafından kayda alınan fakat hangi mezara ait olduğu belirlenemeyen yazıtta (TAM II, No: 693) köleler ile gömütten söz edilir. Ancak yazıtın mezara ait olup olmadığı tespit edilememiştir.

Cadianda'da yer alan tapınak formlu mezarlarda temenos gibi çevre duvarı pek görülmemekle birlikte yapılan çalışmalarda bir örnek gün yüzüne çıkarılmıştır⁴⁴. Konumları itibariyle Patara'daki Markia, Rhodiapolis Opramaos mezarları gibi kent içinde değil nekropolde yer alır. M27 üç basamaklı, M62 ise tek basamaklıdır. M27 Arykanda örneği gibi hyposorionsuzdur. Yapım teknikleri ve planları ile farklılık gösteren tapınak mezarlar yaşam seviyesi yüksek, güçlü aileler tarafından yaptırılan sosyal ve dini unsurları bir arada taşıyan yapılardır. Roma Dönemi tapınak mezarların Lykia'da podyumlu veya ara bölümler eklenerek yükseltilmiş lahitlerden kaynaklandığı belirtilir (Waelkens, 1980: 3-13). Işık, Lykia beylerinin öldükten sonra tanrılaşma olgusunu Roma Dönemi'nde soylu ailelerin yansıttığına değinir (Işık, 2000: 45-46). Lykia'da İ.Ö. 4. yy.'dan beri bilinen tapınak mezarların tipoloji çalışması yine Işık tarafından gerçekleştirilmiştir (Işık, 1998: 157-172). Tapınak formlu mezarlara Lykia'da İ.S. 1. yy. ve 2. yy.'da daha sık rastlanılmıştır. Cadianda tapınak mezarlarının yakın benzerleri Phaselis (Cormack, 2004: 272-273), Sidyma (Berns, 1996: 243-245), Ksanthos (Cormack, 2004: 326-328), Myra (Borchhardt, 1975: 62) ve Patara'dan tanınır (Işık, 1995: 160-186).

2.3.2.2 Oda Mezarlar

Oda mezarlar A. Machatscheck tarafından “Grubbauten” ana başlığı altında değerlendirilmiştir (Machatscheck, 1967: 64-74). Mezar yazıtlarında söz konusu yapılar eski Yunancada *κῆμαρα* (khamara), oda anlamına gelen kamara olarak tanımlanmıştır (Rosenbaum, 1971: 1).

⁴⁴ 2022 yılında alanda yapılan çalışmalar sırasında M17 nolu mezarın temenos duvarı açığa çıkarılmıştır.

Çalışmada, mezar yapısının çatı örtüsüne göre tipolojisi yapılamayan mezarlar oda mezar adı altında değerlendirilmiştir. Farklı ebatlarda olduğu anlaşılan bu mezar yapılarının kalıntılarından yapıların genellikle moloz taşlardan inşa edildiği anlaşılmıştır.

Mezarların yaklaşık ölçüleri 1,65 x 2,50 m ebatlarındadır. Merkez Nekropol’de toplam oda mezar sayısı 35’tir ve nekropoldeki mezarların %24’ünü kapsamaktadır. M05, M11, M12, M13, M14, M26, M28, M31, M32, M33, M38, M46, M47, M48, M49, M50, M51, M52, M53, M54, M55, M57, M59, M63, M65, M68, M76, M81, M92, M98, M99, M100, M101, M124 ve M132 nolu mezarlar oda mezar olarak haritaya işlenmiştir. Genellikle tonozlu mezarlarla yan yana olan söz konusu mezar yapılarının yandaki tonozlu mezarların da çok az kısmı korunmuştur. Örneğin M38 nolu oda mezar M37 ve M39 nolu tonozlu mezarların ortasında yer almıştır. M31 nolu oda mezar M30 nolu tonoz çatılı mezarla bitişiktir. M50 ile M52 ve M53 ile M54 yan yanadır. Bu mezarların duvarları moloz taş ve harçla örülmüştür. M55 tonoz çatılı mezar, M56, M58 tonoz çatılı mezarlar ve M59 oda mezar arasında 1,41 m genişliğinde ve 4,22 m uzunluğunda koridor biçiminde geçiş sağlanmıştır.

Gözlemlerimize göre, Merkez Nekropol’de tespit edilen oda mezarların kalıntılarından da anlaşılabileceği üzere mezarlar düzensiz moloz taşlarla örülmüş olup, yanlarında yer alan tonozlu mezarlar gibi üst örtülerinin de tonozlu olabileceğini söylemek mümkündür.

2.3.2.3 Tonoz Çatılı Oda Mezarlar

Cadianda’da sayıca en fazla olan tonoz çatı örtülü oda mezarlardır ve mezar yapıları topografyaya uygun bir biçimde konumlanmıştır. Yerleşimde toplam 74 adet tonoz çatılı oda mezar saptanmıştır. Yerleşim ve akropole nekropol alanından geçilerek ulaşılır. Farklı boyut ve işçilikte olan bu mezarlar, dikdörtgen veya kareye yakın dörtgen bir odadan oluşur. Cadianda’da tonoz çatı örtülü mezarlar genellikle bitişik nizamda, hatta bazen ortak duvar kullanılarak yapılmıştır. Bazı örneklerde tonoz çatının yanında düz çatı ve üçgen çatı da tercih edilmiştir. Dış cephe ve tonozu oluşturan kısımda genellikle düzgün kesilmiş taşlar kullanılmıştır ve çoğunlukla tonozun başladığı yan duvarda taş sırası çıkıntı yaparak tonozu desteklemiş ve böylece yapıyı sağlamlaştırmıştır. Mezarların çoğunun yan duvarları ve çatısı iç kısma çöktüğünden

çoğunun zemini hakkında yorum yapılamamaktadır. Ancak mezar zemininin bazılarının toprak olabileceği, M64 ve M145 örneklerinde olduğu gibi bazılarında da moloz taşlarla örülüp üzerinin sıvandığı görülmüştür. Düzgün işçilikte ve blok taşlarla örülerek yapılan kimi mezarlarda kapının üzerinde tonoz dönüşüne uygun monolit yarım daire taş kullanılmıştır. Mezarlar tek katlıdır. M09 mezarında sazlık veya kamışla ikinci bir ara kat oluşturulmuştur. Tonoz çatının eğiminin başladığı yerden itibaren arka ve yan duvarlarda 0,04 m çıkıntı yaparak kamış ve sazlıkla örtüldüğüne dair oyuklar tespit edilmiştir. Buraya belki de ölü hediyeleri ya da urne gömüt konulduğu önerilebilir (Lev. 48, 49). Kalın sıva tabakasının görüldüğü bu mezarda kırmızımsı renkte boya izleri de tespit edilmiştir ve yerleşimde tek örnek olarak görülür.

Karia Bölgesi Mylasa yerleşiminde açığa çıkarılan sekiz adet tonozlu mezar, yapım tekniği ve ebat olarak Cadianda tonozlu mezarlarına yakın benzerlik göstermektedir⁴⁵. Mylasa’da pembemsi renkte su geçirmez bir sıva kullanılmıştır ve yan duvarlarında gömüt sahibinin ismi yazılmış, “*O veya Onlar yaşıyor*” gibi ibareler konulmuştur. Mezarlar yazıtlara dayanılarak İ.S. 1. ve 2. yy’a tarihlendirilmiştir (Kızıl, 2018: 181 vd.). Pembemsi renkte su geçirmezliği sağlayan ve dayanıklılığı arttıran ince sıva diğer adıyla *opus signinum*, Olympos mezarlarında da görülür: (Uğurlu, 2006: 119) Anamurium mezarlarında bu sıva üzerinde yer alan bezemelere Cadianda tonozlu mezarlarında rastlanılmamıştır. Yine bu merkezlerde görülen arcosolium, Cadianda tonozlu mezarlarında saptanmamıştır. Olympos’da ise arcosolium sadece iki mezarda vardır ve bu bölgede nadiren karşımıza çıkan bir özelliktir (Uğurlu, 2006: 123, kat. 155 ve kat. 218) Oympos’daki bu iki mezar yapısal olarak kemerli giriş ve kolidor biçiminde ön odası ile diğerlerinden farklıdır. Tonozlu mezarlar Pisidia’da Hieropolis, Tripolis, Trapezopolis, Attouda, Eumeneia nekropollerinde yaygındır. Bu mezar tipi Pontus Bölgesinde Amasia’da, Kilikya Bölgesi’nde Isauria’da (Scarborough, 2017) Elaiussa Sebaste’de (Machatschek, 1967), Korykos ve Anamurium Nekropollerinde de en fazla beğenilen mezar tipi olmuştur (Rosenbaum, 1971)⁴⁶. Lykia Bölgesi’nde

⁴⁵ Karia Bölgesi’ndeki Thera antik kenti 2022 kazılarında açığa çıkarılan tonozlu mezar, ören yerine yaptığımız gezi sırasında görülmüştür.

⁴⁶ Kilikya Bölgesi’nde yaygın olan tonoz çatılı mezarlar, bölgeye yerleşen Romalı askerlerin etkisiyle yapılmış olmalıdır (Macmullen, 1956).

Olympos'ta (Uğurlu, 2006)⁴⁷ yaygın olarak Phaselis⁴⁸, Myra, Tlos, Patara, Arykanda, Cadianda'ya yakın mesafede Telmessos⁴⁹ kentlerinde görülmemekle birlikte Dağlık Lykia Bölgesi'nde Beydağları yüzey araştırmalarında tespit edilmiştir. Cadianda'da çoğu mezarların zemininin toprak olduğu izlenimi vardır. Genellikle mezarların yan duvarları ve çatıları çöktüğünden bulunan dolgu sebebiyle zemin hakkında yorum yapmamız güçleşmiştir. Bununla birlikte M46 nolu mezardaki gibi tabanın moloz taşlarla ve üzerinin harçla sıvandığı görülmüştür. Genellikle arka ve yan duvarlara hediyelerin veya aydınlatma araçlarının konulması için simetrik olmayan dikdörtgen veya kareye yakın nişler bulunmaktadır. Duvarlar sıvalıdır. Mezarlarda girişin iki yanında, M77 ve M78 nolu mezarlarda, kline olduğu ve orta kısımda “ölü çukuru” veya hareket çukuru açıldığı gözlemlenmiştir (Lev. 50-53). Ölü çukurunun cesedi içeriye sokmak gibi bir işlevi sağladığı bilinmektedir. Cephede yer alan lentolu ve söveli kapı açıklığından girilir. Sur içinde aynı kotta bulunan M149, M150, M151 nolu mezarlar aynı yapım özelliklerine sahip ve aynı ebatlardadır. M151 nolu mezarın hemen yanında mezara bitişik su sarnıcı yer alır. Çatıdan gelen yağmur sularını biriktirmek amacıyla yapılan pişmiş toprak boru düzeneği iyi korunmuştur. Pisidia Bölgesi'nde yer alan Sagalassos'ta M.S. 2. yy.'a tarihlenen PQ4 mezar yapısında (Cleymans ve Poblome, 2017: 100-107) mimari özellikleri ortaya çıktıktan sonra tabanına toprak yayılarak yürüme zemini oluşturulmuştur. Toprak dolgu koyu kahve ve çok miktarda organik katkı içermesinden dolayı bahçeli mezar olma ihtimali de belirtilmiştir. Cadianda'da mezarlar arasında aynı özelliklerin görülmesi mümkündür.

⁴⁷ Olympos'da 307 adet tonoz çatılı mezar tespit edilmiştir. Cadianda'daki tonozlu mezarların en yakın örnekleri Olympos'da görülmüştür.

⁴⁸ Akdeniz Üniversitesi öğretim görevlisi Betül Gürel tarafından doktora tezi olarak hazırlanmaktadır.

⁴⁹ Telmessos Tonozlu Mezarın yayını yapılmamıştır. Mezar odasının üst yapısı tamamen tahrip olmuş, üst yapısına ait mimari parçalar mezarın 30 m batısında deprem toplanma alanına taşınmıştır. Babataşı Mah. Adnan Menderes Bulv. No:774/1'de yer alan tonozlu oda mezar özel mülkiyete ait bahçede yer alır. İkinci tonoz çatılı mezar, tiyatronun hemen batısında bulunmaktadır. 2023 sezonunda tonozlu mezarların detaylı çalışması Prof. Dr. İsa Kızılgut yönetiminde gerçekleştirilen Telmessos Yüzey Araştırması bünyesinde yapılacaktır.

2.3.2.3.1 Ante Çıkıntılı Tonoz Çatılı Oda Mezarlar

Cadianda Nekropolü'nde M01⁵⁰ (Lev. 54-56), M04 (Lev. 57 ve 58), M08 (Lev. 59-60), M22 (Lev. 61-63), M45 (Lev. 64-66) ve M70 mezarların girişinin ön kısmında, yan duvarlar yaklaşık 1 veya 2 m, kimi mezarlarda 0,50-0,60 m uzatılarak ön kısımda dikdörtgen bir açık avlu mekânı yaratılmıştır. Tam bir oda karakteri taşımaz. Güney Merkez Nekropolü'nde yer alan bu mezarların ortak özellikleri dış cephelerinin düzgün kesilmiş taşlarla örülmesi ve ölçülerinin birbirine yakın olmasıdır.

M21 (Lev. 67) ve M22 yan yana ortak duvarlıdır. M21 girişi tamamen tahrip olmuştur ancak girişteki kalıntılardan bu mezarın da anteli olacağı düşünülmektedir. M45 nolu mezarın kapı sövesinin üzerinde yarım daire biçiminde monolit taşın desteklediği tonoz, dışarı doğru 0,45 m taşarak küçük bir saçak oluşturmuştur. Yan duvarların ante çıkıntısı yapan taşları M70 ve M130'da görüldüğü gibi kimi zaman üst kısımda veya alt kısımda silme profilidir. Ön kısmı avlulu tonozlu mezarlara Karia Bölgesi'nde (Şimşek, 2018), İasos'da (Tomasello, 1991, Fig. 60), Mylasa'da ve yakınında Teikhiussai Kazık bucak'ta (Abuzer, 2018: 182-183, Fig. 11-13), Kilikya'da Anemurium'da (Rosenbaum, 1971: 3-4, Lev. 8), Antiokheia Ad Cragum'da (Rosenbaum, Huber ve Onurkan, 1967: 49-52) ve Elaiussa Sebaste'de (Machatschek, 1967: 81), Syedra'da (Rosenbaum, Huber ve Onurkan, 1967: 65-66), Selinus'da (Rosenbaum, Huber ve Onurkan, 1967: 53-58), İatope'de (Rosenbaum, Huber ve Onurkan, 1967: 58-65) rastlanır. Cadianda'daki örnekler ortalama 2 x 3 m ebatlarında olup daha çok vestibül ya da diğer deyişle hol karakterini taşımaktadır. Anemurium'da ön odalar daha büyük ve mezar odaları ile aynı veya mezar odalarına yakın ölçüdedir. Anemurium ön odaları, Cadianda'da görmediğimiz fresk ve mozaiklerle kaplanmıştır (Rosenbaum, 1971) Cadianda'da ante çıkıntısı olan mezarların ante duvarlarında niş tespit edilmemiştir. Zira duvarların çoğu yıkıntı halindedir. Mezarların yakın benzerinin görüldüğü Olympos'da sadece bir mezarın girişinde nişe rastlanılmıştır (Uğurlu, 2006: kat. 253, Lev. 49). Kilikya Bölgesi'nde ön odalar genellikle nişlidir (Rosenbaum, 1971: Lev. 18 ve 21). Cadianda'da ante çıkıntılı olarak ayrı gruplandırılan mezarların girişi Olympos'daki gibi girişin yan duvarlarının köşeleri karşılıklı iki konsol biçiminde yapılmıştır (Uğur, 2006:

⁵⁰ M01 mezarın kapısı 2022 kazıları sırasında açığa çıkarılmış ve Kibyra Nekropolü'nde olduğu gibi kapıda bitkisel bezeme olduğu tespit edilmiştir. Detaylı bilgi için bkz. Şimşek, 2022: Res. 177, 179, 203, 204.

125, Kat.No. 218). Cadianda'da mezar odalarının girişleri tahrip olmakla birlikte, kalıntılardan anlaşıldığı üzere Arykanda'da olduğu gibi antalar arasının açık bırakıldığı ve burada oturma bankları olabileceği önerilebilir (Gerçek, 2015: 292).

2.3.2.4 Üçgen Çatılı Oda Mezarlar

Cadianda Güney Nekropolü'nde, sur dışında şimdilik dokuz adet üçgen çatılı oda mezar tespit edilmiştir (M03, M29, M40, M41, M42, M43, M44, M86, M155). Mezarlarda iki farklı yapısal özellik görülmektedir. Birinci olarak mezarlar dikdörtgen planlı dar hacimlidir. Genişlikleri 1,30-1,50 m, duvar kalınlıkları 0,47-0,70 m arasındadır. Cephesi düzgün taşlarla oluşturulmuş, lento üzeri yekpare üçgen çatı bloğu ile kapatılmıştır. Kapıları sürgülü sistemde yapılmıştır. Genel görüntüsü düz çatılı oda mezarlara benzemektedir. M40 ve M41 üçgen çatı örtülü oda mezarlar bitişik nizamdır. Aynı kot üzerinde M42 ve M43 yer alır. Girişleri doğuya yöneliktir. Mezarların sadece çatı kısmı görülmektedir. Yapısal özellikleri farklı diğer üçgen çatılı mezarlar M03 ve M44'tür (Lev. 68 ve 69). Bu mezarlar tonoz çatılı mezarlara benzemektedir. İç hacimleri 2,80-3,50 m arasındadır. Duvar köşelerinde iri ve genellikle blok taşlar, diğer yerlerde ise irili ufaklı moloz taşlar kullanılmıştır. Çatı 0,15-0,23 m kalınlığında, iki veya daha fazla taş bloğun üçgen oluşturacak biçimde desteklenmesi ile oluşturulmuştur (Lev. 57).

M29 nolu üçgen çatılı mezarın lentosu üzerinde yekpare üçgen çatı bloğu vardır. Üçgen çatının ön yüzünün kenarları 0,5 m ebadında silme ile şerit halinde belirginleştirilmiştir. Üçgen alınlığın merkezinde kalkan veya Medusa başı olabileceği düşünülen oldukça silik motif yer alır (Lev. 70, 71). M29'un 5 m güneyinde aynı kot üzerinde M155 nolu mezar M43 ile bitişik nizamlıdır⁵¹.

Yüzeyde sadece alınlık kısmı görülen üçgen çatılı M155 nolu mezar yazıtlı olan tek örnektir (Lev. 72 ve 73). Yazıttan anlaşıldığı üzere mezarı yaptıran Cadiandalı Soses isimli bir hanımdır. Hayatta iken yaptırdığı mezara gömülmesine izin verdiği yakınlarının isimlerini sıraladıktan sonra en alt sırada daha büyük harfler kullanarak mezara zarar verecekler için beddua metni yazılmıştır (TAM II; 692).

⁵¹ 2022 yılında Fethiye Müzesi Müdürlüğü bu iki mezarda kazı çalışması yapmıştır. M155 nolu mezarın lentosu ve yan duvarlarının yazıtlı olduğu anlaşılmıştır. Epigrafi çalışmaları devam etmektedir. Mezarın çiftli gömüt yapıldığı, hyposoriumlu sanduka mezar olduğu görülmüştür.

2.3.2.5 Düz Çatılı Oda Mezarlar

Cadianda nekropollerinde 25 adet üzeri düz çatılı oda mezar tespit edilmiştir (Lev 74-87). Bunlardan üç tanesi: M129, M130 ve M132 Doğu Nekropolü'ndedir. Merkez Güney Nekropol'de M02, M05, M06, M10, M23, M24, M25, M28, M35, M36, M60, M61, M83, M85, M89, M91, M114, M116, M125, M126, M127 ve M128 düz çatı örtülü mezarlardır. Düz çatı örtülü mezarların duvar örgülerinde farklı işçilik görülür. Genellikle moloz taşlarla, harçla örülmüş, çatısı büyük ebatlarda bazen tek, iki veya üç blok taşın yan yana paralel olarak birleştirilmesi ile kapatılmıştır. Taşların kalınlığı 0,20-0,30 m, uzunluğu 1,04-2,35 m arasında mezarın boyutlarına göre değişmektedir. Taşların uzunluğu 2- 2,35 m arasındadır. Yükseklikleri fazla olmayan taşlar 0,90-1,55 m ölçülerindedir. Mezar odaları genellikle dikdörtgen veya kareye yakın dikdörtgendir. İç genişlikleri ortalama 1,70 x 2,20 m ve 1,10 x 2,20 m ölçülerinde olup, kapı genişlikleri 0,40-0,60 m arasındadır. Tespit edilen tüm mezar odaları nişlidir. M02, M89, M91, M114 nolu düz çatılı mezarlar, tonozlu mezarlarla bitişik nizamda yapılmıştır. M121 (Lev. 88) ve M140 nolu oda mezarların üst çatısı tonoz gibi eğimli başlamış yer darlığı nedeniyle üzeri dikdörtgen düz taş blokla kapatılmıştır.

M06'nın (Lev. 75 ve 76) arka ve kuzey yan duvarı gelişigüzel irili ufaklı moloz taşlardan örülüdür. Diğer yan duvarda daha büyük ebatta düzgün işlenmiş taş bloklar kullanılmıştır. Çatı yaklaşık 0,20 m kalınlığında, 0,64 m genişliğinde ve 2,33 m uzunluğunda iki parça bloktan oluşan düz blok taş ile kapatılmıştır. M10 mezar yapısı benzer özellikler gösterir (Lev. 77 ve 78). M23 ve M24 bitişik nizamdadır. Aralarındaki ortak duvar 0,20 m'dir (Lev. 79 ve 80). Ölçüleri birbirine yakın görülsede M24 nolu mezar 0,65 m eniyle daha geniştir. M25 nolu mezarın girişinde yıkılmış taş bloklar, mezar girişinin düzgün yapıldığı izlenimini verir (Lev. 81 ve 82).

M02 nolu mezarın lentosu üzerindeki yazıtta: "*Alexander [...] eius'un oğlu Markus Aurelius'u (gömdü/ler)*" yazılıdır (Lev. 74). Kapısı sürgülüdür. Mezarın en yakın benzer örneği Ksanthos'tadır. Ksanthos örneğinde de kapı lentosu yazıtlıdır (Cavalier, 2001/2002: 52, Fig. 2; 53, Fig. 3-5) ve yazıtta M02 nolu mezarda görüldüğü gibi Aurelios ön takısı okunmuştur (TAM I, 316). Yazıtlar İ.S. 3. yy'a tarihlenmektedir.

2.3.2.5.1 Archasoliumlu Oda Mezar

Cadianda'da şimdilik tekil örnekler arasında yer alan archasoliumlu M123 mezar yapısı, Güney Nekropolü'nde, tiyatronun güneybatı yamacında M120, M121, M122 nolu tonozlu oda mezarların yakınında yer alır. Mezarın giriş kapısı ve koridorun üst örtüsü tahrip olmuştur. Mezara geçiş 1,10 x 1,60 m ebatlarında bir koridorla sağlanmıştır (Lev. 89 ve 90). Koridorun bitiminde defin odasına girilir. Defin odası oldukça dar ve basıktır. Alınabilen ölçüler 1,05 x 1,20 x 0,90 m'dir. Mezar odası düzgün kesilmiş taşlarla örülmüştür. En üst sıradaki taşların profili içbükey biçimde kavislidir. Ölü yatağı küçük moloz taşlarla örülmüş kalın sıvalıdır. Mezarın üzeri düz monolit taşla kapatılmıştır. Mezarın yakın çevresinde iri seramik parçalarına rastlanılmıştır⁵². Ebat olarak inhumasyon defin için boyutlarının küçük olması ve çevresindeki yoğun seramik buluntusu bu mezarda kremasyon gömü yapıldığı da düşündürmektedir.

2.3.2.5.2 KM6 Mezarı

Mezar akropolün kuzey yamacında, sur dışında sarp kayalık üzerinde yer alır. Uçurum olarak nitelendirebileceğimiz, ulaşımı güç bir yamaçta olan mezar; Ova Nekropolü'nde bulunan kaya mezarları ile benzer özelliklere sahiptir. Lykia Bölgesi'nin özgün ahşap cephe ev mimarisini yansıtan örneklerindendir. İki yanda köşe dikmesi, iç içe geçen kapı silmesinin üzerinde tek sıra ahşap odun sırası ile saçak ya da diğer deyişle yuvarlak kiriş düzenli dam üzerine üçgen bir alınlık şeklinde oyulmuştur. Kaya mezarlarının cephe tasarımında ahşap kirişler üzerine üçgen alınlığın uygulaması; Limyra, Pınara, Telmessos, Tlos ve Köristan nekropollerinde de karşımıza çıkmaktadır (Tıbıkoğlu, 2021: 62). Bu uygulama Lykia Bölgesi'nde sivil yapılar başta olmak üzere yerel ahşap konstrüksiyon öğelerinin yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.3.2.5.3 Khamosorion

Genel anlamıyla uzun dikdörtgen kesitli, sanduka biçiminde tekne ve kapağından oluşan mezar *khamosorion* olarak adlandırılmaktadır (Çelgin, 1992; Koch, 2001). Khamosorion mezarlar kayaya bağlı, ana kayanın oyulup tıraşlanmasıyla ve biçimlendirilmesiyle oluşturulmuştur. Kaya oygu tekne mezar olarak da adlandırılan bu mezar tipi Cadianda'da şimdilik tek örnekle temsil edilmiştir. Mezar merkez

⁵² Mezarın hemen önünde ve yanında görülen seramik parçaları, olasılıkla yapılan illegal kazı ile mezarın dışına çıkarılmıştır. Aynı mezarda hem inhumasyon hem de kremasyon gömü yapıldığı anlaşılmaktadır. Benzer örnek için bkz. Patara örneği: (İşkan & Çevik, 1995: 187 vd.)

Nekropol'ün en güney ucunda, doğu-batı yönünde yer alır. Mezarın kaide kısmı düz platform oluşturacak şekilde traşlanmıştır (Lev. 91-93). Platformun altındaki kaya biçimlendirilerek basamak ya da seki olarak düzleştirilmiştir⁵³. Seki veya set, mezara su girmesini engellemektedir. KM7 mezarının kapağın oturduğu üst kısmının çok az bölümü korunmuştur. Korunan kısımdan kapağın oturması için ayrıca girinti veya çıkıntı yapılmadığı düz olarak biçimlendirildiği anlaşılmıştır. Üst kapak mezarın güney batısında 2 m ilerisinde bulunmuştur. Kapak düz dikdörtgen 1,5 x 1,06 x 0,25 m ebatlarında monolit tek parçadır. Bu tip mezarlar Karia'da (Henry, 2010: 71 vd.; Henry, 2012: 292), Kıyı Karia'da Kaunos'ta (Diler, 2002), Kuzey Karia Akçay (Harpagos) Vadisi'nde (Çörtük, 2007), Latmos Heraklia'sında (Peschlow, 1990: 159; Peschlow, 1991: 380), Hierapolis'te (Şimşek, 1997), Agathe Kome'de (Şimşek, 2007), Labraunda'da (Henry, 2010: 99; Henry, 2012: 292), Gelenbe'de, Lykia'da Olympos'ta (Tül-Tulunay, 2005), Rhodiapolis'te (Kızgut, 2013: 359) görülmektedir. Beydağları Yüzey Araştırmalarında Neapolis'de kent içersinde görülen khamosorion yanında stel zıvanaları ve aynı alanda ana kayaya oyulan ölü kültü sunağı tespit edilmiştir (Kızgut, 2015: 343). Khamosorion mezarın en fazla görüldüğü Pamphylia Bölgesi'nde, Sillyon'da, mezarlar yan yana ikili üçlü gruplar halindedir. E. Özer, mezarların Sillyon'da İ.Ö. 5.-4. yy.'da kullanılmaya başlandığını ve İ.S. 3. yy.'a kadar kullanımın sürdüğünü belirtmektedir (Özer ve Taşkiran, 2010; Özer, 2016). Phrygia'da ve Eumenia'da da benzerlerine rastlanır (Bilgin ve Okumak, 2011).

2.3.3 Doğu Nekropolü

Doğu Nekropolü, Akropolis'in alt yamacında konumlanmıştır. Güney Merkez Nekropolü'nün yaklaşık 500 m doğusunda, Cadianda ören yerine giden bugünkü modern yolun kuzeyinde -sağ tarafında- kayalık ve engebeli arazi içinde yer alır (Harita 8, 15). Bu alanda M129'dan M142'ye numaralandırılmış 15 adet mezar tespit edilmiştir (Grafik 2). Bunlardan M142 nolu mezar tamamen tahrip olduğu için oda mezar olarak değerlendirilmiştir. M131 (Lev. 94), M141 ve M143 nolu mezarlar düz çatı örtülüdür. Kalan 11 mezar tonoz çatı örtülüdür. M129, M130 (Lev. 95), M131 ve M132 nolu mezarların arka duvarı yamaçtaki ana kayaya dayandırılmıştır. M136 ve M137 bitişik

⁵³ Cadianda'da khamosorion mezarın yüzeyde yer alan bir basamağı görülmektedir. Sillyon'da çok basamaklı merdivenle ulaşılan khamosorion mezarların Lykia Limyra'da ve Karia Bölgesi'nde olduğu belirtilmektedir (Özer, 2016: 16). Mezar etrafının basamakla çevrilmesi Anadolu Akhaemenid özelliği olarak tanımlanmaktadır (Ateşliler, 2006).

nizamdadır (Lev. 97). Mezar odaları dikdörtgen, ortalama 2,80 x 1,70 m ebatlarındadır. M141 nolu düz çatılı mezar toprak altındadır. Yüzeyde sadece monolit düz taş blok görülmektedir. Bu alanda bulunan diğer düz çatılı mezarın iç genişliğiyle yaklaşık aynı ebatla ve mimarisi benzer özelliklere sahiptir. Moloz taş ve harçla örülmüş duvarlarda yer yer kalın sıva izlerine rastlanılmıştır. Merkez Güney Nekropol'ün doğusunda yer alan mezarların çok daha fazla tahrip edildiği, irili ufaklı düzensiz moloz taşlarla örüldüğü ve daha yoğun harç kullanıldığı gözlenmiştir.

M142 nolu, Doğu Nekropolü'nde yer alan mezar çatı örtüsünün tamamen tahrip olmasından dolayı oda mezar olarak değerlendirilmiştir. Ölçüleri (iç genişlik: 2,30 m) ve konumu dolayısıyla yakın çevresindeki tonozlu mezar yapılarına benzerlik göstermektedir.

2.3.3.1 Doğu Nekropol Düz Çatılı Oda Mezarlar

Merkez Nekropolde olduğu gibi tonozlu oda mezarlarla birlikte görülen düz çatılı oda mezarlar: M131, M141 ve M143 nolu mezarlardır (Lev. 94). M131 nolu düz çatılı mezar M129, M130 ve M132 tonoz çatılı oda mezarlara yakın mesafededir ve bu mezarlar gibi arka kısmı ana kayaya dayalıdır. Merkez Güney Nekropolü'nde görülen düz çatılı mezarlarla yapı ve malzeme teknikleri açısından benzerlik göstermektedir. İç genişliği Merkez Nekropol alanındaki diğer düz çatılı mezarlara yakındır. Düz çatılı mezarların ortalama genişlikleri 0,86-1,30 m arasında olup oldukça dardır. Mezar genişliğinin fazla olmaması çatının bir veya birden fazla iri taş blokla rahatça kapatılmasına olanak sağlamıştır. Böylelikle maliyet azaltılmıştır. Mezarların kapak taşlarının tam ölçüleri toprak altında kalmış olmasından dolayı alınamamıştır. Üç örnekle temsil edilen mezarlar için yön birlikteliği yoktur. M131 ve M141 girişi güneye, M143 ise batıya dönüktür. Mezarların ortak özelliği olarak duvarlarda düzgün işlenmemiş taş blokların kullanıldığı ve hepsinin sıvalı olduğu gözlemlenmiştir.

2.3.3.2 Doğu Nekropol Tonoz Çatılı Oda Mezarlar

Doğu Nekropolü yola doğru oldukça eğimli, engebeli ve yer yer kayalıktır. Arazi, tonozlu mezarların yapımı için elverişlidir. Mezarlar Merkez Nekropol'deki gibi topografyaya bağlı olarak konumlanmıştır ve genellikle arkaları ana kayaya dayanmıştır. Doğu Nekropol'ün en doğusunda yer alan M129-M132 dört mezar grubu

aynı mimari özelliklere sahiptir. Arkaları kaya kütlesine dayanan mezarlar güney ve güney-doğu bakışımıdır. M130 ve M132 arasında kalan M131 nolu mezarın çatısı düz monolit taşla örtülüdür. M130 ve M133 nolu mezarların kapı girişlerinde iri düzgün kesilmiş bloklar kullanılmıştır (Lev. 95-97). M134 ve M135 nolu mezarlarda daha düzgün taşların kullanıldığı görülmektedir.

2.3.4 Değerlendirme

Merkez Güney Nekropol tonoz çatılı mezarların en fazla olduğu nekropoldür (Harita 9 ve 16). Mezarlar sur içi ve sur dışı olarak iki alt grupta değerlendirilmiştir. Sur içinde iki tonoz çatılı mezar yapısından birisi Heroon (M152), diğeri stadiondaki M112 nolu mezarlardır. Heroon, Merkez Güney Nekropolü'nün kuzeyinde surun kenarındadır. Hatta surdan dolayı mezara giriş mezar cephesinin batısında geçenek ile sağlanmıştır. Heroonun bir alt kotunda aynı ekseninde olan ve Heroon'un altına doğru devam eden M145 mezarının Heroon mezarı ile ilişkili olduğunu ve bu mezarın Heroon ile birlikte değerlendirilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

M145 mezarla bitişik olan M144, M146 ve M147 nolu mezarlar çok tahrip edilmiş olmakla birlikte bu mezarların da bir kompleks olarak değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Mezarların hemen yanında 2,10 x 2,40 m ebatlarındaki sarnıç yapısının Roma Dönemi'nde yaygın olan bahçeli mezarlar gibi çeşitli bitkilerle süslenmiş olabileceği kanısındayız.

Sur içinde yer alan Heroon ve kimliğini saptadığımız stadiondaki M112 nolu mezar sahipleri de Hadrianus Dönemi'nde tüm yasaklara rağmen mezarlarını sur içinde yaptırmış güçlü kişiler olmalıdır.

Sur dışında 74 adet tonoz çatı örtülü mezar, 35 adet çatı yapısı belirsiz tahrip olmuş oda mezar, 25 adet düz çatılı, 9 adet üçgen çatılı, birer adet khamosorion ve archasoliumlu mezar bulunmuştur. Yine Merkez Güney Nekropol'de M16, M17, M27 ve M62 nolu mezarlar tapınak mezar olarak değerlendirilmiştir. M17'nin tapınak mezar olduğu doğrulanmış ve Patara'daki tapınak mezarla yakın benzerliği saptanmıştır. M17 tenedos duvarının bir kısmı 2022 kazılarında açığa çıkarılmıştır. Bu nedenle M16 tapınak mezar değerlendirilmesi ise soru işaretlidir. Yapının tanımlanması ileride yapılacak kazılarla mümkün olacaktır.

Tonoz çatılı mezarlar genellikle üçlü, dörtlü veya yan yana bitişik nizam şeklinde konumlanmıştır. Nadiren yanlarında üçgen veya düz çatılı oda mezarlar vardır. Yapısal özellikleri kısaca şu şekilde tanımlamak mümkündür: M145 tamamen çok düzgün kesme taşlarla örülmüştür (Lev. 37), çoğu mezarda kesme ve moloz taşlar birlikte kullanılmış (Lev. 54) ya da tamamen moloz taşlarla örülmüştür. Cadianda nekropollerindeki mezar çeşitlerinin zenginliği farklı kültürler ve inançlara bağlı olabileceği gibi ekonomik güçle de ilintili olmalıdır. Tonoz çatılı mezarların en yakın örnekleri ise Olympos'da görülmektedir. Cadianda tonoz çatılı mezarlarda Olympos'da kullanılan tuğlalara rastlanmaması dışında önemli bir diğer fark da Cadianda'da tonozlu mezarların tek katlı olmasıdır. İki katlı tonozlu mezarlar Kilikya Bölgesi'nde Anemourion'da da yaygındır (Rosenbaum, 1971: 4). Yine Kilikya Bölgesi'nde görülen çoklu odalar da Lykia Bölgesi'nde rağbet görmemiştir, Cadianda tonozlu mezarı tek odalıdır.

Merkez Güney Nekropolü'nün uzantısı gibi görülen Doğu Nekropolü'nde birbirine yakın mesafede 15 mezar tespit edilmiştir. Yapısal ve mimari özellikler Merkez Güney Nekropolü ile benzerdir. Akropolün doğu yamacında kayalık ve engebeli arazide bulunan mezar komplekslerinin Doğu Nekropolü olarak adlandırılmasını uygun gördük. Düz çatılı olanları Güney Merkez Nekropolü'nde bulunan düz çatılı mezarlardan farklı olarak daha basit işçilikle yapılmış ve üst kapak taşının işlenmeden kabaca bırakıldığı görülmüştür (Lev. 94). M135 ve M133'de görüldüğü gibi mezar yapılarında devşirme malzeme kullanılmıştır (Lev. 95 ve 96). Küçük moloz taşlarla yapılan mezarlarda tahribat daha fazladır. Düzgün iri blokların daha çok kullanıldığı M133, M136 ve M137 (Lev. 97) mezarında küçük moloz taşlar harçla birlikte kullanılmıştır. Tonoz çatının altında görülen ön veya arka cephede kullanılan yarım monolit taşlar ise Doğu Nekropolü'nde görülmemiştir ve Aureius öntakısının kullanıldığı mezar taşlarına rastlanılmamıştır. Bu alanda anıtsal mezar ve tapınak mezar yapıları yoktur. Roma İmparatorluk Dönemi'nde yapılaşmanın artması ve Güney Merkez Nekropolü'nün yoğunluğundan gömüt için başka alanlara yönelmesi neticesinde Doğu Nekropolü tercih edilmiş olmalıdır. Dönemsel ayrıntıları yapmamızın yüzey çalışmalarında mümkün olmaması nedeniyle ileride yapılacak sistemli kazılarla alandaki mezarların daha detaylı değerlendirilmesi mümkün olabilecektir.

3. BÖLÜM: YAPISAL ÖZELLİKLER

3.1 ORYANTASYON

Cadianda Nekropollerinde içerisinde gerek kaya mezarları gerek tonozlu mezarlarda yön kaygısının taşınmadığı gözlemlenmiştir. Her tür mezar, bulundukları topografyanın izin verdiği biçimde yerleştirilmiştir. Topografyanın hareketliliği ve kot farklarının bulunması, söz konusu uygulamayı zorunlu kılmış olmalıdır. Merkez Güney Nekropolü'nde oda mezarlara girişin genellikle güney, güney-doğu ve doğu yönünden yapıldığı gözlemlenmiştir⁵⁴. M29, M41, M42 ve M43 nolu birbirine yakın üçgen çatılı oda mezarlarda giriş yönü kuzey olarak tercih edilmiştir. Merkez Güney Nekropolü'nün doğusunda tespit edilen 15 mezardan girişi batı yönünden olan M143 hariç diğerleri güney ve güney-doğu girişlidir. Benzer mezar örneklerinin görüldüğü Olympos ve diğer Lykia merkezlerinde de yön birlikteliği saptanmamıştır. Yön birlikteliği Karia Bölgesi'nde yer alan ve sekiz örnekle temsil edilen Mylasa tonoz çatılı oda mezarlarında görülür (Abuzer, 201: 182).

3.2 MİMARİ ÖZELLİKLER

Mezar yapılarına bakıldığında hepsinin aynı mimari özellikleri taşımadığı görülür. Tonozlu oda mezarlar, üçgen çatılı ve düz damlı mezarlar yerleşimde bölge ayırmaksızın bir arada yapılabilmişlerdir.

Ölü gömme geleneklerini ve/veya tercih nedenini net olarak açıklayabilecek bulgulardan şimdilik yoksun olduğundan bu soruların yanıtı kazıların tamamlanmasını bekleyecektir.

Mezarların tamamına yakını tek mekânlıdır. Yerleşimde çok katlı mezar yapıları henüz keşfedilmemiştir. İkincil derece yakınların defnedildiği hyposorion ya da alt mezar odalı olanlar için katlı mezar tanımı yapılmamaktadır.

Korunarak günümüze ulaşabilen mezarların kapı açıklıkları genelde küçük tutulmuştur. Bu sayede sürgülü taş kapıların açılıp kapanabilmesinde kolaylık sağlanmış olmalıdır.

⁵⁴ Merkez Güney Nekropolü'nde 43 adet mezar güney, 28 adet mezar doğu, 10 adet mezar güney doğu, 8 adet mezar kuzey, 5 adet mezar batı, 4 adet mezar ise güney batı girişli olarak tespit edilmiştir.

Arcosoliumlu mezarlar Lykia, Pamphylia ve Kilikia'da görülürken Cadianda'da tek bir örnek bulunmaktadır. Bunun yanında lahit ve khamosorion mezar tiplerinden de birer örnek bulunması dikkate alındığında, oda mezarların baş tercih olduğu anlaşılmaktadır.

3.2.1 Duvar Örgüsü

Mezarlarda uygulanan tekniklerin farklı özellikler taşıdığı gözlemlenebilmektedir. Hemen her bölgede görülen duvar örgü teknikleri Cadianda mezar yapılarında da benzerdir. Bazı mezarlar tamamen düzgün kesilmiş blok taşlarla örülmüş, bazıları da blok ve şekilsiz moloz taşlarla birlikte kullanılarak oluşturulmuştur. Heroon'un bir alt kotunda aynı ekseninde yer alan M145 nolu mezarın iç mekânı ve girişi düzgün kesilmiş taşlarla örülmüştür (Lev. 37). Yan duvarda tonoz eğrisinin başladığı taş sırası çıkıntı yaparak tonozun daha sağlam oturması sağlanmıştır. Tamamen blok taşlarla yapılmış oda mezarların M9 ve M22 nolu mezarlarda olduğu gibi tonozu da bloklarla çevrelenmiş ve ortada kilit taşı ile sabitlenmiştir.

3.2.2 Blok ve Moloz Taş Kullanımı

Topografik yapının kayalık olması nedeniyle mezarlarda kullanılan kesme blok taşlar ile şekilsiz moloz taşlar tamamen bölgeden elde edilmişlerdir. Kireçtaşı özellikli blok ve taşlar kolay işlenebilir olduğundan harcanan işçilik de çok zahmetli ve pahalı olmamalıdır. Mezar cephesinde kullanılan bloklar daha nitelikli işlenmiş, diğer yönlerdeki ise kabaca tıraşlanarak bırakılmıştır. Tamamen bloklarla inşa edilen mezarlar ile karışık malzemeden yapılanlar arasındaki nitelik farkı oldukça belirgindir. Örneğin, yukarıda belirttiğimiz gibi M145 nolu mezarın iç ve dış mekân blokları düzenli işlenmiştir (Lev. 37). Bu mezarın yanında yer alan M144 nolu mezarda (sur duvarına dayalı) ise sur duvarında kullanılan yüzeyleri bosajlı taşların kullanılmış ve poligonal örgü tekniğiyle yapılmıştır (Lev. 36). M146 nolu mezarın arka duvarı yine poligonal taş örgülü olup, girişi tamamen tahrip olmuştur. Moloz taşlarla örülen mezarların köşe duvarlarında özellikle düzgün blok taşların kullanıldığı anlaşılmıştır. Genel olarak duvar örgüsünde taşlar kümeler halinde ve yatay şekilde yerleştirilmiştir. Yan duvarlarda blok taşların araları ufak moloz taşlarla doldurulmuştur. Arka duvarın moloz taşlarla örüldüğü örnekler sayıca en fazla mezarlardır.

Cadianda mezarlarında tuğla kullanımı yaygın değildir. M62 nolu tapınak mezarın hyposorionun çatısında (Lev. 46) ve Heroon'un geçiş kapısında (Lev. 34 ve 35) bu kullanım görülür. Bu durum Roma Dönemi'ne tarihlenen mezarlar için ilginçtir. Olympos mezarlarında sık görülen bu uygulama aynı bölgenin bir başka kenti olan Arykanda'da da azdır (Özbek, 2005).

3.2.3 Tonoz Teknikleri

Cadianda'daki mezarların tonoz yapımında öncelikle mezar odasının duvarlarının örüldüğü anlaşılmıştır. Kalın örülmüş yan duvarlarda M22 (Lev. 61 ve 62), M45 (Lev. 65 ve 66), M71 (Lev. 99), M88 (Lev. 100 ve 101) ve M145 (Lev. 37) nolu mezarlarda tonoz direncini arttırmak üzere tonozun başladığı yerde 0,10-0,15 m çıkıntı yapılmış örneklerle de rastlanılmıştır. Tonoz eğrisini ya da kavisini oluşturmak için yapılan ahşap tonoz kalıbın üzerine taşlar yerleştirilerek harçla sağlamlaştırılmıştır. Tonozu oluşturmak için kimi zaman küçük yumruk biçiminde düzensiz taşların yoğun harçla kullanıldığı görülür (M77 ve M78 (Lev. 50-53), M79 (Lev. 102), M80 (Lev. 103 ve 104), M94 (Lev. 105) M95 (Lev. 106), M96 (Lev. 107), M130). Tonozu oluşturan büyük ebatta taşların kullanıldığı kimi mezarlarda (M45 (Lev. 64 ve 65), M62 (Lev. 108 ve 109), M88 (Lev. 101)) ön ve arka cephede kullanılan yarım daire biçiminde monolit bloklar da tonozun direncini arttırmıştır. Bu bloklar dış cephede tonozun 0,40-0,50 m içersinde yapılarak aynı zamanda saçak vazifesi görmüştür. Bağlayıcı madde olarak kullanılan harçlı moloz, yerel moloz taşı ve kirecin suyla karışımından elde edilmiştir. Bu karışım Roma Dönemi'nde yaygın kullanılan ve "roma betonu" olarak da adlandırılan "*opus-caementicium*" yerine kullanılmıştır⁵⁵. Harçlı moloz kullanımı tonoz yapısında açıklıkların kapatılması, esnekliğin sağlanması, inşaat süresinin azaltılması, maliyetin düşüklüğü ve yapının sağlamlaştırılması yönünde avantajlar sağlamıştır. *Opus signinum* olarak adlandırılan su geçirmezlik özelliğine sahip sıva izleri ise M09 nolu mezarda saptanmıştır (Lev. 48 ve 49).

⁵⁵ *Opus-caementicium*, taşçıkların kireç harcı ve pozzalona volkanik kumun belirli oranlarda karışımı ile elde edilir. Bu konuda antik yazar Vitruvius harç oranları ve tonoz inşası üzerine detaylı bilgi vermektedir. bkz: Vitruvius VII, III.1-2, Mimarlık Üzerine On Kitap, çev. S. Güven, Şevki Vanlı, 2005.

3.2.4 Nişler

Genelde dinsel amaçlı oluşturulan nişlerin mezarlarda kullanımı çok yaygındır. Mezar odası içerisinde bulunan ve derinliği az olanların sembolik amaçlarla kullanıldığı kabul edilmektedir. Diğerleri ise aydınlatma ve/veya ölüye bırakılan hediyeler için yapılmış olmalıdır⁵⁶. Cadianda Nekropolü'nün bazı mezarlarında birden çok niş bulunabilmektedir. En fazla niş sayısı (M79, Lev. 102) dördttür. Niş tespit edemediğimiz tek mezar ise M09 nolu mezardır⁵⁷ (Lev. 48 ve 49). Cadianda'da nişler iki yan duvarda, kapı girişinin karşısında; arka duvarda ve simetrik olmayan şekilde gelişi güzel yapılmıştır. Nişler, kareye yakın dikdörtgen biçimindedir ve fazla derinlikleri yoktur (maksimum 0,30 x 0,42 x 0,55; minimum 0,20 x 0,23 x 0,16 m). Özellikle Kilikya Bölgesi'nde görülen içte yer alan bezeme boyalarına rastlanılmamıştır (Rosenbaum, 1971, Lev. 18, Res. 1 ve 2, Lev. 21, Res. 3 ve 4). Nişlerin üst kısmı, Olympos'da, Arykanda'da ve Anemurium'da görülenler gibi üçgen veya yarım daire biçiminde yapılmamış düz olarak işlenmiştir. Nişlerin yoğunluğu definle ilişkili olabileceği gibi aydınlatma ve hediye bırakma gibi çok amaçlı kullanım ile de açıklanabilir. Stratonikeia'da Akdağ Mevki'nde bulunan mezarda niş içerisinde *in-situ* bir kandil bulunmuştur⁵⁸. Hierapolis Güney Nekropolü'nde mezar odasının içerisindeki niş üzerinde is tespit edilmiştir (Şimşek, 1997: 72 vd.). Perge'de bulunan mezar nişleri içerisinde çok sayıda heykelcik *in-situ* olarak bulunmuştur (Özdizbay, 2002: 483). Durukan, klineli mezar odalarında yer alan nişlerin ölü hediyeleri için yapılmış olduğunu ileri sürmektedir (Durukan, 2007: 47). E. Uğurlu ise niş kullanımı ile ilgili olarak, yan duvarlarda ve özellikle girişe yakın yerlerde olanların aydınlatma amaçlı kullanılmış olabileceğini söylemektedir (Uğurlu, 2006: 124). Biz de bu görüşün doğruluğuna inanmaktayız. Cadianda'da nişlerin konumunu göz önüne alındığında, nişlerin daha çok foksiyonel amaçlı olduğu ve aydınlatma amacıyla kullanıldığı, bir diğer olasılıkla ölü hediyelerinin konulması için yapıldığı düşünülebilir. Bununla birlikte kremasyon kaplarının da nişlere konulma olasılığı göz ardı edilmemelidir (Kolağasıoğlu, 2018).

⁵⁶ A. Haller, "Die Graber und Gräfte von Assur", Berlin, 1954, 112-113, Abb. 146-174.

⁵⁷ M09 nolu mezarın iki yan duvarındaki simetrik kamış izlerinin bulunması burada ölü hediyelerinin konması için bir kat oluşturduğu düşüncesini akla getirmektedir.

⁵⁸Stratonikeia ve Hierapolis nişleri için bkzn. Şimşek, 1997: 72-74; Söğüt, 2003: 255.

Cadianda'da dış mekânda niş tespit edilememiştir. Tonozlu mezarların en yakın örneği olan Olympos'da sadece bir mezarda dış mekânda niş yer alır (Uğurlu, 2006: kat. 253, Lev. 49). Uğurlu, mezar girişinde lento bloğunun üstündeki alınlığa oyulan nişi ölü kültü ile bağlantılı olarak değerlendirmektedir.

4. BÖLÜM: NEKROPOL BULUNTULARI

4.1 BULUNTULAR

Tez kapsamındaki çalışmanın yüzey araştırması sonucu elde edilen bilgilere bağlı olması nedeniyle mezar eşyası olarak *in-situ* veri elde edilememiştir. Bu nedenle ele alınan nekropol buluntuları, Fethiye Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen ve depolarda korunan eserleri kapsamaktadır. Değişik yollardan müzeye intikal etmiş yüzlerce Cadianda eseri arasında çok sayıda unguanteriorumun varlığı dikkat çekicidir. Kalker libasyon kabı M112'de görülmüş (Lev. 29) ve müzeye intikali için bilgi verilmiştir. Müzede bulunan eserlerin çoğu buluntu yeri belirsiz eserlerdir. Buluntu yeri bilinen nekropol eserleri ve mezar stelleri ele alınarak katalogda değerlendirilmiştir. Çalışmamızda yüzey buluntusu olarak gördüğümüz müzeye intikal etmemiş eserler de mezar buluntuları katalogunda yer almıştır (Nekropol Buluntu Katalogu: 12 nolu kalker yazıtlı monolit taş, 13 nolu kalker yazıtlı arşitrav, 14 nolu kalker yazıtlı lento taşı, 15 nolu kalker sunak).

Nekropol buluntusu olan ve buluntu katalogunda yer alan stellerin (Müze env. 728-729) müzeye gelişleri Müze Müdürlüğü'nce "derleme" olarak nitelendirilmiştir. Müze envanterinde "derleme" olarak kayda giren eserler müzeye herhangi bir şekilde gelmiş, ancak kaydı o zaman yapılamamış, daha sonra kayıtsızlıkları fark edilerek kayda geçirilmiş eserlerdir.

Cadianda nekropol buluntuları katalog içersinde sikke, pişmiş toprak⁵⁹ve taş eserler olarak gruplandırılmıştır. Ayrıca katalogda yüzey araştırması sırasında gözlemlenen üç adet yazıtlı taş⁶⁰ ve M112 nolu mezarda bulunan bir kalker sunu kabı⁶¹ (Lev. 29) da kayıt altına alınmış ve müzeye bildirilmiştir.

Sikkeler 1992 yılında Fethiye Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü'nün yaptığı temizlik sırasında M151 Heroon mezarında bulunmuştur (Müze envanter No: 6760 ve 6761). Eserler, Maximus Pius ve Gordianus Pius sikkeleridir. Buluntu yeri belirli olan diğer bir eser ise M112 de yine temizlik çalışmaları sırasında bulunan kemik dokuma ağırlığıdır

⁵⁹ Dört adet pişmiş toprak eserlerin en yakın benzerleri Patara, Tlos ve Kibyra'da tespit edilmiştir. Söz konusu eserler Roma Dönemi'ne M.S. 1. ve 2. yy.'a tarihlendirilmiştir. Patara için bkz. (Özdemir, 2009: Kat. No. 182.) Tlos için bkz. (Işın, 2015:155 vd.)

⁶⁰ Nekropol buluntu katalogu no:12, 13, 14.

⁶¹ Nekropol buluntu katalogu no:15

(Müze envanter No: 2596, Lev. 29). Katalogda yer alan ve temizlik sırasında Müze Müdürlüğü'nce bulunan 2595 envanter nolu mermerden yapılmış diademli kadın başı, 2594 nolu altın küpe⁶² ve 2600 nolu kalker sunak⁶³ Cadianda Merkez Nekropol'de yüzey buluntusu olarak ele geçmiş eserlerdir. Yüzey buluntusu olan ve hangi tonoz çatılı mezara ait olduğunu saptayamadığımız yarım daire taş bloğun⁶⁴, Kalinka tarafından edisyonunun yapıldığı anlaşılmıştır (TAM II, 691).

Envanterde yer alan diğer beş adet kalkerden yapılmış mezar steli (Müze envanter No: 728, 729, 1507, 1508 ve 1510) 1971 ve 1980'li yıllarda defineciler tarafından bulunup, müzeye intikal etmiştir. Steller dikdörtgen biçimli, üst kısmı triglif-metop biçiminde olup arka yüzleri işlenmeden bırakılmış, alt kısımlarında monte edilmek üzere bırakılan geçki çıkıntılıdır. Ön yüzlerindeki kabartmalarda portre, anne ve çocuğun yer aldığı kabartma bezemeler, yazıt ve bitki motifleri görülür.

Bu çalışmada, Cadianda Nekropolü alan çalışmalarından ele geçen eserler dışında Fethiye Müzesi'ne intikal etmiş iki yüzden fazla taşınabilir eser de incelenmiştir. 1960 ve 1970'li yıllarda defineciler tarafından bulunan taş eser ve pişmiş toprak eserler kontektlerinden ayrılmıştır. Malzemenin çoğunluğunu kandiller ve unguenteriumlar oluşturmaktadır. Bunlar arasında özellikle yüksekliği 17,6 cm pişmiş toprak Nike heykelciği (Müze envanter No. 2.6.66.349) ve kollarını yukarı kaldırmış çıplak erkek figürü (Müze envanter No. 6.16.71.78) dikkat çeker. Yüksekliği 0,47 m, genişliği 0,50 m kalkerden yapılmış oturma bloğunun (Müze envanter No. 3599) ön yüzünde demirci makası betimi ve aslan pençesi kabartması yer alır. Bu betim ve Cadianda etütlük malzemeler arasında demir cürufunun olması, Cadianda'da demir zanaatı olduğunu göstermektedir. Epigrafik bulgulardan anlaşıldığı üzere; spor yarışlarının, güreşlerin yapıldığı Cadianda'da çeşitli yollardan müzeye intikal etmiş sporcuların çalıştığı betimli ağırlıklar da (Müze envanter no. 3.9.64.19) yerleşimden ele geçen buluntular arasındadır⁶⁵.

⁶² Altın küpenin çok yakın benzeri Kıbyra kenti nekropolünde tespit edilmiştir. Detaylı bilgi için bkzn. (Şimşek, 2022: 677-678, Kat. No. 274-275).

⁶³ Sunak 1999 yılında Morant tarafından yayınlanmış ve İ.S. 2. yy. sonu 3. yy. başına tarihlendirilmiştir (Morant, 1999).

⁶⁴ Nekropol buluntu katalogu no:12.

⁶⁵Söz konusu eserlerin hangi mezarlardan ele geçtiği tespit edilemediğinden sadece bilgi amaçlı müze envanter numaraları verilmiştir.

4.2 DEĞERLENDİRME

Cadianda Nekropol buluntularının çoğunluğu *in-situ* değildir. Buluntular sikke, pişmiş toprak ve taş eserler⁶⁶ olarak gruplandırılmıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde en fazla eserin Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait olduğu anlaşılmıştır. Cadianda Nekropol buluntuları arasında en dikkat çeken eserlerden birisi de diademli kadın başıdır. Alın bandı ve taç bandı olarak tamamlayıcı süs eşyası olarak görülen diadem kadın ve erkek tarafından takılan bir aksesuardır. Geçmiş eskilere dayanan ve geniş coğrafyada kullanılan diadem, günlük yaşamdaki işlevinin yanısıra sıra ölü gömme ritüellerinde “Ölü Takıları” kapsamında da değerlendirilir (Uygun, 2019: 269). Cadianda'da bulunan kadın başının bir rahibeyi mi, ya da adakta bulunan bir kadını mı temsil ettiğini söylememiz şimdilik mümkün değildir⁶⁷.

Mezar kültürünün vazgeçilmez öğelerinden biri olan mezar stellerinden hiçbiri *in-situ* buluntu değildir. Cadianda stelleri genellikle üçgen alınlıklı, köşe akroterli, palmet ve bitkisel bezemeli, kadın veya kadın ve çocuğunun yer aldığı steller ile ölenin kimliğini ortaya koyan yazıt içerir. Steller Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilmektedir. Daha önce belirttiğimiz üzere seramik buluntuları daha çok günlük kullanımda görülen kaplardan oluşmaktadır. En yakın benzerleri Tlos ve Patara'da ele geçen Roma İmparatorluk Dönemi seramikleridir (Işın vd., 2015: 176-198).

⁶⁶ Taş eserler yazıtlarının edisyon ve otomastik çalışmaları Akdeniz Üniversitesi öğrencisi Gizem Baykal tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmaktadır.

⁶⁷ Eser Fethiye Arkeoloji Müzesi'nde (env. No. 2594) kayıtlara miğferli kadın başı olarak geçmiş ve Hellenistik Dönem'e tarihlendirilmiştir. Genel yüz ifadesi Hellenistik Dönem kadın portelerine benzerlik gösterir. “Bu dönemde yüz ifadeleri nötr olmaya eğilimlidir, bazen bir gülümseme gizlenmiştir. Tipik olarak çene küçük ve yuvarlaktır. Yüzün modelinde ve şeklinde bir simetri vardır. Yüzün etli yapısında kırışıklık ve çizgiler genellikle, zayıf naso labial çizgileri, ağzın köşelerinde küçük kırışıklıklar, alt dudak ve çene arasında bir gölge belirtilir. Boyun uzun ve ince işlenmiş, başı ise bir yana hafifçe eğilimlidir...” (Dillon, 2010: 109).

5. BÖLÜM: CADIANDA'DA ÖLÜ GÖMME GELENEKLERİ

Cadianda yerleşimi ölü gömme geleneklerine ilişkin bilgiler, mimari kalıntılardaki gözlemlere, epigrafik dokümanlara ve bezemeli kabartmaların yorumlanmasına öncelik verilerek değerlendirilmiştir. Toprak üstünde görülebilen mezarların hepsinin yağmalanmış olması, ayrıca alanda sistemli kazı yapılmaması, ölü gömme gelenekleri değerlendirmesinin kısıtlı olanaklarla yapılmasına neden olmuştur. Aynı zamanda Lykia Bölgesi'nde ölü gömmenin aile içi olgu olarak algılanması nedeniyle epigrafik bilgiler genelde gömüt sahibinin ve ailesinin isimleri ve yasaklarla ilgili olup törenler/ritüeller bu yazıtlarda konu edilmemiştir. Bununla birlikte Cadianda'da mezarlara zarar verenlere, hatta izinsiz mezarı kullanıp gömüt yapanlara yıldırıcı ve önleyici tedbirler olarak para cezaları, beddua metinleri ve apotropaik -kötülük engelleyici- betimlere başvurulduğu da gözlemlenmiştir.

Lykia Beylikler Dönemi'nden Roma İmparatorluk Dönemi sonuna kadar farklı yapısal özellikler gösteren Cadianda nekropollerinde mezar gruplarından en erken döneme ait olanı Dikme Mezar'dır (M153, Lev. 1-4). Lykia Bölgesinde Bey Mezarı olarak bilinen mezar, bölgeye hâkim bir beyin yaşam sürdüğünü ortaya koymaktadır. Lykia Bölgesinde benzer mezarların aynı zamanda kamusal propaganda amacı taşıdığı da bilinmektedir. Ksanthos'da 12 tanrının adının geçtiği zaferlerin anlatıldığı dikme anıt ile İsinda Mezar anıtı, beyin siyasi gücünü vurgulayan dikme anıtlardır. Cadianda'daki dikme mezar üzerinde yer alan silik yazıtta belki de beyin siyasi gücü vurgulanmak istenmiştir. Cadianda dikme mezarında bulunması olası yazıt veya yazıtların ilerideki süreçlerde RTI sistemi ile ortaya konması, daha sağlıklı bir değerlendirme yapmamıza olanak sağlayacağı kanısındayız.

Cadianda nekropollerinde ikinci grubu oluşturan Salas Lahdi, semerdam kapağı ile Lykia Bölgesi'ne özgü biçem ve ikonografik özellikler taşımaktadır. Salas Lahdi ve KM1 üzerinde gömüt sahibinin Lykçe ve Yunanca isimleri yer alır ve her ikisi de betimlidir. Salas Lahdi'nde girişin sağında yer alan *chiton* ve *himation* giysili figürün sağ elinde taşıdığı libasyon kabı *oinochoe* ile sunu yapıldığını göstermektedir (Lev. 8). Stadiondaki tonozlu mezarda (M112) yer alan kalker sunu kabı (Lev. 29) tören sırasında

ya da sonrasında mezarda sıvı sunu yapıldığını gösteren önemli bir bulgudur. Kökeni çok eski dönemlere ve geniş bir coğrafyaya yayılan mezara sunu yapma geleneği, Cadianda'da iki örnek ile belgelenmiştir. İ.Ö. 5. yy.'a tarihlenen Salas Lahdi ve İ.S. 2. yy.'a tarihlenen stadion tonozlu mezar bulgusu, sunu yapma geleneğinin Cadianda'da uzun süre devam ettiğini göstermektedir. Arykanda'da Aristainete ailesine ait mezar sunağında yer alan yazıtta mezara düzenli sunu yapılması istenmekte veya buyurmaktadır (Şahin, 1994: 119).

Salas Lahdinin güney yüzünde aşık kemiği oynayan dörtlü kızlar grubunun yer aldığı tasvir bulunur (Lev. 9). Döneminde popüler olan bu oyunun cenaze anma törenlerinde oynandığı bilinmektedir (Borchhardt, 1968). Oyunda kullanılan aşık kemikleri mezar hediyesi olarak Thera Adası'ndan da tanınır (Dragendorff, 1903: 120). Cadianda'da Salas Lahdi'nin diğer yüzünde yer alan symposion sahnesine kadın ve çocukların da katıldığını görmekteyiz. Bu olgu, Lykia toplumunda sıkı aile bağları ile anaerkil anlayışın bir göstergesi olarak algılanılabilir. Lykialıların bu özelliklerinden antik kaynaklarda (Herodot I: 173) söz edilmekte ve güncel kaynaklarda da sözlü ve yazılı olarak vurgulanmaktadır (Işık, 1991: 89). Lykia'da mezar taşlarında sıkça karşımıza çıkan symposiumdaki amaç ölüm geleneklerinin yerine getirilmesidir. İnsan ölümle ruhunu kaybetse de symposium betimlemelerinde yakınları onunla yemeye, içmeye devam ederken gösterilmişlerdir. Antik dönem kaynakları, yılın belirli günlerinde mezarlara meyve, yiyecek, içecek (kurban kanı, süt, şarap) getirildiğini aktarır (Ovidius, fast II: 525-542; Vergilius, Aeneas, III: 300)⁶⁸. (Symposium sahnelerinde de ölünün yer aldığı görülmekle birlikte bazen ölü figür ebat olarak diğerlerinden büyük bir şekilde betimlenmiştir (Borchhardt, 1968: 209)). Symposium betimi Lykia'da sıkça karşımıza çıkar. Cadianda'ya yakın mesafede bulunan -bugün dolgu toprak nedeniyle hyposoroinunu görmemizin mümkün olmadığı- Telmessos Lahdi'ndeki symposium betiminde, alçak kline üzerine uzanmış, kulaklarının altına kadar uzanan gür saçları ile Lykialı yerel kişi özelliklerine sahip erkek tasviri yanında eşi ile birlikte hizmetlinin sunduğu kâseyi tutma eylemindedir (Döğerli Başerkafaoğlu, 2023: fig. 2b).

Telmessos Lahdi'nde görülen ve diğer Lykia merkezlerinde sıkça rastlanan pseudo açıklığının ruhların içeri girip çıkmasını sağlamak için yapıldığı varsayılmaktadır

⁶⁸ Bilgi ve kaynakça E. Uğurlu'dan alıntıdır (Uğurlu, 2000: 370).

(Uğurlu, 2000: 373). F. J. Trisch, evde ölen kişilerin ruhlarının çıkması için de bazı bölgelerde halen kapı veya pencerenin açık bırakıldığına değinir (Tritsch, 1943: 113). Aynı uygulama bugün Lykia Bölgesi'nde geçerliliğini halen korur. Lahitler uzun süre boyunca aile mezarı olarak kullanılmıştır. Nesiller boyu kullanılan lahitlerin başka ailelere de satıldığını belgeleyen bir örnek Telmessos'dan tanınır (Dögerli Başerkafaoğlu, 2023: 92). Bu gibi kimi lahitlerin yeni sahibi "*dammatio memoriae*" - hatıraları yok etme uygulamasına da girişmiştir.

Lykia Bölgesi'nde bazı lahitlerin tekne kısmında geç dönemde panel içerisinde *-tabula ansata-* ölen kişilerin adı yazılıdır. Cadianda Salas Lahdi'nde isimler Lykçe ve Eski Yunanca betimlenen şahısların üst kısmına veya yanına yazılmıştır. Lahitlerin hyposorionuna köle veya uzak aile bireylerinin yerleştirildiği, yine yazılı kaynaklardan anlaşılmaktadır (TAM II, 217). Myra, Antiphellos, Lymra gibi Lykia merkezlerinde lahit ve kaya mezarlarında boya izleri görülmüştür. F. Blakolmer, mavi, kırmızı ve bej renkteki boya kütük sava olarak (Blakolmer, 1993: 149) yorumlamak istemiştir. Amynthas Kaya Mezarı'nın girişinde kırmızı ve mavi renklerde bitkisel bezemeler RTI ile belirlenmiştir. Biz bezemeleri kütük sava olarak değil, daha iyimser yorumlamak ve yapay bahçe yaratılarak sanki cennete geçene sağlandığını düşünmek ve önermek istiyoruz⁶⁹.

Salas Lahdi'ndeki kurban sahnesinde boğayı boynundan tutmuş bir erkek figür ile baltasını yukarı doğru kaldırmış iki kişi yer alır. Ölen kişinin onuruna sunu yapmak amacıyla götürülen boğa betimlemeleri Trysa Heroon'unda, Ksanthos Nereidler Anıtı'nda görülür. Borchhardt, kurbanın baltayla kesilmesini ölünün tanrısallaştırılması olarak yorumlamıştır (Borchhardt, 1968). Borchhardt'ın benzer lahitlere dayanarak oluşturduğu rekonstrüksiyonda da kapakta aslan protomu vardır. Apotrapeik anlam taşıyan aslan, gücün ve asaletin simgesi olarak karşımıza çıkar (Uğurlu, 2000; Kızgut ve Kabakaş, 2022). Cadianda'da M112 nolu stadion basamakları arasında yer alan mezarın girişindeki basamakta aslan protomu yer alır (Lev. 110). Arykanda'da iki tonoz çatılı anıt mezarın basamaklarında görülen aslan ayağı⁷⁰ protomu (Özbek, 2005: Lev. 46, 47

⁶⁹ Telmessos 2022 Yılı Yüzey Araştırmaları'nda tespit edilmiştir.

⁷⁰ Arykanda'da aslan ayağı mezarın üst basamağında görülmüştür. Bayburtluoğlu tarafından İ.S. 2. yy. sonu - 3. yy.'a tarihlendirilmiştir (Bayburtluoğlu, 2003: 166). Diğer DN17 nolu mezarın podyumunda

ve 49) genellikle tiyatroların oturma sıralarında görülür. Cadianda'da görülen aslan ayaklarının en yakın benzeri Lykia tiyatrolarında -Tlos, Arykanda ve Rhodiapolis-karşımıza çıkar (Özdilek, 2012: Lev. 10).

Lykia Bölgesinin özelliklerini taşıyan diğer karakteristik mezar grubunu kaya mezarları oluşturur. Betimlerle birlikte mezarların konumu da oldukça dikkat çekicidir. KM1 mezarında girişin ön kısmında kayanın biçimlendirilmesiyle ön avlu veya sofa oluşturulmuştur. Kaya üzerinde sunu ile ilgili bir çukura rastlanmamıştır ancak girişte yer alan avluda gömüt ile ilgili dinsel toplantılar yapılmış olmalıdır. KM1 mezarının karşısında, yaklaşık 7 m uzağında KM2, KM3, KM4 ve KM4A kaya mezarları yer alır. KM1 Uzeebemi'nin mezarı ve karşısında yer alan KM2, KM3, KM4 ve KM4A arasında yaklaşık 250 m²'lik düz alan gömüt törenleri için son derece elverişlidir. Mezarların kuzeyinde, mezarlara yönelik iki nişli açık hava kaya alnacının tapınım veya ölü kültü törenleri ile ilintili olduğu önermekteyiz (Lev. 25).

Klineler mezarda inhumasyon gömütün varlığını işaret etmektedir. Ancak mezarlar arasında klinsiz örneklerde vardır. Cadianda'da KM2 mezarı klinsizdir. Kaya mezarlarında düz zemin üzerine farklı ölü yataklarının tercih edildiği bilinmektedir (Korkut ve Tekoğlu, 2019). Patara'da oygu mezarda sazdan yapılmış hasır örgünün ceset altına yerleştirildiği görülmüş ve ölünün tüm gövdesinin sazdan hasır örtüyle kaplandığı yorumu yapılmıştır (Yılmaz, 1996: 191). Cadianda'da KM3, KM4 ve KM4A zeminden 0,40- 0,70 m yükseklikte "L" ve "U" formunda ve klinelidir. KM1 mezarı üst üstte ranza görünümünde ve iki klinelidir.

Cadianda'da KM5 ve KM6 mezarları ulaşılması zor sarp kayalık üzerinde yer alır. En yakın yere kadar taşınan cenaze, buradan ileriye belki de bugün ana kayadan kopmuş olduğu için görülemeyen kayada açılan bir yoldan götürülmüş olmalıdır⁷¹.

Cenaze ritüellerinin aktarımı yapan Antik Dönem yazarı Valerius Maximus, Lykia'da erkeklerin yas döneminde kadın giysilerine büründüğünden söz eder⁷². T. Bryce bu giysilerin apotrapeik anlam taşıdığını ve yas günlerinde mezarı bekleyenleri

---

stlize yapılmış aslan ayağı vardır (Özbek, 2005: 139) yazıtı göz önüne alınarak İ.S. 3. yy.'a tarihlendirilmiştir (Şahin, 1994:113).

⁷¹ Tıbıkoğlu, Myra kaya mezarlarına ulaşım için benzer yorumda bulunmuştur (Tıbıkoğlu, 2021).

⁷² Kaynağa ulaşamadığımız için (Uğurlu, Lykia Bölgesi Ölü Gömme Adetleri Üzerine Genel Bir Bakış, 2000)'den alınmıştır.

kötülüklerden koruduğu yorumunu getirir (Bryce, 1986: 127). Bugün Lykia Bölgesi'nde Elmalı'da defin yapıldıktan sonra üç gün aile yakınları ve dostlarının mezarda nöbet tutması benzer geleneğin halen bölgede sürdüğünü düşündürmektedir.

Lykia'da ruhların Hades'e gidebilmesi için geçeceği Styx Nehri'nde kayıkçı Charon'a verilmesi için mezarlara sikke bırakıldığı bilinmektedir (Uğurlu, 2000: 368 ve 369). Patara'da bulunan gömüt bu geleneğin Hellenistik Dönem'den beri Lykia'daki varlığını kanıtlamıştır (Yılmaz, 1996: 191). Lymra Nekropollerinden çıkarılan sikkeler de aynı döneme tarihlendirilmiştir (Blakolmer, 1993: 191) Cadianda Heroon'da bulunan daha geç dönem sikkelerinde bu amaçla bırakıldığı ve Lykia gelenekleri ile örtüştüğü akla gelmektedir.

Lykia'da mezarları koruyan, zarar verecekleri cezalandıran tanrıça Maliya'dır. Rhodiapolis'de bir yazıtta mezar binasının Maliya'nın korumasında olduğu ima edilmiştir (Barnett, 1974: 901). Maliya'nın mezarları koruyan bir kadın olarak karşımıza çıkması, anaerki Lykia'da şaşırtıcı değildir. Cadianda'da oda mezarların yer aldığı Merkez Güney Nekropolü'nde gömüt sahiplerinin isimleri ile birlikte mezarı koruma amacıyla para cezası uygulandığı da görülmektedir⁷³. Cadianda'da para cezası uygulamasının varlığı M88 nolu mezar yazıtında (TAM II, 690)⁷⁴ ve yüzey buluntusu olan iki kalker taş blokta tespit edilmiştir. Bunlar, 12 nolu müze buluntu katalogunda yer alan tonoz çatılı oda mezarın cephesine ait kalker taş blok (TAM II, 691)⁷⁵ ve hangi mezara ait olduğu tespit edilemeyen mezar taşıdır (TAM II, 693)⁷⁶. Cezalar 500 ve

⁷³ Genellikle Lykia'da sıkça karşılaşılan ve ihbarı yapanlara verilen para ödülüne dair elimizde şimdilik bir örnek vardır. Rhodiapolis Nekropolü'nde günyüzüne çıkarılan bir mezar stelindeki yazıttan anlaşıldığına göre gizli ve yasak olan gömüyü ihbar edenlere önerilen cezanın bir kısmı ödül olarak verilmektedir.

⁷⁴ TAM II, 690: “κατεσκεύασεν τοῦτο τὸ μνημεῖον Ἐπάγα2 θος Κρατέρου ἑαυτῷ καὶ γυναικὶ καὶ τέκνοις καὶ τοῖς ἐξ αὐτῶν τέκνοις γενησαμένοις {²⁶γενησομένοις}²⁶. μηδενὶ 4 δὲ ἐξέστω ἐνθάπαι ἢ θεῖναι εἰς τοῦτο τὸ μνημεῖον, ἐκτὸς ἂν μὴ αὐτὸς ἐγὼ ἐπιτρέψω. ἂν δὲ τις παρὰ ταῦτα βιάσῃται, 6 ἀποτεῖσει τῷ Καδυανδέων δῆμῳ δηνάρια χεῖλια.”, “*Bu mnemeion'u Krateros oğlu Epagathos kendisi, eşi, çocukları ve onların soyundan olacak çocuklar için yaptırdı. Hiç kimsenin ben vasiyet etmediğim sürece bu mnemeiona başkasını gömmeye veya koymaya yetkisi yoktur. Şayet birisi bunlara uymazsa, Cadiandalıların Demos'una bin denaria versin.*”

⁷⁵ TAM II, 691: “τὸ μνημεῖον κατεσκεύασεν ... ος Ἑρμα δόρ του 2 ἑαυτῇ καὶ θυγατρὶ καὶ ἐγ γόνους καὶ τ οῖς ἐκ τῶν ἐγγό- νων μου γεννηθησομ ἐν οἷς, ἄλλω δ ἐ οὐδενί. 4 ἂν δὲ τις εἰσβιάσῃται κά τ ω, ἀποτεῖσει Κα δυανδέων τῷ δῆμῳ ϕ’.”, “*Bu mnemeionu Hermadortos kızı ...os kendisi, kızı ve soyundan olanlar ve benim soyumdan gelecek olanlar için yaptırdı(m). Kimse bir başkasını (koyamaz). Şayet birisi aşağıya (altına) koymaya (çalışırsa), Cadiandalıların Demos'una 500 Denaria versin.*”

⁷⁶) TAM II 693 τὸ ρ ῶον κατ εσκε ὑ α σ ε ν ὑ τ ὕ χ ης Συμφόρου 2 Κα δυανδεὺς ἐ πὶ τῷ ἐν ταῖς οὔσαις τ οῦτῳ? πυελί]- σι ν ἐν εὐωνύμοις ἐνταφῆναι ἐν τῇ πρώτῃ πυελ ἰδι αὖ]- 4 τ ὄν ἐμὲ καὶ γυναικᾶ μου ῥυσίαν καὶ θρεπτά α? Παρ - θενοῦν καὶ Ζωσίμην καὶ ὑτυχέα υ ὄν Παρθενοῦς καὶ]- 6 ρ ἐ σκουσαν καὶ υ ὄν

1000 Denaria'dır. Olympos'ta aynı dönem mezarlarda bu cezaların 5000 Denaria'ya kadar çıktığı görülür (Uğurlu, 2006). Cadianda'nın demosuna ödenecek 500 ve 1000 Denaria, mezarlar için dönemsel olarak uygulanan normal miktarlardır. Bu yazıtlar Cadianda'da yerel bir mezarlık yönetiminin varlığını göstermesi açısından önem taşır.

Cadianda'da Lykçe yazıtta (TL 31.3-4'te: “*se-ije:ñta-tâtē:/tasa:miñta*”) okunan *miñta* kelimesi mezarlıklarla ilgili bir kurum veya teşkilatı göstermektedir. Yazıt Roma İmparatorluk Dönemi öncesinde de Cadianda Nekropolü'nde bir kurumun varlığına işaret etmektedir. Kyneai'de Erken Hellenistik Dönem'e tarihlenen kaya mezarında “*Hiç kimsenin Mindis'in müsadresi olmadan mezarı açma hakkı olmasın*” ibaresi okunmuştur (Korkut ve Tekoğlu, 2019). W. E. Thomsen *miñta* veya *mintiyi* daha çok aile bireylerinden oluşan topluluk olarak önermiştir (Thomsen, 1889). Yapılan son araştırmalarla *miñtanın* mezara zarar verenleri önleyici bir kurum olduğu, Roma Dönemi'nde *minti* olarak daha az isminin geçtiği ve cezaların daha çok kent demosuna ödendiği fikri kabul görülmüştür⁷⁷ (Byrce, 1986).

Güney Nekropolünde M21 ve M22 nolu tonoz çatılı oda mezarların batısında ve M27 tapınak formu mezarın doğusunda mezarlık yönetimiyle ilgili olabilecek idari bina veya mezar kültüne ilişkin toplantı yeri ve/veya cenaze merasimi için kullanılmış olabileceği düşünülen bir yapı saptanmıştır (Harita 16). Yapı, olasılıkla Roma Dönemi'nde yaygın olan *Collegia Funeraticia* ve *Coina* sivil toplum kuruluşları ile ilintilidir. Bu sivil kuruluşlar cenaze masraflarını karşılamak üzere kurulmuştur. *Collegia Funeraticia* dernekleri, ekonomik olanağa yoksun olanların mezar sahibi olması, üyelerinin cenaze masraflarını üstlenmesi, cenaze törenlerine katılması gibi amaçlar doğrultusunda

αὐτῆς Σύμφορον, ἐν δὲ τῇ δευτέρῃ τὸν πατέρα μου Σύμφορον καὶ γυναικα αὐτοῦ καὶ τὸν αὐτοῦ 8 Σύντροπον ἐπὶ τῷ μηδὲνα ἕτερον ἐν τῇ δευτέρῃ πωλεῖ]- δι' ἐνταφίῃναι, ἢ ὀφείλειν τῷ δήμῳ ♦ φ'. ἐν δὲ αἰς Σύμφορος 10 [ἔθηκεν οὗ σ α ς π υ ε λίσιν ἐ ν δ ε ξι οἷς ν ?ρικῶ δοῦλῳ “Ερμων ος .”, “*Kadyandalı Symphoros oğlu Eutykhes üstünde bulunan nişlerle birlikte (yazılmış) onurlu isimler (olan) birince nişte bizzat beni ve benim eşim Thysia'yı ve köleleri(miz) Parthenos ve Zosimos ve Parthenos'un oğlu Eutykhes ve Areskousa ve onun oğlu Symphoros'u, ikinci nişte ise babam Symphoros'u ve eşi ile onun oğlu Syntrophos'un gömülmesi için bu heroonu inşa etti. Bu heroonun üstündeki ikinci nişte hiç kimse bir başkasını gömemez, şayet (gömerse) Demos'a 500 denaria versin. Symphoros (diğer) nişlerin sağ tarafında bulunan nişlere Hermos'un kölesi Andrikos'u yerleştirdi.*”

⁷⁷ Mindis'in kurum ve teşkilat olarak kabul edilmesini doğrulayan bir yazıt Telmessos'ta, Tlos, Ksanthos, Limyra'da bulunmuştur (Korkut ve Tekoğlu, 2019: 180). Telmessos TL 4.3-4'te “*se-di/ñta-tadē-tesi-miñti*.” Ksanthos: TL 38.7-8'de “*se-ije-ñta-tetē / tesi-m[i]ñti*.” Ksanthos TL 39.7'de “*se-ije:ñta-tâtē:tesi-miñti*.” Ksanthos TL 42.4'te “*se-ije-ñta-dē:tesi:miñti*.” Ksanthos TL 47.3'te “*se-ije/ñte-tadē-tesi-miñti*” Ksanthos TL 50.1'de “*ñte-ije-tādē:tesi:miñti*” Limyra TL 114.1'de “*me-j-adē:tesi:miñti*” Limyra TL 115.1'de “*me-j-adē:tesi:miñti*”.

kurulmuşlardır. M. Beard’a göre dernekler, dernek üyelerinin mezarları ve cenaze törenlerinden sorumludur ve bunlar genellikle bir arada gömülür⁷⁸ (Beard, North ve Price, 1998). Bu uygulamayı işaret eden M76, M77, M78 ve M79 nolu mezarlar gibi bitişik nizamda yapılmış çok sayıda örnek Cadianda’da bilinir.

Cadianda’da yazıtta okunan “*sitometria*” kavramı (TAM II, no. 661) Kos’da da karşımıza çıkmaktadır. Kos’da bulunan bir mezar yazıtında sitometrieslerin loncasının olduğundan ve loncanın üyelerinin ortak mezar alanlarına gömüldüğünden söz edilmektedir (Akdoğan-Arca, 2016: 116 vd.). Lykia kentlerindeki sitometria, Hadrianus’un 129 yılında bölgeye gelişine tarihlendirilmektedir. Bu tarih aynı zamanda oda mezar tarihleriyle de örtüşmektedir. Bitişik nizamda yapılmış bazı mezar toplulukları (M77 ve 78, Lev. 50) bunların Cadianda’daki varlığı bilinen sitometries loncasına ait olabileceğini akla getirmektedir.

Cadianda’da yer alan beddua metni M154 nolu üçgen çatılı mezarın alınlık kısmında yer alır. Söz konusu yazıt şimdilik tek örnektir (TAM II, 692)⁷⁹. “*Hermokous’un kızı Cadianda’lı Soes? ben hayatta iken*” diye kayıt düşülmüş ve mezar taşına gömülecek yakınlarının ismini yazdırmıştır. Alt sırada yer alan beddua yazıtının harfleri metne göre daha büyük yazılmış, özellikle vurgulanarak dikkat çekilmek istenmiştir. Mezara zarar verecekler için “*Güneşteki tanrılar ve yer altı tanrıları huzurunda günahkâr olsun*” yazılıdır (Lev. 72). Bu mezardan da anlaşıldığı gibi, Lykia’da kimi mezarların kişi henüz hayattayken yaptırılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Cadianda’da yer alan apotropaik betimler, M17 tapınak formu oda mezar⁸⁰ ile M29 üçgen çatılı mezarda, medusa başı figürlü olarak karşımıza çıkar. Medusa başı mezar ikonografisinde ölümle bağlantılı mitsel bir figür olarak yorumlanmaktadır (Budun,

⁷⁸ İ.S. 133 yılına tarihlenen Lanuvium’da bulunan yazıt Roma Dönemi dernek tüzükleri hakkında bilgi içerir. Yazıtta dernek üyelerinin cenaze masraflarının karşılanması için aidat ve katkı paylarının alınması karşılığı izin verileceği, köle sahiplerinin izni ile bu derneğe girmelerinin mümkün olduğu belirtilmekte, kölenin azat edilmesi durumunda derneğe şarap bağışı istenmektedir (Akdoğan-Arca, 2016:116).

⁷⁹) TAM II 692 “ζῶμεν. 2 Σοσοῦς Ἐρ ολύκου Κα θυαν - δ ὡς κατεσκεύαε τὸ μν ἡ - 4 μεῖο ἑαυτῇ κί τοῖς ἐξ αὐ- τ ῆς καὶ τ οῖς γ ονὺ σιν αὐτῆς 6 Φιήτω καὶ Διόνῃ καὶ τῇ θ ἰα] μου Ἰά μβῃ? καὶ — — — — — — — — — —] 8 μου καὶ ἐνὼνι Ἐτεο εἰους? καὶ] [ῶ ἂν ἐπιτρέψω ἔωγ. 10 ταῦτα πῆν, ἐὰν δέ τις παρὰ ἔστω θεο ἰς ὕφ’ λιον καὶ θῆς κατακτονίοις σεβς. :”, “*Hayattayım. Hermoloukos kızı Cadiandalı Soses(?) bu mnemeionu kendisi, kendisinin soyundan olanlara ve ebeveynleri Philetos ile Dione ve teyzem İambes? ve benim ..... ve ben ona müsaade ettiğim için Etokles oğlu Ksenon için yaptırdı(m). Şayet biri bunları yaparsa, güneşteki tanrılar ve yeraltı tanrıları huzurunda günahkar olsun.*”

⁸⁰ 2022 Yılı Fethiye Müzesi Müdürlüğü’nce yapılan kazı çalışmasında bulunmuş eser Fethiye Arkeoloji Müzesi’ne taşınmıştır.

1997: 45) (Carpenter, 2002: 107). M17 tapınak mezarda açığa çıkarılan medusa başının en yakın örneği Patara'da Markia Tapınak Mezar'da görülür. (Gülşen, 2010: Lev. 15) Figürün Roma Dönemi mezarlarında en yaygın betimlemelerden biri olduğuna dikkat çekilmiştir (Himmelmann, 1974: 45, Lev. 23; Young, 2003: 171). Cadianda'da görülen diğer önemli bir betim de merkez Güney Nekropolü'nde karşımıza çıkmıştır. Bir mezara ait mimari parça üzerinde phallus betimi yer alır. Bu betim bilindiği üzere yaşamın devamlılığını sembolize etmekle birlikte kötü ruhları uzaklaştırıp, ölen kişinin öteki dünyaya güvenle geçişini sağladığına da inanılmaktadır (McLauchlin, 1985: 126-139). Bu betim Patara Markia Anıt Mezarı'nda, Arykanda'da anıt mezarda, Gürlen kaya mezarlarında ve erken örnekleri tümölüs mezarlarında görülmektedir (Yaşa, 2023: 14 vd.).

Cadianda nekropolünde bulunan bir mezar stelinde uzun *hymation* giyimli, Rhodope adlı yerel bir aile mensubu olduğu anlaşılan figürün iki yandaki önkol yarısından itibaren (proximal) betimlenmiştir. Figürün ellerinin başparmakları dışa dönüktür. Söz konusu ifade, “mezarıma yaklaşma” ya da “tanrıya yakarış” olarak iki farklı şekilde⁸¹ yorumlanmaktadır (Morant, 1999: 289). Tasvirin en yakın benzeri Telmessos'da kale altında bulunan stelde görülür. Telmessos Steli'nde (Müze envanter no. 3608) baş parmaklar içe dönüktür. Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait birkaç stel ve lahit üzerinde görülen açık el betimini Uğurlu tarafından sağlıkla ilgili olarak yorumlamıştır (Uğurlu, 2000). Korykos'da lahit kapağı üzerinde görülen benzer örneğin yazıtından mezar sahibinin mesleğinin ilaç yapımcısı olması, bezemenin şifa verici özelliği olduğu görüşünü de ortaya koymaktadır (Karaüzüm, 2005: 54, fig. 82a). Aynı gösterime Telmessos'da ev cepheli kaya mezarında da rastlanılmıştır⁸². Morant, bu el figürünün görüldüğü stellerin, genç yaşta ya da ani ölüm sonucu trajik biçimde hayatını kaybetmiş kişiler için yapılmış olduğu önerisini getirmektedir. Örneğin Suriye'de Qamishly'de bulunan stelde iki el arasında genç bir figür yer alır. İsmi Lucius olan ve asker bir aileye mensup genç adam, cinayete kurban gitmiştir (Lidewijde de, 2017: 127, res. 33).

⁸¹ Nekropol Buluntu Katalogu no.5:208, Env. No. 2600.

⁸² 2022 Yılı Telmessos Yüzey Araştırmaları'nda tespit edilmiştir. Ayrıca Telmessos'da kale altında ele geçen (Müze env. No. 3608 e) sunak Cadianda sunağı ile benzer özelliklere sahiptir. Dirsekten itibaren başparmakları dışa dönük iki açık el arasında ayakta iki himation giysili kadının betimlendiği sunakta “Myrsines'in kızı Koke'nin Anısına” ibaresi yer alır. Eser Fethiye Müzesi'nde sergilenmekte olup, yayını yapılmamıştır.

Oinoanda’da lahit alınlılığındaki benzer el betimi ise medusa başının yanında yer alır⁸³ (İdil, 1985: lev. 36, 2-3). Benzer gösterim Oinoanda’da kaya mezarı üzerinde de görülmüştür (Bean, 1978: 174). Kyzikos stelinde (Pfuhl, 1977-1979) iki el yan yana ve bilek hizasındadır. Başparmak Cadianda örneğindeki gibi dışa dönüktür. Cadianda’da ellerin arasındaki figür yerine, Kyzikos stelinde (Pfuhl, 1977-1979; Korkamaz, 2016: 160, res. 10) sadece simgeler kullanılmıştır. Wujewski’nin (Wujewski, 1991: 44) mezarı koruyan apotropeik anlam taşıdığını ileri süren bezemeye Kilikya Bölgesi’nde Konytella’da lahit kapağında görülür (Aydinoğlu, 2012: 136, res. 17). Bu lahit üzerinde eller birbirine çapraz biçimde betimlenmiştir.

Lykia’da diğer merkezlerde yapılan kazılar ve mezarlarla benzerlikler göz önüne alındığında Cadianda’da inhumasyon geleneğine uygun gömüt yapıldığını söylemek mümkündür. Bazı mezarlarda tabanın moloz taş ve harçla kaplandığı ve arka duvara kadar ölü çukuru açıldığı belirlenmiştir (M77 ve M78, Lev 51 ve 52). Kline bulunmayan oda mezarlarda ceset zemine bırakılmış olmalıdır. Bireyin yan duvarlarda ayakları girişe yönelik şekilde yatırıldığı düşünülmektedir.

Heroon’un bir alt kotunda, Heroon ile aynı ekseninde yer alan ve surun içine doğru devam eden M145 (Lev. 37) mezarının iç kısmında çok sayıda pithos parçaları bulunmuştur. Etrafında çok sayıda seramik parçaları bulduğumuz diğer mezar M123 archasolumlu mezardır (Lev. 111). “L” biçiminde koridorla girilen bu mezar oldukça basık ve ebat olarak küçük olması nedeniyle burada kremasyon uygulandığını düşündürmektedir (Lev. 111). Bilindiği üzere özellikle Hadrianus sonrası Roma İmparatorluk Dönemi’nde inhumasyon gömünün arttığı ve kremasyonun azaldığı konusunda genel bir yargıya varılmıştır (Toynbee, 1971: 40). Biz de Cadianda nekropolü için aynı düşüncüyü paylaşmak istiyoruz.

Nişlerin genel olarak kült amaçlı, ölü hediyesi ve adakları, ölen kişinin büstünü koymak, mezar odasını aydınlatmak için kandil yerleştirmek veya kremasyon kaplarını yerleştirmek üzere yapıldığı bilinmektedir⁸⁴. Cadianda’da mezarların içersinde yer alan nişlerde *in-situ* buluntu olmaması nedeniyle işlevselliği hakkında kesin yorum yapmak

⁸³ Lahit yazıtlarıyla İ.S 3 yy. la tarihlendirilmiştir (İdil, 1985:47).

⁸⁴ Söğüt, Dağlık Kilikya Bölgesi’ndeki nişleri mezar dışındaki nişler, mezar içindeki nişler, büst kabarmalı nişler olarak alt gruplarda incelemiştir (Söğüt, 2003).

mümkün olamamaktadır. Bununla birlikte nişleri konumuna göre aydınlatma ve/veya ölü hediyesi bırakmak için yapılmış olduğu söylenmekte ve kabul görmektedir⁸⁵.

Cadianda gömü geleneklerini kısaca özetlemek gerekirse, Lykia Beylikler Dönemi'nden Roma İmparatorluk Dönemi süresince, Lykia'nın diğer merkezlerindeki geleneklerle örtüştüğü ve Lykia geleneklerinin sürekli devam ettiğini söylememiz mümkündür. İleride yapılacak olan sistematik kazılar konuyla ilgili bilgilerimizi tamamlayacaktır.

---

⁸⁵Benzer örnekler olan Stratonikeia ve Hierapolis nişleri için bkz. (Şimşek, 1997: 72-74; Söğüt, 2003: 255).

6. BÖLÜM: DEĞERLENDİRME

Çalışmanın özünü Cadianda Kenti ve teritoryumunda yer alan mezar yapılarının belgelenmesi, mezar tipolojisi ve karşılaştırmalı değerlendirilmesi kapsamaktadır. Bu bağlamda yapılan yüzey araştırmalarında İ.Ö. 5 yy.'dan İ.S. 3. yy.'a uzanan ve farklı yapısal özellikler gösteren 162 mezar belirlenmiştir. Sayıca fazla olanlara göre sıralandığında mezarlardan 74 oda mezarın çatısı tonoz örtülü, 28 oda mezarın çatısı düz dam, 9 oda mezarın çatı örtüsü ise üçgen formundadır. Farklı alanlarda olmak üzere toplam kaya mezarları 7 adettir. Cadianda Nekropolü'nde dikme mezar, lahit, khamosorion, archasoliumlu oda mezar ve Heroon mezarlar birer örnekle temsil edilmektedir. Tapınak formu olarak ele alınan mezarlar Güney Merkez Nekropolü'ndedir ve üst yapıları tamamen yıkılmıştır. Mezar yapı çeşitleri arasında sayıca en fazla olan tonoz çatılı mezarlardır. Tonoz çatı örtülü oda mezarlar akropol çevresinde yer alırken, kaya mezarları, lahit ve dikme anıt mezar kentin teritoryumunda ve/veya kırsalında yer alır. Kırsalın kome yerleşkesi olabileceği gibi kentin konumunda da değişikliklerin söz konusu olabileceği düşünülebilir. Burada yer alan mezar yapıları Cadianda'nın Beylikler Dönemi'nde önemli kent olduğu savını doğrulamaktadır. Bununla birlikte, Cadianda Merkez Güney Nekropolü'nde Heroon, tapınak formu mezarlar ve oda mezarlar, kentin yapılaşma süreci ile birlikte mimariye paralel gelişmiş ve kentin en parlak döneminin İ.S. 2. yy. ile 3. yy.'da yaşandığını göstermiştir. Simbiyotik ilişkili çoklu gömütlerin yapıldığı Cadianda Nekropolü'nde ileride yapılacak kazı çalışmalarıyla daha fazla sayıda mezar açığa çıkacağı ve daha detaylı bilgi edinileceği ön görülmektedir.

Cadianda'da bulunan kimi mezarlar üzerindeki yazı ve betimler, günümüzde mezarlarda yeni yeni kullanılmaya başlanan QR veya kare kod sisteminin işlevini yerine getirmiştir. Örneğin Cadianda'da Salas Lahdi ve KM1 beylikler dönemi mezarları bunların en iyi temsilcisidir. KM1 mezarında Uzebeemi hayattayken unutamadığı kahramanlık anını ve kline üzerinde dinlenirken yaşantısının huzurlu olduğu en güzel gününü, ilgi duyduğu olayları taş a işletmiştir. Salas lahdinde, mezar sahibi Salas'ın -Lykçe Zzala'nın- kurban ve savaş sahneleri, aşık oyunu betimleriyle lahit üzerine adeta ailesinin biyografisini yazdığı anlaşılmaktadır (Lev. 6 ve 7).

Cadianda'da şehrin kalbinin attığı yer olarak adlandırılabilen akropol merkezinde, stadion basamakları arasında M112 nolu tonoz çatılı oda mezarın (Lev. 27) sahibi çalışmalar neticesinde belirlenmiştir. Mezarın güneyinde yer alan iki parça halindeki yazıtlı bloğun ölçüleri mezar lento bloklarının ölçüleri ile örtüşmüştür. Yazıtlı taşların Fethiye Müzesi Müdürlüğü'nce temizlik çalışmaları sırasında yerinden alınıp mevcut konumuna taşındığı anlaşılmıştır (Malkoç, 1994). Mezarı Arsasis, kocası veya hem babası hem kocası olan Lykon'dan olan çocukları Dositheos ve Epikharis için aile mezarı olarak yaptırmıştır. Arsasis, Hadrianus Dönemi'nde tüm yasaklara rağmen (Coulton, 1982: 58; Dardaine ve Frézouls, 1985: 216) mezarını tapınağın yanına, hamamın karşısına yaptırma gücü olan, adını taşlara kazımış varlıklı bir aileye sahip olmalıdır. Mezarında kemikten, üzeri keçi bezemeli dokuma ağırlığı ve kalker libasyon kabı bulunmuştur. Mezar sahibinin adı ile birlikte ailesinin isimlerini öğrendiğimiz M88 nolu mezar (Lev. 58) yazıtında, *“Krateros'un oğlu Epagathos kendisi, eşi ve onlardan olan çocukları için yaptırdı. Hiç kimsenin bu mezara gömü yapmaya ya da bırakmaya izni yoktur. Bizzat ben belirtmediğim sürece şayet biri bunlardan aksini yapacak olursa Cadianda'lıların demosuna bin denaria ödeyecektir”* (TAM II, No: 690) ibaresi ile mezar sahiplerinin isminin yanı sıra Cadianda'da yerel bir mezarlık yönetimi olduğu anlaşılmaktadır.

Kentin en erken eserleri dikme anıt mezarlar, kaya mezarları ve Salas Lahdi'dir. Söz konusu mezarlar erken dönemde kentin önemini gösteren koruna gelmiş en iyi bulgulardır. Bu görüşteki A. Farrington'ın dikkatini Cadianda'daki hamam yapısı da çekmiştir: *“İ.S. 78'de imparatorun desteği ile hamam yaptırılması ve bu döneme tarihlenen hamamların bulunduğu kentlerin geçmişte de önemli bir konuma sahip olması”* yorumu bu görüşü kuvvetlendirmektedir (Farrington, 1995: 119-122). Dikme mezar, kaya mezarlar ve Salas Lahdi'nden oluşan kentin erken dönem bulguları; Farrington'ın yorumunu desteklemekte ve bizim de öngörümüzle örtüşmektedir.

Kaya mezarları düzlük ve yer yer kayalık olan akropolün çıkışında ve kuzeyinde yer alır. Kaya mezarları arasında en dikkat çeken Uzebeemi (KM1) kaya mezarıdır. Epigrafik ve ikonografik değerlendirme sonucu mezarın Perikles ile çağdaş olduğu Borchhardt tarafından belirtilmiştir (Borchhardt, 1968: 268). J. Borchhardt'ın Uzebeemi Mezarı ile birlikte ele aldığı ve rekonstrüksiyonu üzerine çalıştığı diğer önemli eser ise

Salas Lahdi'dir. Lykçe ve Eski Yunanca yazıtlı Salas Lahdi (M154), yazıt ve betimlemelerle İ.Ö. 5. yy. sonuna tarihlendirilmiştir (Borchhardt, 1968: 214). Satrap isyanından sonra Ksanthos Vadisi'ndeki kentler Karya yönetimine, yani Hekatomnus Hanedanlığı'na geçmiştir. Ksanthos Vadisi'ndeki kentlerle Karya Hanedanlığı'nın iyi ilişkileri olduğunu Yunanca ve Lykçe bilingual yazıt kanıtlamaktadır (TAM I, No. 45). C. Fellows (Fellows, 1855: 19) mezar sahibi Salas'ın Hekatomnus'un babası, Karya satrapı Mausolus'un ve Pixadorus'un büyükbabası olduğundan söz eder. Bu varsayımın doğruluğu ileride yapılacak sistemli kazı çalışmalarıyla kesinlik kazanacaktır. Elimizdeki verilerle bu iki mezarın Lykia Beylikler Dönemi'nde Cadianda'nın önemini gösteren en önemli somut kalıntılar olduğunu söylemek mümkündür.

Farklı varyasyonlarla günümüze ulaşan Lykia tipi kaya mezarlarına örnek teşkil edecek kaya mezarları Cadianda'da toplam 7 adettir. Sayının azlığı veya çokluğunun kentlerin siyasi ve ekonomik yapısını gösteren bir unsur olmadığını Cadianda'daki kaya mezarları da ortaya koymaktadır⁸⁶. Cephesi ahşap ev mimarisini yansıtan kaya mezarları mezar odası ile birlikte ana kayadan yontulmuştur. Kimi Lykia kentlerinde gördüğümüz montaj tekniği ile oluşturulmuş cephe mimarisine (Korkut ve Tekoğlu, 2019) Cadianda'da rastlanmamıştır. KM2 hariç diğer mezarlar klinelidir. Klineler ters “U” (KM4), “L” (KM4a), köşeli “U” (KM3) biçimindedir. KM1 Uzebeemi Mezarı, güney yan duvarında doğu-batı istikametinde uzanan üst üste iki klinenin olması az rastlanan bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. KM2 ve KM6 üst yapı elemanı üçgen alınlıklı ve köşe akroterlidir. Kapı girişinin üst kısmında “saçak” görünümlü bir ahşap kütük sırası yer alır. En yakın benzer örnekler Telmessos, Tlos, Pınara, Myra ve Limyra'da (Kuban, 2016) görülür⁸⁷.

Cadianda Nekropolü'nde gözlemlediğimiz bir diğer özellik, tonoz çatılı mezarların yanında düz çatılı ve üçgen çatı örtülü mezarların aynı teknik ve aynı malzeme kullanılarak yapılmış olmasıdır. Toplam 74 adet bulunan tonoz çatılı mezarlar genellikle bitişik nizamda, küçük parsellere göre biçimlendirilen mezar odalarının kapalı yan ve

⁸⁶ Sayı baz alınarak kentlerin siyasi ve ekonomik durumları hakkında yorum yapmanın çekincesi Ksanthos örneği ile verilmiştir (Kuban, 2016).

⁸⁷ Tıbikoğlu'nun araştırmasında Cadianda kaya mezarları Myra'daki II. v e III. grupta yer alan mezarlarla benzerdir (Tıbikoğlu, 2021).

arka duvarları giriş cephelerine göre özensizdir. Mezarların belirgin özelliklerini aşağıda belirttiğimiz gibi özetlemek mümkündür:

- Zemin, sıkıştırılmış toprak veya 0,25-0,40 m arasında değişken küçük moloz taş ve taşçıklarla araları bol harçla döşenmiş ve üzeri düzleştirilmiştir.
- Yan duvarda tonozun başlangıç yerinde tonoz, çatının direncinin arttırılmasını sağlamak üzere iç kısımda 0,15-0,20 m çıkıntı yapmıştır. Yine direnci arttırmak ve daha estetik bir görünüm sağlamak üzere tonozun ölçüsünde yarım daire biçiminde monolit taşlar kullanılmıştır. Bu monolit taşlar bazen sadece ön yüzde bazen de her iki yüzde görülebilmektedir (Lev. 64, 65 ve 100). Cephede kullanılan yarım daire biçimindeki taşta ise yazıtlı bir örnek tespit edilmiştir (Nekropol Buluntu Katalogu, 12).
- Duvar kalınlıkları 0,40-0,70 m arasında değişir. Duvarlar, düzgün kesilmiş taş bloklar ve/veya moloz taşlarla örülmüştür. Genellikle hem moloz taş hem de düzgün taşlar kullanılarak inşa edilmişlerdir. Malzeme değişken olsa da mimari form benzerdir. İrili ufaklı taşların araları kireç ve kumdan oluşan harçla doldurulmuş ve sıvanmıştır. Roma Betonu olarak da tanımlanan, Anadolu'da harçlı moloz olarak bilinen *opus caementicium* taklidi harç (Özer, 2012), bağlayıcı madde ve sağlamlık kazandırmak amacıyla tonoz çatılarda bolca kullanılmıştır. Harcın rengi ekru ve tonlarındadır. Cadianda'da harcın içi bol taşçık katkılı olmakla birlikte Olympos'taki gibi harçta kiremit parçaları ratitedir.
- M09 örneğinde pembe renkte sıva izine rastlanmıştır. *Opus signinum* olarak adlandırılan bu sıva ile mezarlarda su geçirmezlik amaçlanmıştır.

Mezarlarda tuğla örgüye sadece Heroon'un giriş avlu kapısında ve M62 nolu tapınak formu örnekte alt hücre mezarın tonoz örtüsünde rastlanmıştır. Hücre mezarın tuğlaları diklemesine konularak örülmüştür (Lev. 45 ve 46). Ebat ve harç kalınlıkları H. Dodge'un kronoloji tablosunda İ.S. 3. yy.'a işaret etmektedir (Dodge, 1987)⁸⁸.

⁸⁸F. Yegül, Sardis'de hamam ve gymnasium yapısı göz önüne alarak kronolojide tuğla ve harç kalınlıklarının tarihleme konusunda yardımcı unsur olmasındaki sakıncaları belirtir (Yegül, 1991).

Mezar girişleri; söve blokları, lento bloğu ve sürgülü kapıdan oluşur. Özenli işçiliğin görüldüğü mezarlarda söve blokları genelde profillidir. Kapılar sürgülü biçimde sağa veya sola doğru kaydırılarak açılır-kapanır sistemde yapılmıştır⁸⁹.

Mezar odalarının boyutları 1,53 x 2,30; 1,80 x 3,50 m, yükseklikleri 2-3,50 m arasındadır. M09 hariç hepsi nişlidir. Niş sayısı genelde birden fazladır, mezar odasının iç mekânında, girişin karşısındaki duvarda ve yan duvarlarda yer alırlar. Dikdörtgen veya kareye yakın farklı ölçülerde (maksimum 0,30 x 0,42 x 0,55 m; minimum 0,20 x 0,23 x 0,16 m); basit, sade ve fazla derinliği olmayan nişler görülmektedir. Genellikle yan yana ve simetrik olmayan mezarlar aralarındaki ölçüler değişkendir, ikişer adet veya karşı duvarlarda tekli nişler yer seviyesine yakın ve mezar içerisinde kolay erişilen yerdedir. Ante duvarında nişlere rastlanılmamıştır.

En fazla dört nişin olduğu örnek M79 nolu mezar odasıdır (Lev. 102). M86 üçgen çatılı mezarda arka duvardaki niş, üçgen çatının hemen altında, tabandan 1,70 m yükseklikle bulunması ile ayrıcalık teşkil eder. M78 nolu mezarın nişi ise ölü yatağının arka duvarında hareket çukurunda yer alır.

Cadianda oda mezarların içerisinde yer alan nişlerin mezarlara belirli günlerde yapılan ziyaretlerde hediye veya gömü sırasında aydınlatma amaçlı olduğunun düşünülmesinin nedenlerinden biri de bu nişlerin derinliğinin az olmasıdır. Ayrıca Cadianda'daki nişlerin formlarından dolayı gömü sahibinin küçük kişisel eşyalarının ya da ona sunulan hediyelerin konulması için kullanıldığı yorumu da yapılabilir.

Nişler, girişin hemen yanında ki yan duvarlarda, arka duvarda girişin karşısında, yan duvarlarda yan yana geliş güzel yapılmış olduğundan bir düzen belirlemek söz konusu değildir. Nişler maksimum 0,30 x 0,42 x 0,55 m ve minimum 0,20 x 0,23 x 0,16 m arasında dikdörtgen biçimlidir. Dönemsel olarak sıkça görülen üst tarafı üçgen biçimli nişlerin Cadiandalılar tarafından rağbet görmemiş olduğu anlaşılmaktadır. Yine dönemsel olarak özellikle benzer mimari yapı özellikleri gösteren Kilikya mezarlarında görülen fresklere rastlanılmamıştır.

⁸⁹ 2022 Cadianda Kazılarında bitki ve insan figürlü bezemeli bir kapı M01'de açığa çıkarılmıştır.

Cadianda'da tonoz çatılı oda mezarların lejyonierlere veya veteran askerlere ait olduğunu gösteren bir yazıt henüz tespit edilememiştir. Ancak kentte Roma vatandaşlarının varlığı epigrafik metinlerden anlaşılmaktadır (TAM II, no 694 ve 677). Cadianda'daki epigrafik metinler, mezar yazıtları, sporcu yazıtları ve onurlandırma yazıtları olarak gruplandırılabilir. Bu yazıtlarda isimleri geçen kimi şahısların birden fazla kentte vatandaşlık hakkına sahip oldukları anlaşılmaktadır⁹⁰.

Cadianda'daki mezar yazıtlarında mezara aile üyeleri dışında başka kişilerin gömülmesini engellemek amacıyla 500 ile 1000 Denaria arasında para cezaları ve beddua metinleri yazıldığı görülmektedir⁹¹. Para cezasının Cadianda demosuna ödenecek olması, Cadianda'da yerel mezarlık komisyonu varlığını işaret etmektedir. Roma Döneminde maddi cezalar kapsamında mezara zarar verenleri denetleyen kuruluşların olduğu ve para cezalarının bir kısmının bu kuruluşlara ödendiği bilinmektedir. Cadianda'da az sayıda olan mezar yazıtlarında bunu tespit etmemiz mümkün olmamıştır. Roma İmparatorluk Dönemi öncesinde de mezarlıkların düzenini sağlayan *minta* olarak adlandırılan kurumun varlığı bir yazıt ile doğrulanmıştır (TL 31, 3-4).

⁹⁰ Claudius Tlepolemos, gençler arası güreş müsabakasını kazanması münasebetiyle yazılan yazıtında hem Pinaralı hem de Cadiandalı olarak tanımlanmaktadır. Bknz. TAM II, no. 681; Çokbankır, 2010: 305.

⁹¹ TAM II 2, No. 692, 691.

SONUÇ

Çalışmanın özünü teşkil eden Cadianda tonoz çatılı oda mezarlarından şimdiye kadar sadece iki yayında söz edilmiştir. Birincisi, 1992 yılında Fethiye Müzesi tarafından yapılan temizlik ve gezi yolu çalışmalarına ilişkin olandır. Cadianda'daki tonozlu mezarlara dikkat çeken en önemli çalışmayı ise E. Uğurlu gerçekleştirmiştir. "Olympos Nekropolü" konulu tezinin araştırmaları sırasında bölgeyi gezerek tonoz çatılı mezarların Olympos'daki tonozlu mezar yapılarına benzerliği üzerinde durmuş ve mezarların tarihlenmesini yapmıştır (Uğurlu, 2006). Cadianda'nın tonozlu mezarlarının en yakın örnekleri Olympos, Patara (Bulut ve Gülşen, 1998), Tlos (İşkan ve Çevik, 1998), Phaselis (Schäfer, 1981) ve Arykanda (Saner, 2001) gibi yerleşimlerden bilinmektedir. Mezarlar İ.S. 2. yy. sonları ile İ.S. 3. yy.'a tarihlendirilmiştir. Cadianda'ya komşu bölgeler olan Karia ve Pisidia'daki mezarlar da bu zaman dilimine tarihlendirilmiştir. Kilikya Bölgesi'ndeki⁹² (Machatschek, 1967; Rosenbaum, Huber ve Onurkan, 1967; Schneider, 2003) ve Anadolu dışında Ostia Sacra'daki (Calza, 1940) mezar yapıları için de aynı tarihler söz konusudur.

Çalışma neticesinde; Batı Lykia'da tonozlu oda mezarların sayıca en fazla bulunduğu kentin Cadianda olduğu daha önce belirtilmişti. Çatı örtüsü sağlam durumda olanlar ve çatısı çökmüş olsa bile taş profilinden tonoz çatılı olarak değerlendirilenlerle birlikte tespit ettiğimiz mezar sayısı 74 adettir.

Arykanda tonozlu mezarında tonoz blokları üzerinde de benzer bir sıva tespit edilmiştir (Gerçek, 2015: 297). Arykanda'da sadece bir mezarda sıva üzerine yapılmış bitki bezemesi tespit edilmiştir (Özbek, 2005: Lev. 9, res. 16). Kilikya Bölgesi'nde (Rosenbaum ve Huber, 1967), Perge (Abbasoğlu, 2000) ve Olympos'da (Özer, 2013) tonozlu mezarlarda görülen bu sıva boya bezemeler için yapılmıştır. Bu mezarın yan duvarında tonozun başladığı yerde görülen küçük delikler kamış veya sazdan oluşan ikinci bir katın olabileceği veya buraya hediyeler bırakmak üzere kullanılmış olabileceğini düşündürmektedir (Lev. 48 ve 49). Sazdan yapılmış bu ara kat, Lykia'nın diğer tonozlu mezarlarında görülmemiştir. Bu nedenle sazdan ara katın yapılmasının şimdilik Cadianda'ya özgü olduğunu söyleyebiliriz. Kilikya Bölgesi'nde, Anadolu

⁹² Zoroğlu Dağlık Kilikya ve Likya'da mezar mimarisi ve ölü gömme ilişkilerinde kültür etkileşimin yanı sıra topoğrafik özelliklerin etkin olduğu üzerinde durmuştur (Zoroğlu 2006, 917 vd).

dışında görülen ve Lykia'da seyrek olarak karşımıza çıkan iki katlı tonoz çatılı oda mezar yapısını çalışmalarımızda saptamak mümkün olmamıştır. Ayrıca Heroon'un bir alt kotunda yer alan, cephesi dik ve vadiye bakan M146'ya girişin kare biçiminde bir açıklıkla sağlandığı anlaşılmakla birlikte bu mezarın iki katlı olduğu düşünülmektedir (Lev. 38).

Cadianda' görülen tuğla örgülü mezarların girişleri cephedendir. Anemourion'da görülen yan duvardan girişlere rastlanmamıştır. Anemourion'daki ante girişleri genellikle nişlidir, Olympos'ta ise sadece bir mezarın ante duvarında tek bir örnekle temsil edilmektedir.

Tonoz çatılı nişli mezar odaları; Lykia Bölgesi dışında Karia'da Mylasa'da (Kızıl, 2018), Hierapolis Güney Nekropolü'nde, (Şimşek, 1997) ve niş içerisinde canlı betimlerin yer aldığı Kilikya Bölgesi'ndeki Anemorium'da karşımıza çıkar (Rosenbaum, 1971).

Cadianda'da Roma askeri varlığını kanıtlayan bir bulgu henüz bulunmamakla birlikte, tespit edilen bazı Roma vatandaşlarının başka kentlerde de vatandaşlığının bulunduğu görülmüştür. Bunların başında Kaunos, Pinara ve Patara kentleri gelmektedir⁹³. Hatta Roma vatandaşı olan bir kişiye iki kez Cadianda vatandaşlığı verildiği yine epigrafik metinlerden anlaşılmaktadır⁹⁴.

Cadianda'da tonoz yapılı mezarlar; Phaselis, Patara, Arykanda, Tlos ve Olympos kentlerindeki tonozlu mezar yapılarıyla benzer özellikler göstermektedir. Patara'daki Markia Tonozlu Mezarı İ.S. 2. yy.'a tarihlendirilmiştir (Bulut ve Gülşen, 1998). Arykanda, Tlos ve Phaselis'deki tonozlu mezarların da İ.S 2. yy. sonları ile 3. yy.'a ait olduğu anlaşılmaktadır (Saner, 2001; İşkan ve Çevik, 1997/1998, Schäfer, 1981) (Özbek, 2005). Kilikia'da Anemurium'da (Tip I ve Tip II) benzerleri görülen mezarlar da aynı tarihlere işaret etmektedir (Rosenbaum, 1971). Yine aynı zaman dilimine tarihlendirilen tonozlu mezarlara Elaeussa Sebaste, Korykos, Konytella, Antiokhia ad Kragum, Selinos, İotape ve Syedra kentlerinde rastlanılmıştır (Machatschek, 1967; Rosenbaum, Huber, 1967; Mansel, 1959; Aydınoglu, 2012). Özer, Cadianda Akropolü'ndeki tonozlu mezar yapıları için İ.S. 2. yy. sonları ila 3. yy.'a

⁹³ TAM II 2, No: 679. Yazıtların çevirileri G. Gizem Baykal tarafından yapılmıştır.

⁹⁴ TAM II 2, No. 673.

tarihlendirmesini önermiştir (Uğurlu, 2006; Özer, 2013)⁹⁵. Cadianda'daki çoğu mezar yazıtları ve M02 lentosunda Aurelius pranomeni İ.S. 3. yy.'ı göstermektedir. Bilindiği üzere Aurelius ve Aurelia ön ad takıları İ.S. 212 *Constitutio Antoniniana* kararı ile kullanılmaya başlamıştır (Borgia, 1999; Pekman, 1989). Bu tarih Cadianda'da tonozlu oda mezarların yaygınlaştığı dönemdir.

Kilikia Bölgesi'nde Romalı askerlerin yaşadığı bilinmektedir⁹⁶. Olba'da yazıtlı Romalı asker mezarı bulunmuştur (Erten, 2007: 39). Waelkens, Roma mimarisini Roma askeri kolonilerine dayandırmaktadır (Waelkens, 1987). Lykia'da Olympos'ta bulunan Romalı askerlerin varlığı ve Kilikya'dan gelip Olympos'a yerleştikleri ve burada öldüklerine dair bilgiler epigrafik yazıtlardan anlaşılmıştır⁹⁷. Özer, Lykia'da tonozlu mezarların bölge için karakteristik olmadığı ve Roma'nın etkisiyle girdiğini belirtir (Özer, 2013).

Bilindiği üzere Orta ve Güney Anadolu'da Roma koloni kentleri Augustus Dönemi'nde kurulmaya başlanmıştır (Levick, 1970). İ.S. 3. yy.'da Severus Alexander Dönemi'nde imparatorluk kolonileri artmıştır (Franke, 2007). Roma İmparatorluğu'nda üç tip koloni görülür (Özsait, 1999). Bunlardan Anadolu'da kurulan Roma asker kolonileridir. Bu koloniler görev süresi biten askerlerin yerleştirilmesi ve ihtiyaçların karşılanması için kurulmuştur. Genellikle yeni kentler kurmak yerine mevcut kentlere kolonistler yerleştirilmiştir (Levick, 1970). Alanların seçiminde özellikle denize yakın ve önemli geçiş noktalarında yer alan stratejik konumlar ve korunaklı alanlar tercih edilmiştir ki tüm bu özellikler Cadianda'da mevcuttur. Cadianda'da tonoz çatılı mezar odalarının bu kadar yoğun görülmesi, bu mezar yapılarının kolonistlere mi ait olduğu ya da onların etkisiyle mi yapıldığını düşündürmektedir.

Cadianda'daki mezarların çoğunun tarihlendirildiği zaman dilimi, Roma'nın askeri kolonileşme dönemi olan İ.S. 2. ve 3. yy. ile örtüşmektedir. Lykia'nın Roma eyaleti haline gelmesinin Claudius Dönemi'nde olduğu bilinmektedir. B. İplikçioğlu Olympos'ta, Rhodiapolis'te, Ksanthos'ta İ.S. 54-58 yıllarında ve Lykia'da görev yapmış Roma askerlerinin listesini oluşturmuştur (İplikçioğlu, 2008). Lykia'nın Roma eyaletine

⁹⁵ Uğurlu ve Özer aynı kişidir.

⁹⁶ 2005 Yılı Olba Yüzey Araştırmalarında Romalı emekli asker mezarı bulunmuştur (Erten, 2007: 39).

⁹⁷ TAM II, no. 947; TAM II, no. 949; TAM II, no. 977; TAM II, no. 967; TAM II, no. 1000; TAM II, no. 1001; TAM II, no. 1004; TAM II, no. 1044; TAM II, no. 1163; TAM II, no. 1048; TAM II, no. 1013; TAM II, no. 1110; TAM II, no. 1112; TAM II, no. 1138; TAM II, no. 1035; TAM II, no. 1138.

dönüştürülmesi sonucu Claudius'un dönem valisi Q. Veranius aracılığı ile yaptırdığı yol ağları kentlere kolay ulaşımı sağlamıştır. Ulaşım, bölgeye Roma askerlerinin kolay intikali ve ticaret ağının rahat sağlanmasını mümkün kılmıştır (Şahin ve Adak, 2007). Son yapılan araştırmalar doğrultusunda Cadianda'ya ulaşılan antik yolun kimi yerde genişliği 4,10 m olarak belirlenmiştir ki bu da asker sevkiyatını ve ticari bağları kolaylaştıracak bir olanak sağlamıştır. Lykia Bölgesi'nin Romalılaşma dönemine paralel olarak siyasi, dini, filolojik ve mimari kimi değişiklikler ortaya çıkmıştır. Roma mimarisinin yaygınlaştığı bu dönemde, Cadianda'daki tonozlu mezar yapıları da bu değişimin en belirgin göstergelerindendir. Cadianda'da bir Roma asker kolonisinin varlığından söz etmek için erken olsa da bu mezarlar Roma'nın etkisini mezar mimarisinde hissettirmektedir.

Bunun yanı sıra 'buğdayı bol' anlamı taşıyan Cadianda kent ismi ve buğday dağıtan, tartan *simetria* kavramı geçen epigrafik belge (Akdoğu Arca, 2016) Cadianda'da buğday üretiminin önemli olduğunu göstermektedir. Bu nedenle de belki Roma'nın ihtiyacı olan buğdayın buradan sağlanmış⁹⁸ ve bu ticari alışveriş nedeniyle Roma ile sürekli irtibat halinde olunmuştur. M. Wörrle, Andriake ve Patara'daki granariumları Kabala, Elmalı, Ksanthos ovalarında yetişen hububatları depolamak amacıyla yapıldığını belirtir (Wörrle, 1975: 66 vd.). Kentin "bereketli buğday" anlamına gelen adı düşünüldüğünde Cadianda'da buğdayın önemi anlaşılır. Buğday tedariki her zaman önemini korumuş bir meseledir. Buğday dağıtma ya da tartma anlamına gelen *sitometria* kavramı Cadianda dışında Oinoanda, Balbura, Patara, Boubon, Korydalla, Arneai, Neisa'da tespit edilmiştir. Yazı karakterinden yazıtın Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait olduğu anlaşılmıştır. Patara ve Andriake'de kurulan granariumlar Roma'nın buğday ihtiyacını karşılamada aktif rol oynamıştır (Balland, 1981: 67). Zgusta'nın belirttiği gibi, esnafın daha fazla para kazanmak amacıyla buğdayını dış pazara yollamak istemiş olması muhtemeldir (Zgusta, 1984: 403; Ras, 1995: 36) Sitometria kavramı sadece Lykia'da değil; Kos, Euboia ve Delos yazıtlarında da karşımıza çıkmaktadır (Akdoğu Arca, 2016: 116 vd.).

⁹⁸ Cadianda'ya en yakın mesafede, 20 km batısında İnlice Mevkii'nde (36 43' 54" K, 28 58' 7" D) tahıl deposu- granarium- yapısı olduğu düşünülen yapı kompleksi tespit edilmiştir. İnlice'de su altı kalıntıları buradan bir sevkiyat olabileceğini akla getirmektedir. Bilgiyi paylaşan Fethiye Müze Müdiresi Emel Özkan'a teşekkür ederim.

KM1 ve Salas Lahdi gibi görkemli mezarlar üzerinde görülen Lykçe isimler Cadianda'nın Lykia Dönemi'nde önemli bir merkez olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte, Lykia'nın özgün kaya mezarlarının yerini Roma İmparatorluk Dönemi'nde tonoz çatılı mezarlar almıştır. Cadianda tonoz çatılı oda mezarların genel görünümü diğer Lykia kentlerine göre daha mütevazı ve sadedir. Diğer farklılık, tonoz çatılıların yanında düz ve üçgen çatılılarının da bitişik nizamda görülmesidir. Bunun topografyaya ve mimariye uygun olarak yer sorunundan dolayı kaynaklandığı önerisini getirmek istiyoruz. Bununla birlikte diğer Lykia kentlerinde tonoz çatılı oda mezarlarla birlikte görülen lahitler Cadianda'da tercih edilmemiştir. Çalışmamızın sonucunda Batı Lykia'da tonozlu mezarların en fazla görüldüğü yerin Cadianda olduğu ve Roma mimarisinin mezar yapılarına da yansımış olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca epigrafik ve nümizmatik veriler ışığında kentte İsis, Serapis, İmparatorluk Kültü (Değirmencioğlu, 2023)⁹⁹ ve Apollon Kültü olduğu tespit edilmiştir. Beylikler Dönemi, Hellenistik Dönem ve Roma Dönemi olmak üzere, kentin sürekli iskân gördüğü ve önemini her dönemde koruduğu, mezar yapıları ile belirlenmiştir.

⁹⁹ Cadianda kentinde imparatorluk kültürünün varlığına dair en önemli kanıtlar, imparator kültür başrahiplerinin varlığını gösteren epigrafik verilerdir. Kentte 10 adet imparator kültür başrahibi/arkhiereus olduğu tespit edilmiştir. Bunlar; Traianus Dönemi (İ.S. 117?) başrahibi/arkhiereus Flavius Attalos (IGR III, No. 704), Traianus Dönemi başrahibi/arkhiereus Iulius Titianus Phantias (IGR III, No. 704 I), başrahip/arkhiereus Phantias oğlu Attalos (İ.S. 121) (TAM II, No. 905 IV H.), başrahip/arkhiereus Iulius Mettius Aurelius Philotas (İ.S. 2. yy.'ın 2. Yarısı), başrahip/arkhiereus C. Licinnius Philinos (İ.S. II. Yüzyılın 2. Yarısı) (TAM II, No. 678.), başrahip/arkhiereus Aelius Aristolochianus Capito (İ.S. 2. yy.'ın Geç Dönemi/III. Yüzyıl) (Reitzenstein, 2011: 218), başrahip/arkhiereus Demetrios oğlu Aristolochos (İ.S. 3. yy.'ın 2. Yarısı ?) (TAM II, No.338.), başrahip/arkhiereus Ti. [Claudius] Epimachos alias Aristainetos (İ.S. 3. yy.'ın 2. Yarısı?) (Reitzenstein, 2011: 231), başrahip/arkhiereus M. Aurelius [— —] archos alias [Arist?]Jokles (İS II. Yüzyılın Geç Dönemi/III. Yüzyıl) (TAM II, No. 677) ve bir ismi belirlenemeyen başrahip/arkhiereustur (TAM II, No. 668).

KAYNAKÇA

- A Typological Suggestion Concerning Hellenic and Roman Lycian Sarcophagi 2014
Cedrus II 74-87
- Abbasoğlu, H. (2000). *Perge Kazıları*. (O. Belli, Ed.) İstanbul.
- Abuzer, K. (2018). Mylasa(Milas) Roma Dönemi Tonoz çatılı Oda Mezarlar, The Vaulted Tombs Of Mylasa(Milas) in Roman Period. *Arkeoloji Dergisi* , *XXIII*, pp. 181-194.
- Akdoğan Arca, E. N. (2016). Lykia'ya Özgü Bir Kavram Olarak Sitometroumenoi Andres'i Plinius'un X, 116/117 Mektupları Işığında Yeniden Değerlendirme. *Adalya* , *XIX*, pp. 115-133.
- Akurgal, E. (1961). *Die Kunst Anatoliens*.
- Akyürek Şahin, E. (2016). Likya'da Tanrılar ve Kültler. (H. İşkan, & E. Dünder, Eds.) *Lukka'dan Likya'ya* , 536-547.
- An account of discoveries in Lycia, being a Journal kept during a second excursion in Asia Minor* 1840 L.P. London
- Özer, E. (Ed.). (2019). Anadolu'da Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Ölü Gömme Adetleri Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı.
- Asie Mineure: Description Geographique, Historique et Archeologique des Provinces et des Villes de la Chersonnese d'Asie* 1982 Paris
- Ateşliler, S. (2006). Teke Kale'de Bir Mezar. *Olba* (13), 147-177.
- Aydinoğlu, Ü. (2012). Kanytella Nekropolisi: Yeni Buluntular Işığında Bir Değerlendirme. *Adalya* (XV), pp. 129-159.
- Bachofen, J. (1924). *Das Lykische Volk (1862)*. Ausgabe vom Verlag von Huber & Co.
- Balland, A. (1981). *Fouilles de Xanthos VII: Inscriptions d'epoque Imperiale du Letoon*.
- Barnett, R. (1974). A Silver Head Vase with Lycian Inscription. In *Mansel'e Armağan* (Vol. II, p. 901). Ankara.
- Başerkafaoğlu Döğeri, P. (2023). Telmessos Lahitleri. In V. T. Şahoğlu (Ed.), *Hayat: Arkeolojiye Adanmış Bir Yaşam, Hayat Erkanal Anısına Akdeniz Arkeolojisi Üzerine Çalışmalar* (pp. 83-102). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Bayburtluoğlu, C. (2003). *Arykanda, Yüksek Kayalığın Yanındaki Yer*. İstanbul.

- Baykan, O. N. (2015). Likya Bölgesi Eski Yerleşimlerinin Su Mühendisliği Dizgeleri. In H. I. Işkan (Ed.), *KUM'DAN KENT'E Patara Kazılarının 25 Yılı* (pp. 67-88). Antalya: Ege Yayınları.
- Bean, G. (1958). Die Lage von Phellos. *Anzwien* (95), 49 vd.
- Beard, M., North, J., & Price, S. (1998). *Religions of Rome I-II*. Cambridge.
- Bendorf, O., & Niemann, G. (1884). *Riesen in Lykien und Karien*.
- Berns, C. (1996). Untersuchungen zu den Grab-und Memorialbauten des späten Hellenismus und der frühen Kaiserzeit in Kleinasien. Köln.
- 2016Beylikler Döneminde Likya(MÖ 550-360)İstanbulYapı Kredi Yayınları
- Bilgin, M., & Okumak, M. (2011). Eumenia'da Mezar Tiplerine Ölü Gömme Gelenekleri Üzerine Bir Değerlendirme. In B. Söğüt (Ed.), *Eumenia , Şeyhlü-Işıklı* (pp. 125-149). Ege Yayınları.
- Blakolmer, F. (1993). Die Grabung in der Nekropole V von Limyra-Vorläufige Ergebnisse. *Akten des Internationalen Lykien Symposions, II*. Wien.
- Boardman, D., & Kurtz, J. (1971). *Greek Burial Customs*. London.
- Borchhardt, J. (1993). Akten des II. Internationalen Lykien-symposions, 6-12 May 1990. In G. Dobesch (Ed.). Wien.
- Borchhardt, J. (1984). Das Grabmal des Sohnes des Ta aus Horian in Zentrallykkien. *ÖJh* (55), 69-131.
- Borchhardt, J. (1968). Dynastische Grabanlagen von Kadyanda. *AA* , 2 (83), pp. 215 v.d., 174.
- Borchhardt, J. (1975). *Eine Lykische Metropole in Antiker und Byzantinischer Zeit*.
- Borchhardt, J. (1973). Limyra Bericht der III. Grabungskampagne 1971. *TAD* , XX (1).
- Borchhardt, J. (1999). *Lymra, Zemari Taşları*. (G. Yümer, Trans.) İstanbul.
- Borell, H. (1847). Unedited Autonomous and Imperial Greek Coins. *The Numismatic Chronicle and Journal of Numismatic Society* (10), 80-100.
- Borgia, E. (1999). Research on Onomastics in the Areas of Korykos and Eaiussa Sebaste. *Olba* , II, pp. 447-481.
- Brundrett, N. (2011). Roman Tomb Gardens: The Construction of Sacred Commemorative Landscapes. *The Brock Review* 11.2 , pp. 51-69.
- Bryce, T. (1986). *The Lycians I. The Lycians in Literary and Epigraphic Sources*.

- Budun, S. (1997). *Ayinden Törene*. İstanbul: Anahtar Kitapevi.
- Bulut, S. (2016). Likya'da Arıcılık. In H. İşkan, & E. Dünder (Eds.), *Lukka'dan Likya'ya* (p. 590).
- Bulut, S., & Gülşen, F. (1998). The Tomb at Bodrum, Patara. *Adalya* , 2, pp. 189-204.
- Buschmann, K. (1993). Hızırlık, Fethiye: Das Altykische Telebehi. *Araştırma Sonuçları Toplantısı* , 10, pp. 429-437.
- Calza, G. (1940). *La Necropoli del Porto di Roma nell' Isola Sacra*. Roma: La Libreria Dello Stato.
- Carpenter, H. (2002). *Antik Yunan'da sanat ve Mitoloji*. (B. M. Ünlüoğlu, Trans.) İstanbul: Homer Kitapevi.
- Cavalier, L. M. (2001/2002). A New Lycian Tomb in Xanthos. *LYKIA* , VI: Güneybatı Anadolu'da Mezar Tipleri ve Ölü Kültü-Grabtypen und Totenkult Im Südwestlichen Kleinasien , 49-54. (H. İşkan, & F. Işık, Eds.) Antalya.
- Chadwick, J. (1959). *Linear B, Die Entzifferung der Mykenischen Schrift*. (H. Mühlestein, Trans.) Göttingen.
- Cleymans, S., & Poblome, J. (2017). Sagalassos PQ4 Mezar Kompleksi 2016 Kazıları. *ANMED15* , pp. 100-107.
- Cooper, J. C. (2011). *An Illustrated Encyclopaedia of Traditional Symbols*. London.
- Cormack, S. (2004). *The Space of Death in Roman Asia Minor*. Wien.
- Coulton, J. (1982). Oinoanda: The Doric Building (MK2). *AS* (32), pp. 45-59.
- Çelgin, A. (1992). Termessos ve Çevresinde Nekropol ve Epigrafiya Araştırmaları: 1975-1991 Yılları Arasında Yapılan Çalışmaların Sonuçlarına Kısa Bir Bakış. *Antalya Müzesi Etkinlikleri*, (pp. 153-177).
- Çelgin, A. (1994). Termessos Nekropolü. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Çevik, N. (2015). *Lykia Kitabı*. Antalya: Suna-İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü.
- Çevik, N. (2023). Myra Klasik Çağ Toplanma Yapısı. *Cedrus II* , II, pp. 35-45.
- Çevik, N. (2011). Sura: Likya'da Bir Kehanet Merkezi. *Aktüel Arkeoloji* 22 (22), pp. 90-97.

- Dardaine, S., & Frézouls, E. (1985). Sidyma: étude topographique. *Ktèma* (10), pp. 211-217.
- Değirmencioğlu, H. (2023). Lykia, Pisidia, Pamphylia, Kabalis ve Kilikia Bölgelerinde İmparator Kült Yapıları.
- Delorme, J. (1960). *Gymnasion: Etude sur les Monuments Consacres a l'education en Grece (des origines a l'emire Romain)*. Paris.
- Deltour Levie, C. (1982). *Les Piliers Funéraires de Lycie*.
- Demargne, P., Coupel, P., Prunet, P., Laroche, E. P., & Institut français d'archéologie (Istanbul)1974*Fouilles de Xanthos V (Fouilles de Xanthos.)* Paris: Klincksieck
- Die Felsgraber von Patara1993*Actes 2 Colloque Lycie II* 87-96
- Die Kulturgeschichte des assyrischen Flachbildes, Saarbrücker Beiträge zur Altertumskunde*1965
- Die Nekropolen von Latmos und Herakleia am Latmos1990*VII. AST*153-169
- Die Skulptur der Griechen*1983Münih
- Diler, A. (2013). Genel Hatları ile Lykia ve Karia İlişkileri Üzerine Bazı Notlar. In H. F. İşkan (Ed.), *KUM'DAN KENT'E Patara Kazılarının 25 Yılı. Patara VII.1*, pp. 145-173. Ege Yayınları.
- Dillon, S. (2010). *The Female Portrait Statue in the Greek World*. New York.
- Dinsmoor, W. (1950). *The Architecture of Greece*.
- Dodge, H. (1987). Brick Construction in Roman Greece and Asia Minor. (S. Macready, & F. Thompson, Eds.) *Roman Architecture in the Greek World* , pp. 106-117.
- Dodge, H. (1984). The Use of Brick in Roman Asia Minor. *Yayla* , I, pp. 10-15.
- Dökü, F. (2013 yıl 11-13-Kasım). Ölü Gömme Gelenekleri Işığında Kalabis-Milyas-Lykia İlişkileri. (H.İşkan, & F. Işık, Eds.) *Kum'dan Kent'e: Patara Kazılarının 25 Yılı Uluslararası Sempozyum Bildirileri* , pp. 187-197.
- Dragendorff, H. (1903). *Theraeische Graeber* (Vol. Thera II).
- Durukan, M. (2007). Chronology Dead Cult in Olba Region During Hellenistic and Roman Periods. *Anatolia antiqua, Eski Anadolu* , XV, pp. 147-164.
- Eliüşük, M. (2016). Kelenderis Beşik Tonoğlu Mezarların Üzerine Bir Değerlendirme. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (14(1)), 26-46.
- Erbil, H. Y. (2005). Hitit Su Kültü. Ankara.

- Erbil, Y. M. (2012). Water in Ancient Anatolian Religions: An Archaeological and Philological Inquiry on the Hitite Evidence. *Journal of Near Eastern Studies* , 71 (1), pp. 53-74.
- Erten, E. ,. (2007). Olba Yüzey Araştırmaları 2005. *Araştırma Sonuçları Toplantısı XXIV* , pp. 39-50.
- Farrington, A. (1995). The Roman Baths of Lycia, An Ancient Architectural Study. *Monography* (20), p. 156.
- Fellows, C. (1855). *Coins of Ancient Lycia Before The Reign of Alexander*.
- Fellows, C. (1841). *Discoveries in Lycia*. London.
- Fellows, C. (1852). *Travels and Researches in Asia Minor*. London.
- Forbes, E., & Spratt, T. (2008). *Kibyrtis ve Likya'da Yolculuklar, 1847* (Vol. 1). (S. Kırac, İ. Kırac, Eds., & D. Türker, Trans.) Akdeniz Medeniyetleri.
- Forbes, E., & Spratt, T. (1847). *Travels in Lycia, Milyas and the Cibyratis*.
- Franke, P. (2007). *Roma Döneminde Küçük Asya*. (N. Baydur, & B. Baydur, Trans.)
- Frézouls, E., & Morant, M. (1985). Inscriptions de Sidyma et de Kadyanda (I). *Ktema* (X), pp. 233-243.
- Frézouls, E., & Morant, M. (1986). Inscriptions de Sidyma et de Kadyanda (II). *Ktema* , XI, pp. 239-253.
- Gay, K. A. (2005). Die Nekropolen von Kyaneai. In H. İşkan, & F. Işık (Ed.), *Güneybatı Anadolu'da Mezar Tipleri ve Ölü Kültü - Grabtypen und Totenkult im Südwestlichen Kleinasien. VI 2001/2002*, pp. 65-84. Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Gerçek, A. (2015). Arykanda'da Ölüm Nekropoller ve Ölü Gömme Adetleri. In H. ,. İşkan (Ed.), *KUM'DAN KENT'E Patara Kazılarının 25 Yılı, Uluslararası Sempozyum Bildirileri* (pp. 289-300). Antalya: Ege Yayınları.
- Gülşen, F. F. (2010). Patara Markia Anıt Mezarı Mimarisi ve Restitüsyonu. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Hallet, C., & Coulton, J. (1993). The East Tombs and Other Tomb Buildings at Balbura. *AnstSt* (43), 41-67.
- Hellenkemper, H., & Hild, F. (2004). Lykien und Pamphylien. *TIB* (8).
- Henry, O. (2012). Buildings in The Mountain, The Isolated Settlement of Karapınar in Karia. In B. Söğüt, A. Adil, & T. Armağan (Eds.), *Stratonikeia'dan Lagina'ya* (pp. 289-302). İstanbul: Ege Yayınları.

Henry, O. (2010). Labranda Nekropolü - Labranda Necropolis. In M. Ural, & E. Kuzucu (Eds.), *Mylassa - Labranda: Güney Ege Bölgesinde Arkeoloji, Tarihi ve Kırsal Mimari* (pp. 71-128). İstanbul.

Hesberg, H. (1992). *Römische Grabbauten*. Darmstadt.

Himmelfmann, N. (1974). Ein KleinasiatiscenSarcophag in Rom. *TTK* , pp. 45-52.

İdil, V. (1985). *Likya Lahitleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

İplikçioğlu, B. (2008). Die Provinz Lycia unter Galba und die Gründung der Doppelprovinz Lycia et Pamphylia unter Vespasian. *Anzeiger der philosophisch-historischen Klasse der Österreichischen Akademie der Wissenschaften* , 2, pp. 5-23.

İsinda Dikme Mezar Anıtı 2001-2002 *Adalya V* 73-107

Işık, F. (2001). Die anthropomorphe Halbstatue der "Eni Mahanahi" aus Letoon. In N. Birkle, I. Domes, S. Fähndrich, A. Niessner, T. Reiss, A. Zschätzsch, & I. D. N. Berkle (Ed.), *Festschrift für Robert Fleischer anlässlich seines 60. Geburtstages von Kollegen, Freunden und Schülern* (pp. 143-151). Mainz.

Işık, F. (2019). Nekropoller ve Mezar Tipleri. In H. İşkan (Ed.), *Patara: Kent, Liman, Kült* (pp. 346-365). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

Işık, F. (1991). Patara Dünyü, Bugünü ve Geleceği. *TAD* , XXIX, p. 89.

Işık, F. (2015). Patara kazılarının "25 Yılı" İçinde Hellas'tan Anadolu'ya Yön Değiştiren Lykia Uygarlığı. In H. F. İşkan (Ed.), *Kum'dan Kent'e Patara Kazılarının 25 Yılı, Uluslararası Sempozyum Bildirileri 2013* (pp. 603-618). Antalya: Ege Yayınları.

Işık, F. (2000). *Patara, The History and Ruins of the Capital City of Lycian League*. 37-147.

Işık, F. (1995). Tempelgräber von Patara und Ihre Anatolischen Wurzeln. In H. İşkan, & F. Işık (Ed.), *Anadolu - Akdeniz Kùltürleri II*, (pp. 160-186). Antalya.

Işık, F. (1998). Zum Typus des Temenosgrabes in Lykien. *IstMitt* 48 , pp. 157-172.

Işık, F., İşkan, H., & Yılmaz, H. (1996). Likya'da Konut ve Gömüt Arasındaki Yapısal İlişkiler. *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşim* , pp. 171-181.

Işın, G. T. (2015). Tlos Seramikleri. In T. Korkut (Ed.), *Arkeoloji, Epigrafi, Jeoloji, Doğal ve Kültürel Peyzaj Yapısıyla Tlos Antik Kenti ve Teritoryumu* (pp. 1148-162). Ankara.

Işın, G. T. (2015). Tlos Seramikleri. In T. Korkut (Ed.), *Arkeoloji, Epigrafi, Jeoloji, Doğal ve Kültürel Peyzaj Yapısıyla Tlos Antik Kenti ve Teritoryumu* (Vol. I). Ankara: Seydikemer Kaymakamlığı.

- İşkan, H., & Çevik, N. (1998). "III. Nekropol Kazıları" in: (F. Işık) Patara 1997. *KST* , *XX-II*, pp. 159-178.
- İşkan, H., & Çevik, N. (1995). Die Gräfte von Patara. *Lykia* (2), pp. 187-216.
- İşkan, H., & Çevik, N. (1998). III. Nekropol Kazıları. *Patara 1997* , *XX-II* , 159-178.
- İşkan, H., & Çevik, N. (1998). Tlos 1997. *XVI-II* , 423-442.
- Kalinka, E. (1901). *Tituli Asiae Minoris* (Vol. I). Wien.
- Kalinka, E. (1930). *Tituli Asiae Minoris* (Vol. II). Wien.
- Kalinka, E. (1901). *Tituli Lyciae lingua Lycia conscripti*.
- Kalinka, Ernst. (1930). *Tituli Asiae Minoris* (Vol. II). Österreichische Akademie der Wissenschaften.
- Karaüzüm, G. (2005). Doğu Kilikya (Olba) Bölgesi Lahitleri.
- Keen, A. (1998). *Dynastic Lycia: A Political History of the Lycian and Their Relation with Foreign Powers. C. 545-362 B.C.* Köln.
- Keen, A. (1998). *Dynastic Lycia: A Political History of the Lycians and their Relations with Foreign Power C. 545-362 B.C.*
- Kızılgut, İ. (2015). Beydağları Yüzey Araştırmaları. *Patara VII.1, Kum'dan Kent'e Patara Kazılarının 25 Yılı, Uluslararası Sempozyum Bildirileri, 11-13 Kasım 2013 Antalya* (pp. 339-357). İstanbul: Ege Yayınları.
- Kızılgut, İ. (2018). Mezar Tipleri ve Tanımlamaları; Buna İlişkin Gömü Gelenekleri. *Anadolu'da Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Ölü Gömme Adetleri Uluslararası Sempozyumu, International Symposium on Burial Customs in Anatolia During the Hellenistic an Roman Periods* (p. 16). Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.
- Kızılgut, İ. (2013 йил 11-13-Kasım). Rhodiapolis Nekropolü. (H. İşkan, & F. Işık, Eds.) *Kum'dan Kent'e: Patara Kazılarının 25 Yılı Uluslararası Sempozyum Bildirileri* , pp. 357-367.
- Kızıl, A. (2018). (Milas) Roma Dönemi Tonoç Çatılı Oda Mezarlar (The Vault Tombs of Mylasa). *Arkeoloji Dergisi* , *XXIII*, 181-194.
- Kjeldsen, K., & Zahle, J. (1975). Lykische Gräber. *AA* , 312 vd.
- Knoblauch, P. C. (1993). Arykanda in Lykien. Eine topographische Aufnahme. *AA* , pp. 229-262.

- Koch, G. (2001). *Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri*. (Z. İlkelen, Trans.) İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Kolb, F. (2008). *Burg-Polis-Bischofssitz. Geschichte der Siedlungskammer von Kyaneai in der südwesttürkei*. Mainz am Rhein.
- Kolb, F. (1998). Hanedanlık Yönetiminden Otonom Kente Gelişme: Klasik Çağda Lykia'da Akültürasyon. *Adalya III* , pp. 37-62.
- Korkamaz, M. (2016). Yunan ve Roma Mezar Stellerinin Gelişimi. *Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi* (37), pp. 144-160.
- Korkut, T., & Tekoğlu, R. (2019). Tlos Antik Kenti QNTURAHİ Kaya Mezarı. *Olba* , XXVII, pp. 169-188.
- Kuban, Z. (2012). *Die Nekropolen von Limyra. Bauhistorische Studien zur klassischen Epoche*. Wien.
- Kuban, Z. (2005). Grabtypen in Limyra. In H. Işkan, & F. Işık (Ed.), *Güneybatı Anadolu'da Mezar Tipleri ve Ölü Kültü - Grabtypen und Totenkult im Südwestlichen Kleinasien. VI 2001/2002*, pp. 195-209. Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Kuban, Z. (2001/2002). Güneybatı Anadolu'da Mezar Tipleri ve Ölü Kültü/Grabtypen und Totenkult im Südwestlichen Kleinasien. *Grabtypen in Limyra* , VI , 195-209. (H. Işkan, & F. Işık, Compilers) Antalya: LYKIA.
- Kuban, Z. (2016). Likya Kaya Mezarları. In H. Işkan, & E. Dünder (Eds.), *Lukka'dan Likya'ya* (pp. 410-420).
- Kubinska, J. (1968). *Les Monuments Funéraire dans les Inscriptions Grecques de l'Asia Mineure*.
- Kuzey Karia Akçay (Harpagos) Vadisi Mezar Mimarisi Hakkında Bir Araştırma 2007 III.-IV. *Ulusal Arkeolojik Araştırmalar Sempozyumu* 37-60 Ankara Anadolu/Anatolia
- Les piliers funéraires. Fouilles de Xanthos I* 1958
- Levick, B. (1970). Dedications to men Askeenos. *AnatSt.* (20), pp. 37-50.
- Lidewijde de, J. (2017). *The Archeology of Death in Roman Syria Burial, Commemoration and Empire*. Cambridge.
- 2004 Likya dilinde Ünvanlar
- Likya Günlüğü* 2005
- Likya Lahitleri 1980 *Arkeoloji ve Sanat Dergisi* 8-921

2016Likya Lahitleriİstanbul

Lycian Tombs and Lycian Cities1980*Actes du Collgue sur la Lycie antique* 37

*Lycian Turkey*1978London

*Lykische Grabreliefs des 5. und 4. Jahrhunderts vor Christus*1987Tübingen: E. Wasmuth

Machatschek, A. (1967). *Die Nekropolen und Grabmalerei im Gebiet von Elaiussa Sebaste und Korykos im Rauhen Kilikien*. Wien.

Macmullen, R. (1956). Roman Imperial Building in the Provinces. *Harward Studies in Classical Philology* LXIV , p. 214 vd.

Malkoç, İ. (1994). Kadyanda Antik Kenti 1992 Yılı Çevre Düzenlemesi ve Kurtarma Kazısı. *IV. Kurtarma kazıları Semineri,Marmaris 1993* (pp. 83-95). T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Müdürlüğü.

Mansel, A. M. (1959). Die Grabbauten von Side (Pamphylien). *Archeologische Anzeiger* , LXXIV, pp. 364-402.

Martin, R. (1951). *Recherches sur l'agora Greque*. Paris.

Mayer, L., & Garstang, J. (1923). *Index of Hittite Names 1: Section A. Geographical*. London: British of School Archaeology in Jerusalem Supplementary 1.

Mellink, M. (1964). Lycian Wooden Huts and Sing24 on the Phaistos Disk. *Kadmos* (5), 1-5.

Metzger, H. (1969). *Anatolien II*. Genf.

Mitchell, S. (1996). Pisidia. *AA* , p. 20.

Morant, M.-J. (1999). Mains levées, mains supines, à propos d'une base funéraire de Kadyanda (Lycie). *Ktèma* , XXIV, pp. 289-294.

Neumann, G. (1969). Lykisch. *Handbuch des Orientalistik*1.2: *Altkleinaslatische Sprachen* , pp. 358-396.

Notes and Inscriptpions from Lycia1948*JHS* 6840-58

Onur, F. (2019). Monumentum Patavense Yol Anıtı ve Likya'nın Tarihi Coğrafyası. In H. İşkan (Ed.), *Patara: Kent, Liman, Kült* (pp. 338-389). İstanbul.

Orlandos, A. K. (1968). *Les Materiaux de Construction et la Technique Architecturale des Anciens Greca, Athens*. Paris.

- Ökse, A. T. (2002). Gre Virike: Fırat Kenarında Bir M.Ö3 Bin Kutsal Alanı. *Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dergisi* 19 , pp. 53-74.
- Özbek, Ç. (2005). Arykanda Nekropolü'nde Tonozlu Anıt Mezar Yapıları. Ankara.
- Özdilek, B. (2012). *Likya'da Gün Yüzüne Yeni Çıkarılan Rhodiapolis Tiyatrosu*.
- Özdizbay, A. (2002). Perge Batı Nekropolis'nden Bir Mezar Yapısı. *Anadolu Araştırmaları* (XVI), pp. 483-508.
- Özer, E. (2012). Antik Mimaride İki Yapı Ögesi: Opus Caementicium ve Tonoz. In B. Söğüt (Ed.), *Stratonikeia'dan Lagina'ya (From Stratonikeia to Lagina) Ahmet Adil Tırpan Armağanı (Festschrift in Honour of Ahmet Adil Tırpan)* (pp. 475-483). İstanbul.
- Özer, E. (2013). Olympos Antik Kenti Roma Dönemi Tonozlu Mezarları. *Höyük* , 6, pp. 27-38.
- Özer, E. (2013). Olympos Antik Kenti'nden Bir Grup Rölyefli Lahit. In M. Tekocak (Ed.), *K. Levent Zoroğlu'na Armağan (Studies in Honour of K. Levent Zoroğlu)* (pp. 479-499). Antalya: Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü.
- Özer, E., & Taşkiran, M. (2010). Sillyon Antik Kenti ve Çevresi Yüzey Araştırması 2009 - Surveys in and around the Ancient City of Sillyon in 2009. *ANMED* , pp. 165-169.
- Özsait, M. (1999). "Küçük Asya'da Roma Kolonileri". In N. Başgelen, & v.d. (Eds.), *Zafer Taşlıkoğlu Armağanı Anadolu ve Trakya Çalışmaları* (Vol. 1, pp. 123-132).
- Payava Lahdi2018 *The Journal of MCRI* VI 65-108
- Payne, H. (1940). *Perachora, the Sanctuary of Hera Akraia and Limenia*. Oxford.
- Pekman, A. (1989). *Son Kazı ve Araştırmalar Işığı Altında Perge Tarihi*. TTK.
- Peschlow, A. (1991). Die Nekropole von Herakleia am Latmos . *VIII. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, (pp. 383-399). Ankara.
- Petersen, E. L. (1889). *Reisen im südwestlichen Kleinasien, Bd. II. Reisen in Lykien, Milya und Kibyrtis*. Wien.
- Pfuhl, E. M. (1977-1979). *Die Ostgriechischen Grabreliefs I-II*.
- Plinius. *Naturalis Historia* (Vol. V).
- Price, S. R. (1984). *Rituals and Power, The Roman Imperial Cult in Asia Minor*. Cambridge.
- Puhvel, J. (1997). *Hittite Etymological Dictionary. Volume 4*. New York.

- Ras, M. (1995). Oinoanda in Lycia: the Elite and Economy in the Roman Empire. *Lykia* , II, pp. 22-38.
- Reitzenstein, D. (2011). *Die lykischen Bundespriester: Repräsentation der kaiserzeitlichen Elite Lykiens*. Akademie Verlag.
- Robert, L. (1966). Inscriptions d'Aphrodisias. *L'Antiquité Classique* 35 , pp. 337-432.
- Robert, L. (1936). Ville cariennes dans les listes des tributs attiques. *RPh* , pp. 274-284.
- Robert, L. (1962). *Villes d'Asie Mineure. Études de géographie ancienne*. Paris.
- Roman Coins and Their Values* 1981 London Numismatic Fine Arts Intl
- Rosenbaum, E. (1971). *Anamur Nekropolü - Necropolis of Anemurium*. Ankara.
- Rosenbaum, E. (1971). *Anamur Nekropolü (The Necropolis of Anemurium)*. Ankara: TTK.
- Rosenbaum, E., Huber, G., & Onurkan, S. (1967). *A Survey of Coastal Cities in Western Cilicia, Preliminary Report*. Ankara: TTK.
- Saltuk, S. (1990). *Arkeoloji Sözlüğü*. İstanbul.
- Saner, T. (2001). Arykanda Nekropolünde 5 Numaralı Mezar. In *Günışığında Anadolu, Cevdet Bayburthuoğlu için Yazılar* (pp. 209-222).
- Schäfer, J. (1981). Phaselis. *Beiträge zur Topographie und Geschichte der Stadt und ihrer Häfen* .
- Schneider, E. E. (1972). La Necropoli di Hierapolis di Frigia. *Monumenti Antichi* *Lanche* , XLVIII (93), pp. 1-50.
- Schneider, E. E. (2003). Some Considerations on Elaiussa's North Eastern Necropolis. *Olba* , VII, pp. 263-273.
- Schweyer, A.-V. (2002). *Les Lyciens et la Mort, une etude d'histoire sociale*. Paris.
- Seyer, M. (2006). Überlegungen zur Chronologie lykischer Felsgraberaus klassischer Zeit. III. *Uluslararası Likya Sempozyumu: Sempozyum Bildirileri, Antalya, 07-10 Kasım 2005*, (pp. 719-734). İstanbul.
- Smith, A. (1892). *A Catalogue of Sculpture in the Department of Greek and Roman Antiquities*. British Museum I.
- Söğüt, B. (2003). Dağlık Kilikia Bölgesi Mezar Nişleri. *OLBA VII* , pp. 239-262.
- Şahin, E., Onur, F., Alkan, M., & Yılmaz, E. (2022). Likya ve Karia Arasında Sınır Bölgesi Olarak Oktapolis. *OLBA* , 347 - 362.

Şahin, S. (1994). Die Inschriften von Arykanda. *IGSKA* (48).

Şahin, S. I. (1994). Bonn.

Şahin, S., & Adak, M. (2007). Stadiasmus Patarensis, Itinera Romana Provinciae Lyciae. *Monographien zu Gephyra* , 68-74.

Şahin, S., Akyürek, N. E., Onur, F., Alkan, M., & Yıldız, M. E. (2017). Likya/Pamfilya Ulaşım Sistemleri Yüzey Araştırması 2016. *ANMED 15* , 203-212.

Şimşek, C. (2007). Antik Dönemde Alacain (Agathe Kome) Kazanes Vadisi Bağlantısı. *I. Acıpayam Sempozyumu Bildirileri*, (pp. 109-139). Denizli.

Şimşek, C. (1997). Hierapolis Güney Nekropolü. pp. 16-17, 69-70.

Şimşek, C., Bilgin, M., & Okunak, M. (2015). Laodikeia Nekropoller ve Mezar Tipleri. *Arkeoloji Dergisi* , XX, pp. 111-157.

Şimşek, C., Okunak, M., & Bilgin, M. (2011). *Laodikeia Nekropolü (2004-2010 yılları)*. (C. Şimşek, Ed.) İstanbul: Ege Yayınları.

Şimşek, M. (2022). Kibyra Doğu Nekropolü Claudii ve Flavii Aileleri Mezarlığı. Antalya: Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Şirin, O., & Kolağasıoğlu, M. (2018). Amisos'da Urne Mezar Geleneği. *Amisosos* , 3 (4), pp. 167-200.

Tamer, B. (2010). Stadiamus Patarensis için Parerga (2) Sydima 1. Yeni Yazıtlarla Birlikte Yerleşim Tarihçesi. *Gephyra* , 7, pp. 95-130.

The Northern Rock Nekropolis of Caunos2002AMS 4463-95

Thomsen, W. E. (1889). *Etudes Lyciennes. Oversigt over det kongelige danske Videnskabernes Selbkabs Forhndlinger*.

Tıbikoğlu, O. (2021). Myra Kaya Mezarları. Antalya.

Tietz, W. (2016). Batı Likya: "Pınara, Telmessos, Kadyanda". In H. İşkan, & E. Dünder (Eds.), *Lukka'dan Likya'ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos'ın Ülkesi* (pp. 336-350). İstanbul.

Tomasello, F. (1991). *L'acque dotto Romano e la Necropoli Preso Listmo*. Roma.

Toynbee, J. M. (1971). *Death and Burial in the Roman World*.

Tritsch, F. (1943). False Door on Tombs. *JHS* (63).

Troxell, H. A. (1982). *The coinage of the Lycian League*. New York: American Numismatic Society.

Tül Tulunay, E. (2005). Nif (Olympos) Dağı Araştırma Projesi: Yüzey Araştırması - 2004. *Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Haberler* (XX), 33-35.

Überlegungen zur Typologie der Lykischen Sarkophage 1994 *Akdeniz Arkeolojisi* 42-51

Uğurlu, E. (2000). Lykia Bölgesi Ölü Gömme Adetleri Üzerine Genel Bir Bakış. *Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları* , pp. 359-388.

Uğurlu, E. (2006). Olympos Nekropolü. 127-128. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Ana Bilim Dalı.

Uygun, Ç. (2019). Adana Müzesi'nden Diadem Örnekleri. *Olba* (XXVII), pp. 265-308.

Vitruvius. (2005). *Mimarlık Üzerine On Kitap*. (S. Güven, Trans.) İstanbul: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı.

Waelkens, M. (1980). Das Totenhaus in Kleinasien. *AW* (4).

Waelkens, M. (1987). The Adoption of Roman Building Techniques in the Architecture of Asia Minor. In S. Macready, & F. Thompson (Eds.), *Roman Architecture in the Roman World* (pp. 97-105).

Wörle, M. (1975). Die Horrea Hadriani. *Ist. Forschungen* (30), pp. 66-68.

Wujewski, T. (1991). *Anatolian Sepulchral Stelae in Roman Times*.

Yaltrak, C. . (2015). Batı Torosların Deprem Üreten Yapıları Burdur_Fethiye Fay Zonu, Finike ve Rodos Basenlerinin Jeolojisi ile Antik Kentlerin İlişkisi. *Kum'dan Kent'e Patara Kazılarının 25 Yılı, Uluslararası Sempozyum Bildirileri, 11-13 Kasım 2013* (pp. 559-567). Antalya: Ege Yayınları.

Yegül, F. (1991). Roman Architecture in the Greek World. *Journal of Roman Archaeology* (IV).

Yılmaz, H. . (1996). "oygu Mezar Kazıları" in: F. Işık "Patara 95". *KST XVIII*, 2. Ankara.

Yılmaz, H. (1994). Überlegungen zur Typologie der Lykischen Sarkophage. *Lykia* , I, pp. 42-51.

Young, S. (2003). Pamphylian Architectural Decoration in the Second AD: Purely Derivative or an Independent Tradition? *Adalya* , pp. 171-187.

Zahle, J. (1979). Lykische Felsgraber mit reliefs aus dem 4. Jahrhundert v. Chr. *JdI* 94 , pp. 245 vd., 265.

Zgusta, L. (1984). *Kleinasiatische Ortsnamen: Beiträge zur Namenforschung, Beihefte 21*.

Zgusta, L. (1964). *Kleinasitische Personenamen*. Prag.

Zoroğlu, L. (2005). Dağlık Kilikya ve Likya'da Ölü Gömme Gelenekleri ve Mezar Mimarisi İlişkileri Üzerinde Bir Deneme. *III. Uluslararası Likya Sempozyumu Bildirileri , II:* , 917-929. (V. B. Kayhan Dörtlük, Ed.) AKMED.

EK 1: MEZAR YAPILARI KATALOGU

M01 Mezarı

Tipi:	Tonoz Çatılı Oda Mezar
Durumu:	Üst mimari ve ön cephe korunmuştur. Giriş kapısı ve söve blokları in-situ durumdadır. Ante çıkıntılarının alttan iki taş sırası görülür. Ante uzunluğu belirsizdir. Giriş kısmında dolgu toprak sebebiyle kapı yüksekliğinin ölçüsü alınamamıştır. Mezar yapısının içi taş ve toprak dolgusu ile kaplıdır.
Mimarisi:	Düzgün kesilmiş iri taş blok örgülüdür. Taş blokların araları harçla sıvanmış, iç kısmında kalın sıva izleri mevcuttur.
Konumu:	Sur dışında, güney nekropol alanı M02 nolu mezar ile bitişik nizamda giriş doğuya yöneliktir.
Yazıt:	Yazıt mevcut değildir.
Ölçüler:	Dış Genişlik: 2,95 m. İç Genişlik: 2,30 m. İç uzunluk: 2,80 m. Sağ Niş: En: 0,3 m; yükseklik: 0,42 m; Derinlik: 0,3 m; iki niş arası: 0,63 m. Sol Niş: En: 0,24 m; Yükseklik: 0,42 m; Derinlik: 0,24 m

Kapı Genişliği: 0,56 m; Yüksekliği: 0,74 m

Tanım:

Cephesi, yan ve duvarlar iri düzgün bloklarla örölmüştür. Arka duvar düzensiz irili ufaklı taşlarla örölmüş, taş boşlukları küçük taşlarla doldurulmuştur. Kapı girişi doğuya yönelik cephenin merkezinde yer alır. Ante çıkıntıları vardır. Kapı söveleri yerindedir. Kapının sürgölü sistemle açıldığı anlaşılmaktadır. Arka duvarda aynı hizada yan yana farklı boyutta iki niş vardır (Lev.55ve 56).

M02 Mezarı

- Tipi:** Düz Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Üst mimari yapı elemanları kısmen toprak altında olup, söve kısmı ve kapı sürgüsü korunmuştur. İç mekân toprak ve taş dolgu topraktır.
- Mimarisi:** Mezarın yüzeyde görünen kısmından düzgün kesilmiş taşların kullanıldığı anlaşılmaktadır.
- Konumu:** Sur dışında güney nekropolünde olup, giriş. M01 nolu mezarla bitişik nizamdadır.
- Yazıt:** Lento üzerinde yer alan yunanca yazıt kısmen okunmuştur.
 [MARK]ON AUR[ELİON] ALE-
 XANDROU [-----] IEIOU
 "Alexander [...] eios'un oğlu Markus Aurelius'u (gömdü/ler)"
- Ölçüler:** Lento uzunluğu: 1,48 m
 Lento yük. : 0,28 m
 Sol söve içi kalınlığı: 0,48 m
 Sağ söve içi kalınlığı: 0,25 m
 Kapı Kalınlığı: 0,1 m

Kapı açıklığı: 0,24 m

Kapı Genişliği: 0,56 m; Yüksekliği: 0,74 m

Tanım:

Toprak dolgu nedeniyle mezarın içine girilememiştir. Kapı ve lento düzgün kesilmiş taşlarla yapılmıştır. Giriş doğuya yöneliktir. (Lev.74)

M03 Mezarı

- Tipi:** Üçgen Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Cephe tahrip olmuş, mezarın zemini toprak ve taş yığını ile dolmuştur. Çatı iki iri düzensiz taş blok ile oluşturulmuştur.
- Mimarisi:** İki monolit dikdörtgen taş blok ile çatı kısmı oluşturulan oda mezarın yan duvarları düzensiz moloz taşlı örgü tekniği ile örülmüştür. Taşların araları harçla doldurulmuştur
- Konumu:** Sur dışında güney nekropolünde, M 01,M02 ve M03 nolu mezarlar bitişik nizamdadır.
- Yazıt:** Yazıt mevcut değildir.
- Ölçüler:** İç Uzunluk: 3,95 m
İç Genişlik: 1,08 m
Niş: 0,25 x 0,16x 0,51 m
Yan duvar kalınlığı: 0,70 m
Çatı örtüsünü oluşturan taş blokların ebatları: 0,72 x 0,70 x 0,16 m
- Tanım:** Tavan iki taş blok ile örtülü olup diğer bloklar dökülmüştür. Duvarlar köşelerde düzgün kesilmiş taşlarla örülmüş, araları harç dolgulu moloz taşla yapılmıştır. Çatı iki blok taşın üçgen yapacak biçimde kapatılması ile oluşturulmuştur. Çatıyı örten diğer bloklar tahrip olmuştur. Girişi doğuya

yöneliktir (Lev.57).

M04 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Üst yapı mimarisi kısmen korunmuş, Cephe giriş kısmı tahrip olmuş, lentoya ait iri taş blok sol tarafa doğru yatık durumda düşmüştür.

Mimarisi: Düzgün kesilmiş iri taş bloklarla örülmüştür.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır.

Yazıt: Mezar çevresinde yazıtlı blok vardır.

Ölçüler: Dış Genişlik: 2,87 m

İç Genişlik: 1,89 m

İç Uzunluk: 2,58 m

Yükseklik: 2,33 m

Niş: 0,30 x 0,30 x 0,35 m

Kilit taşından kemer taşının başlangıç noktasına kadar olan yükseklik: 0,90 m

Tanım: Arka duvarda tonozun altında yarım daire oluşturulacak şekilde düzgün işlenmiş iki monolit taş yer alır. Bu taşın alt kısmı moloz taşlarla örülmüştür. Mezar içerisinde tabana yakın kısımda 0,30 m genişliğinde bir seki oluşturulmuştur. Yan duvarlar ve üst kısım düzgün kesilmiş taşlarla oluşturulmuştur. Arka duvarda kilit taşından 0,90 m aşağıda niş yer alır. İç

mekân kalın sıvalıdır. Ante çıkıntılıdır. Sıvada kırmızı renk silikte olsa saptanmıştır. Giriş doğuya yöneliktir (Lev.57 ve 58).

M05 Mezarı

Tipi: Düz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Mezar iç kısma doğru çöktüğü için taş ve toprak dolmuştur.

Mimarisi: Düzgün kesilmiş taş blokların kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanında.

Yazıt: Yazıt tespit edilememiştir.

Ölçüler: Ölçü alınamamıştır.

Tanım: Mezar odasına giriş yapılamadığı için ölçü alınamamıştır. Giriş doğu yönündedir (Lev.75).

M06 Mezarı

Tipi: Düz çatılı oda mezar

Durumu: Yan duvarlar ve üst yapı kısmen korunmuş ve giriş kısmı tahrip olmuştur.

Mimarisi: Mezarın üst yapısı dikdörtgen monolit düzgün kesilmiş, iki parça taş blokla kapatılmıştır. Arka ve yan duvarlar irili ufaklı moloz taşlarla örülmüştür. Taşların arası yoğun harçla doldurulmuştur.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır. M5 ile bitişik nizamdadır.

Yazıt: Yazıt mevcut değildir.

Ölçüler: Kapak uzunluğu: 2,33 m

Kapak taşları: 0,2 x 0,64 x 2,33 m

Duvar Kalınlık: 0,22 m

İç Genişlik: 1,7 m

İç uzunluk: 1,7 m

Yükseklik: 1,28 m

Niş: 0,25 x 0,34 x 0,30 m

Tanım: Giriş kısmı tahrip olmuş, sağ duvarda arka duvara yakın kısımda niş mevcuttur. Sol duvarda çatının hemen altında iri taşlar kullanılmış olup, sol duvarın alt kısmının duvar niteliği toprak altında kaldığı için düzgün taşlarla mı yoksa moloz taşlarla mı devam ettiği anlaşılmamaktadır. Kapak bloğu düzgün kesilmiş eş iki dikdörtgen parçadan oluşmuştur. Girişi doğu yönündedir (Lev.75 ve 76).

M07 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Üst yapı elemanları mezar odasının iç kısmına çökmüştür. Yan duvarlar kısmen korunmuştur. Yan duvarların profilinden yapının tonozlu olduğu anlaşılmaktadır. Üst yapı elemanına ait tonoz taşlarının düzgün kesilmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Mimarisi: İri taş bloklarla örülmüştür.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır. M06 düz çatılı mezar ile bitişik nizamlıdır.

Yazıt: Yazıt mevcut değildir.

Ölçüler: Dış Genişlik: 2,04 m

Tanım: Mezarın tonozuna ait üst yapı mevcut olmayıp çökmüştür. Yan duvarlarda üst üste 3 sıra taş korunmuştur. Mezar üzerine çökmüş taş kalıntılarına göre üst yapı mimarisinin düzgün kesilmiş taşlardan örüldüğü anlaşılmaktadır. Giriş doğu yönündedir.

M08 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Tonozun üst yapısı, lento ve söve taşları kısmen korunmuştur. Sürgülü kapı in-situ durumdadır. Mezar yapısının iç kısmı, mezardan düşen moloz taş ve dolgu toprak ile doludur.

Mimarisi: İri taş bloklar bloklarla örülmüştür.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır.

Yazıt: Yazıt mevcut değildir.

Ölçüler: İç Uzunluk: 2,85 m

İç genişlik: 1,84 m

İç uzunluk 2,9 m

Kapı lentosu 1,7 x 0,38 x 0,57 m

Kapı: 0,91x0,54x0,3 m

Niş: 0,36 x 0,32 x 0,32 m

Kilit taşından tonozun başlangıcına yük.: 0,93 m

Tanım: Mezarın iç kısmı, toprak ile dolu olduğundan tabanı hakkında bilgi edinmemiz mümkün değildir. Yan duvarlar düzensiz iri moloz taşlarla oluşturulmuş, üst kısma doğru kilit taşından itibaren tonoz kısmında daha iri taşlar kullanılmıştır. Tonoz, Kemer taşlarının dizilimi ve kilit taşında düzgün kesilmiş taşlar kullanılmıştır. Mezar kapısı korunmuş

olup sürgüsü belirgindir. Mezarın arka duvarında niş mevcuttur. Giriş doğu yönündedir (Lev.59 ve 60)).

M09 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Mezar yapısının tonozuna ait taş bloklar mezar odası içerisine çökmüştür. Yapının yan duvarları ve giriş kısmı kısmen korunmuştur.

Mimarisi: Düzgün kesilmiş iri bloklarla oluşturulmuş tonozlu mezarın kilit taşı mevcuttur. Yapının ölçüleri ve taş bloklarından odanın hacminin büyük olduğu saptanmıştır.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır.

Yazıt: Yazıt mevcut değildir.

Ölçüler: İç Genişlik: 2,30 m

İç Uzunluk: 2,50 m

Dış genişlik: 3 m

Dış uzunluk: 4 m

Mezar odası kapısı lento: 0,45 x 0,60 x 0,65 m

Söve: 0,57 x 0,35 m

Nişler: Niş tespit edilememiştir.

Tanım: İri monolit taşlardan örülmüş, oda mezarın içinde kalın sıva izlerine rastlanılmıştır. Lento ve söve blokları profilli olup oda kapısının önünde yapıya ait blokların düştüğü görülmüştür. Tonozun kemerli olduğu kısmen korunmuş bloklar ile anlaşılmaktadır. Ayrıca kilit taşının varlığı

görülmektedir. Tonoz başlangıcında iki yan ve arka duvarları çevreleyen yaklaşık 0,05 m kadar bir çıkıntı mevcuttur. Düzgün korunmuş sıvayla kaplıdır ve yer yer kırmızı boya izleri görülmektedir. Giriş doğu yönündedir (Lev. 48 ve49).

M10 Mezarı

Tipi: Düz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Kısmen korunmuş oda mezarın giriş kısmı tamamen tahrip edilmiştir. Mezarın çevresi bitki ve dolgu toprak ile kaplıdır.

Mimarisi: İrili ufaklı taş örgü sistemine sahip olan oda mezarın çatısı tek dikdörtgen bir blok ile sağlanmıştır.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır.

Yazıt: Yazıt mevcut değildir.

Ölçüler: İç Genişlik: 1,50 m

İç Uzunluk: 1,61 m

Sağ duvarda yer alan niş: 0,45 x 0,35 x 0,30 m

Sol duvarda yer alan niş 0,49 x 0,27 x 0,38 m

Tanım: Duvarlar düzgün taşlarla örülmüş, arada kalan boşluklar küçük moloz taşlarla kapatılmıştır. Duvarlarda bol miktarda harç kullanılmış ve sıva izleri görülmektedir. Mezar kapısının hemen önünde bulunan iri bloklardan bu blokların mezarın girişine ait olabileceği düşünülmektedir. Yükseklik toprak dolgu nedeniyle ölçülememiştir. Giriş doğu yönündedir (Lev.77 ve 78).

M11 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Dolgu toprak altında ve tamamen tahrip olmuştur.

Mimarisi: İri taş bloklarla sınırları tespit edilen mezarın tipolojisi hakkında bilgi vermek mümkün olmamıştır.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Ölçü almak mümkün olmamıştır.

Tanım: Tamamen tahrip olmuş mezar üzerinde ölçü alma işlemlerini yapmak ve tipolojisi hakkında bilgi vermek mümkün olmamıştır. Giriş güney yönündedir.

M12 Mezarı

Tipi: Oda mezar

Durumu: Dolgu toprak altındadır.

Mimarisi: İri taş bloklarla sınırları tespit edilen mezarın tipolojisi hakkında bilgi vermek mümkün olmamıştır.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır. Giriş güney yönündedir.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Ölçü almak mümkün olmamıştır.

Tanım: M11 örneğindeki gibi, ölçü almak veya tipoloji analizi mümkün değildir. Giriş güney yönündedir.

M13 Mezarı

- Tipi:** Oda mezar
- Durumu:** Dolgu toprak altındadır. .
- Mimarisi:** İri taş bloklarla sınırları tespit edilen mezarın tipolojisi hakkında bilgi vermek mümkün olmamıştır.
- Konumu:** Sur dışında, güney nekropol alanındadır.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır
- Ölçüler:** Ölçü almak mümkün olmamıştır.
- Tanım:** Önceki örnekler gibi, ölçü almak veya tipoloji analizi mümkün değildir.

M14 Mezarı

Tipi: Oda mezar

Durumu: Dolgu toprak altındadır.

Mimarisi: İri taş bloklarla sınırları tespit edilen mezarın tipolojisi hakkında bilgi vermek mümkün olmamıştır.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Ölçü alınamamıştır.

Tanım: Tamamen tahrip olmuş. Mezar üzerinde ölçü alma işlemlerini yapmak ve tipolojisi hakkında bilgi vermek mümkün olmamıştır. Mezarın etrafındaki taşlar ile sınırlarının varlığı anlaşılmıştır.

M15 Mezarı

- Tipi:** Tonoz Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Arka duvar, yan duvar ve girişteki söve taşı kısmen korunmuştur. Mezarın içi toprak ve taş dolguludur. .
- Mimarisi:** İrili ufaklı taşlarla örülen tonozlu mezar odasının giriş kısmında düzgün kesilmiş büyük bloklar yer alır.
- Konumu:** Sur dışında, güney nekropol alanındadır.
- Yazıt:** Yazıt tespit edilmemiştir.
- Ölçüler:** İç Genişlik: 2,12 m
Niş: 0,40 x 0,39 x 0,36 m
Duvar Kalınlığı: 0,96 m
- Tanım:** Üst yapısı tahrip olmuş mezarın tonoz kemerinin başlangıç duvarları yapının kemerli olduğunu göstermiştir. Yapıya ait taşların mezar odasına düştüğü gözlemlenmiştir. Doğu duvarında niş mevcuttur. Giriş güney yönündedir.

M16 Mezarı

Tipi: Tapınak Mezar

Durumu: Mezar yapısı dolgu toprak altında ve tamamen tahrip edilmiştir. Mezara ait çok sayıda mimari parça mezarın hemen yakınında bulunmuştur.

Mimarisi: Taş duvar sırası ile sınırları belli olan mezarın konumu ve etrafında tespit edilen dor ve ion tarzında bloklar sayesinde yapının anıtsal bir mimariye sahip olduğunu düşünmekteyiz.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır. Arkasında büyük kaya kütlesi vardır. Mezar yapısı Telmessos körfezi ve Ksanthos vadisine uzanan geniş bir panoramik görüntüye sahiptir.

Yazıt: Yazıt tespit edilememiştir.

Ölçüler: İç Genişlik: 4,86 m

Uzunluk: 6,20 m

Tanım: M16 ile M17 bitişik nizamlıdır. Bir duvar ile ayrıldığı gözlemlenmiştir. Taş duvar sırası mezarın sınırlarını çizmiştir. Mezar etrafında yapıya ait olduğu düşünülen mimari yapı elemanları bulunmuştur. Girişi güney yönündedir (Lev.39).

M17 Mezarı

Tipi: Tapınak Mezar

Durumu: Dolgu toprak altındadır.

Mimarisi: Taş duvar sırası ile sınırları belli olan mezarın konumu ve etrafında tespit edilen dor ve ion tarzında bloklar sayesinde yapının anıtsal bir mimariye sahip olduğunu düşünmekteyiz.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır. Girişi güney yönündedir. Mezar yapısı Telmessos körfezi ve Ksanthos vadisine uzanan geniş bir panoramik görüntüye sahiptir.

Yazıt: Yazıt tespit edilememiştir.

Ölçüler: Ölçü alınamamıştır.

Tanım: 16 nolu mezar ile 17 nolu mezar bitişik nizamlıdır. Bir duvar ile ayrıldığı gözlemlenmiştir. Taş duvar sırası mezarın sınırlarını çizmiştir. Mezar etrafında yapıya ait olduğu düşünülen mimari yapı elemanları bulunmuştur (Lev.39-41).

M18 Mezarı

- Tipi:** Tonoz Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Mezar odasının içi ve çevresi bitki ve dolgu toprak ile kaplıdır.
- Mimarisi:** Kalıntılardan düzgün işlenmiş blok taşların kullanıldığı anlaşılmaktadır.
- Konumu:** Sur dışında, güney nekropol alanındadır.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** Toprak altında olmasından dolayı ölçü alınamamıştır.
- Tanım:** Sadece temele ait birkaç taş sırası günümüze kadar gelmiş olan oda mezarın kemer profilli taş blok sayesinde tonozlu olduğu anlaşılmaktadır. Giriş kısmında düzgün kesilmiş taş bloklar görülmüştür. Girişi doğu yönündedir.

M19 Mezarı

- Tipi:** Tonoz Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Mezar odasının içi ve çevresi bitki ve dolgu toprak ile kaplıdır.
- Mimarisi:** Sadece kemer profilin oluşturduğu taş sırası görülmektedir. Taşlar düzgün kesilmiş bloklardan oluşmaktadır.
- Konumu:** Sur dışında, güney nekropol alanındadır. M18 ve M20 mezarları ile bitişik nizamdadır.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** Ölçü alınamamıştır.
- Tanım:** Mezara ait üst yapı korunamamıştır. Tonozlu bir yapıya sahip olduğu kuzey doğu köşesindeki kalıntılardan anlaşılmaktadır. Girişi güney batı yönündedir.

M20 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Mezar odasının içi ve çevresi bitki ve dolgu toprak ile kaplıdır.

Mimarisi: Yakın çevresinde düzgün kesilmiş blok taşlar bulunmuştur.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır. M19 ile bitişik nizamdadır.

Yazıt: Yazıt görülmemiştir.

Ölçüler: Ölçü alınamamıştır.

Tanım: Mezara ait üst yapı mevcut değildir. Lento bloğunun büyük ölçekli olması yapının da büyük olduğunun göstergesidir. Kuzey doğusundaki profilli taş kalıntısına göre tonozlu çatı örtüsüne sahip olduğu anlaşılmıştır. Girişi güneybatı yönündedir.

M21 Mezarı

- Tipi:** Tonoz Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Kısmen yan duvarlar korunmuştur. Mezar içi taş ve dolgu toprak ile doludur. Giriş kısmı tahrip olmuştur.
- Mimarisi:** Düzgün kesilmiş iri blokların kullanıldığı anlaşılan oda mezarın tonozu oluşturan kısmı özenli bir işçiliğe sahiptir.
- Konumu:** Sur dışında, güney nekropol alanındadır. M22 mezar ile bitişik nizamdadır.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** Genişlik: 1,68 m
Uzunluk: 3,30m
- Tanım:** Tonozun oluşturan taşlar düzgün kesilmiş, alt mimari yapı irili ufaklı moloz taşlarla örülmüştür. Arka duvarın üst kısmı yani tonozun eğimli olduğu bölümde yarım daire şeklinde tek blok halinde arka duvarı kapatma taşı kullanılmıştır. Güney batı yönünde girişlidir (Lev.67).

M22 Mezarı

- Tipi:** Tonoz Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Ön cephe kısmen korunmuş, lento taşının üzerinde yer alan taşlar düşmüş, giriş kısmı tahrip olmuştur.
- Mimarisi:** Düzgün kesilmiş iri taş bloklarla oluşturulmuş, içleri sıvalıdır.
- Konumu:** Sur dışı güney nekropol alanındadır.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** İç uzunluk: 2,30 m
 İç yükseklik: 2,18 m
 İç genişlik: 1,75 m
 Dış genişlik: 2,50 m
 Dış uzunluk: 3,22 m
 Lento: 1,90x0,37x0,64 m
 Kapı yüksekliği: 0,61 m Genişlik: 0,60 m
 Kuzey yan duvarında niş: 0,72 x 0,46 x 0,36 m
 Kilit taşından atkı taşının olduğu yere kadar yüksekliği: 0,94 m

Tanım: Yan duvarlarda mezar düzgün kesilmiş iri taş bloklarla örülmüştür. Arka duvar küçük moloz taş örgülüdür. Yan duvarlar iri düzgün kesilmiş taşlarla örülüp kilit taşı korunmuştur. Taşların arasında harç kalıntıları vardır. Kalın sıva izlerine rastlanmıştır. Kapının iki yanında 0,60 m ante çıkıntısı vardır. Girişi güney batı yönündedir (Lev. 61-63) .

M23 Mezarı

Tipi: Düz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Mezar odası ve çevresinde bitki-toprak dolgusu mevcuttur. Giriş kısmı tahrip edilmiştir. Kapı açıklığının girişinde giriş kısmında uzunlamasına tek sıra taş sırası korunmuştur.

Mimarisi: İri ve düzgün dikdörtgen bloklarla örülen mezar yapısı hücre formudur.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanında M24 ile bitişik nizamlıdır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç Uzunluk: 2 m

İç Genişlik: 0,65 m

İç yükseklik: 0,90 m

Duvar Kalınlığı: 0,38 m

Kapak Taşı: uzunluk: 1,04 m, Kalınlığı: 0,20 m

Tanım: Düzgün kesilmiş taş blokların üst kısmında sıva izlerine rastlanılmıştır. Girişi batı yönündedir (Lev.79 ve 80).

M24 Mezarı

Tipi: Düz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Mezar odası ve çevresinde bitki-toprak dolgusu mevcuttur.

Mimarisi: İri ve düzgün dikdörtgen bloklarla örülen mezar yapısının hücre formudur.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanında M23 nolu mezar ile bitişik nizamlıdır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç uzunluk: 2,26 m

İç genişlik: 1,10 m

İç yükseklik: 0,95 m

Duvar Kalınlığı: 0,40 m

Kapak taşı: uzunluğu: 1,36 m, kalınlığı: 0,37 m

Tanım: Düzgün kesilmiş blok taşlarla örülmüştür. Zemin küçük taşlarla örülüp sıva kaplanmıştır fakat defneciler tarafından tahrip edilmiştir. Girişi batı yönündedir (Lev.79 ve 80).

M25 Mezarı

Tipi: Düz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Kısmen korunmuş olan mezarın çevresinde bitki ve toprak dolgusu mevcuttur. Giriş kısmı tahrip olmuştur.

Mimarisi: İri taş bloklarla örülü mezar odasının çatısı düz bir bloktan oluşmaktadır.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Dış Uzunluk: 3,35 m

Dış Genişlik: 2,95 m

İç Uzunluk: 2,40 m

İç Genişlik: 1,38 m

Korunan Yük: 1,59 m

Arka Duvar Niş: 0,24 x 0,40 x 0,34 m

Kapak Taşı: 1,38 x 0,38 m

Tanım: Dikdörtgen biçiminde mezar duvarında orta büyüklükte taşlar kullanılmış, üzeri kalın sıvanmıştır. Giriş kısmında iri taş bloklar mezarın dromoslu olabileceğini akla getirmektedir. Girişi batı yönündedir (Lev.81 ve 82).

M26 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Tamamen tahrip olmuş durumda olan mezar yapısının giriş kısmı seçilebilmektedir.

Mimarisi: Mezar odasının giriş kısmındaki söve taşı in-situ durumdadır. Bloğun profilli olması yapının işçiliğinin özenli ve iyi kalitede olduğu hakkında bilgi vermektedir.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır. Girişi batı yönündedir.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Ölçü alınamamıştır.

Tanım: Mezarda yoğun tahribat söz konusudur. Çok az kısım günümüze kadar ulaşabilmiştir. Sadece ön kapı söve taşı korunmuştur. Mezarın etrafına dağılmış olan düzgün kesilmiş olan bloklardan ayrıca Söve taşının profilli ve düzgün kesilmiş olması mezar yapısının düzgün kesilmiş bloklardan yapılmış olduğunu göstermektedir. Kapı silsilesinden parça parça çok azı korunmuş ve üzerinde dikey silme mevcuttur.

M27 Mezarı

Tipi: Tapınak Mezar

Durumu: Mezar yapısının üst yapı elemanları mezarın içine ve çevresine çökmüş ve dağılmıştır. Platform, üst yapı kısmen korunmuş giriş tahrip edilmiştir. Üst yapının tonozlu yapı olduğu anlaşılmaktadır.

Mimarisi: Düzgün kesilmiş dikdörtgen bloklarla örülen yapının işçiliği özenli olup giriş kısmında profilli bloklar kullanılmıştır.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Ön cephe girişi: 3,75 m

Arka cephe: 3,65 m

A uzun kenar (kuzey yan duvar): 4,82 m

B uzun kenar (güney yan duvar): 3,50 m

Mekânın iç uzunluğu: 3,75 m

Mekânın iç genişliği: 2,50 m

Tanım: Yüksek podyumlu 3 basamaklı girişe sahip anıt mezarın üst yapı

elemanları günümüze dek korunamamıştır. Yapıya ait mimari blok parçaları mezarın çevresine dağılmıştır. Mezar yapısının giriş kısmında kullanılan söve ve lento blokları, kemer kısmı profillidir. Mezara 1,65 m açıklıktan girilir. Giriş doğu yönündedir(Lev.42).

M28 Mezarı

Tipi: Düz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Az kısmı korunmuş mezarın içi ve çevresi bitki ve dolgu toprak ile kaplıdır.

Mimarisi: Duvarları küçük moloz taşlarla örülen mezar odasının çatı kısmı düz monolit taş blok ile kapatılmıştır.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır. M23, M24 mezarların karşısındadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç Genişlik: 2,3 m

İç Uzunluk: 2 m

Kapak taşı: 2,45 x 0,45 m

Tanım: Ön kısmı tamamen tahrip olmuştur. Giriş güney yönündedir.

M29 Mezarı

Tipi: Üçgen Çatılı Mezar

Durumu: Mezarın kapı girişi ve yan söve taşları üst yapı elamanı olan lento ve çatı kısmen korunmuş diğer kısımlar toprak altındadır.

Mimarisi: İri ve düzgün kesilmiş bloklara sahip mezarın çatısı üçgen alınlıklıdır.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Kapı genişliği: 0,52 m

Söve kalınlığı: 0,30 m

Ölçüler:

Lento uzunluğu: 1,30 m

Üçgen alınlık uzunluğu: 1,90 m

Tanım: Kuzey yönlü mezar lento üzerinde yekpare üçgen çatı bloğu yer alır. Çatı bloğunun kenarları 5 cm eninde girinti ile belirginleştirilmiştir. Söveler arasında kapı sürgüsü görülmektedir. Üçgen çatı bloğunun ön yüzünde kalkan veya medusa olabileceği düşünülen silik bir bezeme yer almaktadır. 0,30 m genişliğindedir. Giriş kuzey yönündedir (Lev.70 ve 71).

M30 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Üst yapı örtüsü ve giriş tahrip edilmiş, mezarın iç kısmı toprak ve taşlarla dolmuştur. Üst yapı mezarın içine çökmüştür. Yan duvarlar irili ufaklı taşlarla örülmüştür. Kapı girişindeki sol söve taşı kısmen korunmuş ve insitu durumundadır. Yan duvarlardaki taş profilinden mezarın tonozlu olduğu anlaşılmıştır. Harç ve sıva izlerine rastlanılmıştır.

Mimarisi: İrili ufaklı taşlarla örülen yan duvarların köşe profilleri sayesinde tonozun varlığı saptanmıştır.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır. Girişi doğu yönündedir.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç genişlik: 1,65 m

İç uzunluk: 2,10 m

Tanım: Doğuya bakan mezar; Kuzey, güney yan duvarlarında ve batı arka duvarında bir olmak üzere toplamda 3 niş mevcuttur. Nişlerin az kısmı görünmektedir. Ölçü alınamamıştır. Giriş doğu yönündedir.

M31 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Tahrip olmuştur.

Mimarisi: İrili ufaklı taşlarla örülen mezarın yan duvarı seçilebilmektedir.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır. Doğu bakışımıdır. M 30 nolu mezar ile yan yanadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Ölçü alınamamıştır.

Tanım: Kuzey yan duvarının moloz taşlarla örülmüştür. Girişi doğu yönündedir.

M32 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Bitki ve dolgu toprak kaplıdır. Az korunmuş olup tipoloji yapmak mümkün olmamıştır

Mimarisi: İrili ufaklı taşlarla örülen mezarın köşe duvarları seçilebilmektedir.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır. Doğusunda M33, M34, M35 mezarlar vardır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç genişlik: 1,52 m

İç uzunluk: yaklaşık 2,17 m

Tanım: İrili ufaklı harçlı moloz taşlarla örülmüş, kuzey köşe duvarı vardır. Girişi güney yönündedir.

M33 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Büyük oranda tahrip olmuş mezar çok az korunmuştur. Tipoloji yapmak mümkün olmamıştır.

Mimarisi: İrili ufaklı taşlarla örülen mezarın köşe duvarları seçilebilmektedir.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır. Güney bakışlıdır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Genişlik: 1,25 m

Tanım: Doğusunda hemen 33-34-35 nolu mezarlar aynı kotta ve birbirine yakın ölçülerde yapılmış oda mezarlar gelmektedir. Girişi güney yönündedir.

M34 Mezarı

- Tipi:** TonoZ Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Bitki ve dolgu toprak kaplıdır.
- Mimarisi:** Moloz taşlarla örülen mezar odasının çatı kısmı düz monolit bir taş blok ile kapatılmıştır.
- Konumu:** Sur dışında, güney nekropol alanındadır.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** İç genişlik: 1,65 m
- Tanım:** Mezar odasının içi dolgu toprak olduğu için iç yapı mimarisi tespit edilememiştir. Girişi güney yönündedir.

M35 Mezarı

Tipi: Düz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Bitki ve dolgu toprak kaplıdır.

Mimarisi: Moloz taşlarla örülen mezar odasının çatı kısmı düz bir blok ile sonlandırılmıştır.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir. Güney bakışımıdır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç Genişlik: 1,52 m

İç Uzunluk: 2,17 m

Tanım: Giriş kısmının sol tarafında yaklaşık 0,30 m genişliğinde yaklaşık 0,50 m yüksekliğinde bir duvar çıkıntısı görülmektedir. Düzensiz irili ufaklı örgü tekniğinde yapılmış, taşların araları harçla doldurulmuştur. Girişi güney doğu yönündedir.

M36 Mezarı

Tipi: Düz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Ön giriş kısmı tamamen tahrip olmuştur. Mezar odasının içi ve çevresi bitki ve dolgu toprak ile kaplıdır.

Mimarisi: Moloz taşlarla örülen mezar odasının çatı kısmı düz bir blok ile kapatılmıştır.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Arka duvar küçük moloz taşlarla örülmüş harçlı ve sıvalıdır. Yan yana 0,59 m açıklı olan arka duvarda iki niş vardır.

Sol taraftaki niş yükseklik: 0,35 m en 0,10 m derinlik 0,33 m

Sağ taraftaki niş yan duvardan 0,60m uzaklıktaki nişin

Derinlik: 0,29 m genişlik: 0,20 m yükseklik: 0,33 m

Tanım: Mezarın giriş kısmı tamamen tahrip olmuştur. Korunan yan duvarlarda iri taş bloklar kullanılmıştır. Arka duvar düzensiz moloz taşlarla örgü tekniğinde yapılmış, arka duvarda birbirine paralel iki niş yer alır (Lev.83).

M37 Mezarı

Tipi: TonoZ Çatılı oda mezar

Durumu: Büyük oranda tahrip olmuştur.

Mimarisi:

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır. . M37-38-39 nolu mezarlar aynı kotta yan yana yer alır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Sınırları tam tespit edilemediği için ölçü alınmamıştır.

Tanım: Mezarda yoğun tahribat söz konusudur. Çok az kısım günümüze kadar ulaşabilmiştir. Mezar yapısının sınırlarını belirleyen taş sırası takip edilebilmektedir. Sol duvarda kısmen korunmuş niş bulunmaktadır. Ölçü alınamamıştır. Girişi doğu yönündedir.

M38 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Mezar odasının içi ve çevresi bitki ve dolgu toprak kaplıdır. Az korunmuş olup tipoloji yapmak mümkün olmamıştır.

Mimarisi: Moloz taşlarla örülen mezar odasına ait taşlar mezarın içerisine dağılmıştır.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Ölçü alınamamıştır.

Tanım: M37 ile aynı hizadadır. Sadece konumu ve sınırları tespit edilmiştir. Ölçü alınamamıştır. Girişi doğu yönündedir.

M39 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı oda mezar

Durumu: Giriş tamamen tahrip olmuş, arka duvar küçük moloz taş örgülüdür.

Mimarisi: Düzgün kesilmiş, iri bloklarla örülmüştür.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç genişlik: 1,78 m

Niş: 0,24cm x 0,39 x 0, 23 m

Tanım: Tonozu oluşturan taşlar düzgün kesilmiş, arka ve yan duvarlar irili ufaklı düzgün moloz taşlarla örülmüştür. Taşların üzerinde sıva izleri görülmektedir. Girişi doğu yönündedir.

M40 Mezarı

Tipi: Üçgen çatılı oda mezar

Durumu: Neredeyse tamamen toprak altındadır.

Mimarisi: Çatı blok taşlarla oturtulmuş, iç kısmı küçük kesme taşlarla oluşturulmuştur.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır. Girişi doğuya yöneliktir. M41 ile yan yanadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Ölçü alınamamıştır.

Tanım: Neredeyse tamamen toprak altındadır. Batı duvarında niş olduğu ve sıvalı olduğu görülmüştür. Girişi kuzeye yöneliktir.

M41 Mezarı

Tipi: Üçgen çatılı oda mezar

Durumu: Mezar odasının içi ve çevresi bitki ve dolgu toprak kaplıdır.

Mimarisi: Çatı iki iri düzensiz taş blok ile üçgen oluşturulacak şekilde birleştirilmiştir.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır. 40 nolu mezar ile bitişik nizamlıdır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Ölçü alınamamıştır.

Tanım: 42 nolu ile mezar aynı kotta yer almaktadır. Düzensiz küçük moloz taşlarla örülmüş, taşların arasında harç dolguları vardır. Girişi kuzeye yöneliktir.

M42 Mezarı

Tipi: Üçgen çatılı oda mezar

Durumu: Mezar odasının içi ve çevresi bitki ve dolgu toprak kaplıdır.

Mimarisi: Çatı iki iri monolit taş blok ile oluşturulmuştur.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır. M41 ile aynı kottadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Ölçü alınamamıştır.

Tanım: Neredeyse tamamen toprak altındadır. Girişi kuzey doğuya yöneliktir.

M43 Mezarı

- Tipi:** Üçgen çatılı oda mezar
- Durumu:** Mezar odasının içi ve çevresi bitki ve dolgu toprak kaplıdır.
- Mimarisi:** Çatı iki iri monolit taş blok ile oluşturulmuştur.
- Konumu:** Sur dışında, güney nekropol alanındadır. 41 nolu mezar ile aynı kotta, ortak duvarlı bitişik nizamdadır. Kuzey girişlidir.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** Genişlik: 0,65 m
Uzunluk: 1,30 m
- Tanım:** Küçük ebattaki mezar küçüklü büyüklü moloz taşların araları harçla örülmüştür. Üzeri iki blok taş ile kapatılmıştır.

M44 Mezarı

Tipi: Üçgen çatılı oda mezar

Durumu: Mezar odasının içi ve çevresi bitki ve dolgu toprak kaplıdır.

Mimarisi: Duvarları küçük moloz taşlarla örülmüş, aralarda büyük taşlarla takviye yapılmıştır.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç genişlik: 1,51 m

İç uzunluk: 2,80 m

Korunan yük.: 0,90 m

Niş.: 0,30 m x 0,30 x 0,33 m

Duvar Kalınlığı: 0,47 m

Tanım: Temel kısım toprak dolgulu, yan duvarlar ve arka duvarlar kısmen korunmuştur. Küçük düzensiz taşlardan oluşan örgü sistemine sahip mezarın üçgen çatısı iki monolit iri taşlardan oluşmuştur. Arka duvarda iki niş görülmektedir (Lev.68 ve 69).

M45 Mezarı

Tipi: TonoZ Çatılı oda mezar

Durumu: Büyük oranda ayakta olan mezarın üst yapısı kısmen korunmuş olup bir kısmı mezar odası içerisine dağılmıştır.

Mimarisi: Mezar düzgün kesilmiş dikdörtgen bloklarla örülmüştür

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır. Giriş yönü kuzeydoğudur.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Lento uzunluğu: 1,52 m

İç uzunluk: 2,55 m

İç genişlik: 1,85 m

Kapı genişliği: 0,55 m yük: 0,83 m, kapı taşının kalınlığı: 0,36 m

Duvar Kalınlığı: 0,50 m

İç yükseklik: 2 m

Niş: 0,33 x 0,25 x 0,23 m

Tanım: Düzenli iri taşlarla örülmüş, kapının girişinde iri taş bloklar kullanılarak ante oluşturulmuştur. Lento duvarının üzeri, tonoz yapısının ön cephesini kapatacak şekilde düzgün işlenmiş, yarım daire biçiminde monolit bir taş blokla örtülmüştür. Tonozlu kemer, bu yarım daire şeklindeki alınlıklı taşın 0,40 m çıkıntı yapacak şekilde yerleştirilmiştir. Kapının sol tarafındaki açıklıklara küçük kesme taşlar eklenmiştir. İç mekanda zeminden tonoz eğrisine kadar düzensiz irili ufaklı taş örgü vardır. Kemer eğrisinin başlangıcında bir sıra düzgün kesilmiş taşlar kullanılarak tonoz oturtulmuştur. Lentonun üzerindeki gibi yarım daire taş blok, tonoz kavisi kadar ebatta arka duvarda yer alır (Lev.64-66).

M46 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Mezar odasının içi ve çevresi bitki ve dolgu toprak kaplıdır.

Mimarisi: Moloz taşlarla örülen mezar odasına ait taşlar mezarın içerisine dağılmıştır.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Ölçü alınamamıştır.

Tanım: Mezar odasına ait kalıntılar mevcuttur. Tipolojisi saptanamamıştır.

M47 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Mezar odasının içi ve çevresi bitki ve dolgu toprak kaplıdır.

Mimarisi: Taş bloklarla örülen mezar odasının taş sınırları takip edilebilmektedir.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Ölçü alınamamıştır.

Tanım: Düzgün kesilmiş blok taşların varlığı mezar yapısının işçiliğinin özenli olduğunu göstermektedir. Girişi kuzey yönündedir.

M48 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Mezar odasının içi ve çevresi bitki ve dolgu toprak kaplıdır.

Mimarisi: İşlenmiş iri taş bloklarla duvar yapısının örüldüğü anlaşılmaktadır.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Ölçü alınamamıştır.

Tanım: Az korunmuş olup tipoloji yapmak mümkün olmamıştır. Mezar taşları mezarın içine çökmüş moloz taşlar arasında düzgün kesilmiş blok taşlar da kullanılmıştır. Giriş batı yönündedir.

M49 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Mezar odasının içi ve çevresi bitki ve dolgu toprak kaplıdır.

Mimarisi: İşlenmiş iri taş bloklarla duvar yapısının örüldüğü anlaşılmaktadır.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler:

Tanım: Az korunmuş olup tipoloji yapmak mümkün olmamıştır. Mezar taşları mezarın içine çökmüş moloz taşlar arasında düzgün kesilmiş blok taşlar da kullanılmıştır. Ölçü alınamamıştır

M50 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Mezar odasının içi ve çevresi bitki ve dolgu toprak kaplıdır.

Mimarisi: Moloz taşlarla örülen mezar odasının taş sınırları takip edilebilmektedir.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Dış uzunluk: 5,80 m

İç uzunluk: 4,22

Tanım: Mezar odasına ait kalıntılar mevcuttur. Tipolojisi saptanamamıştır. Güney duvarının blokları kısmen yerindedir. Sadece mezarın yeri saptanabilmiştir.

M51 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Tamamen tahrip olmuştur.

Mimarisi: Moloz taş ve harçla örülmüş ortak duvar kısmen saptanmıştır.

Konumu: Sur dışında, güney nekropolündedir.

Yazıt: Yazıt bulunmamıştır.

Ölçüler: Dış uzunluk:4,30 m.

Dış genişlik: 2,40 m

İç genişlik: 1,50 m

Tanım: M51 ve M 52 mezarların yan yana aynı hizada, ortak duvara sahip olduğu kalıntılardan anlaşılmıştır. Sadece mezarın yeri saptanabilmıştır.

M52 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Tamamen tahrip olmuştur.

Mimarisi: Moloz taş ve harçla örülmüş ortak duvar kısmen saptanmıştır.

Konumu: Sur dışında, güney nekropolündedir.

Yazıt: Yazıt bulunmamıştır.

Ölçüler: Dış Uzunluk: 4,30 m

Dış Genişlik: 2,40 m

İç genişlik: 1,50 m

Tanım: M51 ve M 52 mezarların yan yana aynı hizada, ortak duvara sahip olduğu kalıntılardan anlaşılmıştır. Sadece mezarın yeri saptanabilmiştir.

M53 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Tahrip olmuştur.

Mimarisi: Anlaşılamamaktadır.

Konumu: Sur dışında, güney nekropolündedir.

Yazıt: Yazıt bulunamamıştır.

Ölçüler: Dış uzunluk: 4,10 m

Kapı genişliği: 0,40 m

Kapı Yüksekliği: 0,40 m

Tanım: Mezarın girişi olabileceğini düşündüğümüz cephede profili taş blok in situ değildir. Girişi doğu yönündedir. Sadece mezarın yeri saptanabilmiştir.

M54 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Tahrip olmuştur.

Mimarisi: Anlaşılamamaktadır.

Konumu: Sur dışında, güney nekropolündedir.

Yazıt: Yazıt bulunamamıştır.

Ölçüler: Dış genişlik: 2,78 m

Uzunluk: 4 m

Tanım: Kaçak kazılar sebebiyle tahrip edildiği gözlemlenmiştir. Sadece mezarın yeri saptanabilmiştir.

M55 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Tahrip olmuştur.

Mimarisi:

Konumu: Sur dışında, güney nekropolündedir.

Yazıt: Yazıt bulunamamıştır.

Ölçüler: Duvar kalınlığı: 0,70 m

İç genişlik: 2,55 m

Dış uzunluk: 4,40 m

Dış genişlik: 3,80 m

Batı duvarı niş ölçüleri: 0,54 x 0,38 x 0,24 m

Güney duvarı niş ölçüleri: 0,55 x 0,31 x 0,31 m

Tanım: M54 ve M55 nolu mezarlar yan yanadır ve arasında 1.41 genişliğinde 4.22 uzunluğunda bir koridor bulunmaktadır. Sadece mezarın yeri saptanabilmiştir.

M56 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı oda mezar

Durumu: Tahrip olmuştur.

Mimarisi: Küçük moloz taşların araları harçla doldurulduğu kalıntılardan anlaşılmıştır.

Konumu: Sur dışında, güney nekropolü M57 ile yan yana.

Yazıt: Yazıt bulunamamıştır.

Ölçüler: İç genişlik: 2,55 m

Dış genişlik: 3,30 m

Dış uzunluk 4,40 m

Tanım: Tonozlu olduğu kalıntılardan anlaşılmıştır. Sadece mezarın yeri saptanabilmiştir.

M57 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Tahrip olmuştur.

Mimarisi: Küçük moloz taşların araları harçla doldurulduğu kalıntılardan anlaşılmıştır.

Konumu: Sur dışında, güney nekropolün M56 ile yan yana.

Yazıt: Yazıt bulunamamıştır.

Ölçüler: Dış genişlik: 4,40 m

İç ölçü 3,48 m

Tanım: Batı duvarı yok olduğu için uzunluk ölçüsü yok

56 nolu mezar ile ortak duvara sahip üst yapı belirsizdir.

Tonoz üst yapısına ait profilli blok taş bulunmaktadır. Sadece mezarın yeri saptanabilmiştir.

M58 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı oda mezar

Durumu: Tahrip olmuştur.

Mimarisi: Küçük moloz taşların araları harçla doldurulduğu kalıntılardan anlaşılmıştır.

Konumu: Sur dışında, güney nekropolündedir.

Yazıt: Yazıt bulunamamıştır.

Ölçüler: Dış uzunluk: 3,98 m

İç uzunluk: 2,67 m

Dış genişlik: 3,58 m

Tanım: 56 nolu mezar ile arka duvarı bitişiktir. Sadece mezarın yeri saptanabilmiştir.

M59 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Tahrip olmuştur.

Mimarisi:

Konumu: Sur dışında, güney nekropolündedir.

Yazıt: Yazıt bulunamamıştır.

Ölçüler: Dış uzunluk: 3,50 m

Dış genişlik: 4,80 m

Tanım: M55'in arkasında yer alır. Sadece mezarın yeri saptanabilmiştir.

M60 Mezarı

Tipi: Düz çatılı oda mezar

Durumu: Mezar odasının içi ve çevresi bitki ve dolgu toprak kaplıdır.

Mimarisi: Mezarın yüzeyde görünen kısmından düzgün kesilmiş taşların kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanı 61 nolu mezar ile bitişik nizamdadır.

Yazıt: Lento üzerinde yer alan yunanca yazıt tahribattan dolayı okunamamıştır.

Ölçüler: Dış genişlik: 2,25 m

İç genişlik: 1,20 m

Tanım: İç kısmı irili ufaklı moloz taşlarla ve harçla örülmüştür. Giriş kısmında bir sırası korunmuş ante oluşturulacak şekilde bir sıra düzgün kesilmiş taş blokların varlığı saptanmıştır. Giriş güney doğuya yöneliktir.

M61 Mezarı

- Tipi:** Düz çatılı oda mezar
- Durumu:** Üst yapı elemanı yüzeyde olup mezar odası toprak altındadır.
- Mimarisi:** Çatı örtüsü blok taştır. Duvarları küçük moloz taşlarla ve harçla örülmüştür.
- Konumu:** Sur dışında güney nekropolündedir.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** Ölçü alınamamıştır.
- Tanım:** Giriş güneye dönüktür.

M62 Mezarı

(M62a)

Tipi: İki katlı Anıt Mezar

Durumu: Zemin kat kısmen korunmuş, üst yapı tahrip olmuştur.

Mimarisi: Zemin kat irili ufaklı taşların arası harçla doldurularak örülmüştür. Bu katta hücre mezarın tavanı diklemesine yerleştirilen tuğlalarla tonoz biçiminde örtülüdür. Birinci katta düzgün işlenmiş taşlar kullanılmış ancak üst yapı tamamen çökmüştür.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Balkonun genişliği: 1,65 m

Balkon uzunluğu: 4,50 m

Giriş kapı aralığı: 1,50 m

İç mekân: 3,30x 3,334

İki yan duvarda 0,60 m genişliğinde kline yeri vardır.

Duvar kalınlığı: 0,86-0,90 m

62 a Alt Kat:

Tonozlu Mezar:

İç genişlik: 1,82 m

İç yükseklik: 1,57 m

Alt kat kapı: genişlik: 0,73 m, yük: 0,68 m

Tanım: Mezar yapısı yaklaşık 30 m² bir alanı kaplamaktadır. Mezarın etrafı düzensiz moloz taş ve düzgün kesilmiş blok taşlarla çevrilmiştir. Bu duvarın kalınlığı 0,80-0,90 m arasındadır. Mezar yapısının girişinde 4,50 x1,65 m olan balkon biçiminde bir ön giriş yer almaktadır. Bu girişten sonra iri düzgün kesilmiş 0,60 x 0,60 m ebatlarında söve taşı balkondan bir 1,76 m içerde kapı girişi yer alır. Kare planlı yapının iç mekânında, girişin karşısında ve yan duvarlarda 0,60 m genişliğinde taş bloklardan ölü yatağı yapılmıştır.

Doğu duvarının alt kısmında M62a yer alır. Bu M62 anıt mezarın altında kalan mezar tonoz çatılıdır. Çatıyı oluşturan tuğlalar diklemesine yana konularak örülmüştür. Yan duvarları taş örgü ve sıvalıdır (Lev.,44-47).

M63 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Mezar odasına ait köşe taşları korunmuştur.

Mimarisi: İşlenmiş dikdörtgen bloklarla araları harç doldurularak inşa edilmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir. M62 anıt mezarın doğusunda yer alır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Dış genişlik: 2,36 m

İç genişlik: 1,75 m

Uzunluk: ölçülemiyor

Tanım: Sadece duvarlardan batı ve kuzey duvarının üst iki sırası korunmuş olup, korunan kısımlardan duvardaki taşların düzgün kesme bloklar olduğu anlaşılmıştır. Mezar odasının uzunluk ölçüsü saptanamamıştır. Giriş doğu yönündedir.

M64 Mezarı

- Tipi:** TonoZ Çatılı oda mezar
- Durumu:** Arka duvarı ve üst yapı elemanları korunmuş olan mezar odasının giriş kısmı kısmen tahrip olmuştur.
- Mimarisi:** Mezar odası düzgün kesilmiş monolit bloklarla oluşturulmuştur.
- Konumu:** Sur dışında güney nekropolündedir.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ön cephe dış genişlik: 5,90 m
- Yükseklik: 3,10 m
- Ölçüler:** Zemin dolgu gerçek ölçü şekillere kadar 2,65 m iç uzunluk 2,82 m
- Dış uzunluk: 4,67 m
- Kapı ölçüsü belirlenememiştir.
- Atkı taşından genişlik 2,50 m
- Tanım:** Girişin ön kısmında düzgün kesilmiş bloklarla oluşturulmuş, dikdörtgen blokların üstüne yatay kesilmiş bloklardan oluşan bir alt giriş oluşturulmuştur. Söve taşları ve giriş kısmı tahrip olmuştur. Düzgün işlenmiş iri bloklarla örülmüştür. Kilit taşı yerine çift kemer taşı kullanılmıştır. Mezar odası içerisinde sıva izlerine rastlanılmıştır. Yapının kuzey yan duvarları tahrip edilmiştir. Arka duvarda tek parça yarım daire profilli taş kullanılmıştır. Mezar odası içerisinde ölü yatağı yer almaktadır.

Ölü yatağı tahrip edilmiştir. Zemin moloz taşlarla sıvanmıştır. Mezar odası içerisinde kalın sıva izine rastlanılmıştır. Giriş güney doğu yönündedir

M65 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Mezarın Üst yapısı, giriş ve duvarlar tahrip olmuş iki yan duvar kısmen korunmuştur.

Mimarisi: İrili ufaklı düzensiz moloz taşlarla örülmüştür.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir. M65,M 66,M 67 mezarlarla aynı kodta yan yanadır.

Yazıt: Yakın çevresinde in situ olmayan ve tahrip olmuş yazıtlı mimari taş blok vardır.

Ölçüler: Dış genişlik: 3,30 m

İç genişlik: 2,15 m

Tanım: Düzensiz küçük moloz taş örgü sistemine sahip olan oda mezarın doğu duvarında niş yer alır. Girişi güney yönündedir.

M66 Mezarı

Tipi: TonoZ Çatılı oda mezar

Durumu: Arka duvar kısmen korunmuş, mezar toprak dolgusu altındadır.

Mimarisi: Mezar yapısı irili ufaklı moloz taşlarla örölmüşür.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Ölçü alınamamıştır.

Tanım: İrili ufaklı moloz taşlarla örölmüş mezar odasının güney duvarında korunan kısmın kalıntılarından mezarın tonozlu olduğı anlaşılmaktadır. M65 ile yan yana olup ikisinin de doğu duvarında niş mevcuttur. Mezarın örgü sisteminde harç izlerine rastlanılmıştır. Mezarın arka duvarında niş mevcuttur. Giriş kısmında kapıya ait in-situ olmayan mimari blok parça tespit edilmiştir. Giriş güney yönündendir.

M67 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı oda mezar

Durumu: Mezarın doğu duvarı kısmen korunmuştur.

Mimarisi: Mezar yapısı irili ufaklı moloz taşlarla örülmüştür.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir. Güney bakışlıdır. M65,M66 ve M67 ile yan yana yer alır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç genişlik: 1,64 m

Kemerin başladığı yerden yükseklik: 0,90 m

Tanım: Doğu duvarı kısmen korunmuş olan mezarın kuzey ve güney duvarlarının doğu duvarına bitiştiği yerdeki eğimden tonozlu olduğu anlaşılmaktadır.

M68 Mezarı

Tipi: Oda mezar

Durumu: Arka ve yan duvar kısmen korunmuştur. Giriş ve üst yapı tahrip olmuş, mezar yapısı mezarın iç kısmına çökmüştür. Dolgu toprak ve taş bloklar mezar odasını doldurmuştur.

Mimarisi: Duvarlar iri düzensiz moloz taşlarla ve harçla örülmüştür. Tonozu oluşturan taşlar düzgün kesilmiş olduğunu mezarın içindeki kalıntılardan anlaşılmaktadır.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir. M69 güney duvarına birleşiktir.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç genişlik: 1,90 m

Dış genişlik: 2,75 m

Tanım: Giriş güney yönündedir. M69'un arka duvarına ait kapatma taşı M68 mezar odasının içine düşmüştür.

M69 Mezarı

- Tipi:** Tonoz Çatılı oda mezar
- Durumu:** Düzgün kesilmiş bloklarla örülü mezar odasının içi dolgu toprak ve taş ile kaplıdır. Ön cephe tahrip olmuştur.
- Mimarisi:** Tonoz Çatılı oda mezarın blokları düzenli işçilik göstermektedir.
- Konumu:** Sur dışında güney nekropolündedir. Kuzey duvarı M68'e birleşiktir.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** Dış Genişlik: 3,10 m
İç genişlik: 1,80 m
Dış uzunluk: 3,50 m
Duvar kalınlığı: 0,37 m
Nişler:
- Tanım:** Tonozlu yapının üst kısmında bazı taşlar çökmüştür. Tonoz kısmı bindirme tekniğinde yapılmış, düzenli bir işçiliğe sahiptir. Giriş güney yönündedir.

M70 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Mezar odasının iç kısmı ve çevresi bitki ve dolgu toprak ile kaplıdır.

Mimarisi: Mezar odası düzgün kesilmiş monolit bloklarla oluşturulmuştur.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir. M70 ve M71 nolu mezarlar aynı kottadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Ölçü alınamamıştır.

Tanım: Batı duvarı moloz taşlarla ortak tonoz kısmı düzgün kesme taşlardan yapılmış kemer taşına oturtulmuştur. Ön kısmında bezemeli mimari parça, yarım sütun plaster mezar odası önünde tespit edilmiştir.

M71 Mezarı

- Tipi:** Tonoz Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Mezar odasının iç kısmı ve çevresi bitki ve dolgu toprak ile kaplıdır. Giriş kısmı tahrip edilmiştir.
- Mimarisi:** Mezar odası düzgün kesilmiş monolit taş bloklarla örülmüştür.
- Konumu:** Sur dışında güney nekropolündedir. M70 ve M71 aynı kottadır.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** Dış genişlik: 2,10 m
İç genişlik: 1,85 m
Kilit taşından atkı taşına kadar olan yükseklik: 1,05 m
Sol duvarda yer alan nişin ölçüleri: 0,23 x 0,36 x 0,58 m
Sağ duvarda yer alan nişin ölçüleri: 0,28 x 0,56 x 0,30 m
- Tanım:** Tonozu oluşturan kemerli kısım düzgün kesilmiş taşlarla bindirme tekniğinde örülmüştür. Arka duvarın üst bölümü tonozdan atkı taşına kadar küçük moloz taşlarla örülmüş araları harçla doldurulmuştur. Yan duvarlarda kesme düzgün taşlar kullanılmıştır. Kalın sıvalıdır. Giriş kuzey yönündedir.

M72 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı oda mezar

Durumu: Üst yapı tahrip olmuştur. Tonozun blokları mezarın içerisine döküldüğü görülmektedir. Giriş kısmında in-situ durumda taş bloklar saptanmıştır.

Mimarisi: Mezar yapısı düzgün kesilmiş iri taş bloklarla örülmüştür.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir. M72, M73, M74 aynı kotta, bitişik nizamdadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Dış genişlik: 2,50 m

İç genişlik: 1,70 m

Tanım: Mezarın arka duvarında korunan profili taş bloklardan dolayı mezarın tonozlu olduğu anlaşılmaktadır. Giriş güney doğu yönündedir.

M73 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Mezar odasının iç kısmı ve çevresi bitki ve dolgu toprak ile kaplıdır.

Mimarisi: Tonozun düzgün kesme taş bloklardan olduğu belirgindir.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Dış genişlik: 3,25 m

İç genişlik: 2,35 m

Tanım: Tonozlu olduğu mezarın içine düşen taş blok profillerinden anlaşılmaktadır. Girişi doğu yönündedir.

M74 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Mezar odasının iç kısmı ve çevresi bitki ve dolgu toprak ile kaplıdır.

Mimarisi: Tonozun düzgün kesme taş bloklardan olduğu belirgindir.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir M74 ile M75 yan yanadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Dış genişlik: 2,90 m

İç genişlik: 1,93 m

Tanım: Üst yapı mezarın içine çökmüş taş profilinden tonozlu olduğu anlaşılmaktadır. Girişi doğu yönündedir.

M75 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Mezar odasının iç kısmı ve çevresi bitki ve dolgu toprak ile kaplıdır. Mezar tamamen tahrip olmuştur. Tipoloji yapılamamaktadır.

Mimarisi: Saptanamamıştır.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir. M74 ile bitişik nizamdadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Dış ve iç ölçü alınabilmektedir.

Dış genişlik: 3,80 m

İç genişlik: 2,97 m

Tanım: Yapıya ait mimarı parça çok azdır. Girişi doğu yönündedir.

M76 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Üst yapı tamamen tahrip olmuştur. Arka ve yan duvarların çok az kısmı korunmuştur.

Mimarisi: Mezar odası irili ufaklı moloz taşlarla örülmüştür.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Genişliği: 1,60 m

Tanım: Mezarın duvarı düzensiz küçük moloz taşlarla örülmüş, taşların araları kalın harçla doldurulmuştur. Girişi doğu yönündedir.

M77 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Giriş ve tonoz kısmı kısmen tahrip olmuştur. 78 nolu mezar ile birleşiktir.

Mimarisi: Mezar odası irili ufaklı moloz taşlarla örülmüş ve kalın sıvalıdır.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç uzunluk: 2,36 m

İç genişlik: 1,06 m

Ölü yatağı uzunluğu: 1,95 m genişlik: 0,60 m

Yan duvarlarda, karşılıklı, simetrik iki adet niş: 0,18 x 0,17 x 0,20 m ve 0,21 x 0,18 x 0,25 m ölçülerindedir.

Tanım: M77 ve M78 yan yana ortak duvarlıdır. Bu iki mezar 3,60 x 3,60 m yüksekliği 1,80 m etrafı küçük moloz taşlarla örülmüş yaklaşık 10 m²'lik bir alanda dikdörtgen bir yapı içerisinde yer alır. Bunların iç kısmında girişin iki yanında uzunluğu 1,95 m genişliği 0,60 m olan yerden yüksekliği 0,70 m yüksekliğinde kapının girişinde ölü yatağı oluşturulmuştur. Karşılıklı olarak iki niş mevcuttur (Lev. 449-53).

M78 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Ön giriş ve tonoz kısmı kısmen tahrip olmuştur. 77 nolu mezar ile birleşiktir.

Mimarisi: Mezar odası irili ufaklı moloz taşlarla örülmüştür.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir. Güney bakışımıdır

Yazıt: Mezarın ön kısmında devrilmiş olarak bulunan yazıtta Κάροπος Πάνκρα[τος] [Ε]όανδρος "*Karpos Pankratos Eoandros*" yazmaktadır.

Ölçüler: Korunan Yükseklik: 1,80 m

Genişlik: 3,60 m

Tanım: Etrafi küçük moloz taşlarla örülmüş, dikdörtgen mezar yapısı içinde M77 ve M78 yan yana ortak duvarlı, giriş kısmı tonozlu ve tahrip olmuş iki mezar bulunur. Bunların iç kısmında girişin iki yanında kapının girişinde ölü yatağı oluşturulmuştur. Karşılıklı olarak iki niş mevcuttur(50-53)

M79 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Tonoz ve duvarlar kısmen korunmuştur. Giriş tahrip olmuştur.

Mimarisi: Mezar odası irili ufaklı taşlarla örülmüştür.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir. Batı bakışımıdır. M77 ve M78'in solunda yer alır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç genişlik: 3 m

İç uzunluk: 1,92 m

Niş: Doğu yan duvar: 0,28 x 0,27 x 0,30

Batı yan duvar: 0,30 x 0,25 x 0,17 m

Arka duvar: 0,39 x 0,42 x 0,23 m

Tanım: Yan duvarlar ve tonoz çatı irili ufaklı moloz taşlarla örülmüştür. Tonoz ve duvarlar kısmen korunmuştur. Girişin tahrip olduğu gözlemlenmiştir. Mezar odasının içinin sıvalı olduğu görülmüştür. Yanlarda birer ve arka duvarda iki adet olmak üzere toplamda 4 niş mevcuttur (Lev.102).

M80 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Üst yapı tamamen tahrip olmuş, taşlar mezar odasının içine çökmüştür. Mezar odası taş ve dolgu toprak kaplıdır. Korunan üst yapı kalıntılarından yapının tonozlu olduğu anlaşılmıştır. Mezar odası içinde kalın sıva izlerine rastlanılmıştır.

Mimarisi: Mezar odası irili ufaklı moloz taşlarla örülmüştür. Oda içerisinde sıva izleri görülmüştür.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Dış genişlik: 3 m

İç genişlik: 1,92 m

Arka duvarda, duvardan 0,45 m içerde; birinci niş: 0,40 x 0,27 x 0,38 m

Arka duvarda ikinci niş yer alır. İki niş arası.0,44 m

2. niş: 0,23 x 0,30 x 0,45 m

Tanım: 79 nolu mezar ile 80 nolu mezar ortak duvarlıdır. Mezar yapısı 79 nolu mezar ile aynı yapı özelliklerini göstermektedir. Üst yapı eksiktir. Mezar

odası tonozlu olup küçük moloz taşlardan yapılmıştır. Batı duvarında iki adet niş mevcuttur (Lev.103 ve 104).

M81 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Mezar yapısı bitki ve toprak örtüsünün altındadır.

Mimarisi: Moloz taşlarla örülmüştür.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir.

Yazıt: Yazıt bulunamamıştır.

Ölçüler: Dış genişlik: 3,73 m

İç Genişlik: 2,40 m

Tanım: Mezar yapısı irili ufaklı moloz taşlarla örülmüştür. Mevcut kalıntılardan sadece dış duvar ve iç duvar ölçüsü alınabilmıştır.

M82 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Mezar odası bitki ve dolgu toprak ile kaplıdır. Tamamen tahrip edilmiştir.

Mimarisi: Mezar yapısının irili ufaklı moloz taşlarla örüldüğü görülmektedir.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir. M81 nolu mezarın kuzeyindedir.

Yazıt: Yazıt bulunamamıştır.

Ölçüler: Dış Genişlik: 3,75 m

İç Genişlik: 2,30 m

Tanım: Mimari kalıntılardan tonoz çatı örtülü olduğu anlaşılmaktadır. Girişi güney yönündedir.

M83 Mezarı

Tipi: Düz çatılı oda mezar

Durumu: Çatı bloğu görünen mezar yapısının üzeri bitki ve toprak dolgusu ile çevrilidir.

Mimarisi: Mezar odası düzgün kesilmiş dikdörtgen monolit taş bir blokla kapatılmıştır.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir. M83 ile bitişik nizamdadır. M82 ile ortak duvarı vardır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Ölçü alınamamıştır.

Tanım: Düzgün kesilmiş dikdörtgen monolit taş bir blokla kapatılan mezar odasının batı duvarında niş yer almaktadır. Girişi güney yönündedir (Lev.84).

M84 Mezarı

- Tipi:** TonoZ Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Üst yapı tamamen mezar odasının içerisine çökmüştür. Arka ve yan duvarlar kısmen korunmuştur.
- Mimarisi:** İrili ufaklı moloz taş örgölüdür.
- Konumu:** Sur dışında güney nekropolündedir. M88 yazıtlı mezarın önünde yer alır.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** Ölçü alınamamıştır.
- Tanım:** Çökme sebebiyle sınırları belirlenemeyen mezarın ölçüleri alınamamıştır. Mezar odasının iç kısmındaki duvarlarda kalın sıva izleri görülür. Korunmuş olan kuzey ve batı duvarlarında niş izleri tespit edilmiştir. Genişliği 0,30 m olan nişin yüksekliği ve derinliği dolgu toprak sebebiyle alınamamıştır. Giriş güney yönündedir.

M85 Mezarı

Tipi: Düz çatılı oda mezar

Durumu: Çatı bloğu görünen mezar yapısının üzeri bitki ve toprak dolgusu ile çevrilidir.

Mimarisi: Mezar odası düzgün kesilmiş dikdörtgen monolit taşlarla örülmüştür.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir. M88'in ön kısmında yer alır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

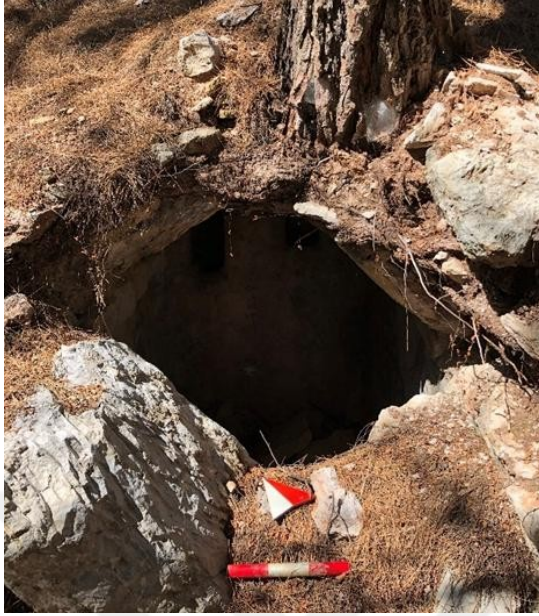
Ölçüler: Çatı bloğu uzunluk: 1,28 m

Kalınlık: 0,30 m

Yükseklik: 0,23 m

Tanım: Toprak altında olan mezarın girişi güney doğu yönündedir.

M86 Mezarı

Tipi: Üçgen çatılı oda mezar

Durumu: Mezar odasının içi ve çevresi moloz ve dolgu toprak kaplıdır.

Mimarisi: Duvarları küçük moloz taşlarla örülmüş, taşların araları kalın harçla doldurulmuştur.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç genişlik: 1,38 m

İç uzunluk: 3,06 m

Nişlerin zeminden yüksekliği: 1,70 m

Niş.; 0,23 x 0,59 x 0,43 m

Niş.: 0,21 x 0,28 x 0,35 m

Tanım: Zemin toprak kaplıdır. Duvarlar küçük moloz taş ve harçla örülmüş üzeri kalın sıvalıdır. Batı yan duvarda monolit çatı taşını desteklemek üzere yatay bir sıra büyük işlenmiş taş sırası 0,40 m çıkıntı yapacak biçimde çatı altındaki duvara yerleştirilmiştir. Kuzey duvarında yan yana iki niş vardır. Girişi güney yönündedir.

M87 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Mezar odasının içi ve çevresi bitki ve dolgu toprak kaplıdır.

Mimarisi: Duvarları küçük moloz taşlarla örülmüş mezar odasının tonozu iri taş bloklarla oluşturulmuş, araları kalın harçla doldurulmuştur.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İçten genişlik: 1,84 m

Yan duvarlarda karşılıklı niş mevcuttur.

Arka duvarındaki niş: derinlik: 0,20 m yükseklik: 0,34 m uzunluk: 0,22 m

Yan duvarlardaki nişlerin ölçüleri alınamamıştır.

Tanım: Mezar odası girişi bitki ve dolgu toprak ile kaplıdır. Yapının üst yapı elemanlarının mezar içerisine düştüğü görülmüştür. Düzensiz küçük taşlarla örülmüştür. Duvarlarda kalın sıva izlerine rastlanılmıştır. Girişi güney yönündedir.

M88 Mezarı

Tipi: TonoZ Çatılı Oda Mezar

Durumu: Kısmen korunmuş üst yapı elemanları yapının içine ve çevresine çökmüştür.

Mimarisi: Mezar yapısı düzgün kesilmiş taş bloklarla örülmüştür. Kalın sıvalıdır.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir.

Yazıt: Lentosunda yazıt mevcuttur. Yazıtta:

κατεσκεύασεν τοῦτο τὸ μνημεῖον Ἐπάγα-

θος Κρατέρου ἑαυτῷ καὶ γυναικὶ καὶ τέκνοις καὶ

τοῖς ἐξ αὐτῶν τέκνοις γενησαμένοις {²⁶γενησομένοις}

μηδενὶδὲ ἐξέστω ἐνθάπαι ἢ θεῖναι εἰς τοῦτο τὸ μνημεῖον, ἐκτὸς

ἐὰν μὴ αὐτὸς ἐγὼ ἐπιτρέψω. ἐὰν δέ τις παρὰ ταῦτα βιάσῃται,

ἀποτείσει τῷ Καδυανδέων δήμῳ δηνάρια χεῖλια.

“Bu mezarı Krateros oğlu Epagathos kendisi, eşi, çocukları ve onlardan doğan çocuklar için yaptırdı. Hiç kimsenin bu mezara (birini) gömmeye ya da bırakmaya izni yoktur, bizzat ben belirtmediğim sürece. Şayet biri bunların aksini yapacak olursa, Cadianda’lıların demos'una bin denaria

ödeyecektir.” (TAM II, No: 690)

Ölçüler: İçten genişlik: 1,84 m

İçten uzunluk: 2,38 m

Kapı genişliği: 0,55 m, kapı yüksekliği: 2,38 m, kapının taş kalınlığı: 0,23 m

Lento 1,64 x 0,29 x 0,54 m

Tanım: Mezar düzgün taşlarla örülmüş ve kalın sıvalıdır. Mezarın içindeki kalıntılardan zeminin küçük moloz taşlarının üzeri sıvanarak düzgün bir zemin oluşturulduğu görülmüştür. Ancak zeminin kaçak kazılar sebebiyle tahrip edildiği anlaşılmaktadır. Mezar odasında niş mevcut değildir. Mezar odasının sürgülü kapısı in-situ durumdadır. Girişi güney yönündedir(Lev.100 ve 101).

M89 Mezarı

Tipi: Düz çatılı oda mezar

Durumu: Çatı bloğu görünen mezar yapısının üzeri bitki katmanı ve toprak dolgusu ile çevrilidir.

Mimarisi: Mezar odası düzgün kesilmiş dikdörtgen monolit taş bir blokla kapatılmıştır.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir. M88 nolu yazıtlı ve Tonoç Çatılı mezar ile yan yanadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İçten uzunluğu: 1,70 m

İçten genişliği: 1,26 m

Tanım: Mezar odası küçük monolit taşlarla ve harçla örülmüştür. Giriş güney yönündedir.

M90 Mezarı

Tipi: Tonozlu Oda Mezar

Durumu: Tonoz kısmı görünen mezar odasının içi bitki katmanı ve toprak dolgusu ile çevrilidir.

Mimarisi: Mezar odasının tonoz kısmı düzgün kesilmiş dikdörtgen iri taş bloklardan oluşmaktadır.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç Uzunluk: 2,23 m

İç Genişlik: 2,30 m

Dış Uzunluk: 3,20 m

Tanım: Yapı küçük moloz taşlarla örülmüştür. Kapı girişi ve söve taşı korunmuş, yapı içerisinde sıva izlerine rastlanılmaktadır. Taş kalıntılarının profilinden yapının tonozlu olduğu anlaşılmaktadır. Girişi güney yönündedir.

M91 Mezarı

Tipi: Düz çatılı oda mezar

Durumu: Çatı bloğu görünen mezar yapısının üzeri bitki katmanı ve toprak dolgusu ile çevrilidir.

Mimarisi: Mezar odası düzgün kesilmiş dikdörtgen monolit taş bir blokla kapatılmıştır.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir. M90ve M91 nolu mezarlar yan yanadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Ölçü alınamamıştır.

Tanım: Küçük moloz taşlarla örülmüştür. Mezarın duvarları küçük düzensiz moloz taşlarla örülmüş, 0,20 m kalınlığında monolit düz bir taşla mezarın üzeri kapatılmıştır. Doğu duvarında niş vardır. Giriş güney yönündedir.

M92 Mezarı

- Tipi:** Oda mezar
- Durumu:** Üst yapısı tamamen tahrip olmuş mezarın yan duvarlarının çok az kısmı korunmuştur.
- Mimarisi:** Mezar odasını çevreleyen duvarlarında iri taş blokların kullanıldığı anlaşılmaktadır.
- Konumu:** Sur dışında güney nekropolündedir.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** İç genişlik: 2,30 m
Dış genişlik: 3,30 m
- Tanım:** Mezar yapısı tamamen tahrip olduğundan tipoloji yapılamamaktadır. Doğusunda numarasız mezar yapısı daha tespit edilmiştir. Girişi güney yönündedir.

M93 Mezarı

- Tipi:** TonoZ Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Üst yapısı tahrip olmuş mezar odasının içi bitki katmanı, taş ve toprak dolgusu ile kaplıdır.
- Mimarisi:** Mezar odası irili ufaklı dikdörtgen taşların araları harçla doldurularak örülmüştür.
- Konumu:** Sur dışında güney nekropolündedir.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** Korunan dış genişlik: 3,11 m
İç genişlik: 2,27 m
- Tanım:** Zemin tamamen toprak ve bitki örtüsü kaplı olup, sol yan duvar kısmen korunmuştur. Arka duvarda bir niş girişin tam karşı ekseninde yer alır. Girişi güney yönündedir.

M94 Mezarı

- Tipi:** Tonoz Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Üst yapısı ve giriş tamamen tahrip olmuş mezar odasının içi bitki katmanı, taş ve toprak dolgusu ile kaplıdır.
- Mimarisi:** Mezar odası irili ufaklı dikdörtgen taşların araları harçla doldurularak örülmüştür.
- Konumu:** Sur dışında güney nekropolündedir.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** İç genişlik: 0,92 m
Korunan uzunluk: 2,60 m
- Tanım:** Yan duvarlar yaklaşık 1 m korunmuştur. Kalın sıvalıdır. Tonozu oluşturan taşlar irili ufaklıdır. Güney yönünde girişlidir (Lev. 105) .

M95 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Üst yapısı ve giriş tahrip olmuş mezar odasının içi bitki katmanı, taş ve toprak dolgusu ile kaplıdır.

Mimarisi: Mezar odasının iç kısmı irili ufaklı taşlarla tonozu ise daha iri taşlarla örülmüştür.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Dış genişlik: 2,75 m

İç genişlik: 1,70 m

Kuzey duvarında bir niş: 0,25 x 0,33 x 0,30 m

Batı duvarında iki niş: 0,30 x 0,28 x 0,20 m ikinci: 0,20 x 0,30 x 0,25 m

Tanım: Küçük moloz taşlardan yapılmış olan mezarın üst mimari yapısı çökmüştür. Mezar duvarında kalın sıva izleri görülür. Giriş güney yönündedir.

M96 Mezarı

- Tipi:** Tonoz Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Üst yapısı tahrip olmuş mezar odasının içi bitki katmanı, taş ve toprak dolgusu ile kaplıdır.
- Mimarisi:** Mezar odasının iç kısmı irili ufaklı taşlarla tonoz kalıntılarının ise iri taş bloklarla örüldüğü görülmektedir.
- Konumu:** Sur dışında güney nekropolündedir.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** Dış genişlik: 2,78 m, içten genişlik: 2,10 m
Niş: 0,28 x 0,47 x 0,40 m
- Tanım:** Mezara ait kemer örgüsünü başlangıç ve bitiş noktaları izlenebilmektedir. Yıkılan taş bloklar mezar odası içerisinde gözlemlenmiştir. Arka duvarda atkı taşının 0,4 m çıkıntısı vardır(Lev.107).

M97 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Üst yapısı ve giriş kısmı tahrip olmuş mezar odasının içi bitki katmanı, taş ve toprak dolgusu ile kaplıdır.

Mimarisi: Mezar odasının iç kısmı irili ufaklı taşlarla tonoz kalıntılarının ise daha iri taş bloklarla örüldüğü görülmektedir. Mezar odasının iç kısmı sıvalıdır.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç genişlik: 2,03 m

Dış genişlik: 2,97 m

Kuzey duvarında yer alan nişin ölçüleri: 0,42 x 0,30 x 0,30 m

Batı duvarında yer alan nişin ölçüleri: 0,60 x 0,47 x 0,20 m

Doğu duvarındaki nişin ölçüleri: 0,36 x 0,20 x 0,20 m

Tanım: İki yan duvar, tonozlu çatı kısmen korunmuş giriş tahrip edilmiş, arka duvar sağlamdır. Duvar örgüsü küçük moloz taşlardan yapılmış ve kalın sıvalıdır.

M98 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Tamamen tahrip olmuştur.

Mimarisi: Saptanamamıştır.

Konumu: Güney Nekropolü.

Yazıt: Yazıt bulunamamıştır.

Ölçüler: Ölçü alınamamıştır.

Tanım: Tamamen tahrip olmuştur. Sadece mezarın yeri saptanabilmiştir.

M99 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Tamamen tahrip olmuştur.

Mimarisi: Saptanamamıştır.

Konumu: Güney Nekropolü.

Yazıt: Yazıt bulunmamıştır.

Ölçüler: Ölçü alınamamıştır.

Tanım: Tamamen tahrip olmuştur. Sadece mezarın yeri saptanabilmiştir.

M100 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Tamamen tahrip olmuştur.

Mimarisi: Düzensiz moloz taşlarla örülmüş, araları gevşek dokulu harçla doldurulmuştur. Tipoloji yapmak mümkün değildir.

Konumu: Güney nekropolü. M101 ile bitişik nizamdadır.

Yazıt: Yazıt bulunmamıştır.

Ölçüler: Dış genişlik: 3,80 m

İç genişlik: 3,05 m

İç uzunluk: 1,60 m

Tanım: Üst mimari yapı eksiktir. Arka ve yan duvarlarında bir sıra taş korunabilmiştir. Duvar kalınlığı 0,70 m'dir.

M101 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Tahrip olmuştur.

Mimarisi: Yüzeyde moloz taş ve harç izleri saptanmıştır.

Konumu: Güney nekropolü. M101 ile bitişik nizamdadır.

Yazıt: Yazıt bulunmamıştır.

Ölçüler: Dış uzunluk: 3,55m

Dış genişlik: 2,84 m

İç uzunluk: 2,37 m

İç genişlik: 1,90 m

Tanım: Dış duvar düzenli taş bloklarla çevrili. Üst mimari yapısı eksiktir. Tipoloji saptanamamaktadır. Batısında yer alan M101 ile bitişik nizamda yapılmıştır. Yapının korunan iç duvarları küçük moloz taşlarla örülmüş sıva izleri vardır. Kapı giriş aralığı belirsiz. Korunan sağ giriş kapı bloğunda silme vardır. Girişi doğu yönündedir.

M102 Mezarı

- Tipi:** Tonoz Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Üst yapısı tahrip olmuş mezar odasının içi bitki katmanı, taş ve toprak dolgusu ile kaplıdır.
- Mimarisi:** Mezar odasının iç kısmı irili ufaklı taşlarla tonoz kalıntılarının ise daha iri taş bloklarla örülmüştür.
- Konumu:** Sur dışında güney nekropolündedir. M102, M103, M 104 yan yana bitişik nizamdadır.
- Yazıt:** Yazıt bulunmamıştır.
- Ölçüler:** Dış genişlik: 2,40 m
İç genişlik: 1,80 m
- Tanım:** Kuzey yan duvarının taşları ve arka duvarın az kısmı korunmuştur. Küçük moloz taşlarla örülmüş, araları harçla doldurulmuştur. Korunan yan duvarın üst kısmındaki eğimden tonozlu çatı örtüsü olduğu anlaşılmaktadır. Kapı girişi tahrip olduğu için uzunluk ölçüsü alınamamıştır. Girişi güney doğu yönündedir.

M103 Mezarı

- Tipi:** Tonoz Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Üst yapısı, giriş ve yan duvarları tahrip olmuş mezar odasının içi bitki katmanı, taş ve toprak dolgusu ile kaplıdır.
- Mimarisi:** Mezar odasının iç kısmı irili ufaklı taşlarla tonoz kalıntılarının ise daha iri taş bloklarla örüldüğü görülmektedir. Mezar odası içerisinde sıva izleri görülmektedir.
- Konumu:** Sur dışında güney nekropolündedir.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** Dış genişlik: 2,76 m
İç genişlik: 2,10 m
- Tanım:** Yan duvarlar, arka duvar giriş çok tahrip olmuş, mezarın taş kalıntılarındaki profilden tonozlu çatıya sahip olduğu anlaşılmaktadır. Batı duvarında niş var. Giriş güney doğu yönündedir.

M104 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Üst yapısı ve giriş kısmı tahrip olmuş mezar odasının içi bitki katmanı, taş ve toprak dolgusu ile kaplıdır.

Mimarisi: Mezar odasının iç kısmı ve arka duvarı irili ufaklı taşlarla tonoz kısmının ise daha iri taş bloklarla örüldüğü görülmektedir.

Konumu: Güney nekropolü. M101 ile bitişik nizamdadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Dış genişlik: 3,55 m

İç genişlik: 2,30 m

Uzunluk: 3,30 m

Doğu duvarda iki niş vardır. İki niş arasında 0,53 m mesafe bulunur.

Niş 0,37 x 0,27 x 0,38 m ,ikinci niş: 0,54 x 0,26 x 0,29 m

Batı yan duvar niş: 0,45 x 0,25 x 0,20 m

Tanım: Arka, yan duvar ve tonoz kısmı kısmen korunmuştur. Küçük moloz taşla örülmüştür. Üzeri sıvalıdır. Kapı girişi tahrip edilmiştir. Giriş güney doğu yönündedir.

M105 Mezarı

- Tipi:** Tonoz Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Üst yapısı ve giriş tamamen tahrip olmuş mezar odasının içi bitki katmanı, taş ve toprak dolgusu ile kaplıdır.
- Mimarisi:** Mezar odasının duvar kalıntılarından irili ufaklı taş bloklarla örüldüğü görülmektedir.
- Konumu:** Sur dışında güney nekropolündedir.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** Dış genişlik: 3,05 m
İç genişlik: 2,36 m
Niş 0,42 x 0,22 x 0,20 m
- Tanım:** Yan duvarların az kısmı korunmuştur. Yukarı kısımdan gelen toprak dolgu mezarın tamamına yakınına kapatmıştır. M104 ile bitişik nizamlıdır. Yan duvarın üst kısmındaki taşların eğiminden tonozlu üst yapıya sahip olduğu anlaşılmaktadır. Giriş güney doğu yönündedir.

M106 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Üst yapısı ve girişi tahrip olmuş mezar odasının içine taş bloklar düşmüştür.

Mimarisi: Mezar odasının duvar örgüsünden irili ufaklı taş bloklarla oluşturulduğu görülmektedir.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç genişlik: 2,90 m

Dış genişlik: 3,85 m

Uzunluk ölçüsü tespit edilememiştir.

Niş: 0,28 x 0,22 x 0,40 m

Tanım: Üst kotta yer alan mezar taşları 106 numaralı mezar yapısının üzerine yığılarak tahribine neden olmuştur. Sol yan duvar ve tonoz örtüsü kısmen korunmuştur. Yükseklik ölçüsü toprak altında kaldığı için belirlenememiştir. Giriş güney doğu yönündedir.

M107 Mezarı

Tipi: TonoZ Çatılı Oda Mezar

Durumu: Giriş tahrir olmuş mezar odasının içi taş, bitki ve dolgu toprak ile kaplıdır.

Mimarisi: Mezar odasının duvar örgüsünden düzgün kesilmiş taş bloklarla oluşturulduğu görülmektedir.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Dış genişlik: 1,87 m

İç genişlik: 1,28 m

Tanım: Mezar yapısı sol duvar ve arka duvarın ana kayaya oyulması ile oluşturulmuştur. Sağ duvar düzgün olmayan küçük moloz taşlarla örülmüştür. Arka duvardan girişe kadar olan uzunluk 3 metredir. Mezarın iç kısmı sıvalıdır. Giriş güney doğu yönündedir.

M108 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Girişi tahrip olmuş mezar odasının içi taş, bitki ve dolgu toprak ile kaplıdır.

Mimarisi: Mezar odasının duvar örgüsünden düzgün kesilmiş taş bloklarla oluşturulduğu görülmektedir. Mezarın içi kalın sıvalıdır.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Dış genişlik: 3,05 m

İç genişlik: 2,36 m

Niş 0,42 x 0,22 x 0,20 m

Tanım: Surun güneydoğusunda Heroon'un yak. 30 m güneydoğusunda iki adet mezar tespit edilmiştir. Bunlardan 108 numaralı mezar kısmen korunmuştur. Tonoz kısmı iri moloz taşlarla duvarlarda küçük moloz taşlarla örülmüş içi kalın sıvalı, mezarın içi moloz taşla doludur. Girişi güney doğu yönündedir.

M109 Mezarı

- Tipi:** Tonoz Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Üst yapısı ve girişi tahrip olmuş mezar odasının içi taş, bitki ve dolgu toprak ile kaplıdır.
- Mimarisi:** Mezar odasının duvarları küçük, tonoz kısmı daha iri taş bloklarla örülmüştür.
- Konumu:** Sur dışında güney nekropolündedir.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** Dış genişlik: 3,05 m
İç genişlik: 2,36 m
Niş 0,42 x 0,22 x 0,20 m
- Tanım:** Duvarlarda bol harç kullanılmıştır ve sıvalıdır. Girişi güney doğu yönündedir.

M110 Mezarı

- Tipi:** Tonoz Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Üst yapısı kısmen tahrip olmuş mezar odasının içine taş bloklar düşmüştür. Yan duvar, arka duvar korunmuş, giriş tahrip olmuştur.
- Mimarisi:** Arka duvar ve yan duvarlar irili ufaklı taşlarla, tonoz kısmı daha iri taşlarla örülmüştür. Taşların arası harç dolguludur. Tonozun atkı taşı belirgindir.
- Konumu:** Sur dışında güney nekropolündedir.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** Niş 0,38 x:0,23 x 0,16 m
Mezar odası dış genişlik: 2,22 m
İç genişlik: 1,90 m
- Tanım:** İri taş bloklarla örülmüş sağ ve sol uzun yan duvarda uzunlamasına ölü yatağı vardır. Ölü yatağının ortasındaki çukur ölülerin mezara rahat defnedilmesini sağlamak üzere yapılmıştır. Ölü yatağının soldaki 0,48 m sağdaki 0,54 m genişliğinde, yüksekliği topraktan 0,35 m'dir. Uzunluk ölçüsü alınamamıştır. Arka duvardaki niş sol duvardan 0,38 m sağ duvardan 0,78m uzaklıkta yer alır. Giriş güney doğu yönündedir.

M111 Mezarı

- Tipi:** Tonoz Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Üst yapısı tahrip olmuş mezar odasının içine tonozu ait taş bloklar düşmüştür.
- Mimarisi:** Mezar odasının tonozuna ait kalıntılardan iri taş bloklarla örüldüğü görülmektedir.
- Konumu:** Sur dışında güney nekropolündedir.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** Dış genişlik: 2,61 m
İç genişlik: 1,80 m
İç uzunluk: 2,50 m
- Tanım:** Tahrip olmuş. Giriş güney doğu yönündedir.

M112 Stadiondaki Mezar

Tipi: Tonoz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Üst yapısı tahrip olmuş mezar odasının içine tonozla ait taş bloklar düşmüştür.

Mimarisi: Düzgün kesilmiş iri bloklarla örülmüş mezar özenli işçiliğe sahiptir.

Konumu: Stadion'un doğusunda.

Yazıt: Karşısında lento bloğu ölçüleriyle uyuşan yazıtlı blok yer alır.

ρσασις Λύκωνος Δωσιθεὸν Λύκωνος τὸν γενόμενον αὐτῆς υἱὸν μνήμης
ἔνεκεν

*“Lykon’un kızı Arsasis, , Lykon’un oğlu, kendisinden doğma oğlu,
Dositheos’un anısına ithafen”*

[ ]ρσασις Λύκωνος Ἐπιχάριδα [Λ]ύκωνος τὴν γενομένην αὐτῆς θυγατέρα
μνήμης ἔνεκεν

*“Lykon’un kızı Arsasis, Lykon’un kızı, kendisinden doğma kızı,
Epikharis’in anısına ithafen”*

Soy ağacı:

Lykon (I)

|

Arsasis + Lykon (II)

Dositheos, Epikharis

Ölçüler: Mevcut Korunan dış yükseklik:3,04 m

Dıştan genişlik: 3,20 m

Dıştan uzunluk: 3,60 m

İçten genişlik: 2,30 m

İçten genişlik: 2,50m

Sol duvarda girişten 1,57 m uzaklıkta niş yer alır. Arka duvardaki niş defneciler tarafından tahrip edildiği için ölçü alınamamaktadır.

Niş: 0,46 x 0,26 x 0,56 m

Tanım: Stadyumda oturma sıralarında yer alan tonozlu mezar yapısının girişinde bir platform üzerinde oturma sıralarını andıran yan yana sıralanmış dört silmeli blok vardır. Cepheyi oluşturan bu bloklardan sol köşedeki aslan ayağı bezemelidir. Diğer blokların alt kısmında yumruk büyüklüğünde çıkıntı mevcuttur. Girişte silmeli blokların arasında kapı aralığında karşılıklı iki zıvana deliği izleri burada iki kapı olduğunu göstermektedir. Kapı genişliği yüksekliği 1,05 m, kapı genişliği 0,67 m dir. Kapının üzerinde taş blok yer alır. Sıvalı. Güney girişli (Lev.26-30).

M113 Mezarı

- Tipi:** Tonoz Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Üst yapısı tahrip olmuş mezar odasının içine tonozla ait taş bloklar düşmüştür.
- Mimarisi:** Mezar odasının yan duvar kalıntılarından iri taş bloklarla örüldüğü görülmektedir.
- Konumu:** Sur dışında güney nekropolündedir.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** Ölçü alınamamıştır.
- Tanım:** İri taş blokların arası harçla kaplanmış, mezarın çok az bir kısmı korunmuştur.

M114 Mezarı

Tipi: Düz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Kısmen korunmuş oda mezarın giriş kısmı ve çevresi bitki ve dolgu toprak ile kaplıdır.

Mimarisi: İrili ufaklı taş örgü sistemine sahip olan oda mezarın çatısı tek dikdörtgen bir blok ile sağlanmıştır.

Konumu: Merkez güney nekropol.

Yazıt: Yazıt mevcut değildir.

Ölçüler: Ölçü alınamamıştır.

Tanım: Mezarın içi toprakla dolmuştur.

M115 Mezarı

Tipi: Düz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Toprak altındadır.

Mimarisi: Görülebildiği kadarıyla üstü düz monolit taşla kapanmıştır.

Konumu: Merkez güney nekropol.

Yazıt: Yazıt bulunmamıştır.

Ölçüler: Ölçü alınamamıştır.

Tanım: Mezarın iç kısmı toprakla doludur.

M116 Mezarı

Tipi: Düz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Kısmen korunmuş oda mezarın giriş kısmı ve çevresi bitki ve dolgu toprak ile kaplıdır.

Mimarisi: İrili ufaklı taş örgü sistemine sahip olan oda mezarın çatısı tek dikdörtgen bir blok ile sağlanmıştır.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır. M117, M118 yanında yer alır.

Yazıt: Yazıt mevcut değildir.

Ölçüler: Ölçü alınamamıştır.

Tanım: Düz damlı, çoğu toprak altındadır. Giriş doğu yönündedir.

M117 Mezarı

- Tipi:** Tonoz Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Arka ve yan duvarlar ve tonoz çatı kısmen korunmuştur. Tonozun üzeri bitki ve dolgu toprak dolguludur. Kapı giriş tamamen tahrip edilmiştir.
- Mimarisi:** Mezar odasının tonoz kalıntılarından iri taş bloklarla örüldüğü görülmektedir. İçi sıvalıdır.
- Konumu:** Sur dışında güney nekropolündedir.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** İç uzunluk: 2,60 m
İç genişlik: 1,70 m
- Tanım:** İki yan duvara dayalı ölü yatağı vardır. Ölü yatağının genişliği 0,60 m olup, iki yatağın orta kısmı ölünün yerleştirilmesini sağlamak amaçlı hareket çukuru açılmıştır. Duvarlarda kalın sıva izi görülmektedir. Sol duvar M118 ile bitişik nizamda yapılmıştır. Giriş güney doğu yönündedir(Lev.110)

M118 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Arka ve yan duvarlar ve tonoz çatı kısmen korunmuştur. Mezarın çevresi bitki ve dolgu toprak dolguludur.

Mimarisi: Mezar yapısının düğün kesilmiş, iri taş bloklarla örüldüğü görülmektedir.

Konumu: Sur dışında güney nekropolündedir.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç genişlik: 1,72 m

İç uzunluk: 2,90 m

Dış genişlik: 2,94 m

Arka duvarda tonoz çatıdan 0,66 m aşağıda her iki yan duvara eşit mesafede niş yer alır.

Niş: 0,50 x 0,20 x 0,37 m

Tanım: Arka ve yan duvarlar, tonoz çatı kısmen korunmuştur. Giriş tahrip edilmiştir. Yan duvardaki atkı taşından yukarı kısmı düzgün iri taş bloklarla, duvarın alt kısımları ise daha ufak moloz taşlarla inşa edilmiştir. Kilit taşı örgü sistemine uygun taşlarla oluşturulmuştur. Duvarlarda sıva izleri görülmektedir. Giriş güney doğu yönündedir.

M119 Mezarı

Tipi: Düz Çatılı Mezar

Durumu: Giriş kısmı tahrip olmuştur.

Mimarisi: Düzgün kesilmiş taşlarla örülmüş, içi sıvalıdır.

Konumu: Sur dışında güney nekropolünde.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç uzunluk: 2,70 m

İç genişlik: 1,33 m

Dış genişlik: 1,84 m

Tanım: Mezarın yan duvarları ve üst örtüsü korunmuş. Kapı girişi kırıktır. Çatının üzeri iki parça yekpare taşla kapatılmıştır. Taşların ölçüleri yaklaşık 0,25 x 0,55 x 0,68 m Arka duvarda ölü yatağı korunmuştur. Güney doğu yönünde girişlidir.

M120 Mezarı

- Tipi:** Tonoz Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Mezarın arka duvarı ve kısmen yan duvarları korunmuştur. Giriş tahrip olmuştur.
- Mimarisi:** Düzgün, iri taş bloklarla örülmüştür. Zemin küçük moloz taş ve toprak doludur.
- Konumu:** Sur dışında güney nekropolünde, M121 ile bitişik nizamdadır.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** İç Genişlik: 2,34 m
 Korunan uzunluk: 2,90 m (bir blok eksik)
 Girişin karşı kuzey duvarında aralarında 0,96 m mesafe olan iki niş vardır.
 Batı niş: 0,34 x 0,70 x 0,43 m
 Doğu niş: 0,38 x 0,74 x 0,38 m
- Tanım:** İri taş bloklarla örülü mezarın arka duvarı ve kısmen yan duvarları korunmuştur. Girişi güneye yöneliktir.

M121 Mezarı

Tipi: Düz Damlı Oda Mezar

Durumu: Mezar odasının iç kısmı dolgu toprak ve bitki katmanı ile kaplıdır.

Mimarisi: Bu mezar iki tonozlu mezarın arasında yer darlığı nedeniyle düz damlı yapıldığı anlaşılmıştır.

Konumu: Sur dışında güney nekropolünde, M120 ve M122 ortasında yan duvarları bitişik nizamda yapılmıştır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç uzunluk: 2,60 m

Atkı taşından alınan iç genişlik: 1,40 m

Yan duvar kalınlıkları doğu: 0,30 m, batı: 0,20 m

Tanım: Oda mezarın yan duvarları ve üst yapı kısmı korunmuştur.

120 ve 122 nolu mezarların ortasında yan duvarları bitişik nizamda yapılmıştır. Mezarın yan duvarlarındaki en üst sırasındaki taşlar kavis yaparak iç bükey eğilimlidir. Üst damdaki taşlar 0,80x 0,60x 0,90 m ebatlarında üç blok taşla kapatılmıştır. Mezarın iç kısmı ufak taş ve toprak doludur. Niş izleri görülür ancak ölçü almak mümkün olmamıştır.

Eğimli bir arazide yan yana dizilmiş 4 mezar grubundandır. Güney girişli.

Bu mezar iki tonozlu mezarın arasında yer darlığı nedeniyle düz damlı yapıldığı anlaşılmıştır.

M122 Mezarı

Tipi: Tonozlu Oda Mezar

Durumu: Yapının giriş kısmı tahrip olmuş, Tonoz ve yan duvarlar kısmen korunmuştur.

Mimarisi: Düzgün kesilmiş iri bloklarla örülmüştür.

Konumu: Surun Kuzeydoğusunda yer alır. M121 ile bitişik nizamlıdır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç uzunluk: 3,40 m

İç genişlik: 2,37 m

Dış genişlik: 3,58 m

Dış uzunluk: 4 m

Niş: 0,70 x 0,66 x 0,28 m, girişin karşısında kuzey duvarında yer alan iki niş arası: 0,92 m

Niş 0,70 x 0,38 x 0,60 m

Tanım: İri taş bloklarla örülmüş mezarın arka ve yan duvarları kısmen korumuş, giriş kısmı tahrip olmuştur. Tonozun kilit taşları düzensizdir. Arka duvarda üç niş vardır. Duvarlarda kalın sıva izleri görülmektedir Güney girişlidir.

M123 Mezarı

- Tipi:** Archasoliumlu-Koridorlu Düz Damlı Mezar
- Durumu:** Mezarın odasına giriş ve koridorun üst kısmı tahrip olmuştur.
- Mimarisi:** İri taş bloklarla yapılmış, en üst sıradaki taşların profili iç bükey yapacak biçimde kavislidir.
- Konumu:** Sur dışında güney nekropolündedir. Tiyatronun güney batı yamacında yer alır.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** Dış duvar uzunluğu: 2,60 m, dış yan duvar uzunluğu: 2 m
İç duvar uzunluğu: 1,90 m, iç yan duvar uzunluğu: 1,60 m
- Tanım:** İri taş bloklarla yapılmış, en üst sıradaki taşların profili iç bükey yapacak biçimde kavislidir. Mezarı çevreleyen duvar kalınlığı 0,40 m. Mezara dar bir koridor ile girilip, sol tarafta defin odasına geçilir. Koridor 1,10 m genişliğinde, 1,60 m uzunluğundadır. Duvar içi sıva izleri saptanmıştır. Mezar çevresinde pişmiş toprak iri küp parçalarına rastlanılmıştır. Güney girişlidir. Mezar odasının zemini içi irili ufaklı taşlarla harçla döşenip üzeri sıvanmıştır (Lev. 66,67).

M124 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Tamamen tahrip olmuştur.

Mimarisi: Saptanamamaktadır.

Konumu: Sur dışı güney merkez nekropol.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Löçü alınamamıştır.

Tanım: Üst mimari yapı toprak altındadır. Sadece yeri belli olup tipoloji hakkında bilgi vermemektedir.

M125 Mezarı

Tipi: Düz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Kısmen korunmuş oda mezarın giriş kısmı ve çevresi bitki ve dolgu toprak ile kaplıdır. Mezarın üzerinde iki çam ağacının kökleri taşlara zarar vermiştir. Giriş kısmı tahrip olmuştur.

Mimarisi: İri taş bloklarla oluşturulan örgü sistemine sahip olan oda mezarın çatısı tek dikdörtgen bir blok ile sağlanmıştır.

Konumu: Sur dışında, güney nekropol alanındadır. M126 nolu mezarın arka duvarına dik biçimde konumlanmıştır.

Yazıt: Yazıt mevcut değildir.

Ölçüler: İç genişlik: 1,15 m, iç uzunluk: 2 m, kapı genişlik:0,40 m

Tanım: Kabaca işlenmiş taşlarla örülmüştür. Girişi güney yönündedir.

M126 Mezarı

Tipi: Düz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Mezar yapısının etrafı dolgu toprak ve bitki katmanı ile kaplıdır.

Mimarisi: Oda mezarın duvarları iri düzgün taş bloklarla inşa edilmiştir.

Konumu: Güney Nekropoldedir.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç genişlik: 1,12 m

İç uzunluk: 2,20 m

Kapı giriş genişliği: 0,50 m

Niş yüksekliği: 0,40 x 0,28 x 0,50

Tanım: Oda mezarın duvarları iri düzgün taş bloklarla inşa edilmiştir. Doğu duvarında niş vardır (Lev. 68, 69). Güney doğu girişlidir.

M127 Mezarı

Tipi: Düz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Tamamen toprak altında olan kalan mezarın sadece üst yapısı görülmektedir.

Mimarisi: Düzgün taş bloklarla örüldüğü anlaşılmaktadır.

Konumu: Akropolün güneybatısındadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Dış genişlik: 2,10 m

İç genişlik: 1,05 m

İç uzunluk: 2,40 m

Kapı giriş genişliği: 0,54 m

Tanım: Ön cephe taş blokları sökülüş, mezar odası toprak altında, kısmen mezar girişi görülmektedir. Çatı düzgün işlenmiş iri blok taşlarla kapatılmıştır. Arka duvarda niş görülmüş ancak mezarın içine girilemediği için ölçü almak mümkün olmamıştır. Girişi doğu yönündedir.

M128 Mezarı

Tipi: Düz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Kısmen korunmuş mezar odasının etrafı bitki katmanı ve dolgu toprak ile kaplıdır.

Mimarisi: Düzgün kesilmiş iri bloklarla örülmüş olan mezar yapısı düz dikdörtgen bir blok ile kapatılmıştır.

Konumu: Güney nekropol.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Dış genişlik: 2,33 m

Tanım: Mezar odası iyi korunmuştur. Kalın sıvalıdır. Yan duvarlarda karşılıklı simetrik yapılmış iki niş vardır. Mezarın içi kısmen toprak dolmuştur. İç ölçülerini almak mümkün olmamıştır. Mezarın üst kotunda kuzeyde ayrı mimari mezar yapısı saptanmıştır. Bu mezardan düşen 0,36 m kalınlığında 1,73 m uzunluğundaki monolit düz blok mezarın girişini kısmen kapamıştır.

Mezarın üst kısmında 2,28 m genişliğinde taş örgü saptanmış olup, bunun belki de ikinci bir mezar olabileceğini düşündürmektedir. Tamamen tahrip olmuştur. Güney girişlidir.

M129 Mezarı

- Tipi:** Tonoç Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Çok az kısmı korunmuştur.
- Mimarisi:** İri düzensiz taşlarla örülmüştür.
- Konumu:** Nekropolün doğusunda yer alır. M129, M130,M131,M132 arka duvarları yamaçtaki ana kayaya dayandırılmıştır.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** İç uzunluk: 2,80 m
İç genişlik: 1,76 m
Dış uzunluk: 4,20 m
Duvar kalınlığı 0,70 m
Dış genişlik:3,16 m
Niş: 0,42 x 0,37 m
- Tanım:** Çok az kısmı korunmuştur. İri düzensiz taşlarla örülmüştür. Yan duvarlar, arka duvar yıkılmıştır. Kısmen korunan sol duvarda, arka duvara bitişik niş yer alır. M130 ile bitişik nizamdadır. Nişin yükseklik ölçüsü alınamamıştır. Toprak altındadır. Üst yapı elemanları tahrip olmuştur. Giriş güney doğu yönündedir.

M130 Mezarı

- Tipi:** Girişi Anteli Tonoz Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Ön kısmındaki söve girişi kısmen korunmuştur. Çatının öne doğru olan bölümü mezarın iç kısmına çökmüştür.
- Mimarisi:** Cephe düzgün bloklarla, tonoz ve duvarlar moloz taş ve harçla örülüdür.
- Konumu:** Doğu Nekropolü'nün batısında yer alır.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** Dış genişlik: 3,00 m
 İç genişlik: 1,92 m
 İç uzunluk: 3,30 m
 Duvar kalınlığı: 0,40 m
 Dış uzunluk: 3,70 m
 İki ante ucu arası: 1,80 m
 Ante ucu genişliği: 0,50 m Ante ucu derinliği: 0,40 m
 Ante içi kapıya dek: 0,67 m
 Söve kalınlığı: 0,35 m
 Niş: 0,40 x 0,30 x 0,60 m; ikinci niş: 0,30 x 0,42 x 0,65 m
- Tanım:** Cephe düzgün bloklarla, tonoz ve duvarlar moloz taş ve harçla örülüdür. Duvarlarda ahşap hatıl yuvası vardır. İki yan duvarda ahşap oturtma kanalı

görölür. Batı duvarında genişliği 0,60m, uzunluğu 1,45 m alt mezar odası tespit edilmiştir. Ante ucu bloklar üstte profilli olarak yapılmıştır. M129'un doğusunda yer alır. Arka duvarda 2 niş,yan duvarlarda birer niş vardır. Giriş güney doğu yönündedir (Lev. 70).

M131 Mezarı

Tipi: Çatılı Oda Mezar

Durumu: Bitki katmanı ve dolgu toprak altındaki mezarın taş bloklarında yoğun aşınma görülmektedir.

Mimarisi: İri taş bloklarla örülmüştür.

Konumu: Doğu Nekropolü'nün batısında yer alır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç genişlik: 1,30 m

Tanım: Az kısmı korunmuştur. İri moloz taşla yapılmış, dış uzunluk belirsizdir. Duvarların yıkıntısı mezarın iç kısmını doldurmuştur. M129-130-131-132 arka duvarları yamaçtaki ana kayaya dayandırılmıştır. Giriş güney yönündedir.

M132 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Sınırları tamamen tahrip olmuştur.

Mimarisi: İrili ufaklı moloz taşlarla örüldüğü görülmektedir.

Konumu: Doğu Nekropolü'nün batısında yer alır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Ölçü alınamamıştır.

Tanım: Tamamen tahrip edilmiş, tipoloji yapmak mümkün değildir. Düzensiz moloz taşlardan yapıldığı belirlenmiştir. Sol duvarı kısmen korunmuştur. M129-130-131-132 arka duvarları yamaçtaki ana kayaya dayandırılmıştır. Girişi güney yönündedir.

M133 Mezarı

- Tipi:** Tonoz Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Üst yapı elemanları ayakta olan mezar yapısının giriş kısmı toprak altındadır.
- Mimarisi:** Düzgün kesilmiş bloklarla örülmüş mezar yapısı özenli işçilik görülmektedir.
- Konumu:** Doğu Nekropolü'nde yer alır.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır
- Ölçüler:** İç uzunluk: 2,20 m
İç genişlik: 2,36 m
Sağ Kline genişlik: 0,70 m
Sol kline: genişlik: 0,70 m
Hareket çukuru: 0,95 m
Kapı genişliği: 0,63 m
- Tanım:** İri taş bloklarla örülüdür. Tonoz, yan ve arka duvarlar korunmuş. Giriş kısmı düzgün taş bloklarla oluşturulmuştur. Söve taşı düşmüştür. İki tarafta ölü yatağı vardır. Ahşap hatıl yuvaları görülmektedir. Girişi güney yönündedir.

M134 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Ön cephe tahrip edilmiş olup mezarın zemini toprak ve taş yığını ile dolmuştur. Kemere ait üst bloklar mezar odasının içerisine düşmüştür.

Mimarisi: Düzgün kesilmiş, polygonal bloklarla örülmüştür. Tonozludur.

Konumu: Doğu Nekropolü'ndedir.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç genişlik: 2,44 m
Duvar kalınlığı: 0,33 m
İç duvardan dış bitimine: 3,33 m
Niş derinlik: 0,36 m
Genişlik: 0,28 m

Tanım: Çatı ve yan duvarları blok taşları mezar odasının içine çökmüştür. İri blok taşlarla örülmüş olduğu anlaşılmaktadır. Dolgu toprak altında kaldığı için büyük orana tahrip olmuştur. Mezarın sınırları belirgindir. Kısmen korunan arka duvarda niş vardır. Nişin yükseklik ölçüsü toprak altında kaldığı için ölçülememiştir. Mezar odası tavan blokları ve toprakla doludur. Arka duvarda görülen nişin yüksekliği toprak dolgu nedeniyle ölçülememiştir. Girişi güney yönündedir.

M135 Mezarı

- Tipi:** Tonoz Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Ön cephe tahrip edilmiş olup mezarın zemini toprak ve taş yığını ile dolmuştur. Kemere ait üst bloklar mezar odasının içerisine düşmüştür.
- Mimarisi:** Düzgün kesilmiş, polygonal bloklarla örülmüş yapının kemer formunda profilli blokları sayesinde tonozlu yapı olduğunu görüyoruz.
- Konumu:** Doğu Nekropolü'ndedir.
- Yazıt:** Yazıt bulunamamıştır.
- Ölçüler:** İç genişlik: 2,39 m
İç uzunluk: 3,20 m cephe bitimine dek.
Doğu duvar kalınlığı: 0,80 m, batı duvar kalınlığı: 0,40 m
Dış genişlik: 3,57 m
- Tanım:** İri taş bloklarla örülmüş tonoz kısmen korunmuş, ön cephe girişi tahrip olmuş sağ duvarda niş bulunmaktadır. Kapı eşiği sağ duvarda tek blok. Korunmuş 0,70 m uzunluğunda sürgülü kapı izi mevcuttur. Girişi güney yönündedir.

M136 Mezarı

- Tipi:** Tonoz Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Büyük oranda tahrip olmuş mezar yapısının tonoz kısmı görülebilmektedir.
- Mimarisi:** İrili ufaklı moloz taşlarla örülen yapıda harç ve sıva izlerine rastlanılmıştır.
- Konumu:** Doğu Nekropolü'nde yer alır. M137 ile bitişik nizamlıdır.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** İç genişlik: 2,12
İç uzunluk: 2,40 m
Arka duvardan cephe bitimine dek: 3,05 m
- Tanım:** Büyük oranda tahrip olmuş, küçük moloz taşlarla ve harçla sıvanmıştır. Dolgu toprak nedeniyle dış ölçüler alınamamaktadır. Girişi güney yönündedir.

M137 Mezarı

- Tipi:** Tonoz Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Büyük oranda tahrip olmuş mezar yapısının tonoz kısmı görülebilmektedir. Arka duvar kısmen korunmuştur.
- Mimarisi:** İrili ufaklı moloz taşlarla örülen yapıda harç ve sıva izlerine rastlanılmıştır. Sol duvarın içbükey olması sebebiyle örgüsünden tonozlu olduğu anlaşılmaktadır.
- Konumu:** Doğu Nekropolü'nde yer alır. M136 ile bitişik nizamlıdır.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** İç genişlik: 1,80 m
Niş: 0,20 x 0,47 x 0,60 m
- Tanım:** Mezarın doğu tarafı tamamen tahrip olmuştur. Batı duvarında bir oyuk vardır. Atkı taşına tahrip olmuştur. Mezarın küçük moloz taşlarla örüldüğü görülmektedir. M136 tonozlu mezar odası ile yan yanadır. Batı duvarın 0,23x0,12x0,10 m. ebatlarında niş vardır. Hatıl yuvası veya niş olması olası kısımlar mevcuttur. Girişi güney doğu yönündedir.

M138 Mezarı

- Tipi:** TonoZ Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Kısmen korunmuş olan mezarın ön cephe tahrip edilmiş olup mezarın zemini toprak ve taş yığını ile dolmuştur. Kemere ait üst bloklar mezar odasının içerisine düşmüştür.
- Mimarisi:** İri ve düzensiz taşlarla örülmüştür. Mezar odası sıvalı ve nişlidir.
- Konumu:** Doğu Nekropolü'nde yer alır.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** İç genişlik: 1,98 m
İç uzunluk: 2,20 m
Dış genişlik: 3,20 m
Batı taraftaki niş yüksekliği: 0,32 m, derinlik 0,19 m, genişlik 0,20 m, iki niş arası 1,09 m'dir.
İkinci niş yüksekliği 0,30 m, derinlik 0,15 m, genişlik 0,20 metredir.
Tahrip edilmiştir.
- Tanım:** Kısmen korunmuş, iri ve düzensiz taşlarla örülmüştür. Sıvalıdır. Güneydoğu bakışlıdır.

M139 Mezarı

Tipi: TonoZ Çatılı Oda mezar

Durumu: Mezar yapısı tamamen toprak altındadır.

Mimarisi: Taş sınırları belli olan mezar yapısının hakkında detaylı bilgiye sahip değiliz.

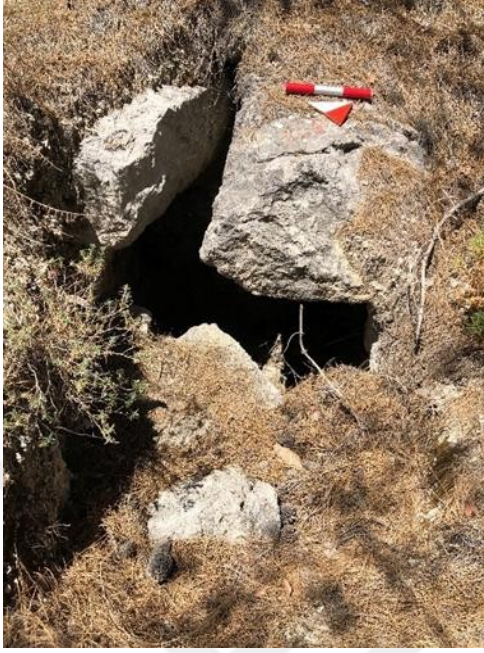
Konumu: Doğu Nekropolü'nde yer alır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç genişlik: 2,85 m

Tanım: Tamamen tahrip olmuştur, detay mevcut değildir. Girişi güney yönündedir.

M140 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı oda mezar

Durumu: Toprak altında kalan mezar yapısının tonoz kısmı görülebilmektedir.

Mimarisi: İri taş bloklarla oluşturulan mezar yapısının dışa bakan yüzeylerinde aşınma görülmektedir.

Konumu: Doğu Nekropolü'nde yer alır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç genişlik: 1,90

İç uzunluk: 2 m

Niş: 0,40 x 0,20 x 0,25 m

Tanım: Üst yapısı, cephesi tahrip olmuş, sağ duvarın arka duvarla birleşim yerde niş vardır. Girişi güney yönündedir.

M141 Mezarı

Tipi: Düz çatılı oda mezar

Durumu: Çoğunlukla toprak altında olan mezarın çatı kısmı görülmektedir.

Mimarisi: Tek parça monolit iri taş blok ile çatı kısmı tamamlanan mezarın odası ve girişi toprak altında olduğu için bilgi vermek mümkün olmamıştır.

Konumu: Doğu nekropolündedir.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç genişlik: 1,10 m

Tanım: Kuzeyinde kayalık bir yükselti var. Tamamına yakını toprak altında, üst örtüye ait ön blok görülmektedir. İçi sıvalı, yan duvarlarda birer niş var. Girişi güney yönündedir.

M142 Mezarı

Tipi: Oda Mezar

Durumu: Tamamen tahrip olmuştur. Mezar yapısı tamamen toprak altındadır.

Mimarisi: Tahribat sebebiyle mezar yapısı hakkında detaylı bilgi verilememektedir.

Konumu: Doğu Nekropolünde yer alır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç genişlik: 2,30 m

Dış genişlik: 3,65 m

Tanım: Cadianda yolunun sağ üstünde yer alır. Tamamen tahrip olmuş, sınırları belli değil. Kuzey üstten gelen dolgu, yapıyı örtmüştür.

M143 Mezarı

Tipi: Düz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Çatı kısmı korunmuş olan mezarın oda ve giriş bölümü dolgu toprak altındadır.

Mimarisi: Mezar yapısının iri blok taşlarla örüldüğü görülmektedir. Sıvalıdır.

Konumu: Doğu Nekropolünde yer alır. Giriş batıya yöneliktir.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç genişlik: 0,86 m, dış genişlik: 1,92m

İç uzunluk: 2,82, iç duvardan dış bitimi uzunluk: 4,20 m

Kapı genişliği: 0,61 m

Söve kalınlığı: 0,30 m

Niş: 0,39 x 0,33 x 0,30 m

Tanım: Çatıda iri düzgün işlenmiş blok taşlar kullanılmıştır. Yan duvarlarda daha küçük ebatta taşlar kullanılmıştır. Kuzey duvarında, girişin yanında niş vardır. Giriş batıya yöneliktir.

M144 Mezarı

Tipi: Düz Çatılı oda Mezar

Durumu: Mezar odası içinde moloz taş dolgusu mevcuttur.

Mimarisi: Polygonal duvarlı örgüye sahip mezarın üst yapısı çökmüştür.

Konumu: Surun güneybatı duvarında yer alan mezar Heroon'un bir alt kotunda M145, M146 ile aynı hizadadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Kapı genişliği:0,68 m

Tanım: Düz damlı, surun altına giden mezar odasının dış cephesi, surda kullanılan polygonal taşlarla örülmüş veya surun bu kısmı mezar olarak kullanılmıştır. İç uzunluk ve diğer ölçüler dolgu nedeniyle alınamıyor. Güney bakışlı (Lev. 71).

M145 Mezarı

- Tipi:** Tonoz Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Üst yapısı kısmen tahrip olmuştur.
- Mimarisi:** Düzgün taşlarla örülmüş mezar özenli işçiliğe sahiptir.
- Konumu:** Surun güneybatı duvarında yer alan mezar güney bakışlıdır. Heroon'un bir alt kodunda, Heroon ile aynı ekseninde yer alır.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** Kapı genişliği: 0,58 m
 Kapı Yüksekliği: 1,08 m
 Söve derinlik: 0,36 m
 Söve genişlik: 0,48 m
 İç uzunluk: 3,03 m, iç genişlik: 2,22 m
- Tanım:** Heroon anıt mezarın güneyinde yer alır. Surun altına doğru uzanan mezar odasının cephesi küçük eksikler dışında iyi korunmuştur. Duvar yapısı düzgün büyük taşlarla örülmüştür. Tabanda sol ve sağ duvara dayalı iki ölü yatağı-kline- vardır. Atkı taşından ölü yatağı uzunluğu 1,13 m'dir. Atkı taşının genişliği: 0,36 m'dir. Ortasındaki hareket çukuru küçük moloz taş ile doludur. Arka duvarın orta blok taşı yerinden çıkarılmıştır. Tavanda kilit sistemi düzenlidir. Kapı eşiğinden alta doğru toprak dolgu vardır. Eşik in-situ durumdadır. Kapı girişi içten düzgün ikişer blokla örülmüş, lento tek parçadır. Kapı lento ve sövelerinde kabartılı silmeler vardır. Mezar

odasında etrafa dağılmış seramik parçaları profilinden urne tipi bir kap olabileceğini göstermektedir (Lev. 72).

M146 Mezarı

- Tipi:** Tonoz Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Batı yan duvar ve arka duvarın az kısmı korunmuş, diğer mimari kısımlar tamamen tahrip olmuştur.
- Mimarisi:** Arka duvar sur ile aynı özelliklere sahip, polygonal örgü ile örülmüştür.
- Konumu:** Surun güneybatı duvarında yer alan mezar M145 mezarın doğusunda yer alır.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** Dış genişlik: 5 m
 Duvar kalınlığı: 0,71m
 İç genişlik: 3,58 m
 İç duvardan söve dışına kadar: 2,66 m
 İç uzunluk: 2,35m
 Arka duvar kalınlığı: 1,07 m (sura dayanıyor)
 Tam uzunluk: 3,75 m
- Tanım:** Heroon Mezar Anıtının doğucu altında, arka duvarı sura dayalı. Arka duvar polygonal örülü. Sol yan duvarın bir kısmı dışında tahrip olmuş. Ebatları olarak büyük ölçüdedir. Girişi güney yönündedir (Lev. 73).

M147 Mezarı

Tipi: Tonoz çatılı oda mezar

Durumu: Mezar odası dolgu toprak kaplıdır.

Mimarisi: Düzgün taşlarla örülmüş ve kalın sıvalıdır. Heroon'un bir alt kodunda doğusunda yer alır.

Konumu: Surun güneybatı duvarında, güneybatı bakışımıdır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Dış genişlik: 3,32 m

İç genişlik: 2,32 m; iç uzunluk 2,52 m

Niş: 0,20 x 0,30 x 0,25 m

Tanım: M146 alt kotunda ve M146'nın altına doğru ilerler. Düzgün taşlarla örülmüş ve sıvalıdır. Cephe olabilecek duvar güneye bakmaktadır. Güney taraf dik vadiye indiği için kapının burada olması mümkün değildir. Mezarın üzerinde 0,42 x 1,27 x 0,20 m ölçülerindeki açıklık kapının yukarı da olma olasılığını akla getirmektedir. Doğu duvarda tavandan 0,30 m aşağıda niş vardır. Mezar odası dolgu toprak kaplıdır.

M148 Mezarı

- Tipi:** TonoZ Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Üst kısmı tamamen tahrip olmuş mezarın oda kısmı bitki ve taş dolguludur.
- Mimarisi:** İrili ufaklı küçük taşlarla örölmüş mezar sıvalıdır.
- Konumu:** Surun güneybatı duvarında, güneybatı bakışımıdır.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** İç genişlik: 1,60m
Dış uzunluk: 2,50
Duvar kal: 0,30 m
- Tanım:** Üst kısmı tamamen tahrip olmuş küçük taşlarla örölmüş üzeri sıvalıdır.

M149 Mezarı

- Tipi:** TonoZ Çatılı Oda Mezar
- Durumu:** Mezar odasının içerisi bitki katmanı ve taş dolguludur.
- Mimarisi:** İri düzensiz moloz taşlarla örülmüştür. Kalın sıvalıdır.
- Konumu:** Sur içinde yer alır. M150 numaralı mezarla yan yanadır.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** İç genişlik: 2,60 m iç uzunluk tam saptanamamıştır.
Dış uzunluk yak. 3 m'dir.
- Tanım:** Doğu duvar ile arka duvar içerisinde niş yer alır.

M150 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı Oda Mezar

Durumu: Mezar odasının içerisi bitki katmanı ve taş dolguludur.

Mimarisi: İri düzensiz moloz taşlarla örülmüştür. Kalın sıvalıdır.

Konumu: Sur içinde yer alır. M149 ile yan yana bitişik nizamlıdır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Doğu duvarla arka duvarın hemen bitişiğinde niş yer alır.

Niş ebatları: derinlik: 0,27; h: 0,19; gen: 0,19 m

İç genişlik: 2,60 m iç uzunluk tam saptanamamıştır.

Dış uzunluk yak. 3 m'dir.

Tanım: Sur içinde yer alır. İri düzensiz moloz taşlarla örülmüştür. Tonozun tepesinden 1,35 m aşağıda yan duvarlarda 2 cm genişliğinde çıkıntılar mevcuttur. İçi sıvalıdır. Karşı duvarda nişin varlığı bunların hatıl yuvası olabileceğini düşündürmektedir. Giriş kuzey yönündedir.

M151 Mezarı

Tipi: Tonoz Çatılı oda mezar

Durumu: Mezar odasının içerisi bitki katmanı ve taş dolguludur.

Mimarisi: İrili ufaklı düzensiz moloz taşlarla örülmüştür. Sıvalıdır.

Konumu: Sur içinde yer alır. M150 ile aynı kotta yer alıp bitişik nizamlıdır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç genişlik: 2,60 m

Dış uzunluk yak. 3 m'dir.

İç uzunluk tam saptanamamıştır.

Tanım: Sol duvarda üst üste olan iki nişten üstekinin ağaç hatıl olabileceğini akıllara getirmektedir.

Sağ duvarın alt kısmında 2,60 uzunluğunda düzgün kesilmiş ta bir blok görünmektedir.

Taş bloğun alt kısmında bir açıklık, açıklığın kapı açıklığı olduğu düşünülmektedir. Açıklık 0,40 m'dir bu boşluk yak. 3 m ileriye gitmektedir. Bunun da bir ikinci mezar odası olabileceği akla gelmektedir. Bu mezarların hemen yanında yine tonozlu bir yapı saptanmış olup mezarlarla aynı görünümde olup çok kalın sıvalı ve kireçli olması ve içinde sağ duvarda pışmış toprak borudan dolayı buranın bir sarnıç olabileceği

düşünülmektedir. Giriş kuzey yönündedir.

Not: M149-150-151 mezarların kilit taşı bulunmamaktadır.

M152 Heroon

Tipi: Heroon

Durumu: Üst yapı tamamen tahrip olmuştur.

Mimarisi: Düzgün işlenmiş taşlarla nitelikli işçiliğe sahiptir.

Konumu: Sur içi merkez güney nekropolü.

Yazıt: Φανία[v] Δωσιθεοῦ
 “*Dositheos’un oğlu Phantias*”

Ölçüler: İç uzunluk: 3,70 m

İç genişlik (atkı taşından): 2,30 m

Dış genişlik: 2,90 m

Dış uzunluk: 4,40 m

Niş 0,67 x 0,44 x 0,34 m

Tanım: Kentin başladığı tepenin zirvesinde, nekropolün bitimiyle başlayan düzlüğün güney doğusunda, güneye bakan surların üzerindedir. Tlos, Patara, Telmessos’u gören konumu, bezemeli blok zenginliği ve nitelikli

işçiliği vardır.

Doğu yönde dört basamaklı bir krepisle stylobata ulaşılır. Buraya ait tüm malzeme yapının önüne, alt kotlara ve vadiye kadar dağılmış durumdadır. Bu stylobatta malzeme kalmamıştır. Alt katta bir mekân oluşturulmuştur. Bu kuzey güney bakışlı tonozlu oda mezar formundadır. Kuzey arka duvarda niş vardır. Niş sol duvardan 1,07 m mesafede yer alır.

Mezar odasının cephesi oldukça nitelikli işçilik göstermektedir. Ante oluşturulmuş. Ante ucu 0,65 m üstü tonozla örtülüdür. Girişin sağ tarafında-batısında- bir koridor, tuğladan yapılmış bir geçeneğe ulaşır. bu tuğla geçiş kapısı genişliği 0,50 m dir. Geçiş mekânının 1,48x 1,30 m'dir. Tonozlu mezar odasına giriş cepheden yer darlığı ile girilmesi mümkün değildi. Bu nedenle cenaze önce bu geçiş mekânına getirilip sonra kemerli tuğla kapıdan geçirilerek mezar odasının önüne getirilir ve odaya taşınmış olmalıdır. İllegal kazı ve döküntü nedeniyle zemin görülmemekte, defin şekli yorumlanamamaktadır.

Mezarın batısında bitişikte oldukça büyük sarnıç vardır (Lev. 74, 75, 76, 77).

M153 Mezarı

Tipi: Dikme Mezar

Durumu: Platformu tahrip edilmiş, Farklı ölçülerde üç ayrı parça halinde yere düşmüştür.

Mimarisi: Kare kesitli düzgün taşın şekillendirilmesi ile oluşturulmuştur.

Konumu: Yeşilüzümlü Mezarlığı'nın kuzey doğusundadır.

Yazıt: Okunamamıştır.

Ölçüler: 1,90 x 1,06 x 0,97 m; 1,90 x 1,13 x 1,20 m; 1,90 x 1,70 x 0,91 m ebatlarında üç taş mevcuttur.

Tanım: Eski yayınlarda sağlam olarak görünen platform tamamen defineciler tarafından tahrip edilmiştir. Barut izleri ve definecilerin platformu kaldırmak üzere açtıkları matkap delikleri vardır. Platform çukuru yaklaşık 2x2 m'dir (Lev.1-4).

Yayın: Forbes ve Spratt, 1847: 43.

M154 Salas Lahdi

Tipi: Podyumlu lahit ev

Durumu: Kapak ve kimi parçalar on metre karelik alana dağılmıştır. Lahdin çoğu betimli parçaları British Museum'dedir. Toprak altında parçaların olduğu belirtilmektedir.

Mimarisi: Bütünsel olarak tek kaya bloğundan yapılmıştır.

Konumu: Akropolün 1,5 km kuzeyinde, KM1 in 350 m kuzeyinde, özel mülkiyete ait bahçe içersinde yer alır.

Yazıt: Kalinka tarafından okunmuştur.

Ölçüler: Mezar odası genişlik: 1,83-1,90 m; uzunluk: 1,48-1,60 m

Lahit kapağının korunan ölçüleri: 2,80 x 2,20 m

Tanım: Üç basamaklı podyum üzerinde yer alır. Kaide 1,98 m ebatlarında kare biçimindedir. Yüzeydeki dağınık parçaların üzerini çalı ve yosun kaplamıştır. Borchhardt'ın yapmış olduğu rekonstrüksiyona göre; kaide üzerinde mezar evin ön ve iki yan yüzü betimlidir. Ön yüzde; sol ayağını öne atmış yürür durumda sol elinde oinochoe taşıyan chiton ve himation

giysili sakallı adam figürünün başının üzerinde frizde Salas ismi yazıtlıdır. Güney yan yüzde altta karşılıklı iki savaşçı ellerinde kalkanları ile savaş halindedir. Bu betimin üzerinde kurban ve aşık oyununu konu alan betimlemeler yer alır. Kuzey yan yüzde; altta yine karşılıklı iki savaşçı üstte ise yemek sahnesi vardır. Mezar evin üç silmeli köşe çıkıntılarının üzerine odasının iki yan yüzlerinde süvari atlı ve yaya savaşçıların yer aldığı atların tırıs halinde şaha kalktığı hareketli savaş sahnesi görülür. Lahit kapağının oturduğu üst kısımda bir sıra İon kymationu vardır. Kapak semerdam biçimindedir (Lev. 5-10).

Yayın: Fellows, 1841; Fellows, 1852; Petersen, 1889; TAM, 1901; Borchhardt, 1968; Boardman ve Kurtz, 1971; Zahle, 1979; İdil, 1985.

M155 Mezarı

Tipi: Üçgen çatılı mezar

Durumu: Büyük bir kısmı toprak altındadır.

Mimarisi: Üçgen blok çatısı haricinde çoğu toprak altındadır.

Konumu: Güney Merkez Nekropol

Yazıt: ζῶμεν.

(2) Σοσοῦς Ἐρ ολύκου Κα [δυσαν]-

δ ως κατεσκεύαε τὸ μν η -

(4) μεῖο ἐαυτῇ κὶ τοῖς ἐξ αὐ-

τ[ῆς] καὶ τ[οῖς]γον<ε>ῶ[σιν αὐτῆς]

(6) Φι<λ>ήτω καὶ Διόνη καὶ τῇ θ<ε> [ία]

μου Ἰά[μβη? καὶ — — — — —]

(8) μου καὶ <Ξ>ένωνι Ἐτεο<κλ>[έους? καὶ]

[ᾠ ἂν ἐπιτρέψω] ἔ<γ>ωγ<ε>.

(10) ταῦτα π<ο>ιή<σ>η, ἐὰν δέ τις παρὰ

ἔστω θεο[ῖ]ς ὑφ' <ῆ>λιον καὶ θ<εο>ῖς κατακτονίοις <ᾰ>σεβ<ή>ς.

“Hayattayım.

Hermoloukos kızı CadiandalıSoses(?) bu mnemeionu kendisi, kendisinin soyundan olanlara ve ebeveynleri Philetos ile Dione ve teyzem İambes? ve benim ... ve ben ona müsaade ettiğim için Etokles oğlu Ksenon için yaptırdı(m). Şayet ki biri bunları yaparsa, güneşteki tanrılar ve yeraltı tanrıları huzurunda günahkâr olsun.”

Ölçüler: Alınlık Yüksekliği: 0,6 m, Genişlik: 1,45 m

Tanım: Çok az bir kısmı toprak üzerinde olan mezarın yazıtlı olduğu ve yazıtın yayınlandığı tespit edilmiştir. 2022 yılı Fethiye Müze Müdürlüğü tarafından kazılan mezarın kapısının iki yanında da yazıt olduğu görülmüştür(Lev.72 ve 73).

Yayın: TAM II, 692.

KM1 Uzebeemi Mezarı

- Tipi:** Kaya Mezarı
- Durumu:** Kapı girişi tahrip edilmiştir. Zaman ve doğal nedenlerle yüzeyde aşınmalar vardır. Mezar batıdaki derin vadiye doğru kaymaktadır.
- Mimarisi:** Tek kaya bloğunun biçimlendirilmesiyle oluşmuştur.
- Konumu:** Akropolün 1,2 km kuzeyinde, KM2, KM3, KM4, KM4a mezarlarının 30 metre karşısında yer alır.
- Yazıt:** Mezarın Kuzey yan yüzünde, süvari figürünün sağında Lykçe 4 satır, bir kısmı tahrip olmuş yazı bulunmaktadır. (Lev. 93, 94) Çıplak gözle okumak mümkün olmamakla birlikte, stampajı British Museum'dedir.
- “Uzebēemi prñnawatē prñnawa ebēñne”* (Schweyer, 2002)
- Ölçüler:** Dış platform 4,63 x 3,75 x 0,90 m
- İkinci platform 3,55 x 2,65 x 0,50 m ebatlarındadır.
- Kapı genişliği: 0,45 m, yükseklik: 1,50 m
- Mezar odası: iç genişlik: 1,10 m, iç uzunluk: 1,90 m, iç yükseklik: 1,65 m
- Üst Kline genişlik: 0,53 m, uzunluk: 1,90 m, üst çatıdan 0,57 m

Alt kline: genişlik: 0,44 m, uzunluk:1,90

İki kline arası: 0.52 m

Tanım: Büyük bir kaya kütesinin oyulmasıyla oluşturulmuştur. Batı arka kısmı işlenmeden bırakılmış, diğer üç yüzü betimlidir. Mezar evin girişinde 2,5 m eninde 3,13 m boyunda, 0,90 m boyunda ön alan oluşturulmuştur. Cephesi ev biçimindedir. Köşelerde ağaç hatlı görünümünde çıkıntılar ile çevrilmiş, yalancı kapı iç içe geçen silmelerle belirginleştirilmiştir. Mezar odasının girişinin güney duvarında üst üste iki kline yer alır. Ranza biçiminde alttaki klinenin sınırları 0,35 m oyularak belirlenmiştir.

Mezar yapısının güney cephesinde güney yan yüzde 4 figür görünmektedir. Sağ tarafta kline üzerinde uzanmış sağ koluna uzatmış bir erkek figürü yer alır. Sağ kolunu yukarıya doğru uzatmış dizlerini çekmiş,

Sol eli dirsekten bükümlü elinde kâse taşıdığı aşikârdır. Sağ eli dirsekten yukarı kaldırılmış, gür saçları omzuna kadar uzanmaktadır. Sağ ayağını hafif dizden bükerek diğerini uzatmış, rahat durumdadır. Himation giyimlidir. Klinenin hemen ucunda 3 figür ayakta cepheden tasvir edilmiştir. Baş kısımları tahrip olmuştur. Uzun hymation giyisili ayakları çıplaktır. Klinenin orta kısmında dört ayağı üzerine yatan doğuya doğru bakan bir köpek figürü yer almaktadır.

Kuzey yüzde; 3 figür yer almaktadır. Yaralı asker atın ayakları altındadır. At sahnenin $\frac{3}{4}$ kapsamaktadır. At ileri yönelik hareket eder pozisyonundadır. At üzerindeki askerin gövdesi cepheden verilmiştir. Sol elini yukarıya doğru kaldırmıştır. Yere düşmüş olan asker kalkanı ile yerde yatarken, diğer asker kalkanı ve mızrağıyla saldırır vaziyette tasvir edilmiştir (Lev.11-14).

Yayın: TAM, 1901; Bachofen, 1924; Borchhardt, 1968; Schweyer, 2002.

KM2 Mezarı

Tipi: Kaya Mezarı

Durumu: Kapı girişi kırıktır. Ön yüzde aşınmalar vardır.

Mimarisi: Büyük kaya kütlelerinin biçimlendirilmesiyle oluşmuştur.

Konumu: Akropolün 1 km kuzeyinde, KM1 karşısında yer alır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç uzunluk: 2,11 m, genişlik: 1,58 m

Kapı yüksekliği: 1,30 m, genişliği: 0,48 m

Tanım: Akropolün kuzey yamacındaki düz vadiye kayalık alanda yer alır. Çok büyük bir kaya kütlelerinin kuzey cephesine oyularak şekillendirilmiştir. Dış cephe bir ahşap ev mimarisinin taşa yansımasını gösteren en güzel örneklerden bir tanesidir. Kaya yüzeyinin 8,13 metrekairelik alanını kapsar.

Kayanın ön yüzü dikdörtgen silme ile çevrelenmiş, sol tarafındaki yalancı kapı olarak nitelendirilen kapı şekli verilmiş, sağ taraftaki ise açık bırakılmış söve deliği mevcuttur. Üçgen alınlıklı iki yan yüzünde akroter çıkıntısı yer almaktadır. Sol taraftaki korunmuş sağ taraftaki doğal sebeplerden tamamen tahrip olmuştur. Alınlığın alt kısmında iki silme girintisinden sonra tek sıra halinde ahşap kütük formunda çıkıntılar mevcuttur (Lev.15 ve 16). Girişi güney yönündedir.

KM3 Mezarı

- Tipi:** Kaya mezarı
- Durumu:** Kayanın devrilmesi sonucu tahrip olmuştur.
- Mimarisi:** Kayanın oyulmasıyla biçimlendirilmiştir.
- Konumu:** Akropolün 1 km kuzeyinde, KM1 karşısında, KM2'nin 15 m doğusunda yer alır.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** İç uzunluk: 2,06 m, iç genişlik: 2,30 m, yükseklik: 1,65 m
Kapı genişlik: 0,98m
Klinenin tabandan yüksekliği: 0,93m, genişliği: 0,56-0,52 m
- Tanım:** Devrilmiş kaya kütlesi içine oyulmuş. Ahşap taklidi cepheli, tavanı düz. Üç klineli. Girişte söve deliği mevcuttur.
- Giriş kısmında KM2'deki gibi ön cephesinde tek sıra halinde ahşap kütük formunda çıkıntılar mevcuttur. Ahşap mimarinin taşla uygulanması söz konusudur (Lev.17-19).

KM4 Mezarı

- Tipi:** Kaya Mezarı
- Durumu:** Kaya kütlesinin devrilmesi sonucu mezarın içi ve dışı tahrip olmuş, derin çatlaklar vardır.
- Mimarisi:** Büyük kaya kütlesinin biçimlendirilmesi ile oluşmuştur.
- Konumu:** Akropolün kuzeyinde, Ova Nekropolü KM1'in doğusunda yer alır.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** İç genişlik: 2,12 m, iç uzunluk: 2,73 m, yükseklik: 1,30 m
 Kapı genişlik: 0,62 m, yükseklik: 1,23 m
 Kline yerden yüksekliği: 0,45 m, eni 0,57-0,65 m
- Tanım:** İki Klineli (Lev.20-21).

KM4A Mezarı

Tipi: Kaya Mezarı

Durumu: Kaya kütlesinin devrilmesi nedeniyle tahrip olmuştur. Girişin yarısı parçalanmıştır.

Mimarisi: Büyük kaya kütlesinin biçimlendirilmesiyle oluşmuştur.

Konumu: KM4 ile yan yanadır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: İç uzunluk: 2,54 m

Kapı yüksekliği: 1,45 m

Klinenin tabandan yüksekliği: 0,95 m, tavandan: 0,72 m, genişlik: 0,60 m

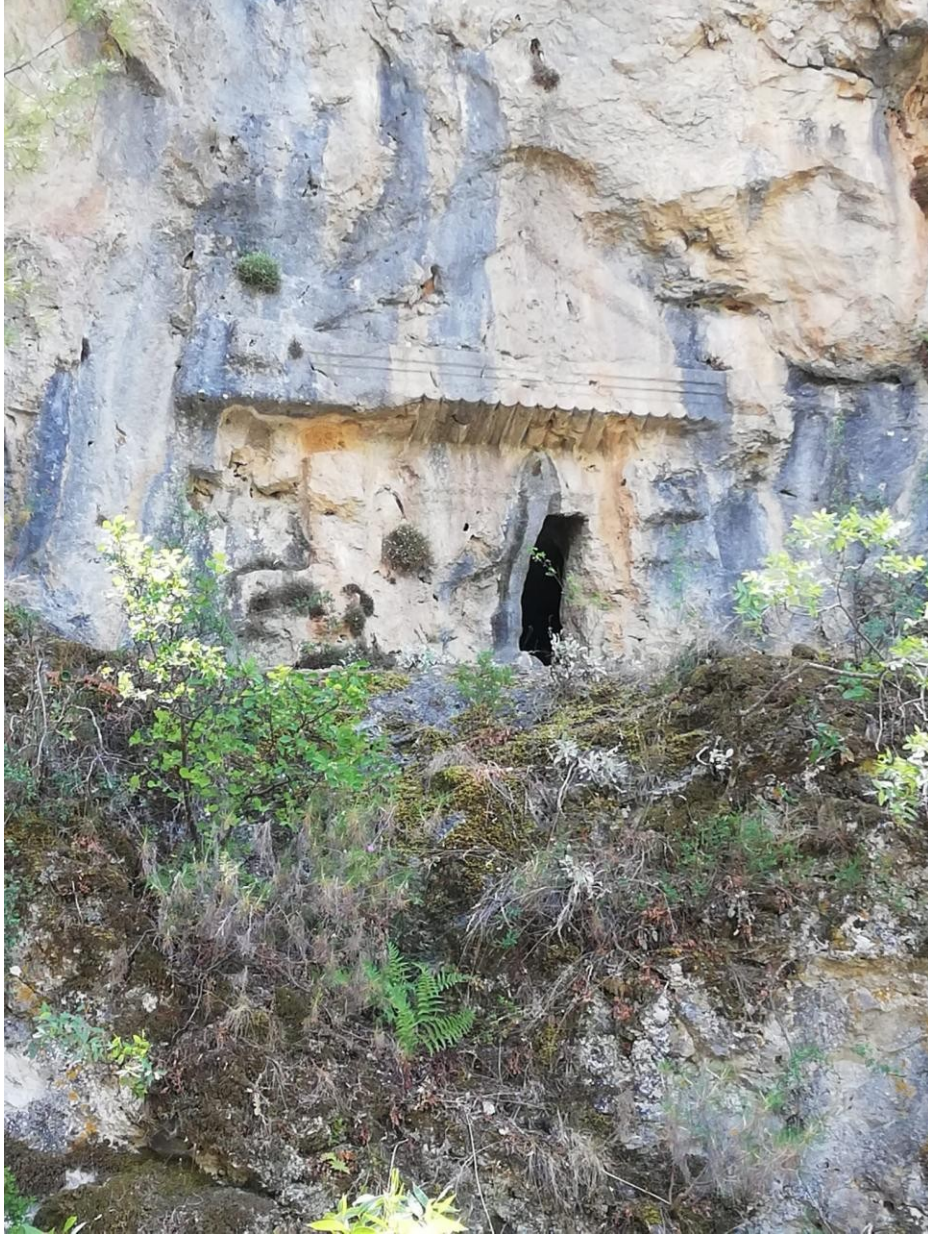
Tanım: Mezarın işlendiği kaya kütlesi batı yönüne doğru devrilmiştir. Kapı girişinin üst kısmında ahşap hatıl sırası az kısmı görülmektedir. "L" biçiminde klinelidir (Lev.22-23)

KM5 Mezarı

- Tipi:** Kaya mezarı
- Durumu:** Kapısı kırılmış, taş yüzünde aşınma vardır.
- Mimarisi:** Büyük kaya kütesinin ön yüzü tıraşlanarak biçimlendirilmiştir.
- Konumu:** KM4 50 m kuzey batısında, Bayraklıtepe'nin batı yüzünde yer alır.
- Yazıt:** Yazıt saptanamamıştır.
- Ölçüler:** Konumundan dolayı ölçü alınamamıştır.
- Tanım:** Ahşap taklidi cephe kuzeye bakmaktadır. İç içe geçen iki silme ile ön cephe yapılmıştır. Solda yalancı kapı sağda kapı açıklığı bulunmaktadır (Lev.24)

KM6 Mezarı

Tipi: Kaya Mezarı

Durumu: Girişi kırık, yüzeyde aşınma vardır.

Mimarisi: Kaya kütleinin biçimlendirilmesiyle oluşturulmuştur.

Konumu: Surun kuzey batısında, sarp kayalıkta yer alır.

Yazıt: Yazıt saptanamamıştır.

Ölçüler: Konumundan dolayı ölçü alınamamıştır.

Tanım: Arazi şartlarından dolayı sadece fotoğraf çekmek mümkün olabilmiştir. Ve harita üzerinde koordinatları işlenmiştir. Tek sıra ahşap taklidi kiriş uçları üzerinde üçgen alınlık yer almaktadır (Lev.24).

KM7 (Khamosorion) Mezarı

- Tipi:** Sanduka biçimli mezar – Khamosorion
- Durumu:** Kapağı bir alt kotta, 2 m uzaklıkta bulunmuştur ve kısmen kırıktır. Mezar yapısının üst kenarı kırıktır.
- Mimarisi:** Kaba işlenmiş, ana kayadan yontularak şekillendirilmiştir.
- Konumu:** Güney nekropolü, Arpacık Geçiti Boğazı'nın kenarında yer alır
- Yazıt:** Bulunmamaktadır.
- Ölçüler:** İç genişlik: 0,65 m
İç uzunluk: 1,84 m
Korunan yük. : 0,78 m
Dış genişlik: 1,06 m
Dış uzunluk: 2,11 m
Kapak ölçüleri:
Uzunluğu: 1,5 m
Genişliği: 1,06 m
Kalınlığı: yaklaşık 0,25 m
- Tanım:** Uzun dikdörtgen kesitli, sanduka biçimli bir tekne ve üzerini örten taş kapaktan oluşmaktadır. Lahit teknesi ana kayadan yekpare olarak oyulmuştur. Mezarın kaide kısmında kayanın güney uzun yanı 3,1 m tıraşlanmış, 0,33 m kalınlığında ve 0,28 m yüksekliğinde düz bir platform

oluşturulmuştur. Platformun altındaki kısım da kısmen düzeltilerek bırakılmıştır (Lev.91-93).

EK 2: NEKROPOL BULUNTU KATALOĞU

1 Sikke Maximus Pius

Müze Envanter No: 6760

Eserin Adı: MAXIMUS PIUS sikkesi

Bulunduğu Yer: Heroon Anıt Mezar / M152

Müzeye Geliş Şekli: Temizlik çalışmaları / 1992

Dönemi: MAXIMINUS TRAX / İ.S. 235-238

Ölçüler: Para birimi: Bronz, Sestertius

Tanım: Ön yüz yazı: *MAXIMUS PIUS AUG*

Arka yüz yazı: *PAX AUGUSTI S.C.* Arka yüzdeki S.C. harfleri: senatus consultum'un kısaltması. Roma senatosu tarafından bastırılmış olduğunu gösteriyor. Pax = sulh imparatorun barış getirdiğini göstermektedir.

Yayınlandığı yer: Sear, 1981: 216, No:2253.

2 Sikke IMP Gordianus Pius

Müze Envanter No:	6761 KAD/92/13
Eserin Adı:	IMP GORDIANUS PIUS sikkesi
Bulunduğu Yer:	Heroon Anıt Mezar /M152
Müzeye Geliş Şekli:	Temizlik çalışmaları
Dönemi:	GORDIANUS III, İ.S. 238-244
Ölçüler:	Para birimi: Bronz, Sestertius
Tanım:	Ön yüz yazı: <i>IMP GORDIANUS PIUS FEL AUG</i> Arka yüz yazı: <i>LAETETIA AUG S-C</i> “Dindar, mutlu, ulu imparator Gordianus” Ön yüzde imparator Gordianus defne taçlı büstü sağ tarafa dönüktür. Arka yüzde sola dönük Latetitia, sağ elinde gemi çapası tutmaktadır. Yayınlandığı yer: Sear, 1981: 223, No:2388.

3 Altın Halka Küpe

Müze Envanter No: 2594/KAD.92/1

Eserin Adı: Altın Halka Küpe

Bulunduğu Yer: Güney Merkez Nekropol

Müzeye Geliş Şekli: 1992 Yılı, Nekropol gezi yolu çalışması.

Dönemi: Roma Dönemi

Ölçüler: Çapı: 12,5 cm

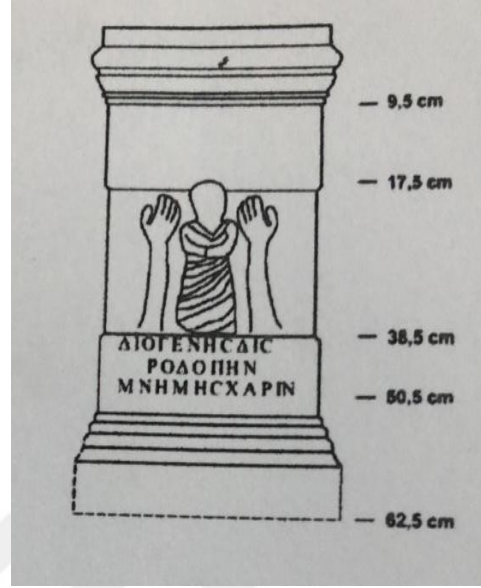
Tanım: Altın telin tek parça halinde yuvarlak olarak biçimlendirilmesiyle yapılmıştır. Telin uç kısmı kanca şeklinde olup kulağa geçme yeri sağlanmıştır. Telin uç kısmından geriye doğru tel döndürülerek gövde helezon telle sarılmıştır. Halkayı oluşturan telin başlangıç noktası daha kalın sarılmış ve giderek incelmıştır.

4 Diademli Kadın Başı

Müze Envanter No:	2594 Diademli Kadın Başı/ Kad 92/2
Eserin Adı:	Beyaz mermer kadın başı
Bulunduğu Yer:	Güney Nekropol Alanı
Müzeye Geliş Şekli:	1992 Yılı Fethiye Arkeoloji Müzesince yapılan temizlik çalışmasında bulunmuştur.
Dönemi:	Roma Dönemi
Ölçüler:	Yük: 13,7 cm
Tanım:	Durumu: Çenenin alt kısmı, diademin üst ve arka kısmı kırıktır. Burun ve ağız kısmen tahrip olmuştur. Kadın başı dolgun yüzlü, etli bir çene yapısına sahip hafif sola dönüktür. Basık dar alnını sınırlandıran diademin alt kısmında şakaklara doğru sarkan kıvrımlı bükleler halinde saç perçemleri vardır. Müze kataloğunda Hellenistik Dönem olarak kayda geçmiştir. Ayrıca müze envanterinde miğferli kadın başı olarak tanımlanmasına rağmen, bu eserin Roma Dönemi'ne ait diademli kadın başıdır.

Kalker Sunak

Çizim: S. Ongun

Müze Envanter No:	2600
Eserin Adı:	Kalker Sunak
Bulunduğu Yer:	Cadianda Nekropol Alanı
Müzeeye Geliş Şekli:	1993 yılı Fethiye Müzesi ören yeri temizlik çalışmaları
Dönemi:	GORDIANUS III, İ.S. 238-244
Ölçüler:	Yükseklik: 62,5 cm. Çap: 30 cm.
Tanım:	Yuvarlak gövdeli alçak sunu tablalı sunağın üst kısmında geniş bilezik şeklinde silme bulunmaktadır. Sunak gövdesinde kadın figürünün iki yanında başparmakları dışa dönük avuç içi görünecek şekilde dirseklere kadar betimlenmiş iki el bulunmaktadır. Kadın figürünün yüz kısmı kırıktır. Kabaca işlenmiş elbise kıvrımları vücudu örter biçimde yapılmıştır. Kadının eli karnının üstünde silik olarak görülmektedir. Figürlerin alt kısmında Grekçe yazı bulunmaktadır. Sunağın kaidesi dışa doğru genişleyen torus ve trochilostan oluşmaktadır. Sunağın üstünde ve kaidesinde yer yer kırıklar görülmektedir. Yazıtın Çevirisi: “<i>Diogenes oğlu Diogenes (Diogenes II) Rhodope’nin anısına ithaf etti.</i>”
Yayın:	Morant, 1999.

6 Mermer Mezar Steli

Müze Envanter No: 1-6-71-728

Eserin Adı: Mermer Mezar Steli

Bulunduğu Yer: Cadianda

Müzeye Geliş Şekli: Derleme, 21.04.1971

Dönemi: Roma Dönemi

Ölçüler: Yükseklik: 93 cm, genişlik:30 cm, kalınlık:9 cm

Kaide: 20 x 20 x 9 cm çıkıntı vardır.

Tanım: Stel enlemesine ortadan kırıktır. Alt kısmında asma yaprağı motifi yer alır. 11 satırlık kitabenin üst kısmında piramidal üçgen alınlık içerisinde karşılıklı iki kuş arasında çelenk bezemesi görülür. Sağ akroterin uç kısmı kırıktır.

Yazıt: Πασι φίλων ο
(?)Ασος μνημη-

Ιον ἄνδρος ἐ-
ταιροῦ
καλρανίου(?) στη-
λην ἔστης ἀπὸ
τῷ δ' ἐπὶ τυμρῷ(?)
παντας ἰατρευ-
οντα γὰρ

7 Kalker Mezar Steli

Müze Envanter No: 2-6-71-729

Eserin Adı: Kalker Mezar Steli

Bulunduğu Yer: Cadianda

Müzeye **Geliş** Derleme, 21.04.1971
Şekli:

Dönemi: Roma Dönemi

Ölçüler: Yükseklik: 1m, genişlik: 0,33 cm, kalınlık 0.11 m

Akroter uzunluk 0,38 m, yüksekliği: 0,15 m, çıkıntı yüksekliği 0,06 m

Harf yük: 0,01 m, Harf Gen: 0,01 m

Tanım: Enlemesine ortadan kırıktır. Üçgen alınlıkta ortada rozet köşelerde akroter çıkıntısı vardır. Dikdörtgen 19 x 45 cm

ebatlarında panel içinde iki figür ayakta yer alır. İki figür 18 x 3 cm ebadında platform üzerindedir. İkisi de cepheden verilmiştir. Sağ tarafta yer alan uzun giysili yetişkin sağ kolu aşağıya doğru sarkık, diğer eli göğüs hizasında giysisini tutmaktadır. Ayakları çıplak giysisi diz altında bileğine kadar uzanan kıvrımlı chitonu vardır. Sol yanında çıplak erkek çocuk yer alır panelden dışarıya 3 cm taşmıştır. Altında dört satır kitabe yer alır.

8 Kalker Mezar Steli

Müze Envanter No: 2-6-80-1507

Eserin Adı: Kalker Mezar Steli

Bulunduğu Yer: Cadianda

Müzeye Geliş Şekli: Satın alma. 24.11.1980

Dönemi: Roma Dönemi

Ölçüler: Yükseklik:44 cm; genişlik:16 cm, kalınlık: 10 cm

Tanım: Üst kısmı üçgen biçimli dikdörtgen mezar stelinin ön yüzünde cepheden belirtilen erkek portesi betimi yer alır. Yüksekliği 16 cm ve 2 cm kabartma yüksekliği vardır. Göğüs kısmından yukarısının işlendiği betimin başı hafif sola eğiktir. Yuvarlak yüzlü kısa kıvrıkcık saçlıdır. Taşın arka kısmı tıraşlanarak kabaca bırakılmıştır.

9 Kalker Mezar Steli

Müze Envanter No: 3-6-80-1508

Eserin Adı: Kalker Mezar Steli

Bulunduğu Yer: Cadianda

Müzeye Geliş Şekli: Satın alma. 24.11.1980

Dönemi: Roma Dönemi

Ölçüler: Yükseklik. 39 cm: genişlik: 20 cm, kalınlık: 7 cm

Tanım: Üst kısmı üçgen biçiminde dikdörtgen mezar taşında göğüsten kısmı verilmiş erkek portesi cepheden kabartma olarak işlenmiştir. Portre yüksekliği 14 ve kalınlığı 3 cm'dir. Üst kısımda *NIZEAOYMHE* adı okunmaktadır.

10 Kalker Mezar Steli

Müze Envanter No: 5-6-80-1510

Eserin Adı: Kalker Mezar Steli

Bulunduğu Yer: Cadianda

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alma. 24.11.1980

Dönemi: Roma Dönemi

Ölçüler: Yükseklik: 44 cm, genişlik:17-19 cm, kalınlık:8 cm

Tanım: Üst kısmı üçgenle sonlandırılan dikdörtgen taşın ön yüzünde kabartma olarak yapılmış erkek portresi yer alır. Saçları kısa ve kıvrıktır. Göğüsün üst kısmında boyundan aşağı doğru sarkan kıvrımlı pelerini vardır. Portre 12 cm yüksekliğinde, 3 cm kalınlığındadır. Başın sağ tarafı tahrip olmuştur.

11 Kalker Mezar Steli

Müze Envanter No:	2-1-69-633
Eserin Adı:	Kalker Mezar Steli
Bulunduğu Yer:	Cadianda
Müzeye Geliş Şekli:	16.05.1969, satın alma
Dönemi:	Hellenistik Dönem
Ölçüler:	Yükseklik: 0.65 metre Genişlik: 0.38 metre Kalınlık: 0.08 metre
Tanım:	Köşe akroterli ve üçgen alınlıklı, alınlığın ortasında rozet motifi, dikdörtgen niş içersinde cepheden ayakta chiton giysili, başı örtülü kadın sağ yanında daha küçük boyda elini önde kavuşturmuş ikinci fgür yer alır. Yazıt çevirisi: <i>“Theodoros oğlu Dionisios’un oğlu Dionisios ile Dorotheos kızı Ksenarkis, kızları Artemisia’nın (anısına bu taşı</i>

adadı.)”

12 Kalker Monolit Taş

Müze Envanter numarası bulunmamaktadır. Yüzey buluntusudur.

Envanter No:

Eserin Adı: Kalker Monolit Taş

Bulunduğu Cadianda Merkez Güney Nekropol

Yer:

Dönemi: Roma Dönemi

Ölçüler: Yükseklik: 0.97 m, Genişlik: 0.95 m, Kalınlık: 0.27 m

Yazıt: τὸ μνημεῖον κατεσκεύασ [εν . . c.7 . .]ος Ἑρμαδόρτου

(2) ἐαυτῇ καὶ θυγατρὶ καὶ ἐγ[γόνους κ]αὶ τ[οῦ]ς ἐκ τῶν ἐγγόνων μου γεννηθησομ ἐν οἷς, λλφ δ ἐ οὐδενί.

(4) ἐὰν δέ τις εἰσβιάσῃται κά[τ]ω, ἀποτείσει Καδυανδέων τῷ δήμῳ Ϝ ϕ'.

“Bu mnemeionu Hermadortos kızı ... os Kendisi, kızı ve soyundan olanlara ve benim soyumdan gelecek olanlar için yaptırdı(m) Kimse bir başkasını (koyamaz) Şayet ki birisi aşağıya (altına) koymaya (çalışırsa), Cadiandalıların demosuna 500 denaria versin.”

Tanım: Tonoz ön cephesine ait yarım daire şekilli yazıtlı kalker monolit taş, yarısı kırılmıştır.

Yayınlandığı yer: TAM II, 691.

13 Kalker Yazıtlı Arşitrav

Müze	Envanter numarası bulunmamaktadır. Yüzey buluntusudur.
Envanter No:	
Eserin Adı:	Kalker Yazıtlı Arşitrav
Bulunduğu Yer:	Heroon Stylobatında yüzey buluntusu, Güney Merkez Nekropol
Dönemi:	Roma Dönemi
Ölçüler:	Yük: 0,37 m, gen: 1 m, derinlik: 0,74 m
Tanım:	Üst kısmı iki kademe silmeli arşitrav parçası.
Yazıt:	Φανία[v] Δωσιθεοῦ “ <i>Dositheos'un oğlu Phantias</i> ”
Yayın:	Frézouls ve Morant, 1986: 243.

14 Kalker Yazıtlı Lento Taşı

Müze Envanter numarası bulunmamaktadır. Yüzey buluntusudur.

Envanter No:

Eserin Adı: Kalker Kapı Lento Taşı

Bulunduğu Yer: Cadianda Merkez Güney Nekropol, M112 Stadion'daki Mezar

Dönemi: Roma Dönemi

Ölçüler: Sağ: Yükseklik: 0,5 m, Genişlik: 1,08 m, Derinlik 0,75 m

Sol: Yükseklik: 0,45 m, Genişlik: 1,31 m, Derinlik 0,76 m

Tanım: İki parça halinde olan M112 nolu mezara ait olduğunu düşündüğümüz lento taşı 1992 yılı Fethiye Müze Müdürlüğü'nün yaptığı çalışma sırasında mezarda bulunmuş ve 15 m uzaklıkta olan şimdi bulunduğu yere yerleştirilmiştir. Tespitlerimiz sonucunda mezarın kapı lentosuyla aynı ölçülerde olduğu saptanmıştır ve üzerinde mezar yazıtı yer almaktadır.

Yazıt: ρσασις Λύκωνος Δωσιθεὸν Λύκωνος τὸν γενόμενον αὐτῆς υἱὸν μνήμης ἔνεκεν

“Lykon’un kızı Arsasis, , Lykon’un oğlu, kendisinden doğma oğlu,

Dositheos'un anısına izafen"

[ ]ρσασις Λύκωνος Ἐπιχάριδα [Λ]ύκωνος τὴν γενομένην
αὐτῆς θυγατέρα μνήμης ἔνεκεν

*“Lykon’un kızı Arsasis, Lykon’un kızı, kendisinden doğma kızı,
Epikharis’in anısına izafen”*

Prof. Dr. Recai Tekoğlu tarafından okunmuştur.

15 Kalker Sunak Taşı

Müze Envanter numarası bulunmamaktadır. Yüzey buluntusudur.

Envanter No:

Eserin Adı: Kalker Sunak Taşı

Bulunduğu Yer: Cadianda Merkez Güney Nekropol, M112 Stadion'daki Mezar

Dönemi: Roma Dönemi

Ölçüler: Yükseklik: 0,36m, kaide çap: 0,27 m, derinlik: 0,31 m

Tanım: Ağız kısmı kırık. Gövde ve kaide kısmen kırıktır. Kalker taşın biçimlendirilmesi ile yapılmış, temizlik çalışması yapan emekli müzecilerin sözlü olarak verdiği bilgiye göre stadiondaki mezarın içinde bulunmuştur.

16 Kalker Kaya Mezarı Kapısı

Müze Envanter No: 2426

Eserin Adı: Kaya Mezarı Kapısı

Bulunduğu Yer: Cadianda Ören Yeri

Müzeye Geliş Şekli: Uzun süre Üzümlü köy meydanında atıl olarak bulunan eser Müze Müdürlüğünce Fethiye Müzesine taşınmıştır (04.10.1991).

Dönemi: Roma Dönemi

Ölçüler: Yükseklik: 1,07 metre Genişlik: 0,65 metre

Tanım: Stilize ahşap taklidi kapının üst kısmında 0,17x0,24 metre ebatlarında yan yana iki panel, iki sıralı birbirinin içine geçen iki pervazla belirtilmiştir. Alttaki paneller 0,37x0,21 metre ebadında olup üstte bulunan panellerden daha büyüktür. Orta kısmında kabartma, yuvarlak halka bezemesi vardır. Bu panelleri ikiye ayıran ortada bir dikey kabartma vardır. Kapının alt kısmında 11 cm. aralıklarla yapılmış üç adet kenet çukuru yer alır. Kenet çukuru 0,5x0,3 metre ölçülerindedir.

17 Pişmiş Toprak Kâse

Müze Envanter No:	2604
Eserin Adı:	Pişmiş Toprak Kâse
Bulunduğu Yer:	Cadianda Heroon Mezar
Müze Geliş Şekli:	Cadianda 1992 Fethiye Müze Müdürlüğü Çevre Düzenleme Çalışmaları.
Dönemi:	Roma Dönemi
Ölçüler:	Ağız Çapı: 0,17 metre, Yükseklik: 0,42 metre, Kaide Çap: 0,07 metre
Tanım:	Eserin yarısı daha sonradan yenilenecek konservasyon çalışması yapılmıştır. Geniş düz ağız kenarlı, konik biçimde yayvan gövdeli ve halka biçiminde alçak kaidelidir. 7.5YR 6/4 (light brown) ince astarlıdır.

18 Pişmiş Toprak Kâsecik

Müze Envanter No: 765

Eserin Adı: Pişmiş Toprak Kâsecik

Bulunduğu Yer: Cadianda Nekropol

Müzeye Geliş Şekli: 20.11.1971 yılı derleme.

Dönemi: Roma Dönemi

Ölçüler: Ağız çap: 9 cm; yük.: 4,2 cm; kaide çap: 3 cm; kaide yük.: 1,2 cm

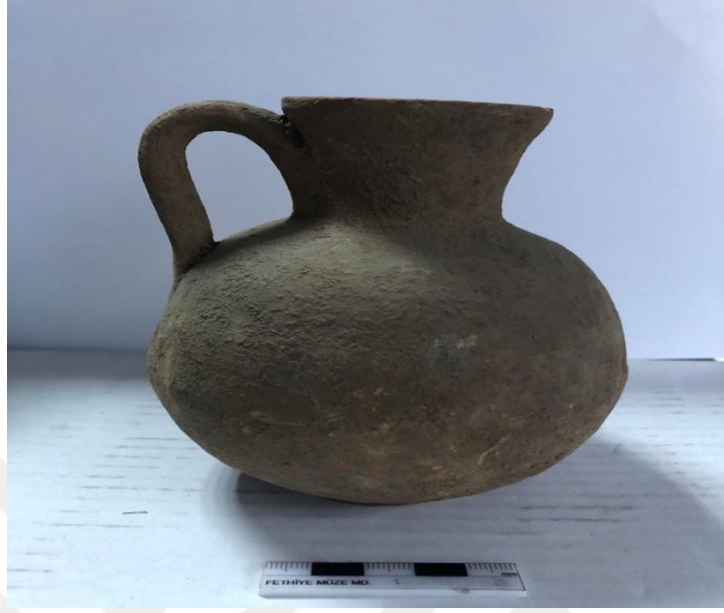
Tanım: Çarkta biçimlendirilmiş, ince hamurlu, hamuru renginde astarlı ve perdahlı. 5YR 7/6 (reddish yellow) . Basit düz ağız kenarlı, hafif dış bükey gövdeli, yuvarlak halka kaidelidir.

Durumu: Ağız kısmı kısmen kırık

19 Tek Kulplu Sürahi

Müze Envanter No:	766
Eserin Adı:	Pişmiş Toprak Tek Kulplu Sürahi
Bulunduğu Yer:	Cadianda Nekropol
Müzeye Geliş Şekli:	Müzeye satın alma yolu ile gelmiştir. (20.11.1971).
Dönemi:	Roma Dönemi
Ölçüler:	Yük: 12cm; Ağız çap: 7,8 cm; Kaide çapı 3,5cm; kaide yük: 1 cm
Tanım:	Boyuna doğru daralan geniş ağızlı, düz ağız kenarlı, dış bükey şişkin gövdeli, yuvarlak halka kaidelidir. Boyundan başlayan dikdörtgen kesitli yassı kulp gövdenin üst kısmına bağlanır. Boyunun bittiği yerde kabartma düz çizgi bezeme vardır. Gövde üzerinde birbirine paralel üç kabarma çizgi bezeme yapılmıştır. İnce cidarlı, çarkta biçimlendirilmiştir. Hamuru renginde astarlıdır. 5YR 7/6 (reddish yellow) rengindedir.

20 Tek Kulplu Sürahi

Müze Envanter No: 764

Eserin Adı: Pişmiş Toprak Tek Kulplu Sürahi

Bulunduğu Yer: Cadianda Nekropol.

Müzeye Geliş Şekli: Derleme (20.11.1971)

Dönemi: Roma Dönemi

Ölçüler: Yük. 13,5 cm ;Ağız çap: 5,5 cm. ;Kaide çap:4,5 cm.

Tanım: Az pişmiş gözenekli ve iri katkı maddeli hamurlu, ağız kenarına doğru genişleyen iç bükey boyunlu, ağız kenarı altından başlayan yassı şerit kulp omuza bağlanır. Düz kaidelidir. Krem rengi hamurlu ve astarlıdır.

21 Kemik Dokuma Ağırlığı

Müze Envanter No:	2596/ KAD 92/3
Eserin Adı:	Kemik Dokuma Ağırlığı
Bulunduğu Yer:	Cadianda Güney Merkez Nekropol
Müzeye Geliş Şekli:	Fethiye Müzesi 1992 yılı temizlik çalışması
Dönemi:	Roma Dönemi
Ölçüler:	Uzunluk: 9 cm, genişlik: 3 cm
Tanım:	Dikdörtgen biçiminde üst yüzeyi hafif bombeli alt yüzeyi düzdür. Merkezde bir dar yan yüzde iki adet belirli aralıkla açılmış ip delikleri vardır. Alt kısımda stilize ensize yapılmış profilden verilmiş keçi figürü vardır. Müze envanterinde geyik figürü olarak kayıt altına alınan eserde bacak yapısı, boynuz ve boyun ölçüsü betimin keçi olduğunu doğrulamaktadır.

EK 3: HARİTALAR

Harita 1. Lykia Haritası (Lykien-Projekt Tübingen tarafından hazırlanmıştır)

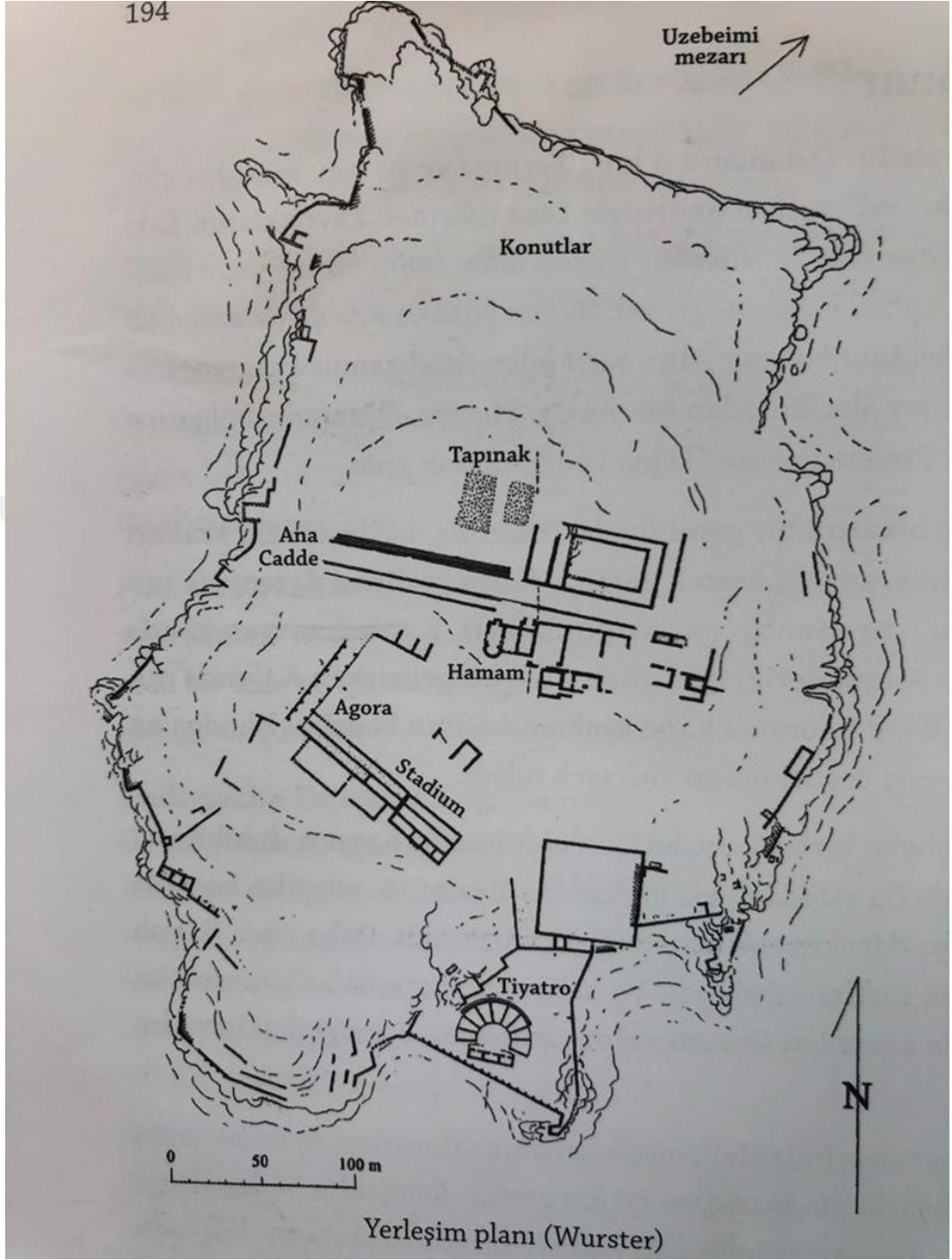

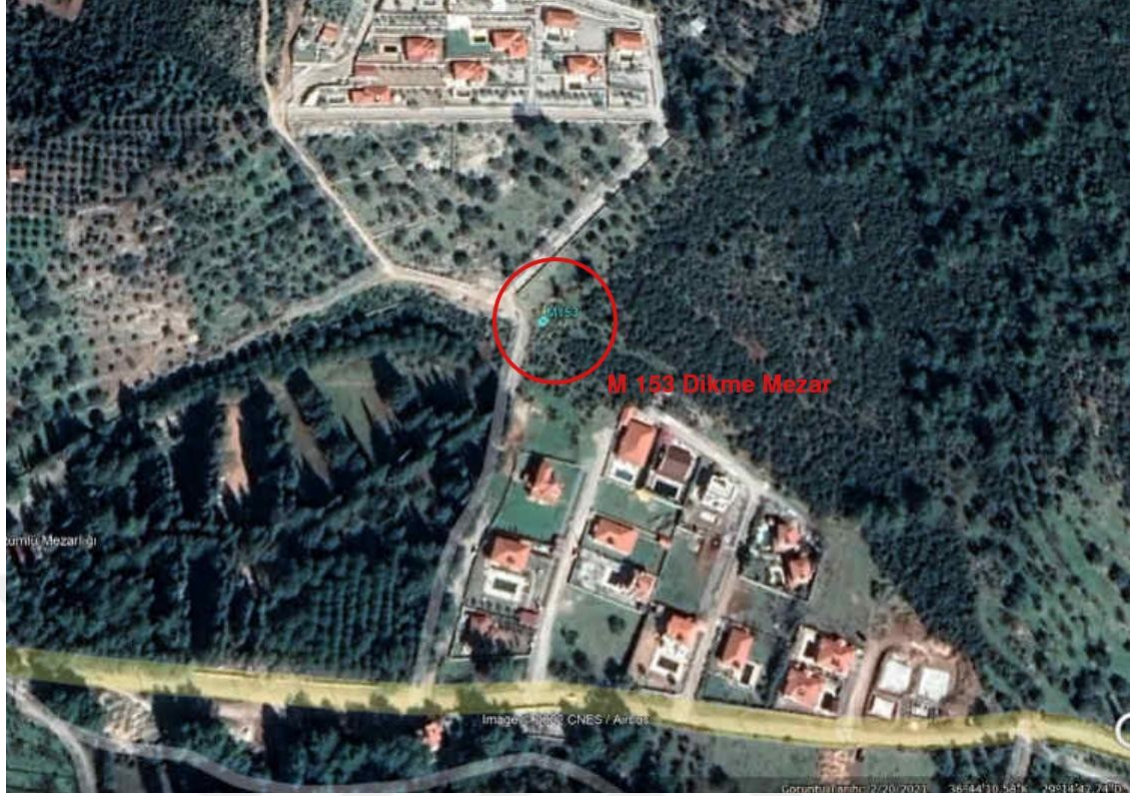
Harita 2. Anadolu Roma Yol Haritası (W.M. Calder & G.E. Bean tarafından hazırlanmıştır)

Harita 4. Cadianda Akropolü'nün Krokisi (Wurster, 1980: 32, Fig. 2)

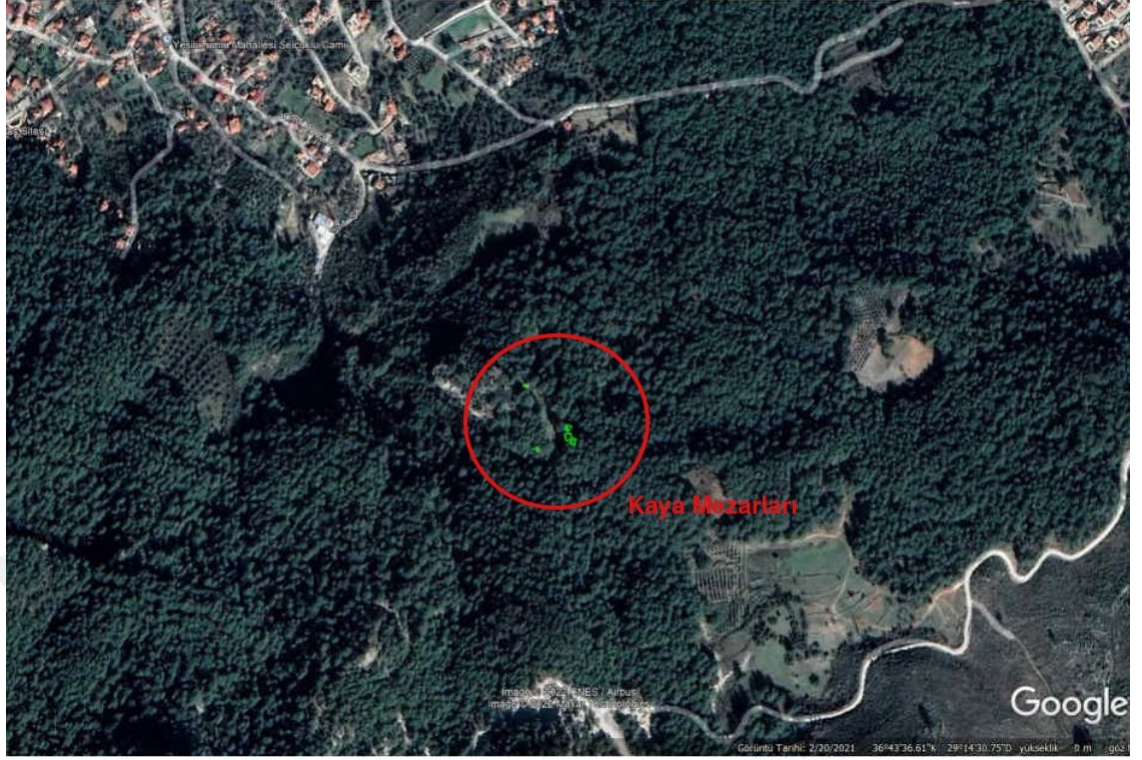

Harita 5. M 153 Dikme Mezar (Google Earth, 2.20.2021)

Harita 6. M 154 Salas Lahdi (Google Earth, 2.20.2021)

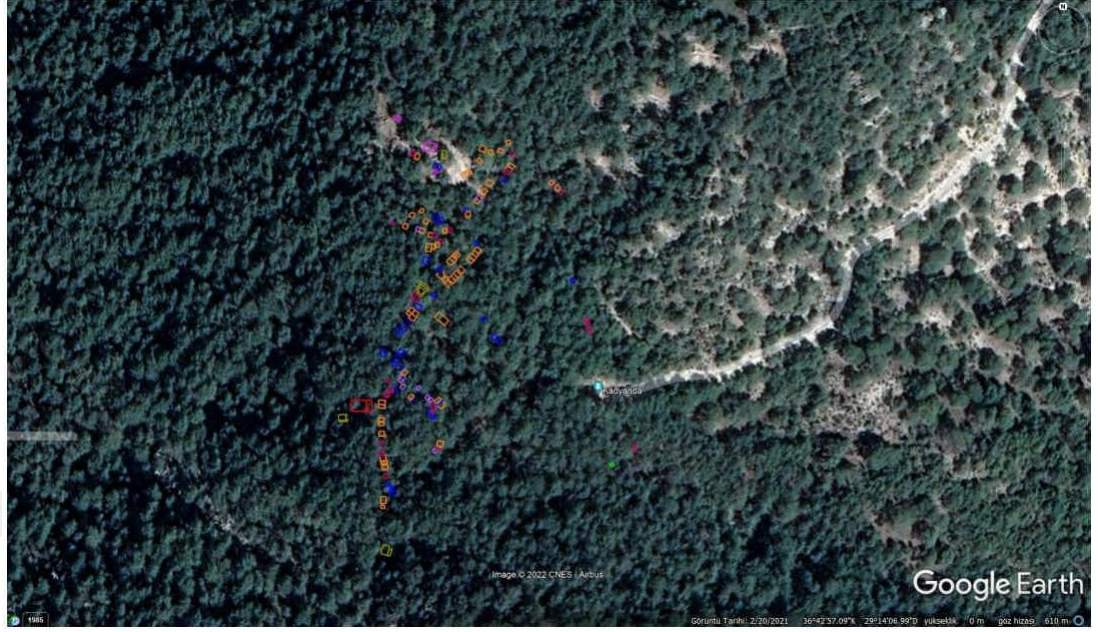

Harita 7. KM1-KM2-KM3-KM4-KM4a-KM5 (Google Earth, 2.20.2021)

Harita 8. Doğu Nekropolü (Google Earth, 2.20.2021)

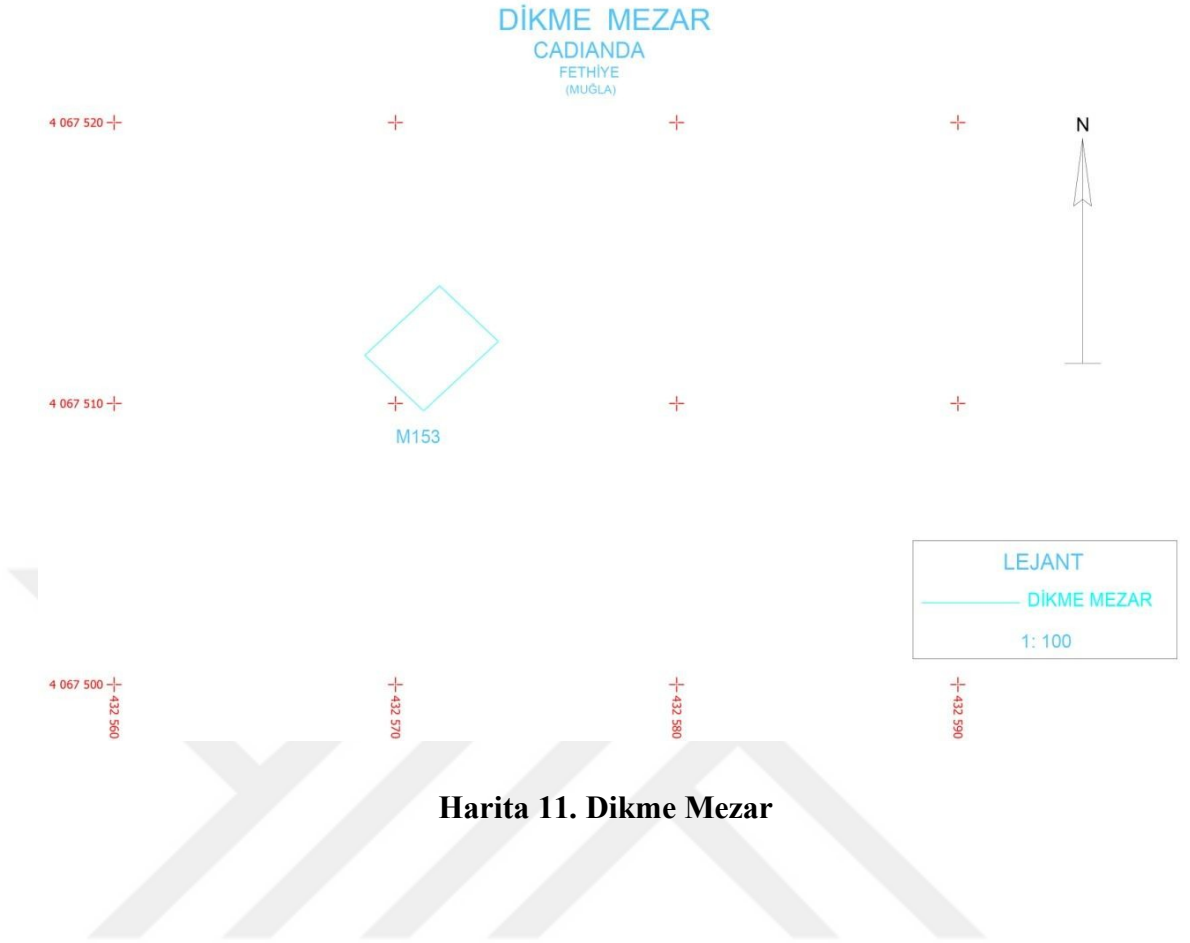

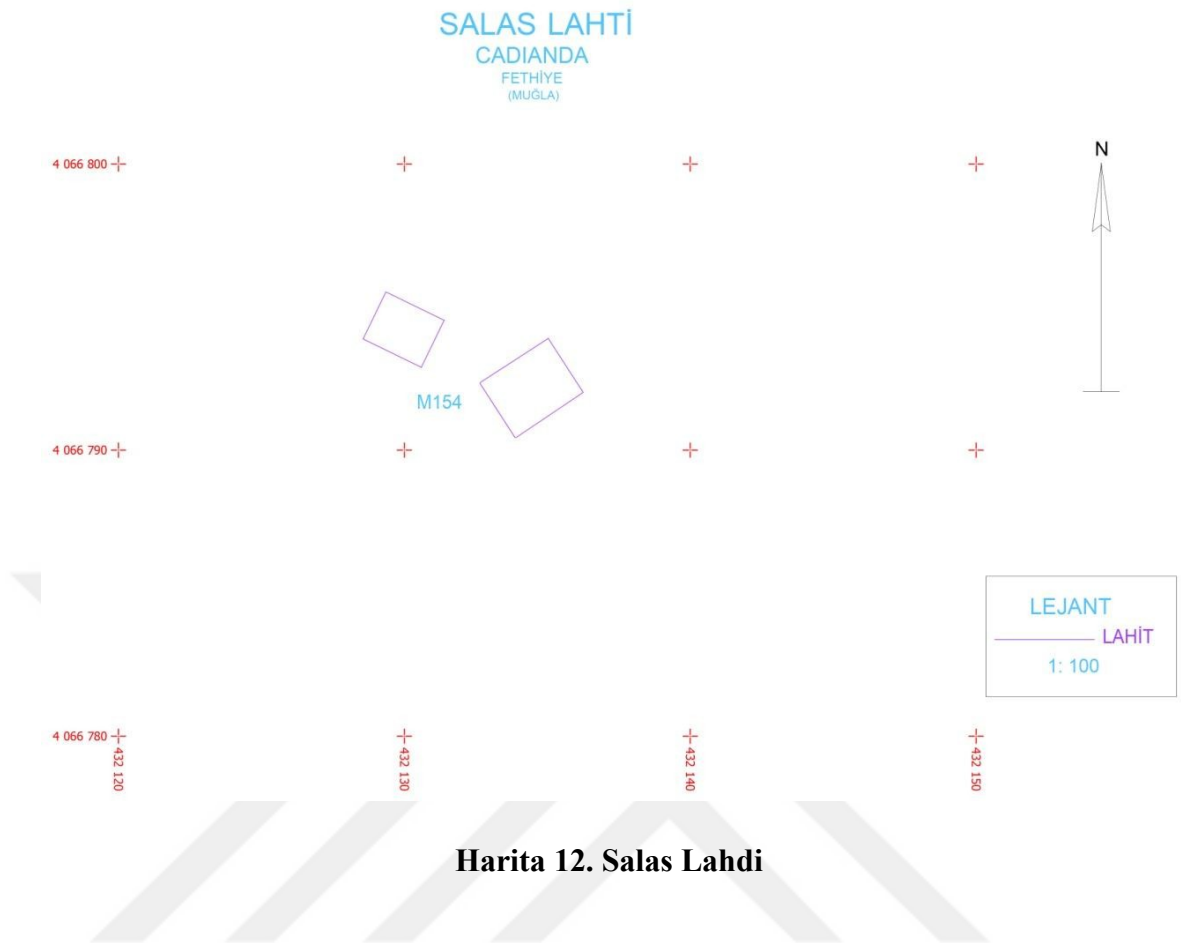
Harita 9. Güney Merkez Nekropol (Google Earth, 2.20.2021)

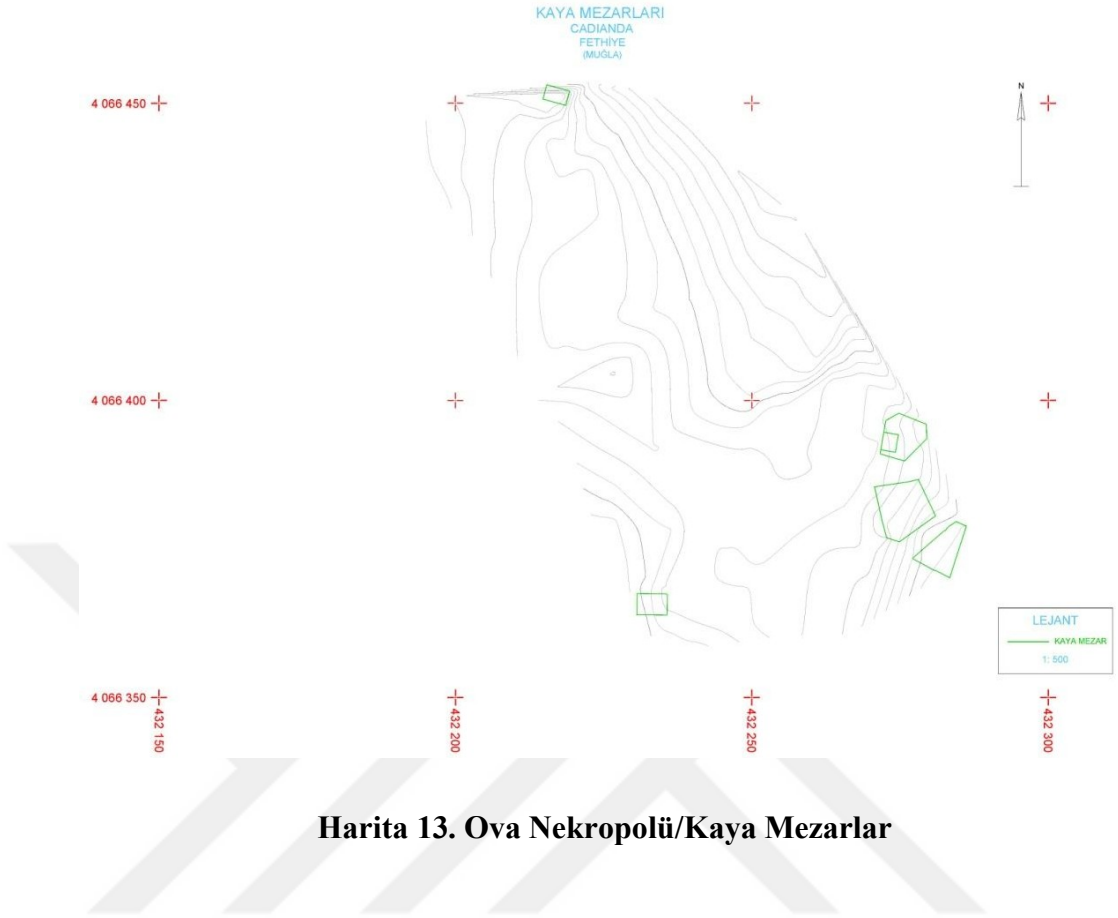

Harita 10. Tüm Nekropol Alanları (Google Earth, 2.20.2021)

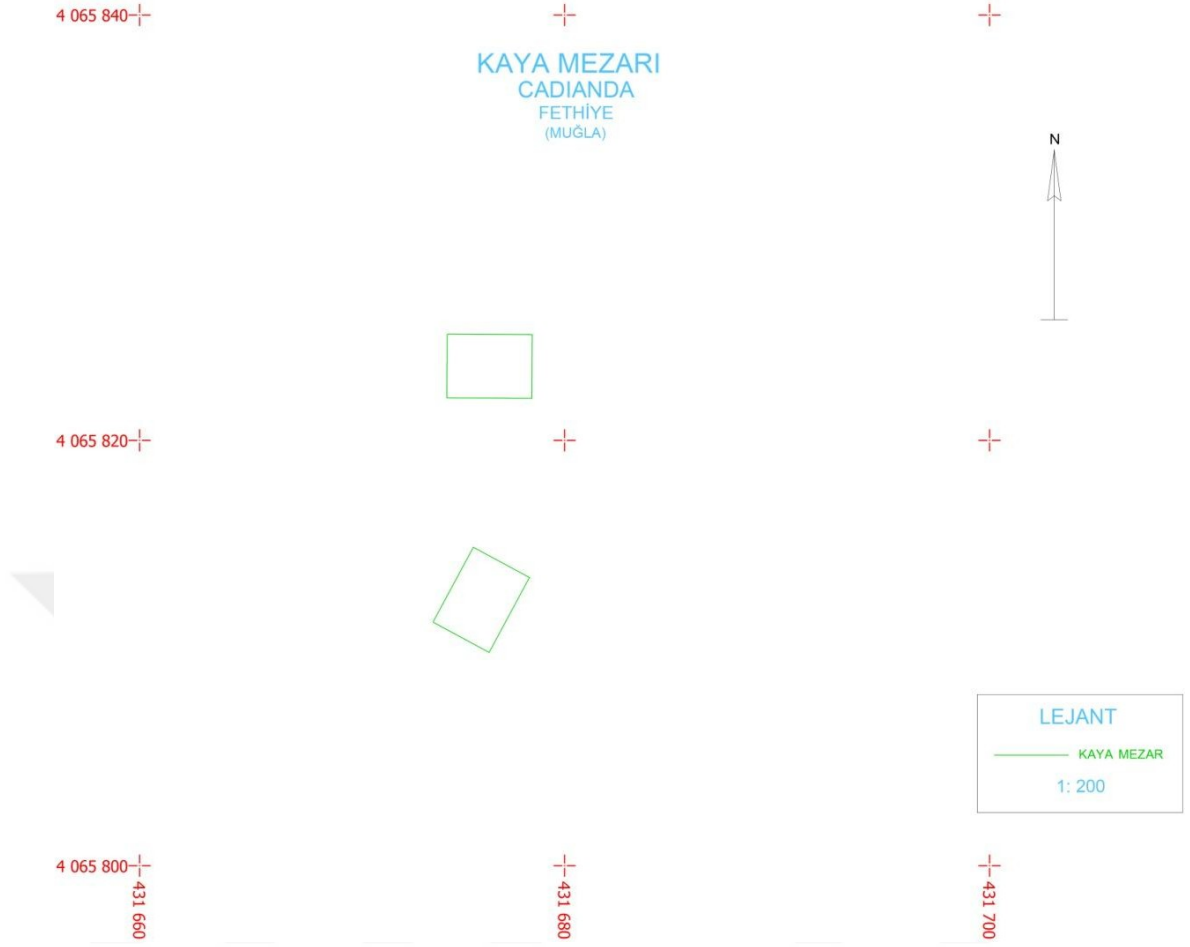

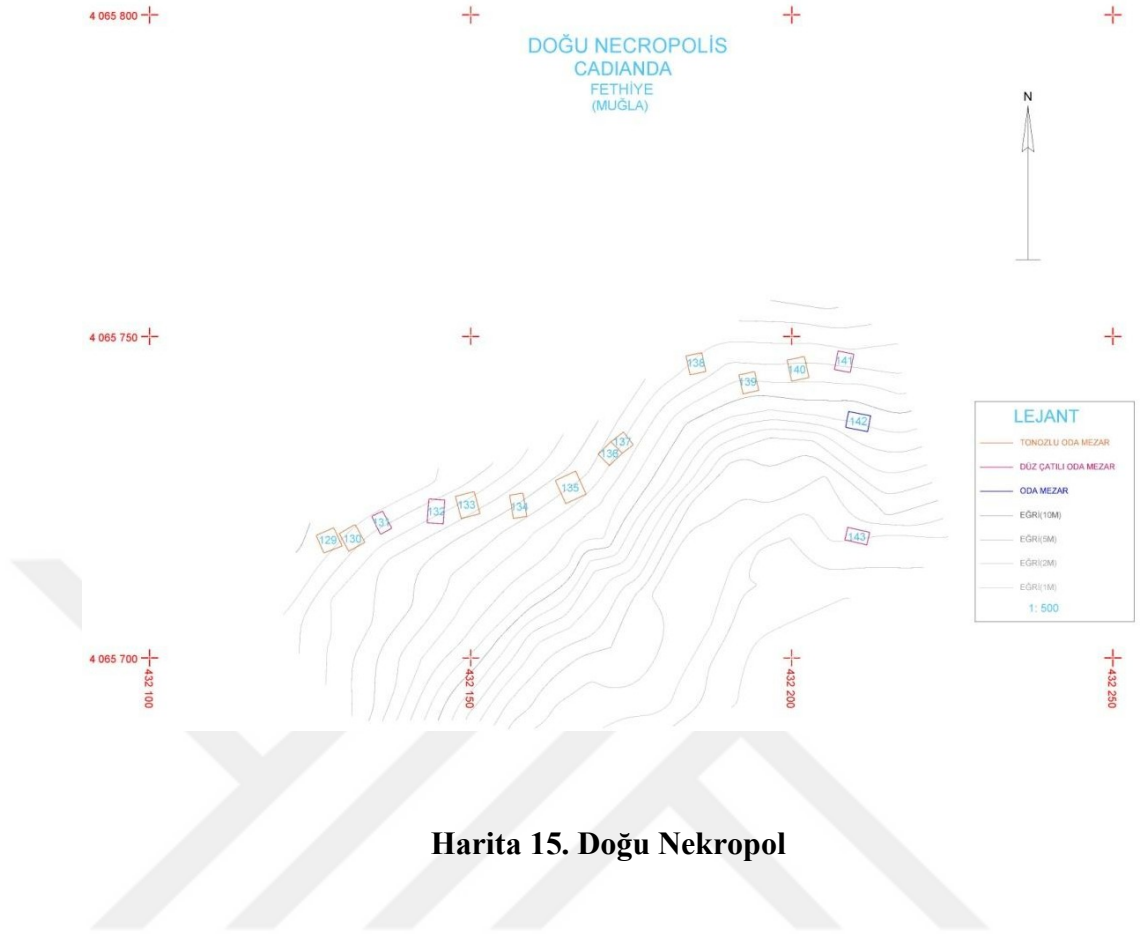

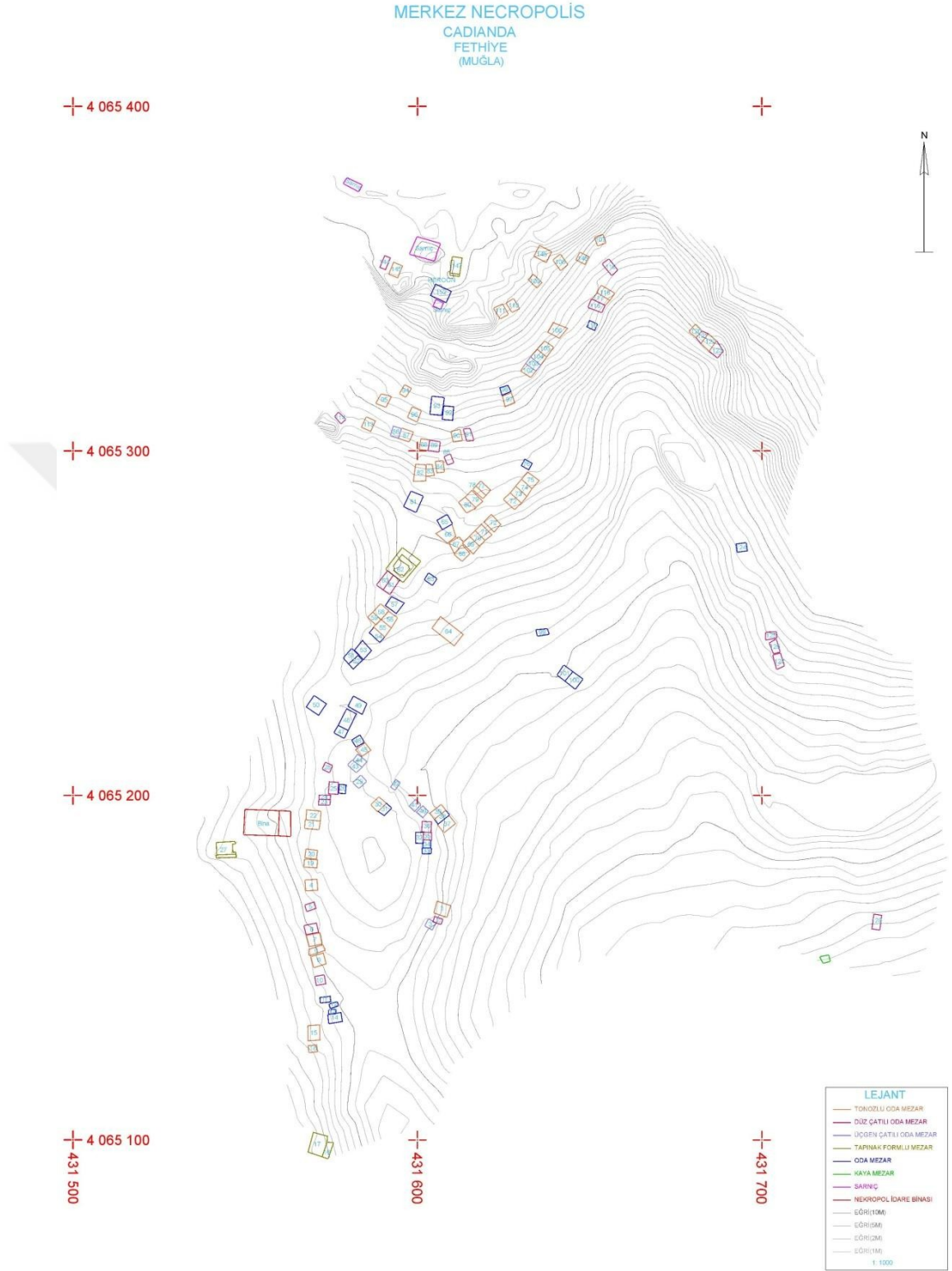
Harita 13. Ova Nekropolü/Kaya Mezarlar

Harita 14. Kaya Mezarları KM?

Harita 15. Doğu Nekropol

Harita 16. Merkez Güney Nekropol

EK 4: LEVHALAR

Levha 1

1892 Dikme Anıt Mezar, Tek Parça Halinde

Levha 2

M153 Dikme Anıt Mezar

M153 Dikme Anıt Mezar

Levha 3

Karot makinası tahribatı

Levha 4

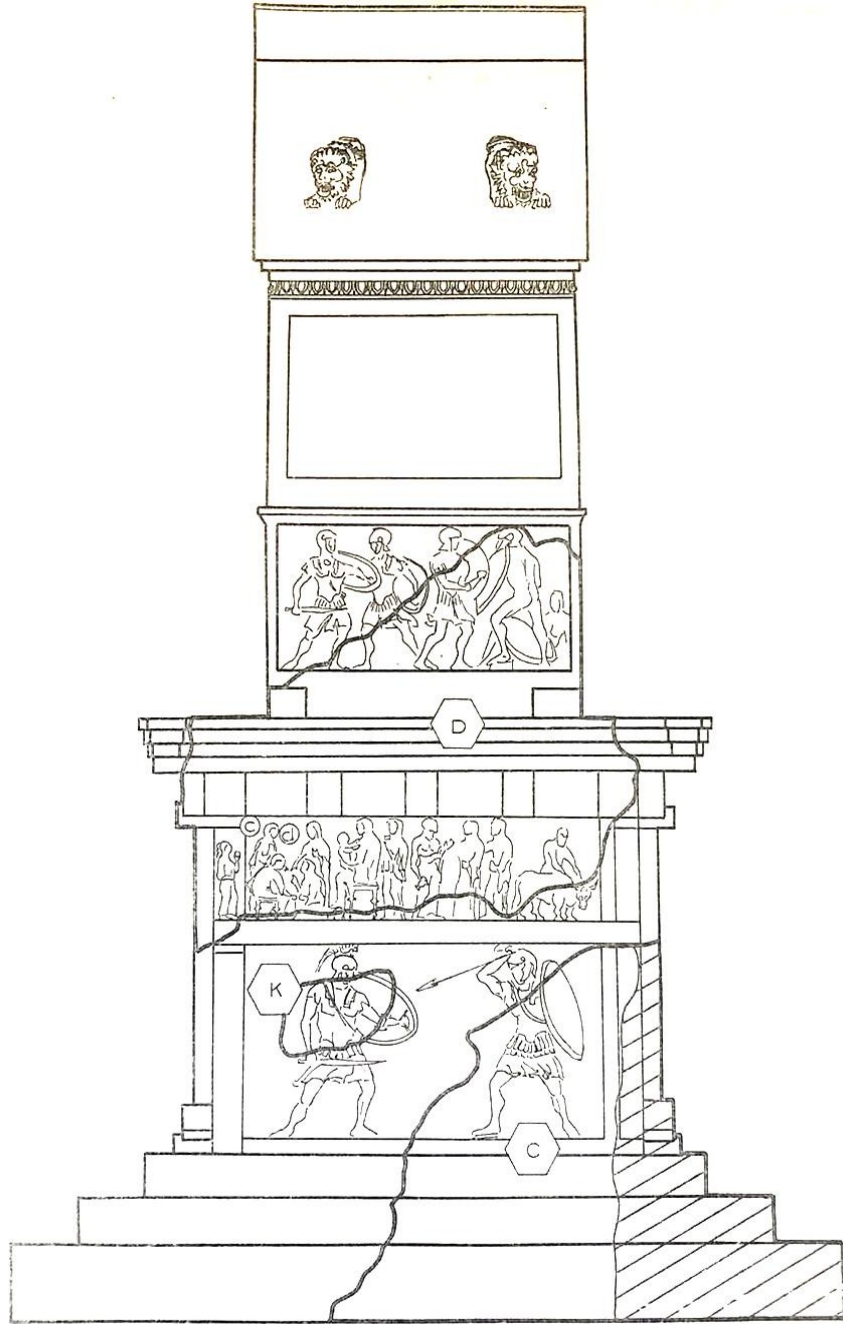
Salas Lahdini Betimleyen Gravür

(https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_2012-5034-12)

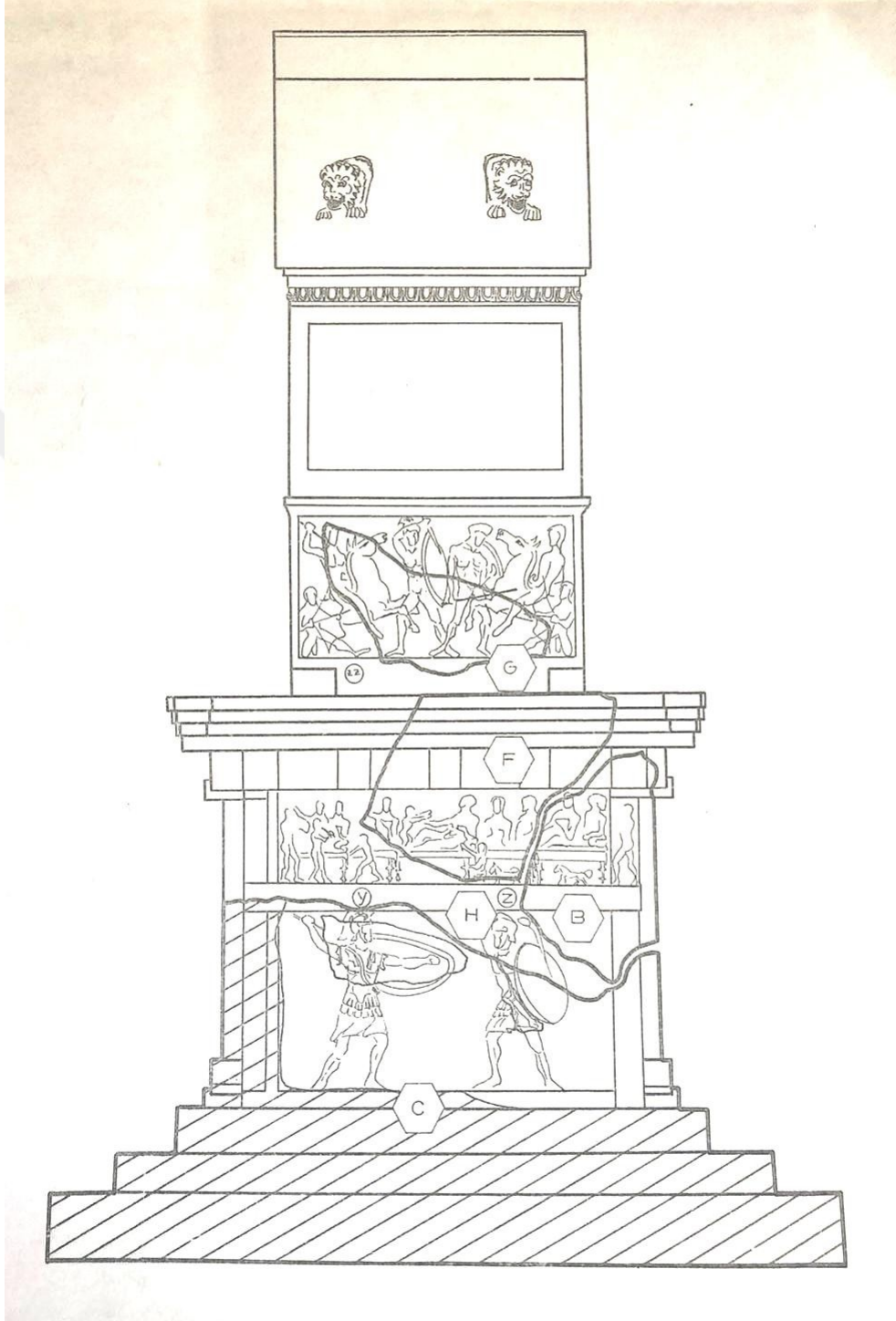
Salas Lahdi'nden arda
kalanlar

Levha 5

Salas Lahdi Güney Yan Yüz Çizimi (Borchhardt, 1968)

Levha 6

Salas Lahdi Kuzey Yan Yüz Çizimi (Borchhardt, Dynastische Grabanlagen von Kadyanda, 1968)

Levha 7

Salas Lahdi Çizimi , (Fellows, Discoveries in Lycia, 1841:117)

Levha 8

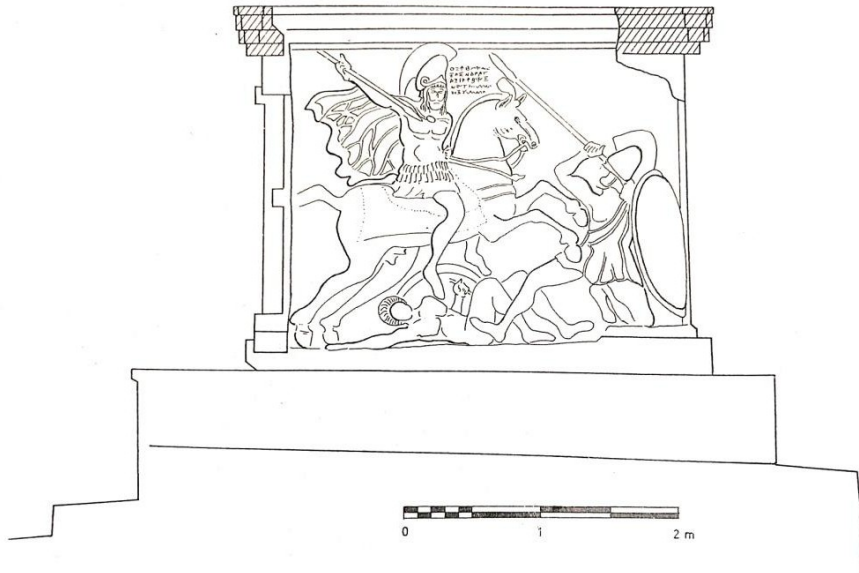

Salas Lahdi Çizimi (Fellows, Discoveries in Lycia, 1841)

Levha 9**Salas Lahdi Kalıntıları**

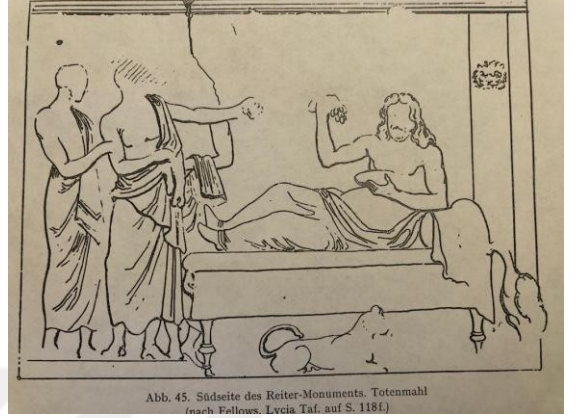
Levha 10

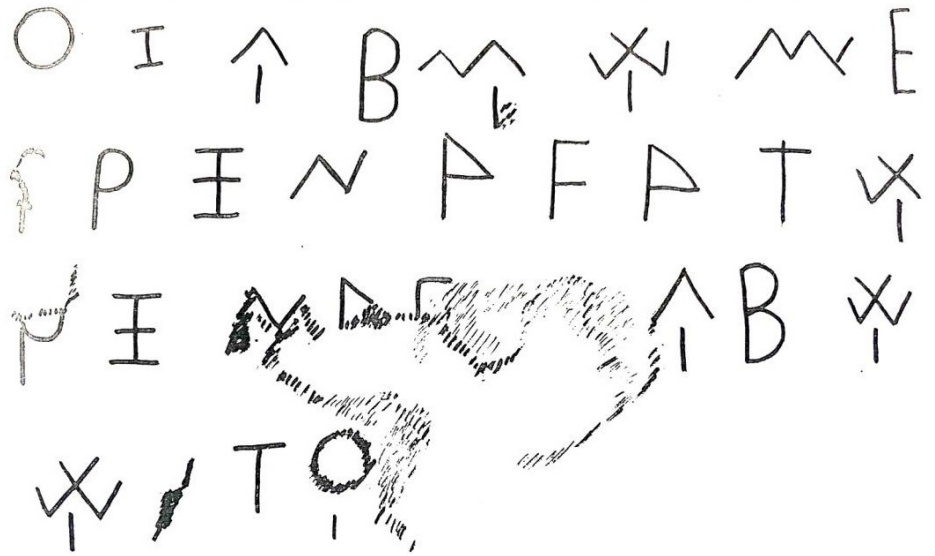
KM1 Kuzey Yan Yüz ve Çizimi (Fellows, Discoveries in Lycia, 1841)

Levha 11

KM1 Güney Yan Yüz ve Çizimi (Fellows, Discoveries in Lycia, 1841)

KM1 Yazıt Stampajı (Kalinka, Tituli Lyciae lingua Lycia conscripti, 1901)

Levha 12

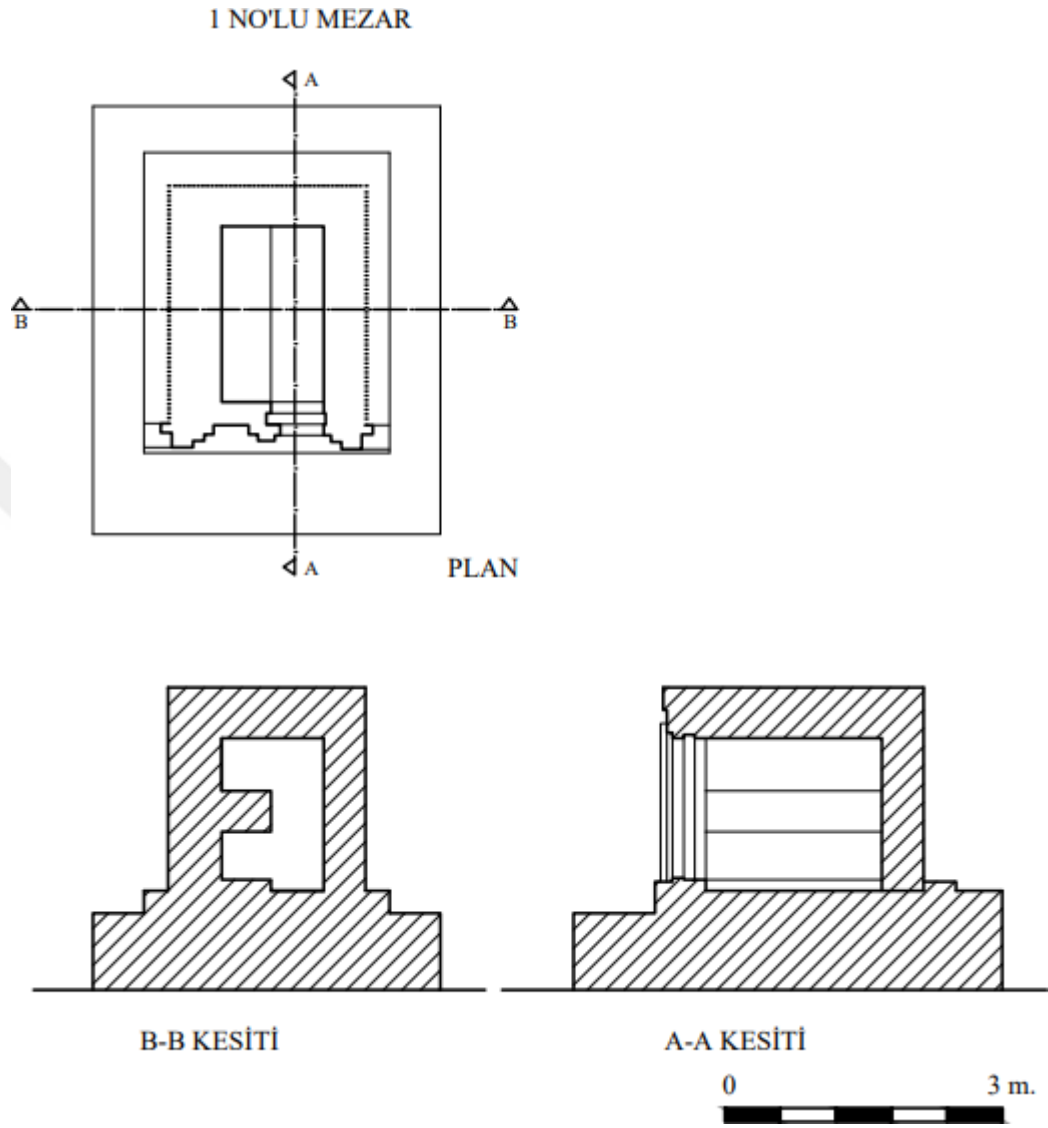

KM1 Ön Cephe ve İçten Görünüm

Levha 13

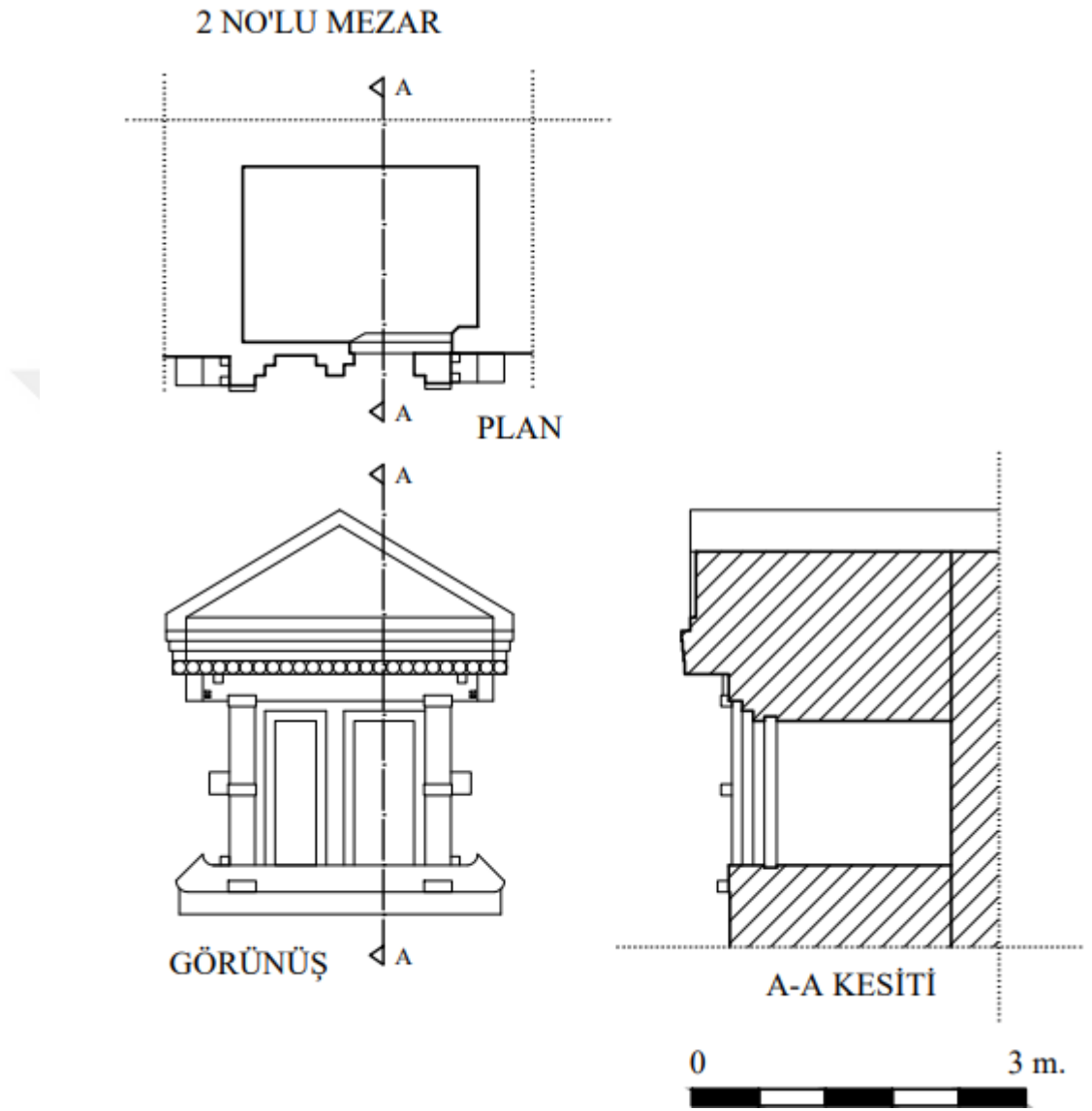
KM1 Plan Kesit Çizim

Levha 14

KM2 Ön Görünüş

Levha 15

KM2 Plan Kesit Çizim

Levha 16

KM3 Ön Cephe Ve İçten Görünüm

Levha 17

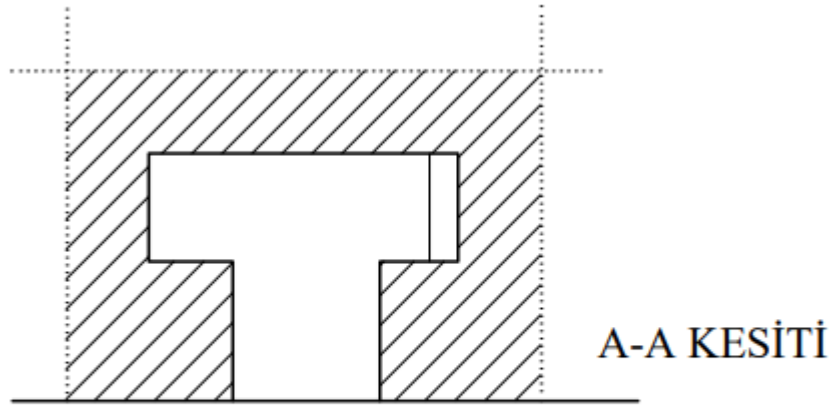
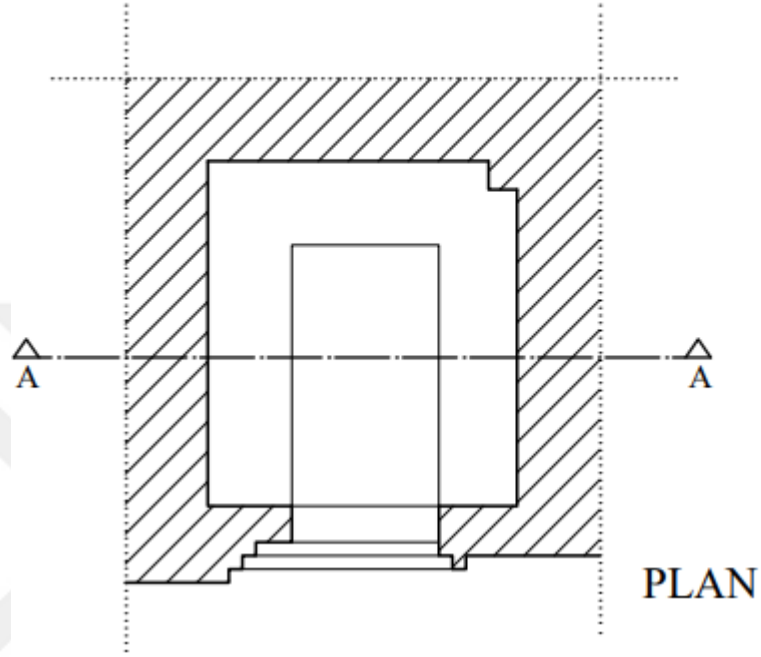
Kaya Mezarlarını Betimleyen Gravür, (Forbes ve Spratt, 1847)

Kaya Mezarları

Levha 18

3 NO'LU MEZAR

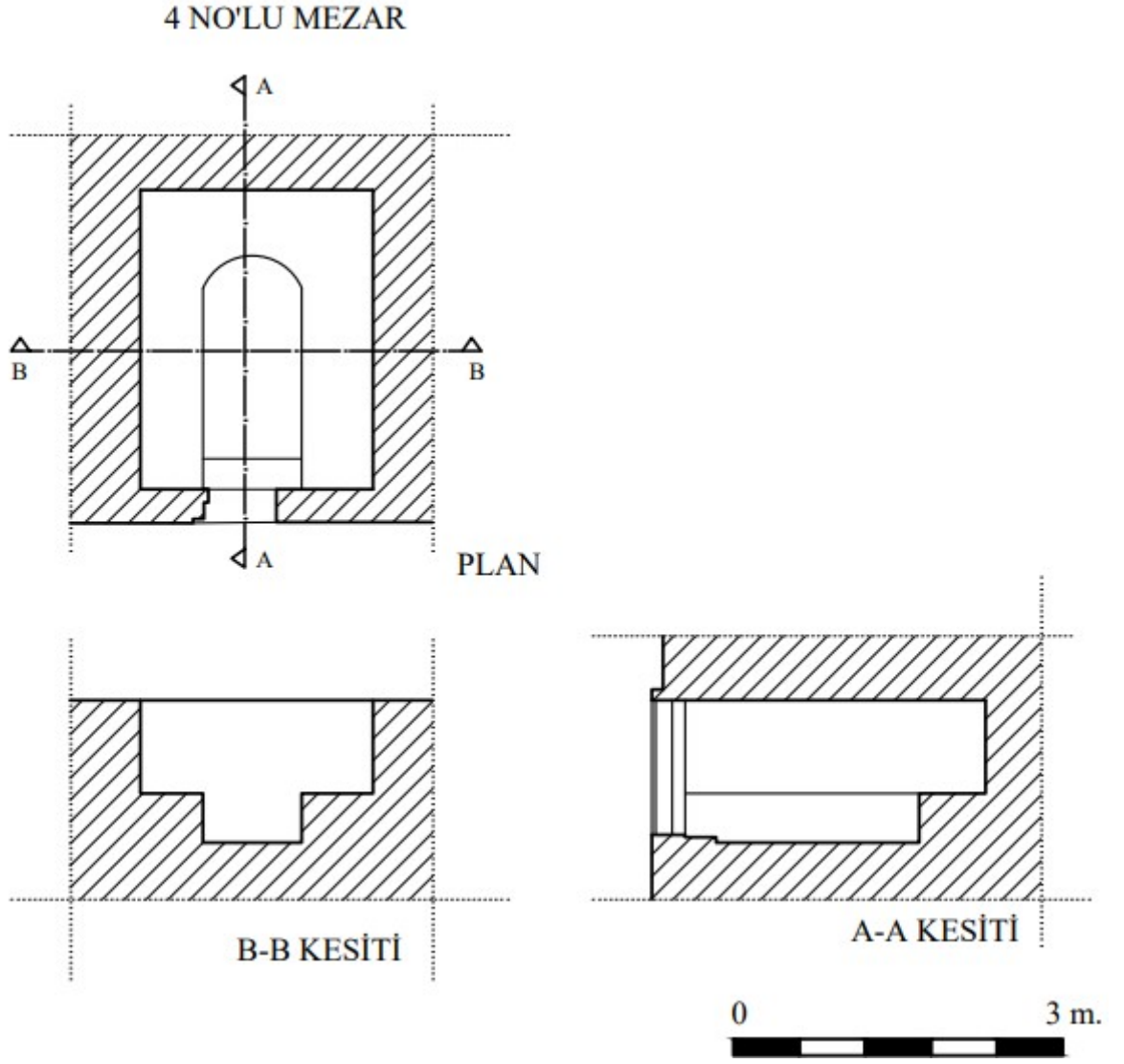
KM3 Plan Kesit Çizim

Levha 19

KM4 Ön Cephe Ve İçten Görünüm

Levha 20

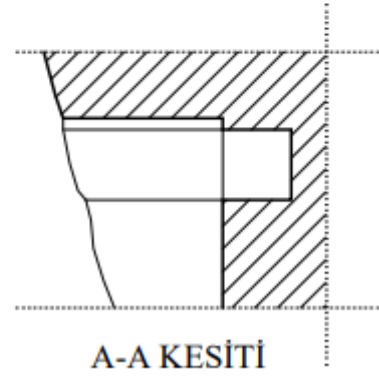
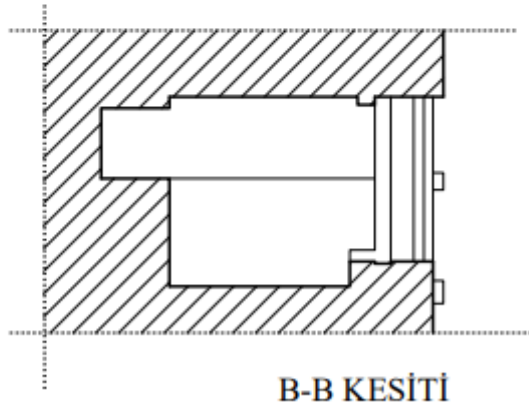
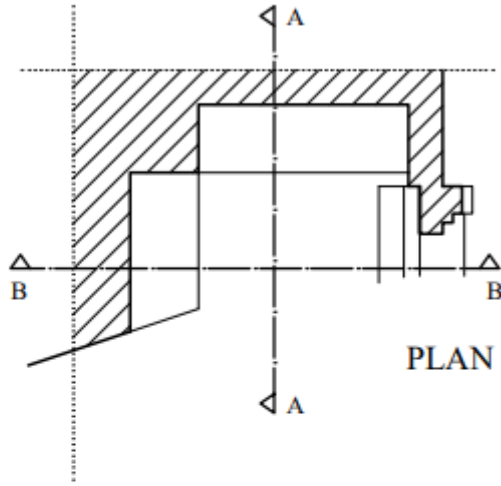

KM4 Plan Kesit Çizim

Levha 21

KM4A Önden ve İçten Görünüm

4A NO'LU MEZAR

0 3 m.

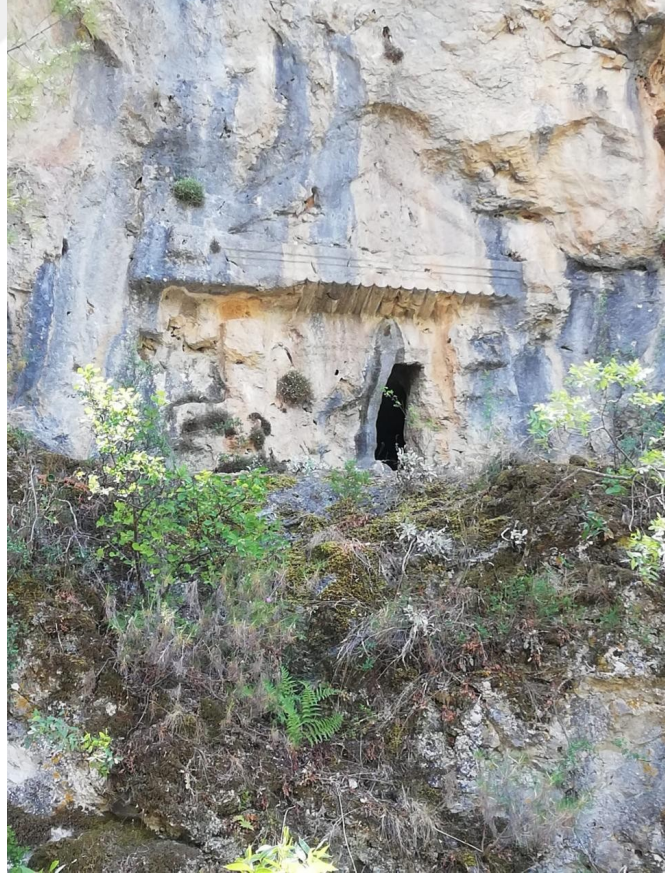
KM4A Plan Kesit Çizim

Levha 23

KM5 (üstte) ve KM6 (altta)

Levha 24

Kült Alanı Kaya Alnacı ve Buluntular

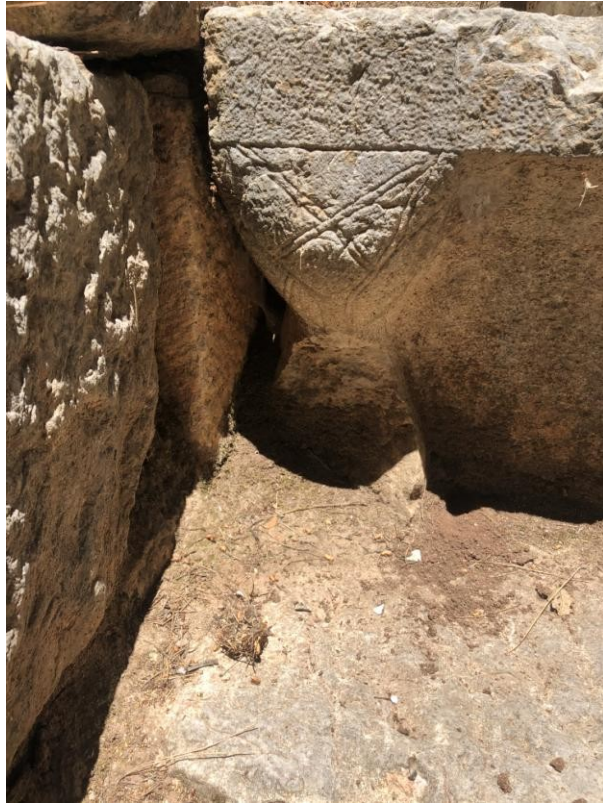

Levha 25

M112 Stadion Mezarı, M112 Kapı Önündeki Basamak Bezemesi

Levha 26

M112 Dıştan Görünüm ve Yazıt

Levha 27

M112 İçten Görünüm

M112 Kapı Giriş Detayı

Levha 28

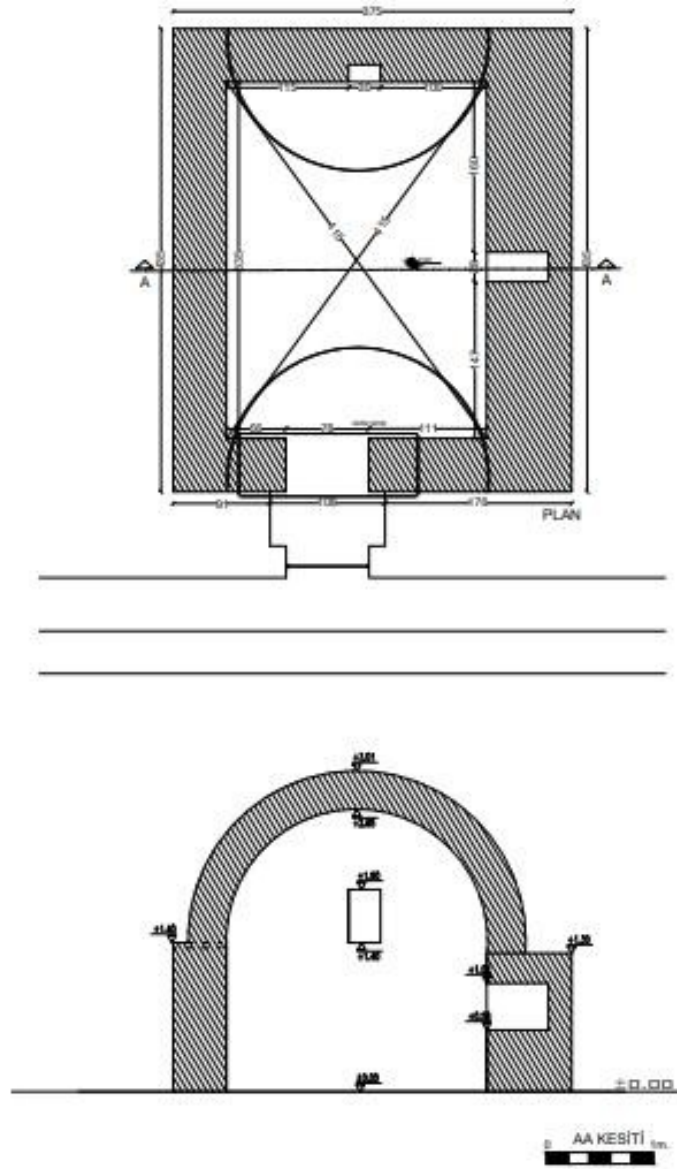

M112 Sunu Kabı, Kemik Dokuma Ağırlığı

Levha 29

STADION ANITMEZAR

M112 Plan Kesit Çizim

Levha 30

M152 Heroon, Heroon Yazıtı

Levha 31

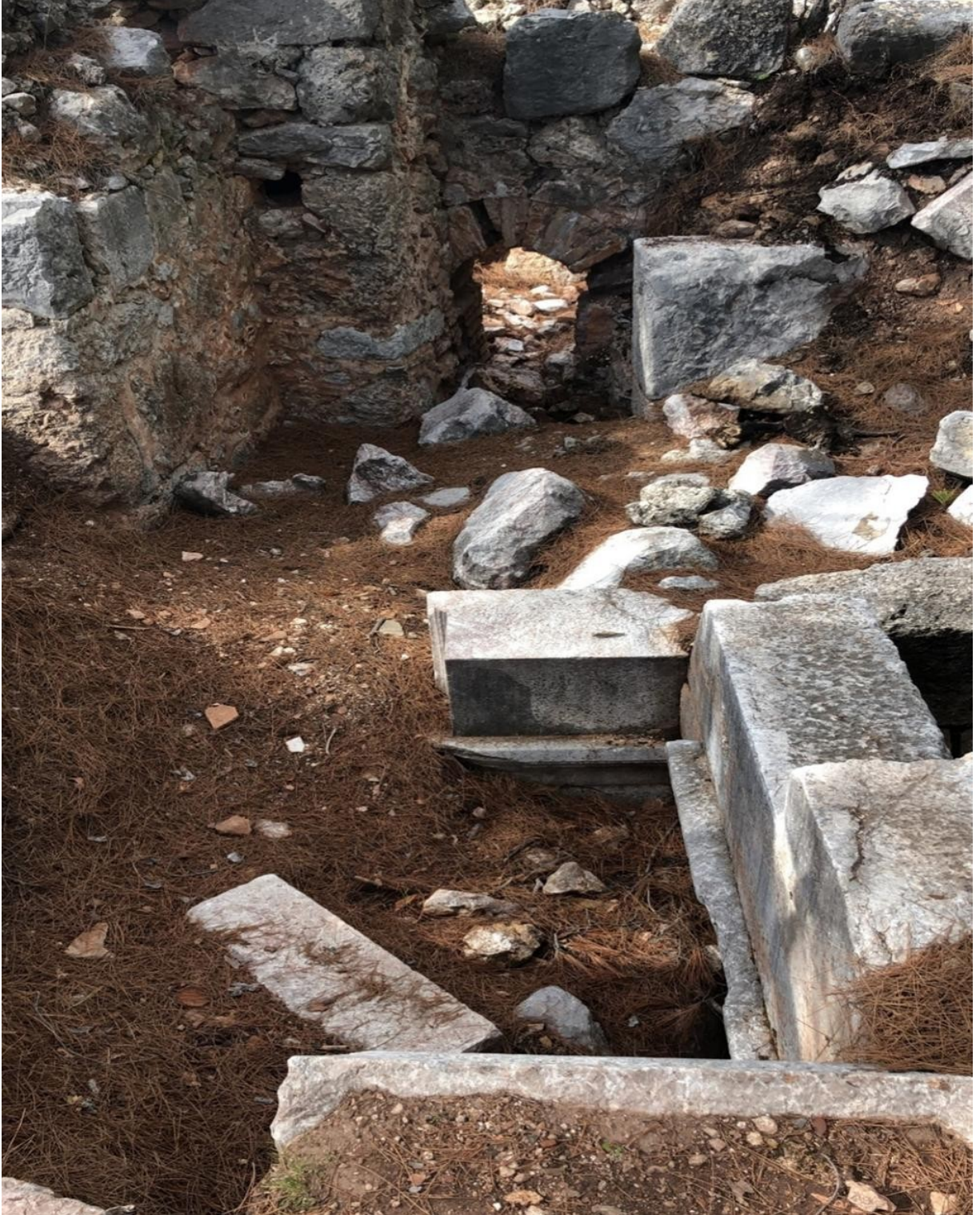
Heroon Mimari Parçalar

Heroon 4 Basamaklı Stylobat

Heroon Mimari Parçalar

Levha 34

Heroon Batı Tuğla Kemer Yapılı Koridor Girişi

M144 Sura Dayalı Mezar Dıştan Görünüm

Levha 36

M145 Surun İçine Doğru Giden ve Heroonun Bir Alt Kodunda Yer Alan Mezar

Levha 37

M146 Girişı Üstten Olan Tonoz Çatılı Mezar, Dıştan Görünüm

Levha 38

M16-17 dıştan görünüm

M16-17 ait mimari parçalar

Levha 39

M16-17 ait mimari parçalar

Levha 40

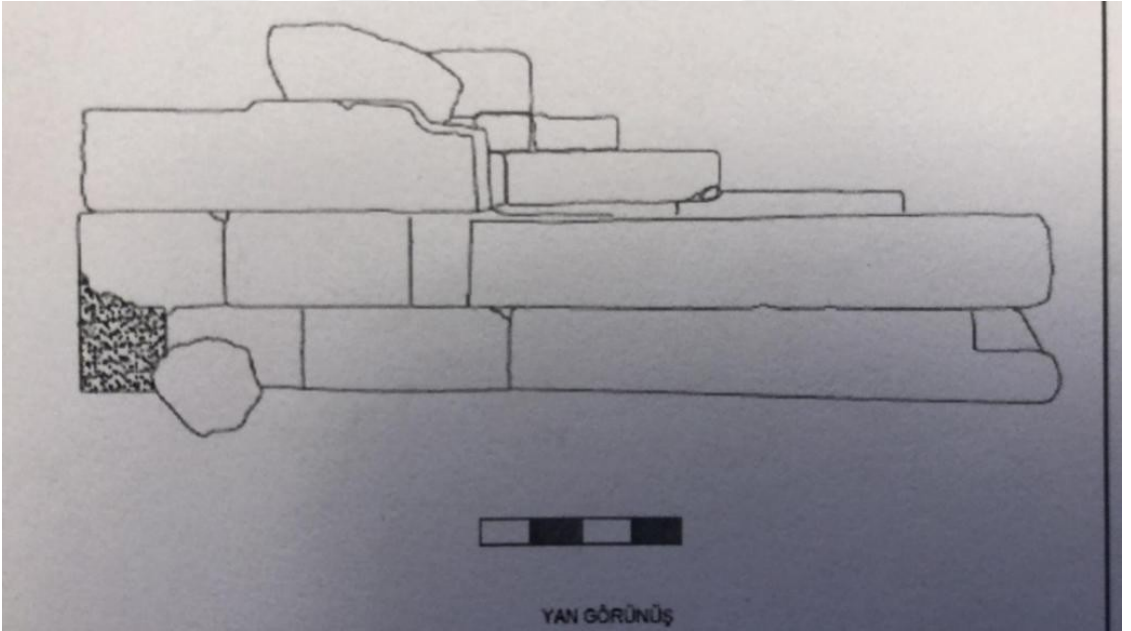

M16 Tapınak Mezar (2022 Fethiye Müzesi Müdürlüğü Kazısı)

M16 Medusa Başı Figürlü Alınlık Parçası

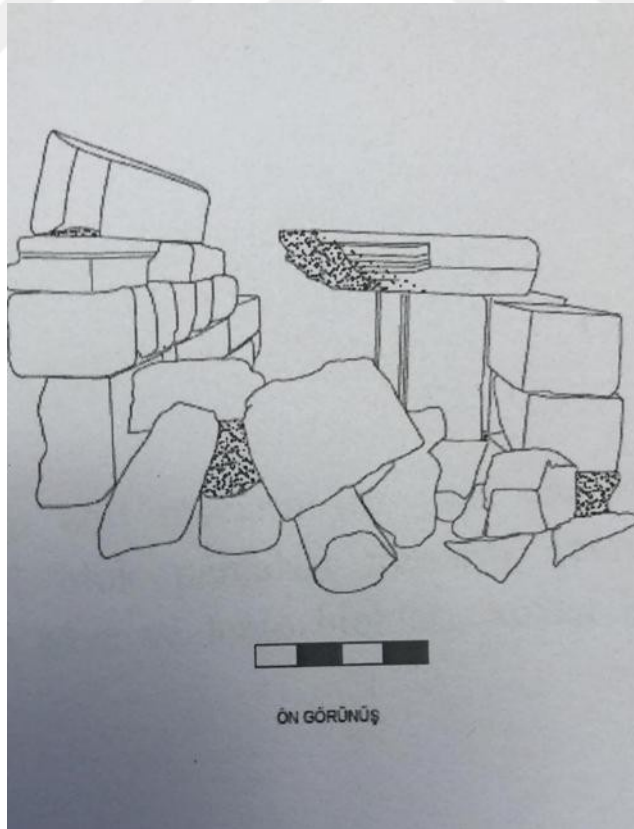
Levha 41

M27 Güneyden Görünüm

Levha 42

Nekropol Yapısı Güneyden Görünüm

Levha 43

M62 Dıştan Görünüm

Levha 44

M62 Kuzey Duvar

M62 Güney Duvar ve Hyposorion tuğla tonoz çatı detayı

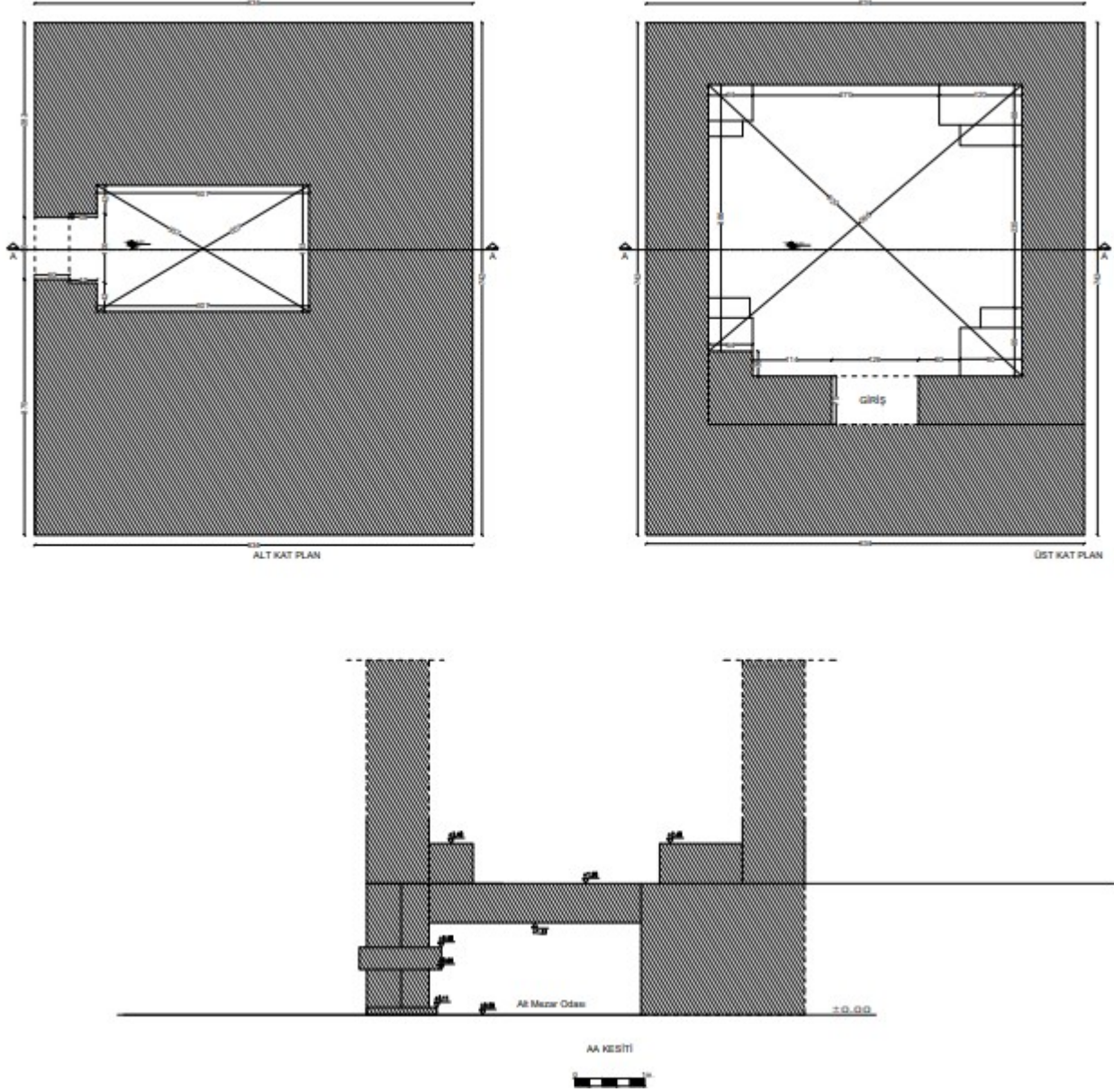
Levha 45

Hyposorion mezarın diklemesine örülen tuğla tonoz çatısı

Levha 46

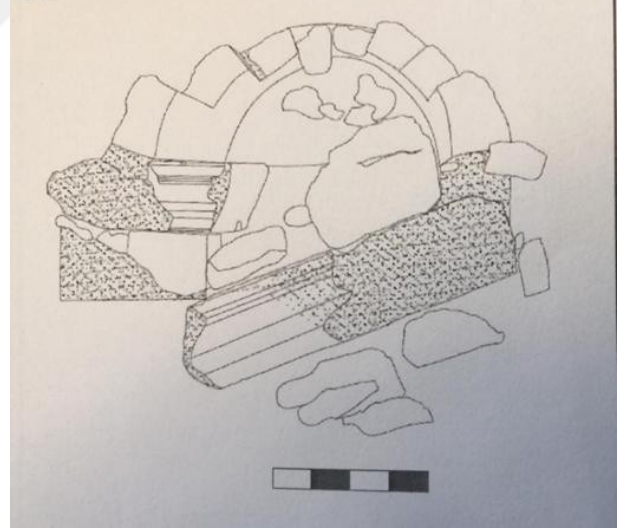
M- 62

M62 Plan Kesit Çizimleri

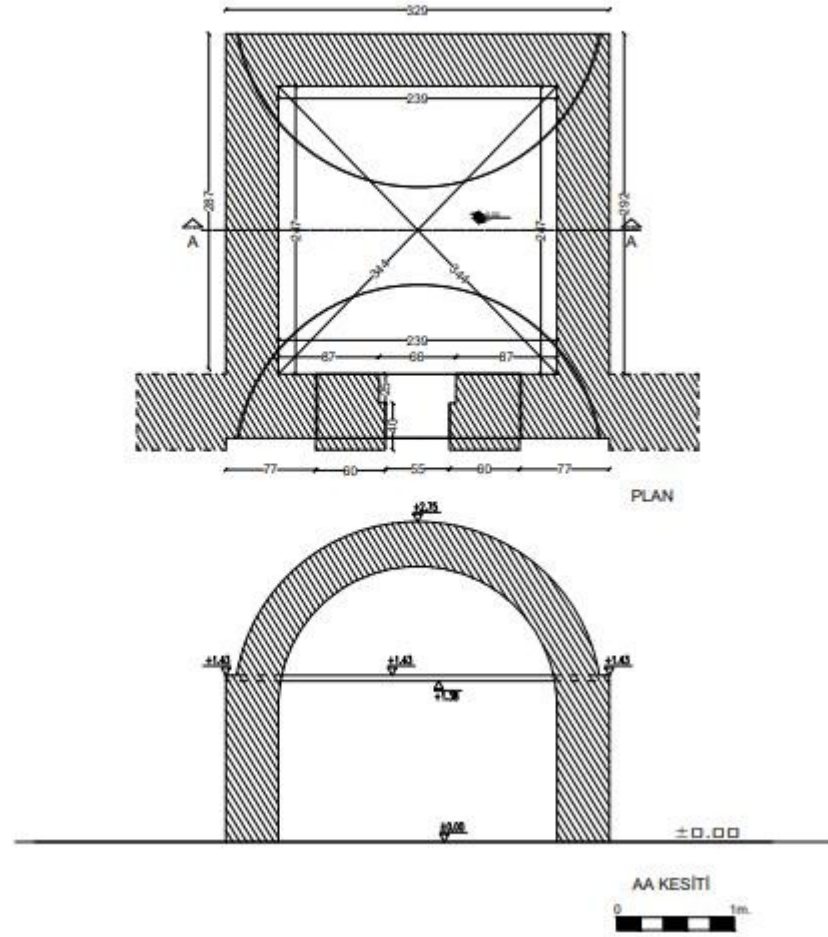

Levha 47

M09 içten görünüm kırmızı sıva boya detayı

M- 09

M09 plan kesit çizim

Levha 49

M77-78 Dıştan Görünüm

M77 İçten Görünüm

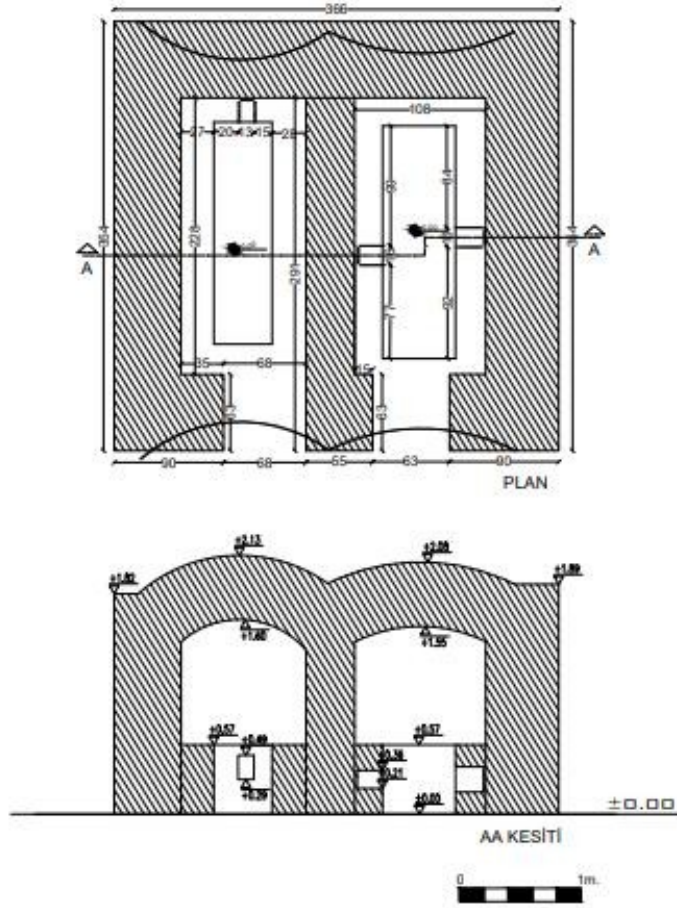

M78 İçten Görünüm

M- 77,78

M77-M78 Plan Kesit Çizimi

Levha 53

M01 dıştan görünüm

M01 içten görünüm

Levha 55

M01 Kapı Detayı (2022 Fethiye Müzesi Müdürlüğü Kazısı)

Levha 56

M03 dıştan görünüm

M04 dıştan görünüm

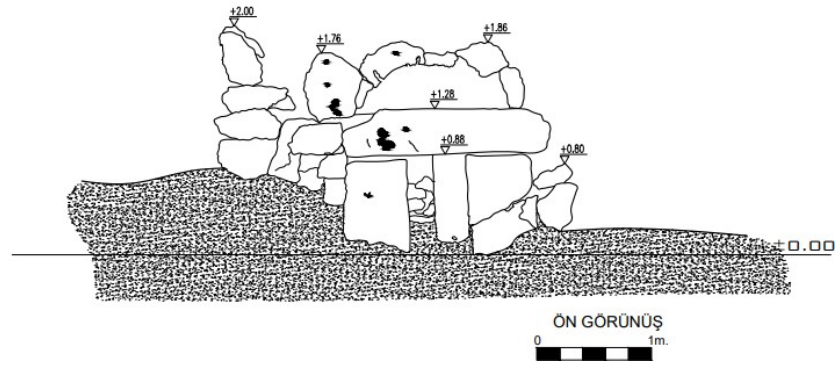

Levha 58

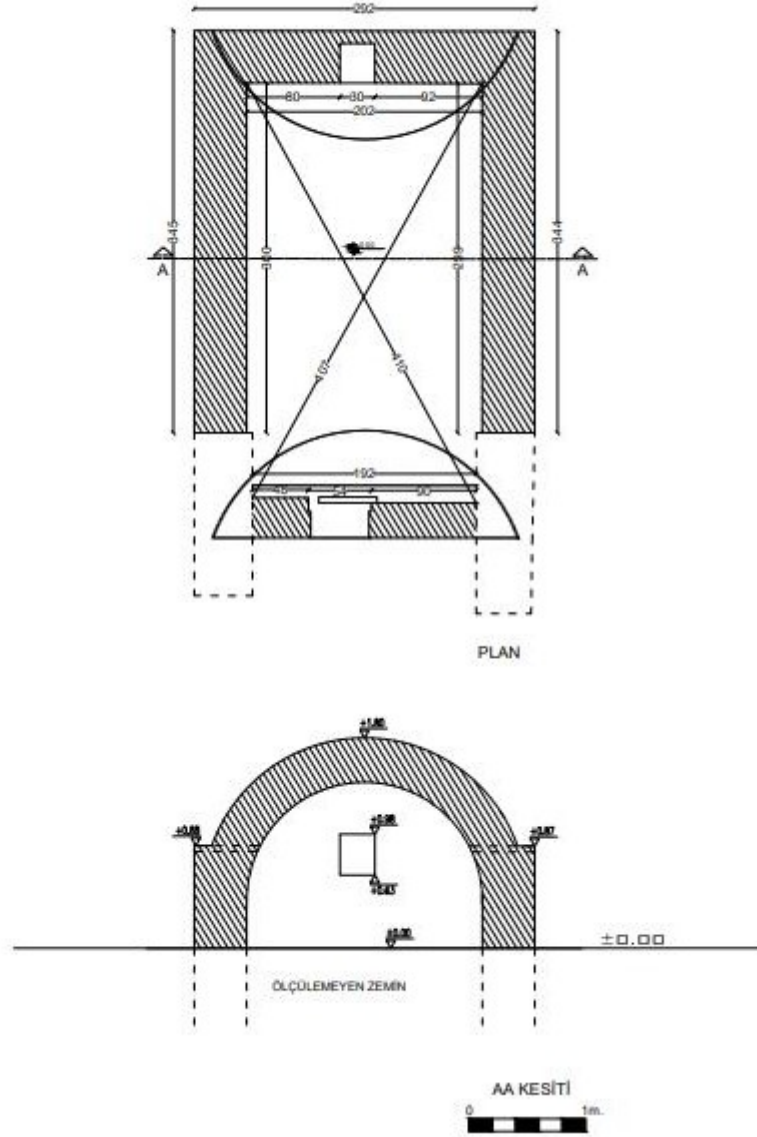
M08 dıştan görünüm

M- 08 GÖRÜNÜŞ

M08 çizim

M- 08

M08 plan kesit çizim

Levha 60

M22 Önden Görünüm

M22 Yandan Görünüm

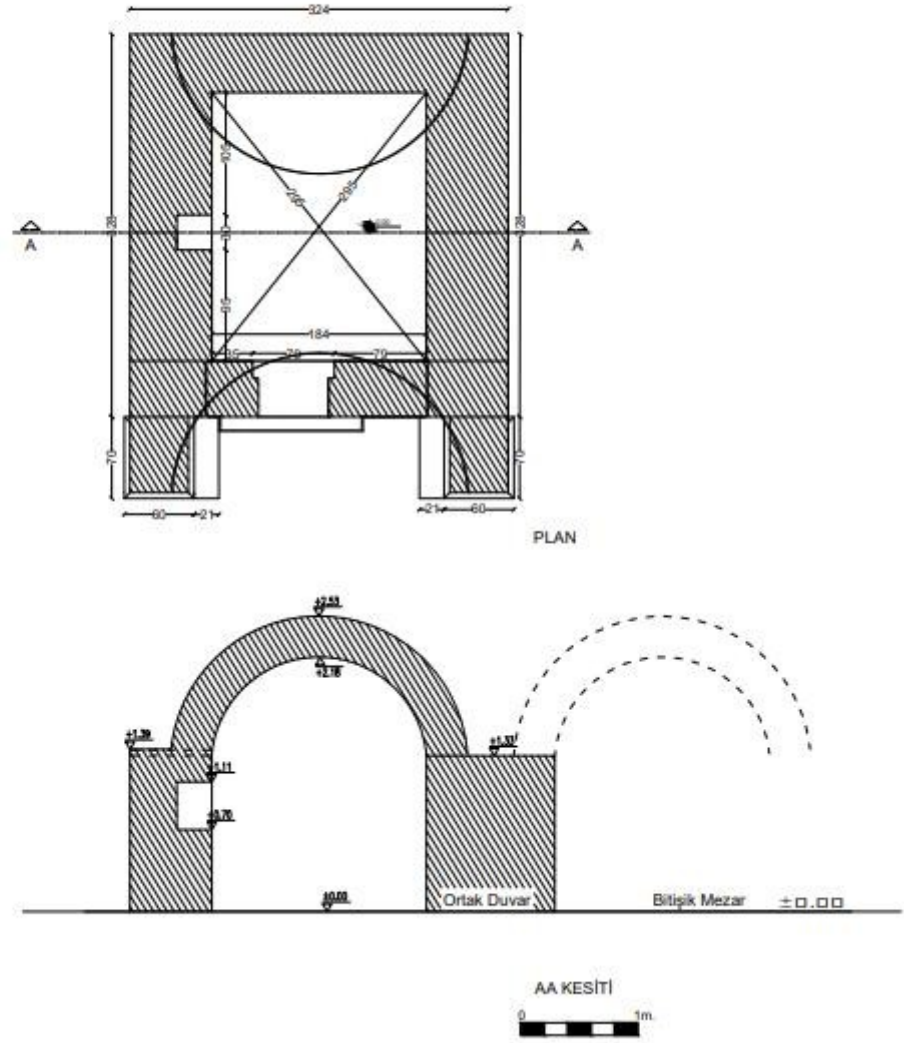
Levha 61

M22 İten Görünüm

M- 22

M22 Plan Kesit Çizimleri

Levha 63

M45 Dıştan Görünüm

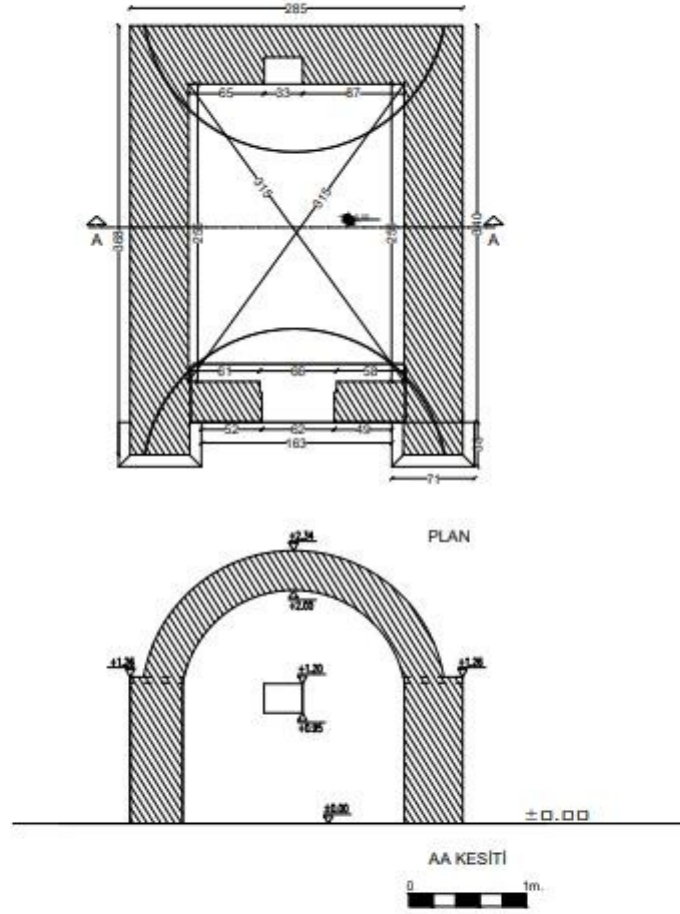

Levha 64

M45 İçten Görünüm

M- 45

M45 Plan Kesit Çizimleri

Levha 66

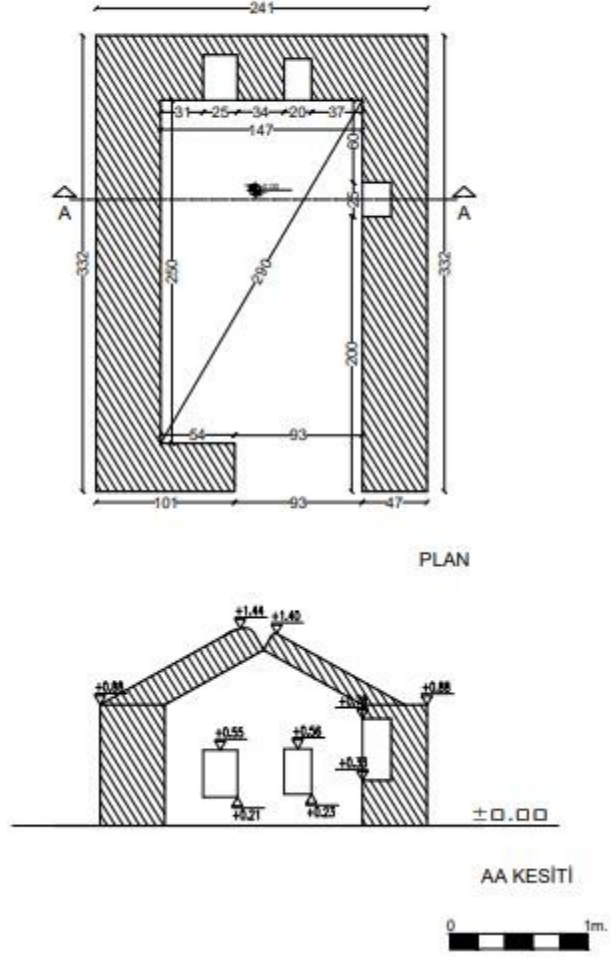
M21 Dıştan Görünüm

M44 Dıştan Görünüm

M- 44

M44 Plan Kesit Çizimleri

Levha 69

M29 Dıştan Görünüm

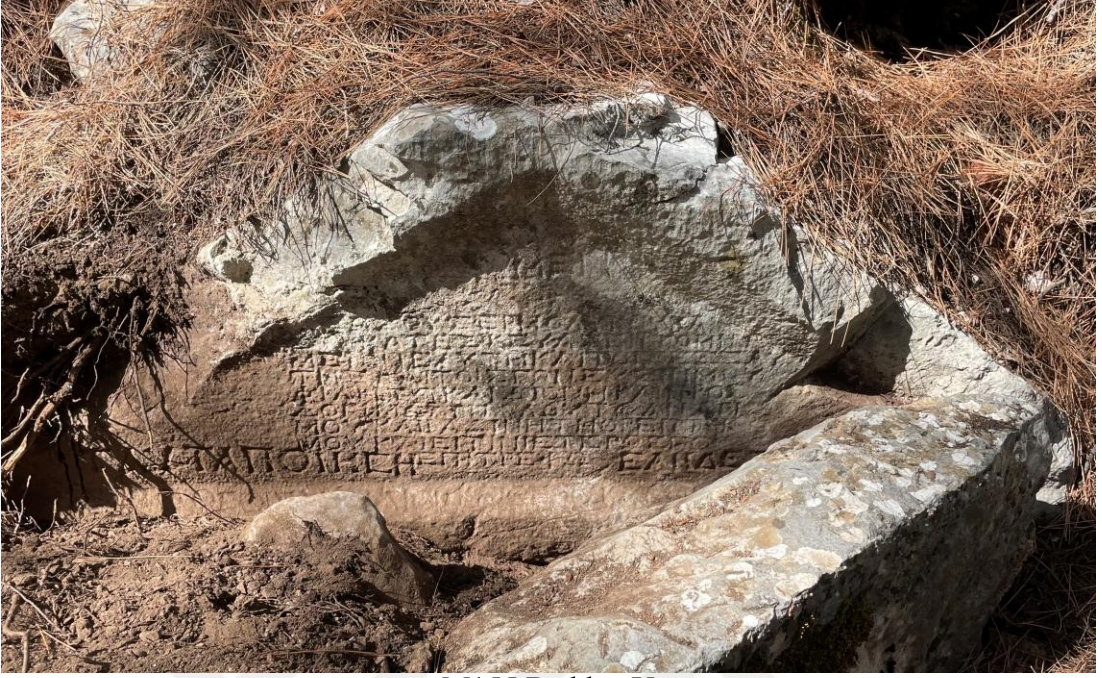

M29 (2022 Fethiye Müze Müdürlüğü Kazısı)

Levha 71

M155 Beddua Yazıtı

M155 İç Görünüm (2022 Fethiye Müzesi Müdürlüğü Kazısı)

Levha 72

M155 (2022 Fethiye Müzesi Müdürlüğü Kazısı)

Levha 73

M02 dıştan görünüm

(MARK)ON AUR(ELION) ALE-
XANDROU (---) EIOU

“Alexander (...) eios’un oğlu Markus Aurelius’u (gömdü/ler)”

Levha 74

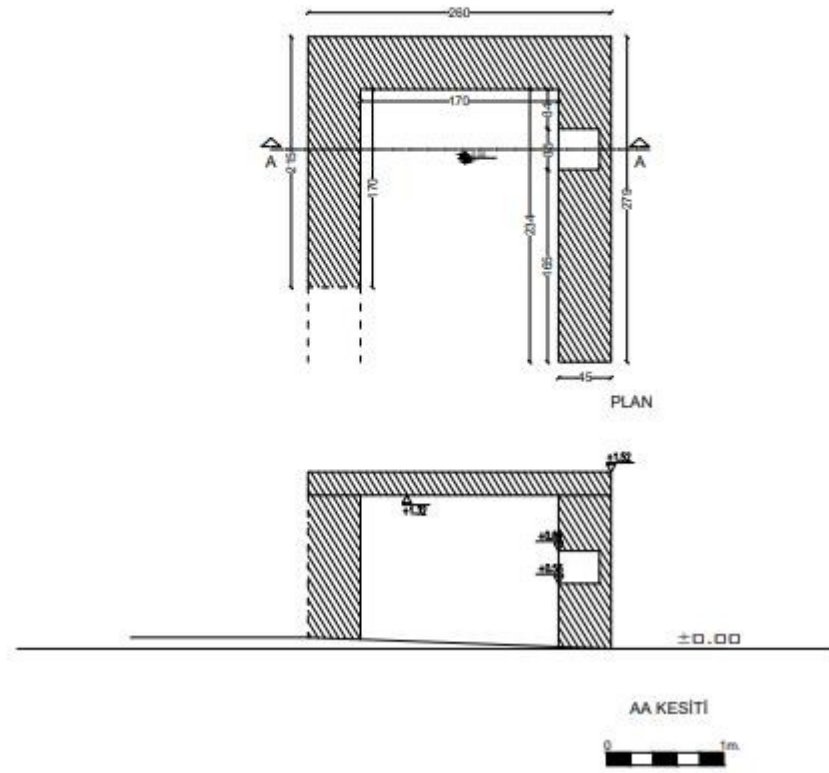

M05 dıştan görünüm

M06 dıştan görünüm

M- 06

M06 plan kesit çizim

Levha 77

M10 dıştan görünüm

Levha 77

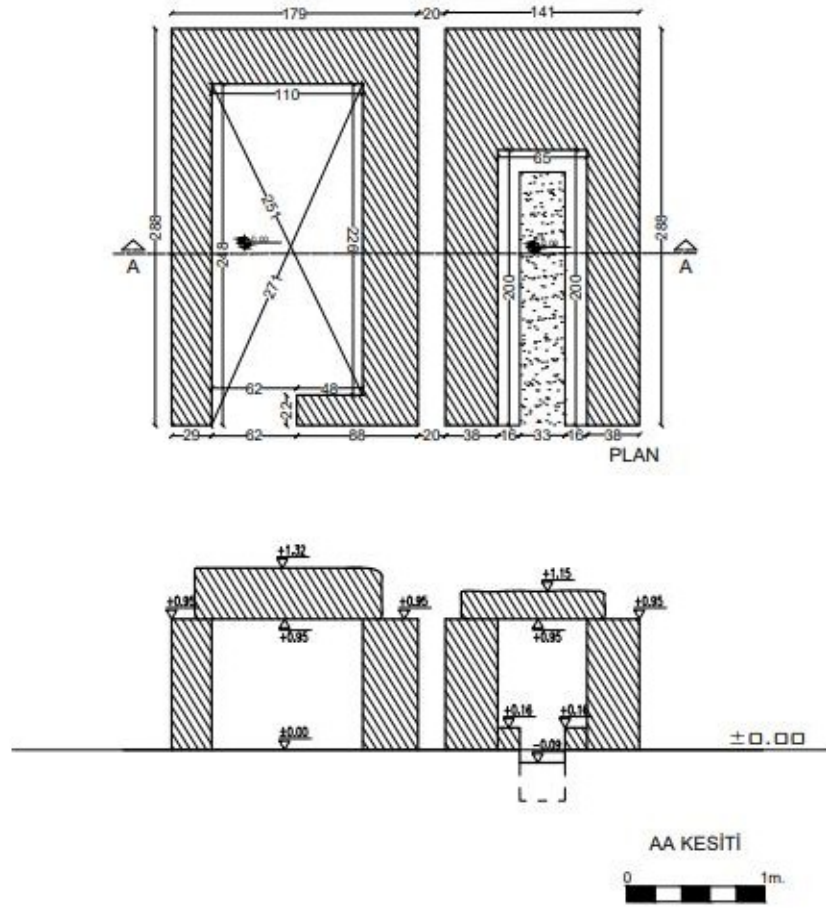

M23-M24 Dıştan Görünüm

M23 İçten Görünüm

M- 23,24

M23-M24 Plan Kesit Çizimleri

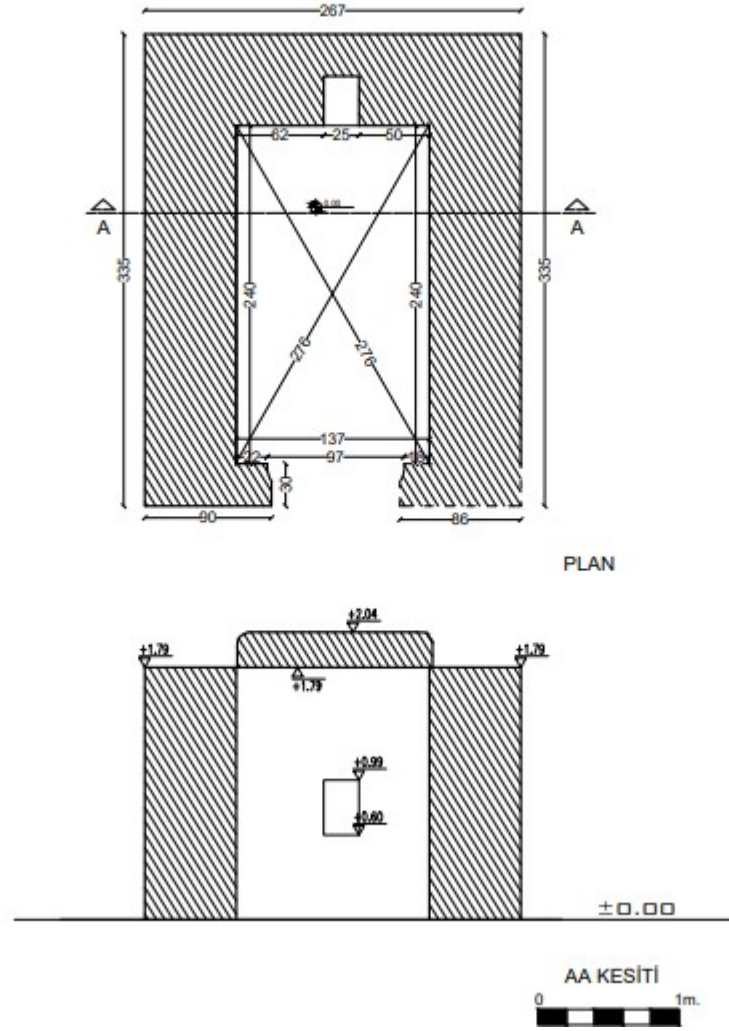

Levha 79

M25 Dıştan Görünüm

M- 25

M25 Plan Kesit Çizimleri

Levha 83

M35-M36 Dıştan Görünüm

Levha 81

M83 Dıştan Görünüm

Levha 82

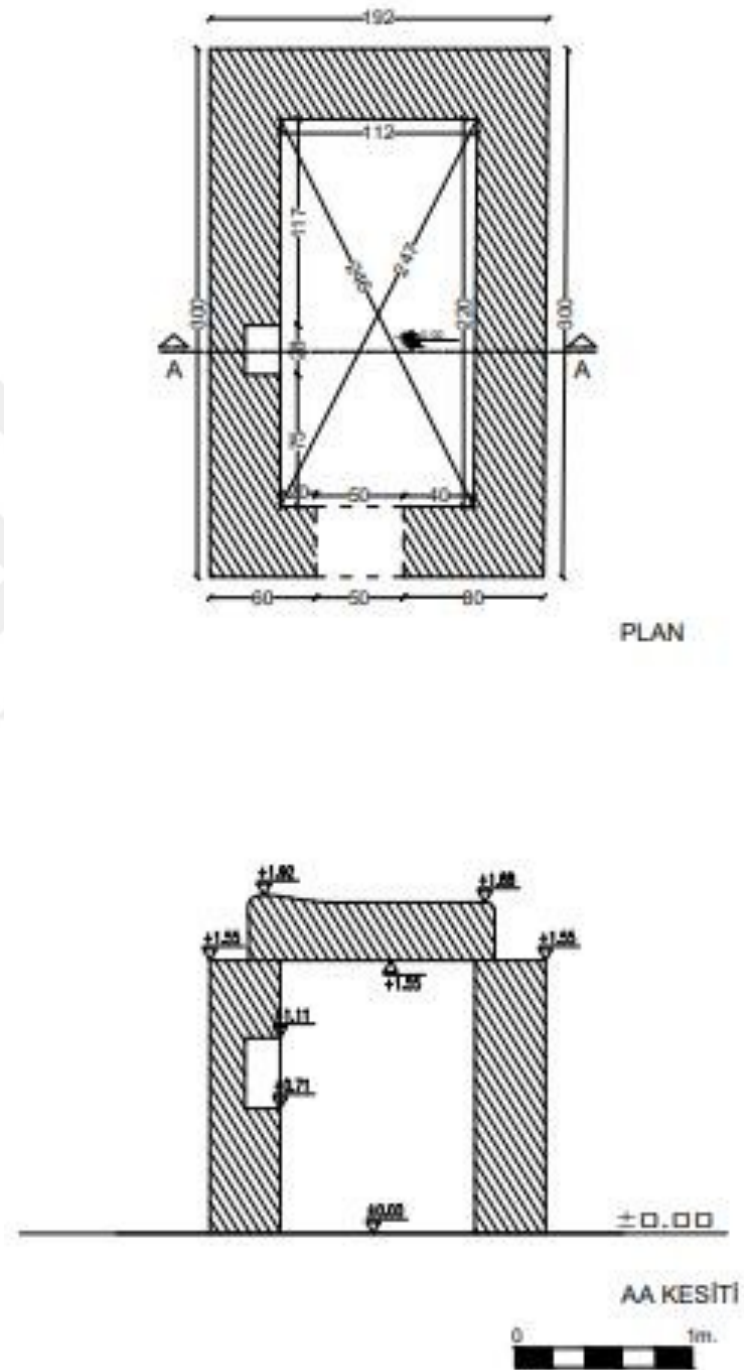
M91-M92 Dıştan Görünüm

M126 Dıştan Görünüm

Levha 84

M126 Plan Kesit Çizim

Levha 85

M121 Dıştan Görünüm

Levha 86

M123 Dıştan Görünüş

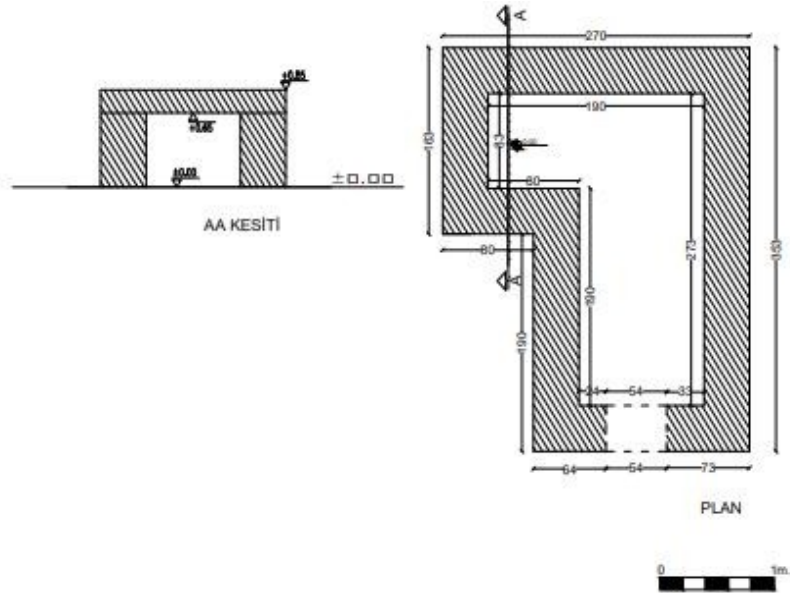
M123 Etrafında ve İçinde Bulunan Seramik Parçaları

Levha 87

M123 İçten Görünüm

M123 Plan Kesit Çizimi

Levha 88

KM7 Khamosorion

KM7 Khamosorion

Levha 90

KM7 Khamosorion

Levha 91

Düz Çatı Örtülü M131, Doğu Nekropolü

Levha 92

M130 Dıştan Görünüm

M133 Dıştan Görünüm

Levha 93

M133, Doğu Nekropolü

Levha 94

M136, M137; Doğu Nekropolü

M69 Dıştan Görünüm

Levha 96

M71 Dıştan Görünüm

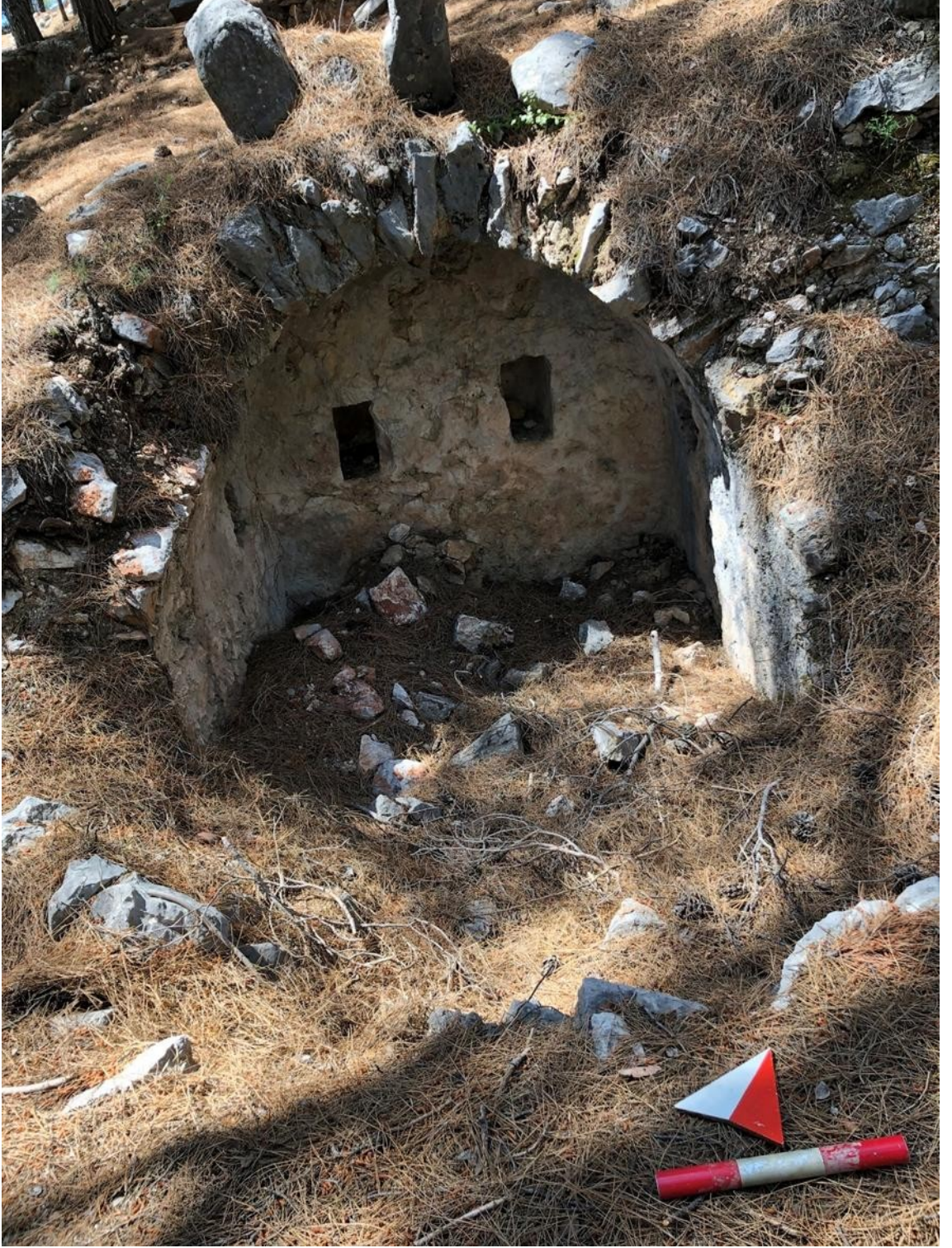
M88 Lentosu Yazıtlı Mezar

M88 İçten Görünüm

M79 Dıştan Görünüm – Dört Nişli

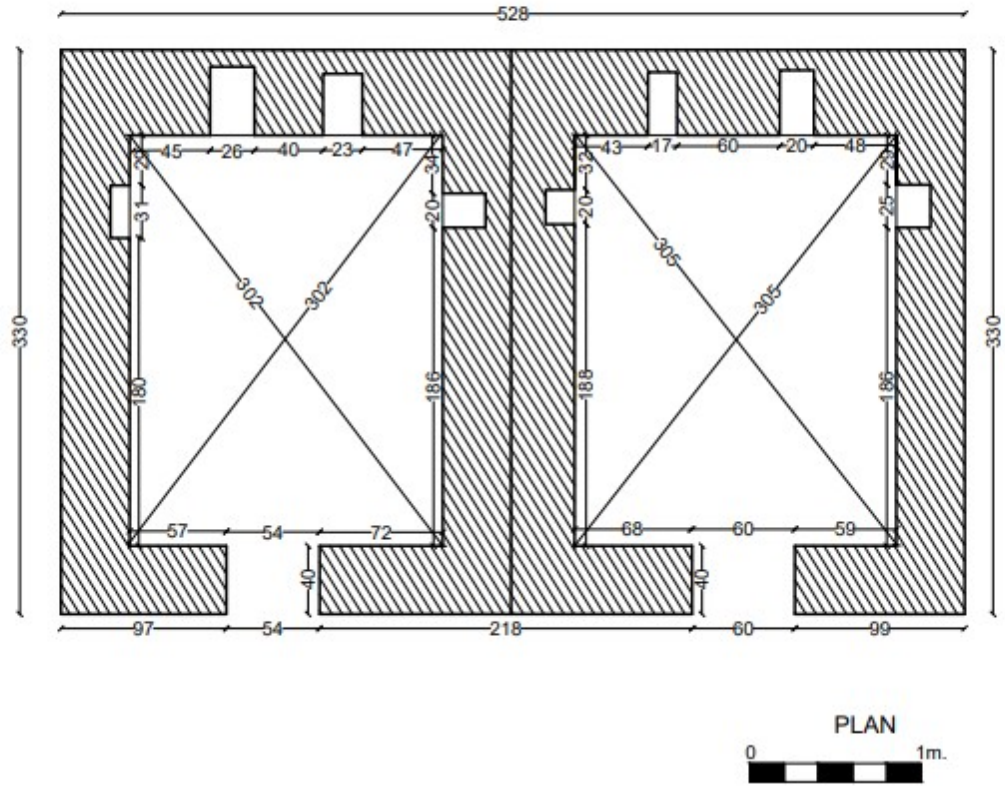

Levha 100

M80 Dıştan Görünüm

M- 79,80

M80 Plan Kesit Çizimi

Levha 102

M94 Dıştan Görünüm

Levha 103

M95 Dıştan Görünüm

Levha 104

M96 Dıştan Görünüm

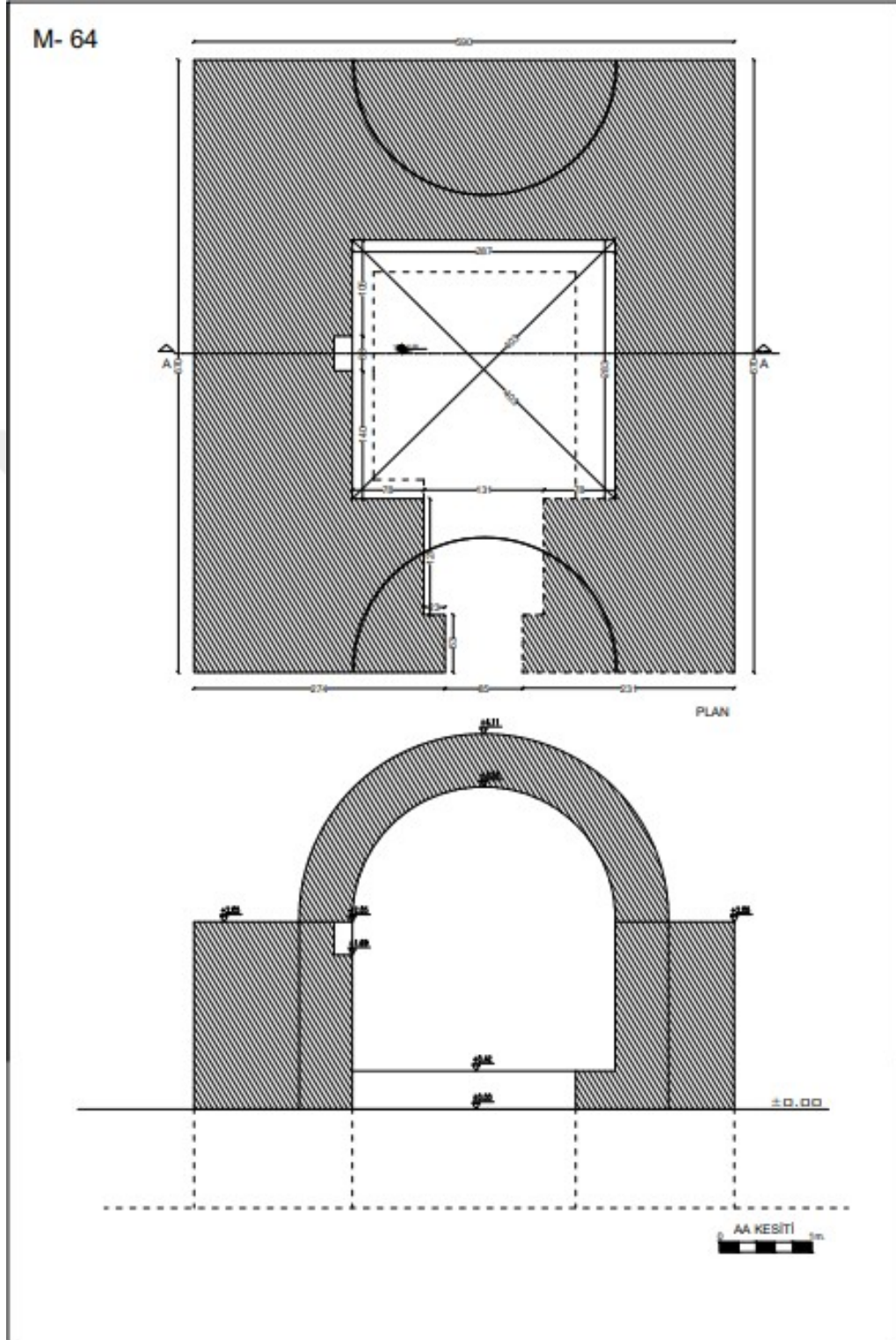

Levha 105

M64 Dıştan ve İçten Görünüm

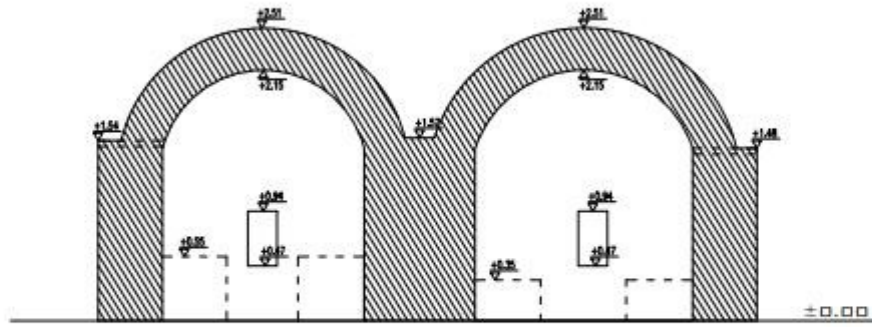
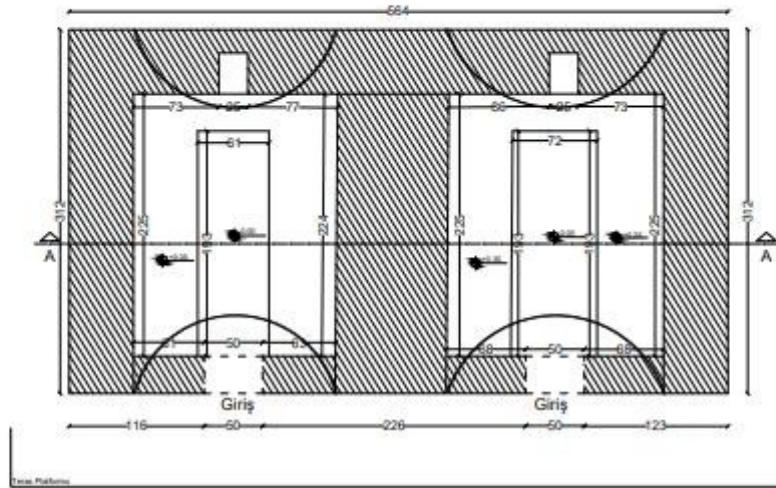
Levha 106

M64 Plan Kesit Çizimleri

M- 117,118

AA KESİTİ
0 1m.

M117 ve M118 Plan Kesit Çizim

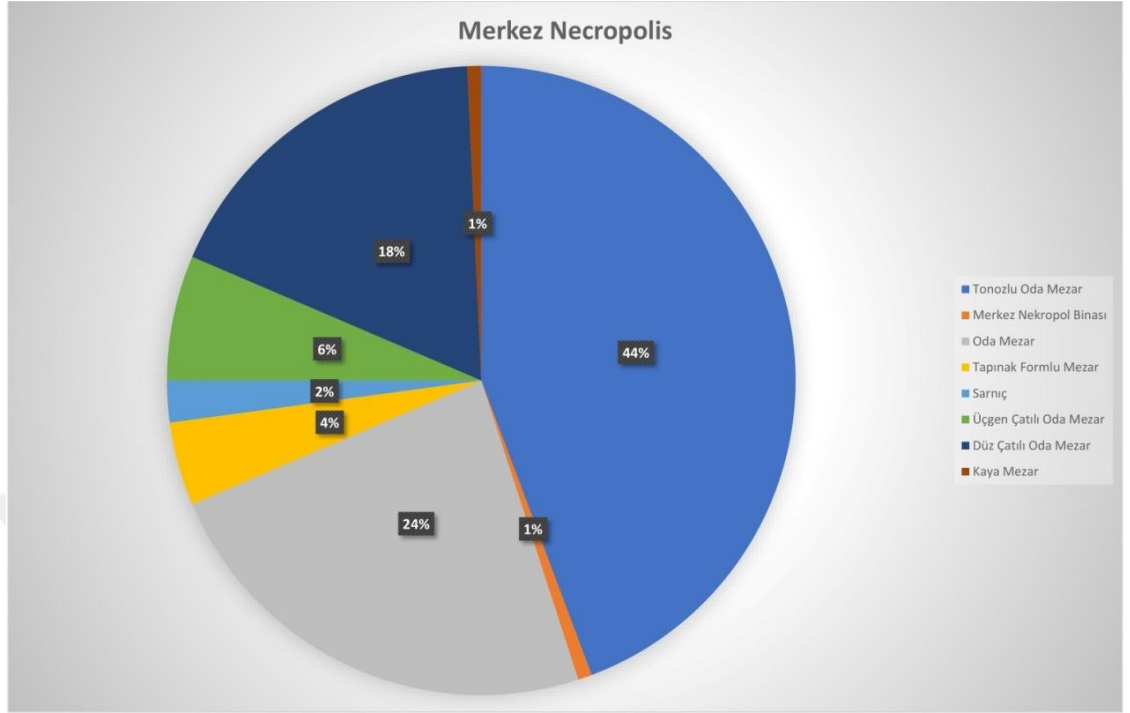
Levha 108

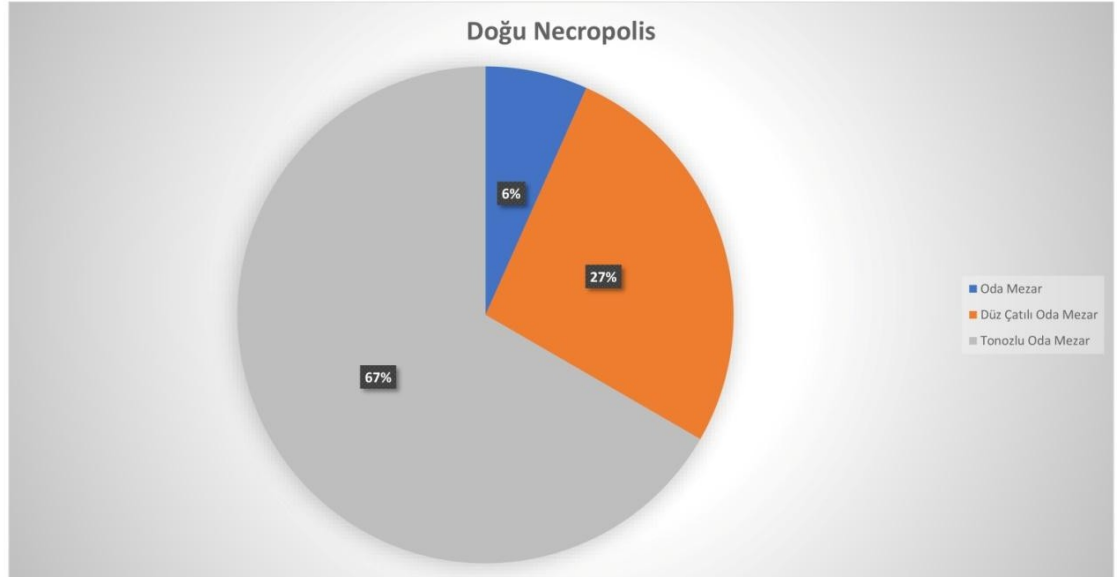
M148-149-150

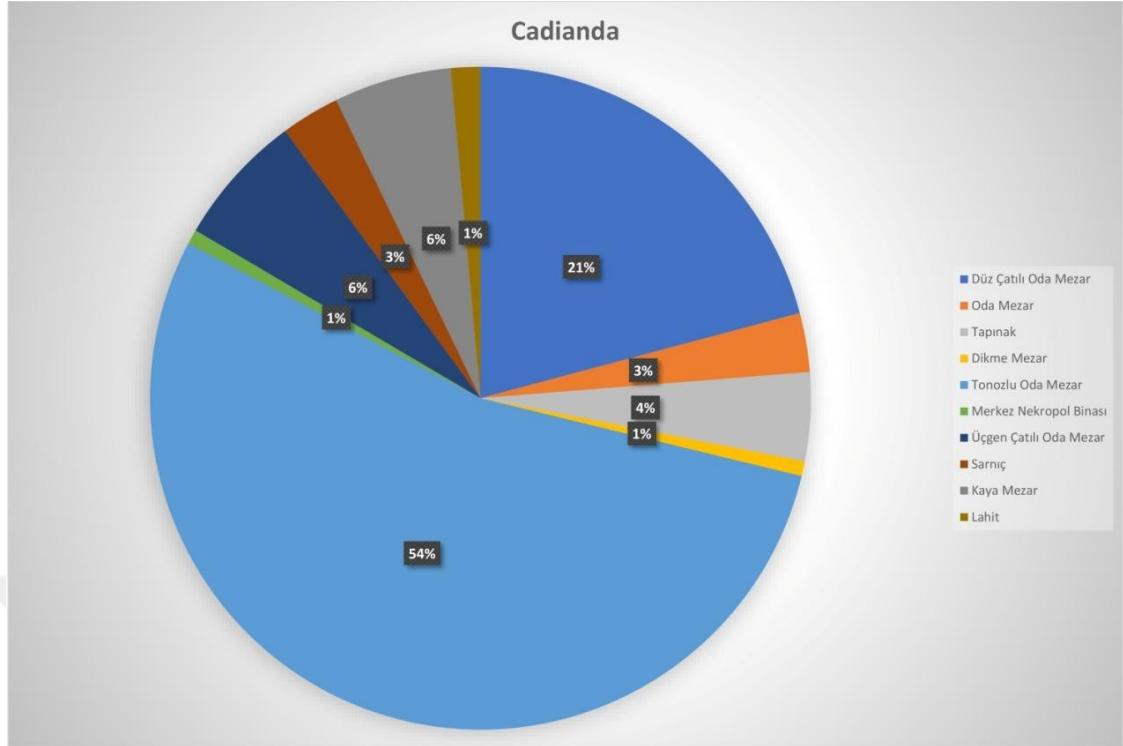
EK 5: GRAFİKLER

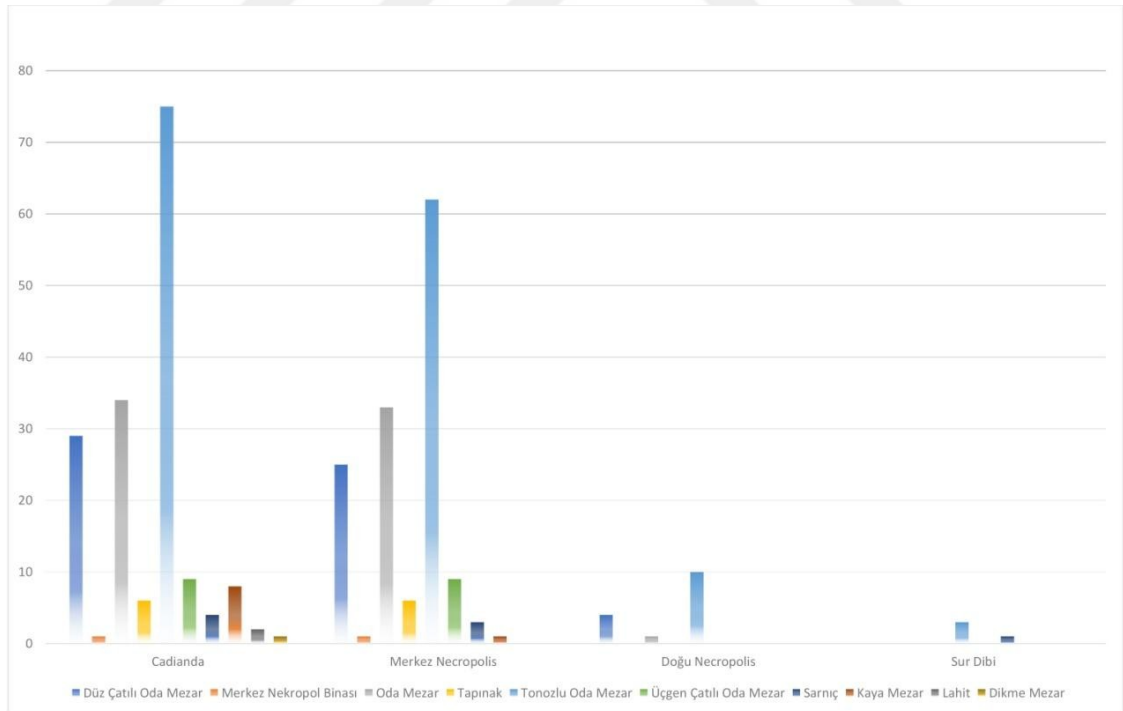
Grafik 1: Merkez Güney Nekropol

Grafik 2: Doğu Nekropol

Grafik 3: Cadianda'da bulunan mezarların genel dağılımı

Grafik 4: Cadianda'da bulunan mezarların genel dağılımı, sütun grafik

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-DR-21
		Yayın Tarihi Date of Pub.	04.01.2023
	FRM-DR-21 Doktora Tezi Orijinallik Raporu <i>PhD Thesis Dissertation Originality Report</i>	Revizyon No Rev. No.	01
		Revizyon Tarihi Rev. Date	04.01.2023

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA   Tez Başlığı : <i>CADIANDA NEKROPOLÜ: TIPOLOJİSİ VE LYKİA BÖLGESİ ÖRNEKLERİYLE KARŞILAŞTIRILMASI</i>   Tez Başlığı (ENG): <i>CADIANDA NECROPOLIS: TYPOLOGY AND COMPARISON WITH THE LYCIAN REGION EXAMPLES</i>   Yukarıda başlığı verilen tezimin a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 103 sayfalık kısmına ilişkin, 07/12/2023 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 16 'dır.   Uygulanan filtrelemeler**:   ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç   ☐ Kaynakça hariç   ☐ Alıntılar hariç   ☒ Alıntılar dâhil   ☐ 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç   Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tezimin herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumlarda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.   Gereğini saygılarımla arz ederim.   Tarih ve İmza

Öğrenci Bilgileri	Ad-Soyad	PINAR DÖĞERLİ BAŞERKAFİAOĞLU	Öğrenci No	
	Enstitü Anabilim Dalı	ARKEOLOJİ		
	Programı	ARKEOLOJİ DOKTORA		
	E-posta/Telefon			
	Statüsü	Doktora ☒	Lisans Derecesi ile (Bütünleşik) Dr ☐	

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.
 (Unvan, Ad, Soyad, İmza)

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-DR-21
		Yayın Tarihi Date of Pub.	04.01.2023
	FRM-DR-21 Doktora Tezi Orijinallik Raporu <i>PhD Thesis Dissertation Originality Report</i>	Revizyon No Rev. No.	01
		Revizyon Tarihi Rev. Date	04.01.2023

TO HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY

Thesis Title (In English): Cadianda Necropolis Typology and Comparasions with the Lycia Region Examples,

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 07/12/2023 for the total of 103 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled above, the similarity index of my thesis is 16 %.

Filtering options applied**:

1. ☒ Approval and Declaration sections excluded
2. ☐ References cited excluded
3. ☐ Quotes excluded
4. ☒ Quotes included
5. ☐ Match size up to 5 words excluded

I hereby declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Date and Signature

Student Information	Name-Surname	PINAR DÖĞERLİ BAŞERKAFAOĞLU	Student Number	
	Department	Archaeology		
	Programme	Archaeology PhD		
	E-mail/Phone Number			
	Status	PhD ☐	Combined MA/MSc-PhD ☐	

SUPERVISOR'S APPROVAL

APPROVED
(Title, Name and Surname, Signature)

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-DR-12
		Yayın Tarihi Date of Pub.	04.12.2023
	FRM-DR-12 Doktora Tezi Etik Kurul Muafiyeti Formu <i>Ethics Board Form for PhD Thesis</i>	Revizyon No Rev. No.	01
		Revizyon Tarihi Rev. Date	01.12.2023

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA   Tez Başlığı: CADIANDA NEKROPOLÜ: TİPOLOJİSİ VE LYKİA BÖLGESİ ÖRNEKLERİYLE KARŞILAŞTIRILMASI Tez Başlığı (ENG)*: CADIANDA NECROPOLIS: TYPOLOGY AND COMPARISONS IN THE LYCIAN REGION EXAMPLES   Yukarıda başlığı verilen tez çalışmam: 1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır.   2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir.   3. Beden bütünlüğüne veya ruh sağlığına müdahale içermemektedir.   4. Anket, ölçek (test), mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme gibi teknikler kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen araştırma niteliğinde değildir.   5. Diğer kişi ve kurumlardan temin edilen veri kullanımını (kitap, belge vs.) gerektirmektedir. Ancak bu kullanım, diğer kişi ve kurumların izin verdiği ölçüde Kişisel Bilgilerin Korunması Kanuna riayet edilerek gerçekleştirilecektir.   Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kuruldan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu bevan ederim.   Gereğini saygılarımla arz ederim.   Tarih ve İmza

Öğrenci Bilgileri	Ad-Soyad	PINAR DÖĞERLİBAŞERK AFAOĞLU	Öğrenci No	
	Enstitü Anabilim Dalı	ARKEOLOJİ		
	Programı	ARKEOLOJİ DOKTORA		
	E-posta/Telefon			
	Statüsü	Doktora ☒	Lisans Derecesi ile (Bütünlük) Dr ☐	

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.
 (Unvan, Ad, Soyad, İmza)

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-DR-12
		Yayın Tarihi Date of Pub.	04.12.2023
	FRM-DR-12 Doktora Tezi Etik Kurul Muafiyeti Formu <i>Ethics Board Form for PhD Thesis</i>	Revizyon No Rev. No.	01
		Revizyon Tarihi Rev. Date	01.12.2023

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY

Thesis Title (In English): CADIANDA NECROPOLIS: TYPOLOGY AND COMPARISONS IN THE LYCIAN REGION EXAMPLES

My thesis work with the title given above:

1. Does not perform experimentation on people or animals.
2. Does not necessitate the use of biological material (blood, urine, biological fluids and samples, etc.).
3. Does not involve any interference of the body's integrity.
4. Is not a research conducted with qualitative or quantitative approaches that require data collection from the participants by using techniques such as survey, scale (test), interview, focus group work, observation, experiment, interview.
5. Requires the use of data (books, documents, etc.) obtained from other people and institutions. However, this use will be carried out in accordance with the Personal Information Protection Law to the extent permitted by other persons and institutions.

I hereby declare that I reviewed the Directives of Ethics Boards of Hacettepe University and in regard to these directives it is not necessary to obtain permission from any Ethics Board in order to carry out my thesis study; I accept all legal responsibilities that may arise in any infringement of the directives and that the information I have given above is correct.

I respectfully submit this for approval.

Date and Signature

Student Information	Name-Surname	PINAR DOĞERLİBAŞERKAFAOĞLU	Student Number	
	Department	ARCHAEOLOGY		
	Programme	PhD OF ARCHEAOLGY		
	E-mail/Phone Number			
	Status	PhD ☒	Combined MA/MSc-PhD	☐

SUPERVISOR'S APPROVAL

APPROVED
 (Title, Name and Surname, Signature)